

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 10.10.2001
COM(2001) 565 τελικό

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Σχέδιο κοινής έκθεσης για την κοινωνική ενσωμάτωση

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Σχέδιο κοινής έκθεσης για την κοινωνική ενσωμάτωση

Μέρος I - Η Ευρωπαϊκή Ένωση	4
ΣΥΝΟΨΗ	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	10
1. Κύριες τάσεις και προκλήσεις	13
2. στρατηγικές προσεγγίσεις και πολιτικά μέτρα	24
3. Εντοπισμός ορθών πρακτικών και καινοτόμων προσεγγίσεων.....	29
3.1 Στόχος 1: Προώθηση της συμμετοχής στην απασχόληση και της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες.....	30
3.1.1. Προώθηση της συμμετοχής στην απασχόληση	30
3.1.2. Προώθηση της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες	37
3.1.2.1 Συστήματα κοινωνικής προστασίας	37
3.1.2.2 Στέγαση.....	41
3.1.2.3 Φροντίδα της υγείας	44
3.1.2.4 Εκπαίδευση, δικαιοσύνη και πολιτισμός.....	47
3.2 Στόχος 2: Πρόληψη των κινδύνων αποκλεισμού.....	55
3.2.1 Προώθηση της ηλεκτρονικής ένταξης	55
3.2.2 Πρόληψη των φαινομένων υπερχρέωσης και έλλειψη της στέγης.....	58
3.2.3 Διατήρηση της οικογενειακής αλληλεγγύης.....	61
3.3 Στόχος 3: Παροχή βοήθειας στους πιο ευάλωτους.....	63
3.3.1 Προώθηση της ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν διαρκή φτώχεια	63
3.3.2 Εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού μεταξύ των παιδιών.....	66
3.3.3 Ανάλυση δράσης προς όφελος περιοχών που πλήττονται από τον αποκλεισμό.....	67
3.4 Στόχος 4: Κινητοποίηση του συνόλου των παραγόντων	70
3.4.1 Προώθηση της συμμετοχής και της έκφρασης των ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση αποκλεισμού	71
3.4.2 Ένταξη της καταπολέμησης του αποκλεισμού σε όλες τις πολιτικές.....	71
3.4.3 Προώθηση του διαλόγου και της εταιρικής σχέσης.....	74

4.	Προώθηση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών	76
4.1	Ευαισθησία αμφοτέρων των φύλων στις κύριες προκλήσεις	76
4.2	Ενσωμάτωση του φύλου στη συνολική στρατηγική	77
4.3	Αντιμετώπιση θεμάτων που αφορούν το φύλο στο πλαίσιο των διαφόρων στόχων .	78
4.4	Η διάσταση του φύλου στη διαδικασία παρακολούθησης, της αξιολόγησης του αντικτύπου και του καθορισμού δεικτών	80
5.	Χρήση δεικτών στα ΕΣΔ για την κοινωνική ενσωμάτωση	80
Μέρος II – Τα κράτη μέλη		85
ΒΕΛΓΙΟ		86
Δ Α Ν Ι Α		92
ΓΕΡΜΑΝΙΑ.....		99
ΕΛΛΑΔΑ.....		107
ΙΣΠΑΝΙΑ.....		115
ΓΑΛΛΙΑ.....		122
ΙΡΛΑΝΔΙΑ		130
Ι Τ Α Λ Ι Α		137
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ.....		144
ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ		150
ΑΥΣΤΡΙΑ		158
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ.....		166
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ.....		175
ΣΟΥΗΔΙΑ		183
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ.....		191
Παράρτημα I Δείκτες		200
Παράρτημα II Παραδείγματα ορθών πρακτικών που παρουσιάζονται στα εθνικά σχέδια δρασης για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού ..		225

ΜΕΡΟΣ Ι - Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΣΥΝΟΨΗ

Είναι η πρώτη φορά που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσιάζει ένα πολιτικό έγγραφο για τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Με την τεκμηρίωση και την ανάλυση της κατάστασης σε όλα τα κράτη μέλη και με τον εντοπισμό των κύριων προκλήσεων για το μέλλον, το παρόν σχέδιο κοινής έκθεσης για την κοινωνική ενσωμάτωση συμβάλει στην ενίσχυση του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου. Πρόκειται λοιπόν για ένα σημαντικό βήμα προς την επίτευξη του στρατηγικού στόχου της ΕΕ, την επίτευξη μεγαλύτερης συνοχής στην Ένωση στο διάστημα 2001-2010.

Η παρούσα έκθεση υλοποιεί την ανοιχτή μέθοδο συντονισμού για την κοινωνική ενσωμάτωση, που συμφωνήθηκε στη σύνοδο στη Λισσαβόνα το Μάρτιο του 2000. Αυτή η νέα διαδικασία αποτελεί σημαντική αναγνώριση του κύριου ρόλου της κοινωνικής πολιτικής, παράλληλα με την οικονομική πολιτική και την πολιτική απασχόλησης, για τη μείωση των ανισοτήτων και την προώθηση της κοινωνικής συνοχής, αλλά και της ανάγκης αποτελεσματικής διασύνδεσης αυτών των πολιτικών στο μέλλον. Πρόκειται λοιπόν για ένα σημαντικό στοιχείο για την προώθηση της ευρωπαϊκής κοινωνικής ατζέντας που συμφωνήθηκε στη Νίκαια και έρχεται να συμπληρώσει τους στόχους της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση.

Η παρούσα έκθεση αποτελεί σημαντική πρόοδο στη διαδικασία ανάπτυξης κοινών δεικτών για τη μέτρηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού μεταξύ των κρατών μελών και εντός αυτών. Δείχνει ότι τα κράτη μέλη και η Επιτροπή μετέχουν ενεργά στη διαδικασία αυτή. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα επιτευχθεί μια περισσότερο ακριβής και αποτελεσματική παρακολούθηση της προόδου, όσον αφορά την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στο μέλλον. Θα συμβάλει επίσης στην καλύτερη αξιολόγηση των πολιτικών και στη σαφέστερη εκτίμηση της αποτελεσματικότητας και της οικονομικότητάς τους. Αυτό, μελλοντικά, θα έχει ως αποτέλεσμα τη θέσπιση καλύτερων πολιτικών στα κράτη μέλη.

Η παρούσα έκθεση δεν αξιολογεί την αποτελεσματικότητα των συστημάτων που υφίστανται ήδη στα κράτη μέλη. Αντίθετα, επικεντρώνεται στην ανάλυση των διαφόρων προσεγγίσεων που έχουν υιοθετηθεί από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο των ΕΣΔ κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (ΕΣΔ/ενσωμάτωση), ως απάντηση στους κοινούς στόχους για τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό που συμφωνήθηκαν από την ΕΕ στη Νίκαια το Δεκέμβριο του 2000. Εξετάζει τα ΕΣΔ των κρατών μελών, εστιάζομενη στην ποιότητα της ανάλυσης, στη σαφήνεια των στόχων, στους στόχους και το βαθμό ύπαρξης μιας στρατηγικής και ολοκληρωμένης προσέγγισης. Κατ' αυτόν τον τρόπο καταδεικνύει τη δέσμευση όλων των κρατών μελών να αξιοποιήσουν τη νέα διαδικασία κοινωνικής ενσωμάτωσης για την ενίσχυση των προσπαθειών τους κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Το παρόν έγγραφο τεκμηριώνει ένα ευρύ φάσμα πολιτικών και πρωτοβουλιών που εφαρμόζονται ή προτείνονται στα κράτη μέλη. Αυτές οι πολιτικές και πρωτοβουλίες θα προσφέρουν στο μέλλον μια καλή βάση συνεργασίας και ανταλλαγής συμπερασμάτων μεταξύ των κρατών μελών. Ωστόσο, δεν κατέστη δυνατός ο εντοπισμός παραδειγμάτων ορθής πρακτικής, αφού προς το παρόν υπάρχει μια γενική έλλειψη πολιτικών και προγραμμάτων αυστηρής παρακολούθησης στα κράτη μέλη. Επομένως, η έκθεση επισημαίνει ότι μια σημαντική πρόκληση για την επόμενη φάση της διαδικασίας για την κοινωνική ενσωμάτωση θα είναι η εισαγωγή μιας πιο ενδελεχούς ανάλυσης όσον αφορά την

οικονομική αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα των πολιτικών για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η νέα δέσμευση - Στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων στη Λισσαβώνα (Μάρτιος 2000), στη Νίκαια (Δεκέμβριος 2000) και στη Στοκχόλμη (Ιούνιος 2001), τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν στην προώθηση μιας βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης και ποιοτικής απασχόλησης, που θα μειώσει τον κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και θα ενισχύσει την κοινωνική συνοχή στην Ένωση, στο διάστημα 2001-2010. Για να ενισχύσει αυτή τη δέσμευση, το Συμβούλιο καθόρισε κοινούς στόχους όσον αφορά τη μάχη κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Συμφωνήθηκε επίσης να επιδιωχθεί από τα κράτη μέλη η επίτευξη των στόχων αυτών, από το 2001 και μετά, στο πλαίσιο των διετών Εθνικών Σχεδίων Δράσης κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (ΕΣΔ/ενσωμάτωση). Επίσης, το Συμβούλιο καθιέρωσε μια νέα ανοιχτή μέθοδο συντονισμού, για την ενθάρρυνση της συνεργασίας των κρατών μελών και τη βελτίωση του αντικτύπου στην κοινωνική ενσωμάτωση από τις πολιτικές σε τομείς όπως η κοινωνική προστασία, η απασχόληση, η υγεία, η στέγαση και η εκπαίδευση. Τα ΕΣΔ/ενσωμάτωση και η ανάπτυξη συγκρίσιμων δεικτών παρέχουν το πλαίσιο για την προώθηση της ανταλλαγής ορθών πρακτικών και εμπειριών σε κοινοτικό επίπεδο. Οι προσπάθειες αυτές θα υποστηριχθούν και με την εφαρμογή, από το 2002, ενός πενταετούς κοινοτικού προγράμματος δράσης για την κοινωνική ενσωμάτωση.

Το γενικό πλαίσιο - Η νέα ανοιχτή μέθοδος συντονισμού θα συμβάλει στην καλύτερη ενσωμάτωση κοινωνικών στόχων στις υπάρχουσες διαδικασίες για την επίτευξη του φιλόδοξου στρατηγικού στόχου που καθορίστηκε για την Ένωση στη Λισσαβώνα. Συγκεκριμένα, θα συμβάλει στην εξασφάλιση μιας θετικής και δυναμικής αλληλεπίδρασης των πολιτικών στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα και στον τομέα της απασχόλησης και θα κινητοποιήσει όλους τους παράγοντες για την επίτευξη αυτού του στρατηγικού στόχου. Η παρούσα έκθεση βρίσκεται σε πλήρη εναρμόνιση με τους στόχους της ευρωπαϊκής κοινωνικής ατζέντας που συμφωνήθηκαν στη Νίκαια, αφού αναγνωρίζει το διπλό ρόλο της κοινωνικής πολιτικής, τόσο ως παραγωγικού παράγοντα όσο και ως βασικού μηχανισμού για τη μείωση των ανισοτήτων και την προώθηση της κοινωνικής συνοχής. Για το λόγο αυτό δίνει μεγάλη έμφαση στη συμμετοχή στην απασχόληση, ειδικά ομάδων που υποεκπροσωπούνται ή μειονεκτούν σε αυτήν, σύμφωνα με τους στόχους της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση. Επίσης, η έκθεση συνεκτιμά τα επιτεύγματα του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου, το οποίο χαρακτηρίζεται από συστήματα που προσφέρουν ένα υψηλό επίπεδο κοινωνικής προστασίας, από τον κοινωνικό διάλογο και από την παροχή υπηρεσιών γενικού ενδιαφέροντος, οι οποίες καλύπτουν ζωτικές δραστηριότητες για την κοινωνική συνοχή, αντικατοπτρίζοντας ταυτόχρονα την ποικιλομορφία στις επιλογές και τις συνθήκες των κρατών μελών.

Υλοποίηση της δέσμευσης - Όλα τα κράτη μέλη επιβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους να υλοποιήσουν την ανοιχτή μέθοδο συντονισμού, με την υποβολή εθνικών σχεδίων έως τον Ιούνιο του 2001. Στα σχέδια αυτά καθορίζονται οι προτεραιότητες των κρατών μελών στη μάχη κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού για μια περίοδο 2 ετών, ενώ περιλαμβάνεται και μια, λίγο έως πολύ, λεπτομερής περιγραφή των πολιτικών μέτρων που εφαρμόζονται ή σχεδιάζονται για την επίτευξη των κοινών στόχων της ΕΕ. Τα περισσότερα ΕΣΔ περιλαμβάνουν επίσης παραδείγματα ορθής πρακτικής. Τα ΕΣΔ παρέχουν μια καλή πηγή πληροφόρησης, βάσει της οποίας η Επιτροπή και τα κράτη μέλη μπορούν να αναπτύξουν περαιτέρω τη διαδικασία ανταλλαγής ορθών πρακτικών, συμβάλλοντας στη χάραξη πιο αποτελεσματικών πολιτικών στα κράτη μέλη. Η διαδικασία αυτή πρέπει να ενισχυθεί στο μέλλον, με τη διεξαγωγή πιο εκτενών αξιολογήσεων των εθνικών πολιτικών, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων για τα δημόσια οικονομικά, και με την ανάπτυξη

ενός εκτενούς συνόλου δεικτών και μεθοδολογιών τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ.

Η συνολική εικόνα - Τα στοιχεία που περιέχονται στα ΕΣΔ επιβεβαιώνουν ότι η αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού εξακολουθεί να αποτελεί μια σημαντική πρόκληση για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο αντίκτυπος των θετικών τάσεων στην οικονομία και την απασχόληση, στο διάστημα 1995-2000, βοήθησε στη σταθεροποίηση της κατάστασης, η οποία σε πολλά κράτη μέλη είχε επιδεινωθεί λόγω της οικονομικής ύφεσης στα μέσα της δεκαετίας του '90. Ωστόσο, από την ανάλυση που υπέβαλαν τα κράτη μέλη και από συγκρίσιμους δείκτες της ΕΕ καθίσταται σαφές ότι ο αριθμός των ατόμων που πλήττονται από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό στην κοινωνία παραμένει πολύ υψηλός. Τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία όσον αφορά το εισόδημα στα κράτη μέλη, αν και δεν καλύπτουν το πλήρες εύρος και τον πολυδιάστατο χαρακτήρα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, δείχνουν ότι, το 1997, το 18% του πληθυσμού της ΕΕ, δηλαδή περισσότερα από 60 εκατ. άτομα, ζούσαν σε νοικοκυριά με εισόδημα χαμηλότερο από το 60% του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος και ότι περίπου το ήμισυ αυτών ζούσε κάτω από το όριο σχετικής φτώχειας επί τρία συναπτά έτη.

Παράγοντες κινδύνου - Στα ΕΣΔ/ενσωμάτωση εντοπίζονται μια σειρά παραγόντων που αυξάνουν σημαντικά τον κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Η ανεργία, ειδικά η μακροχρόνια, είναι πιο συχνότερα αναφερόμενος παράγοντας. Άλλοι σημαντικοί παράγοντες είναι: το χαμηλό εισόδημα, η απασχόληση χαμηλής ποιότητας, η έλλειψη στέγης, η ασθενής υγεία, η μετανάστευση, το χαμηλό επίπεδο ειδίκευσης και η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, η ανισότητα των φύλων, η διακριτική μεταχείριση και ο ρατσισμός, οι μειονεξίες, το γήρας, η διάλυση της οικογένειας, η κατάχρηση ναρκωτικών και η διαβίωση σε περιοχές με πολλαπλά μειονεκτήματα. Ορισμένα κράτη μέλη επισημαίνουν το βαθμό αλληλεπίδρασης και σώρευσης με την πάροδο του χρόνου αυτών των παραγόντων κινδύνου και την ανάγκη εξόδου από το φαύλο κύκλο της φτώχειας και πρόληψης της διαίωναίσης της από γενιά σε γενιά.

Οι διαρθρωτικές αλλαγές - Σε πολλά ΕΣΔ εντοπίζεται μια σειρά διαρθρωτικών αλλαγών που σημειώνονται σε όλη την ΕΕ και οι οποίες μπορούν να δημιουργήσουν νέους κινδύνους φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού για ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες, εκτός και αν υπάρξουν οι κατάλληλες πολιτικές απαντήσεις. Πρόκειται για: τις κύριες διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά εργασίας, λόγω μιας περιόδου ραγδαίων οικονομικών αλλαγών και παγκοσμιοποίησης· τη ραγδαία ανάπτυξη της κοινωνίας που βασίζεται στη γνώση και των τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας (ΤΠΕ)· την αύξηση της μακροζωίας σε συνδυασμό με τη μείωση των ποσοστών γεννήσεων, με αποτέλεσμα την αύξηση των λόγων εξάρτησης· την αυξανόμενη τάση εθνικής, πολιτισμικής και θρησκευτικής πολυμορφίας, λόγω της διεθνούς μετανάστευσης και της αυξημένης κινητικότητας εντός της ΕΕ· την αύξηση της πρόσβασης των γυναικών στην αγορά εργασίας και τις αλλαγές στη δομή των νοικοκυριών.

Οι προκλήσεις - Η κυριότερη πρόκληση για τη δημόσια πολιτική, όπως προκύπτει από τα ΕΣΔ, είναι η εξασφάλιση της καθολικότητας των κύριων μηχανισμών κατανομής ευκαιριών και πόρων - της αγοράς εργασίας, του φορολογικού συστήματος, των συστημάτων παροχής κοινωνικής προστασίας, εκπαίδευσης, στέγασης, υγείας και άλλων υπηρεσιών - προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες των ατόμων που απειλούνται ιδιαίτερα από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό και να δοθεί στα άτομα αυτά η δυνατότητα πρόσβασης στα θεμελιώδη τους δικαιώματα. Από την άποψη αυτή είναι ενθαρρυντικό ότι στα ΕΣΔ επισημαίνεται η ανάγκη, και επιβεβαιώνεται η σχετική δέσμευση των κρατών μελών, για ενίσχυση των πολιτικών απασχόλησης και περαιτέρω εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, αλλά και άλλων συστημάτων όπως της εκπαίδευσης, της υγείας και της

στέγασης, όπως επίσης και για να μπορούν τα συστήματα αυτά να ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες του ατόμου και στους παραδοσιακούς και νέους κινδύνους φτώχιας και κοινωνικού αποκλεισμού. Παρ' ό,τι η κλίμακα και η ένταση των προβλημάτων διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, μπορούν να εντοπιστούν οκτώ κύριες προκλήσεις, οι οποίες αντιμετωπίζονται σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό από τα περισσότερα κράτη μέλη. Οι προκλήσεις αυτές είναι: ανάπτυξη μιας αγοράς εργασίας χωρίς περιορισμούς και προώθηση της απασχόλησης ως δικαίωμα και ευκαιρία για όλους· εξασφάλιση ενός επαρκούς εισοδήματος και πόρων για αξιοπρεπή διαβίωση· αντιμετώπιση του εκπαιδευτικού μειονεκτημάτων· διατήρηση της οικογενειακής αλληλεγγύης και προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών· εξασφάλιση καλών συνθηκών στέγασης για όλους· εξασφάλιση ίσης πρόσβασης σε υπηρεσίες υψηλής ποιότητας (στην υγεία, τις μεταφορές, τον κοινωνικό τομέα, τη μέριμνα, τη ψυχαγωγία και το νομικό τομέα) και επένδυση σε αυτές· βελτίωση της παροχής υπηρεσιών· αναζωογόνηση περιοχών πολλαπλής υποβάθμισης.

Διαφορετικά σημεία εκκίνησης - Στα ΕΣΔ επισημαίνονται τα πολύ διαφορετικά συστήματα κοινωνικής πολιτικής που υπάρχουν στα κράτη μέλη, όπου τα πιο αναπτυγμένα και με υψηλά κατά κεφαλή επίπεδα κοινωνικών δαπανών συστήματα πρόνοιας επιτυγχάνουν μάλλον καλύτερα στην εξασφάλιση της πρόσβασης σε είδη πρώτης ανάγκης και στην τήρηση του αριθμού των ατόμων που απειλούνται από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό σαφώς κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ. Η ύπαρξη πολύ διαφορετικών συστημάτων κοινωνικής πολιτικής σε συνδυασμό με τα πολύ διαφορετικά επίπεδα φτώχιας εξηγεί την υιοθέτηση από τα κράτη μέλη πολύ διαφορετικών προσεγγίσεων, στο πλαίσιο των ΕΣΔ, για την αντιμετώπιση της φτώχιας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ορισμένα κράτη μέλη αξιοποίησαν την ευκαιρία για να επανεξετάσουν τη στρατηγική τους προσέγγιση στο θέμα αυτό, συμπεριλαμβανομένου του συντονισμού των διαφόρων επιπέδων χάραξης και υλοποίησης πολιτικής. Άλλα κράτη μέλη, ιδιαίτερα αυτά με τα πιο αναπτυγμένα συστήματα πρόνοιας, όπου η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός τείνουν να περιορίζονται σε ένα αριθμό πολύ συγκεκριμένων παραγόντων κινδύνου, έλαβαν ως δεδομένη τη συμβολή των καθολικών συστημάτων τους και στα ΕΣΔ που υπέβαλαν επικεντρώθηκαν στην επισήμανση νέων και πιο συγκεκριμένων μέτρων. Ένας άλλος παράγοντας που επηρέασε την προσέγγιση των κρατών μελών όσον αφορά τα ΕΣΔ, ήταν η πολιτική δομή της χώρας και ο τρόπος κατανομής των αρμοδιοτήτων όσον αφορά τη μάχη κατά του κοινωνικού αποκλεισμού ανάμεσα στις κεντρικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές. Ωστόσο, ανεξάρτητα από τις διαφορές όσον αφορά αυτό το θέμα, τα περισσότερα κράτη μέλη αναγνωρίζουν την ανάγκη συμπλήρωσης των εθνικών σχεδίων με ολοκληρωμένες προσεγγίσεις σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Στρατηγική και ολοκληρωμένη προσέγγιση - Παρ' ό,τι όλα τα κράτη μέλη ανταποκρίθηκαν στη δέσμευση που ανέλαβαν στη Νίκαια, υπάρχουν διαφορές όσον αφορά το βαθμό στον οποίο τα ΕΣΔ παρέχουν μια εκτενή ανάλυση των κύριων διαρθρωτικών κινδύνων και προκλήσεων, εντάσσουν τις πολιτικές τους σε ένα μακροπρόθεσμο στρατηγικό πλαίσιο και εξελίσσονται από μια προσέγγιση προσανατολισμένη καθαρά σε τομείς και ομάδες στόχους προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση. Λίγα μόνο κράτη μέλη προχωρούν πέρα από γενικές δηλώσεις σε συγκεκριμένους και ποσοτικοποιημένους στόχους, οι οποίοι προσφέρουν μια βάση για την παρακολούθηση της προόδου. Τα θέματα που αφορούν το φύλο δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς στα περισσότερα ΕΣΔ και η αναφορά τους είναι σποραδική, παρ' ό,τι σε ορισμένα ΕΣΔ αναφέρεται η δέσμευση για μεγαλύτερη ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου κατά τα επόμενα δύο έτη. Σε ένα μεγάλο βαθμό, η διαφορετική έμφαση που δίδεται στα θέματα αυτά στα διάφορα ΕΣΔ αντικατοπτρίζει τα διαφορετικά σημεία εκκίνησης που αναφέρθηκαν προηγουμένως.

Πεδίο εφαρμογής καινοτομιών - Από πλευράς ειδικών δράσεων και πολιτικών, τα περισσότερα κράτη μέλη επικεντρώνουν τις προσπάθειές τους περισσότερο στη βελτίωση του συντονισμού, στην προσαρμογή και το συνδυασμό υφιστάμενων πολιτικών και μέτρων και στην προώθηση της εταιρικής σχέσης και λιγότερο στην εφαρμογή σημαντικών και νέων ή καινοτόμων πολιτικών προσεγγίσεων. Ο σχετικά σύντομος διαθέσιμος χρόνος για την υποβολή των πρώτων ΕΣΔ οδήγησε πολλά κράτη μέλη στον περιορισμό των πολιτικών μέτρων στο υφιστάμενο δημοσιονομικό και νομικό πλαίσιο, ενώ τα περισσότερα δεν περιλαμβάνουν εκτιμήσεις του κόστους. Ως εκ τούτου, ενώ τα περισσότερα ΕΣΔ για το 2001 αποτελούν μια σημαντική αφετηρία στη διαδικασία, τα επόμενα χρόνια θα χρειαστεί να καταβληθούν περαιτέρω πολιτικές προσπάθειες για να υπάρξει ουσιαστικός αντίκτυπος στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Αλληλεπίδραση με τη στρατηγική για την απασχόληση - Η συμμετοχή στην απασχόληση επισημαίνεται από τα περισσότερα κράτη μέλη ως η καλύτερη εξασφάλιση έναντι της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Αυτό αντικατοπτρίζει την έμφαση που δόθηκε στην απασχόληση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Νίκαια. Ανάμεσα στα ΕΣΔ για την ενσωμάτωση και τα ΕΣΔ για την απασχόληση υπάρχει μια αμφίδρομη σχέση. Από τη μια, τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν τον αποφασιστικό ρόλο που διαδραματίζουν οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση στη μάχη κατά του κοινωνικού αποκλεισμού, με τη βελτίωση της απασχολησιμότητας και τη δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης, που αποτελούν βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία μιας αγοράς εργασίας χωρίς περιορισμούς. Ταυτόχρονα, η στρατηγική για την απασχόληση ασχολείται κυρίως με την αύξηση των ποσοστών απασχόλησης, στην προσπάθεια επίτευξης των στόχων που τέθηκαν στη Λισσαβώνα κατά τον πιο αποτελεσματικό τρόπο. Από την άλλη, με την εστίαση σε δράσεις που διευκολύνουν τη συμμετοχή στην απασχόληση των ατόμων, ομάδων και κοινοτήτων που έχουν απομακρυνθεί από την αγορά εργασίας, τα ΕΣΔ/ενσωμάτωση μπορούν να συμβάλουν θετικά στην αύξηση του ποσοστού απασχόλησης. Η τάση προς πολιτικές που θα είναι πιο θετικές και προληπτικές, που αναφέρεται στα περισσότερα ΕΣΔ, αντικατοπτρίζει την εμπειρία που έχει αποκτηθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας του Λουξεμβούργου.

Σχεδιασμός πολιτικής - Μεταξύ των διαφόρων τομέων της πολιτικής για την επίτευξη των κοινών στόχων της ΕΕ, από τα ΕΣΔ προκύπτουν τρεις γενικές και συμπληρωματικές μεταξύ τους προσεγγίσεις. Η πρώτη προσέγγιση αφορά τη βελτίωση της καταλληλότητας, της πρόσβασης και της οικονομικής προσιτότητας των κύριων πολιτικών και παροχών, έτσι ώστε να υπάρχει μεγαλύτερη κάλυψη, απορρόφηση και αποτελεσματικότητα (δηλαδή προώθηση της καθολικότητας). Η δεύτερη προσέγγιση έγκειται στην αντιμετώπιση συγκεκριμένων μειονεκτημάτων, τα οποία μπορούν να ξεπεραστούν με τη χρήση κατάλληλων πολιτικών (δηλαδή εξάλειψη ανισοτήτων). Η τρίτη προσέγγιση προβλέπει την αντιστάθμιση μειονεκτημάτων που μπορούν μόνο εν μέρει (ή και καθόλου) να ξεπεραστούν (δηλαδή εξασφάλιση αλληλεγγύης).

Εκτέλεση πολιτικής - Ένα κύριο θέμα σε όλα τα ΕΣΔ είναι όχι μόνο ο σχεδιασμός καλύτερων πολιτικών αλλά και η βελτίωση της εκτέλεσής τους, έτσι ώστε να υπάρχουν υπηρεσίες ολοκληρωμένες και χωρίς περιορισμούς που θα εστιάζονται περισσότερο στις ανάγκες και τις καταστάσεις των ατόμων που τις χρησιμοποιούν. Βάσει των ΕΣΔ μπορούν ήδη να εντοπιστούν ορισμένα στοιχεία ορθής πρακτικής. Σε αυτά περιλαμβάνονται: ο σχεδιασμός και η εκτέλεση πολιτικών όσο το δυνατόν πιο κοντά στον πολίτη· εξασφάλιση της παροχής των υπηρεσιών κατά τρόπο ολοκληρωμένο και ολιστικό· εξασφάλιση διαδικασιών λήψης αποφάσεων με διαφάνεια και δυνατότητα ελέγχου· διαμόρφωση υπηρεσιών που θα είναι πιο φιλικές στο χρήστη, περισσότερο προσαρμοσμένες στις ανάγκες του και πιο αποτελεσματικές· προώθηση της εταιρικής σχέσης μεταξύ διαφόρων παραγόντων· προώθηση της ισότητας, των δικαιωμάτων και της μη διακριτικής μεταχείρισης· επιδίωξη της

συμμετοχής των ατόμων που πλήττονται από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό· προώθηση της αυτονομίας και της ενδυνάμωσης των ατόμων που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες· προώθηση μιας διαδικασίας συνεχούς βελτίωσης των υπηρεσιών και της βιωσιμότητας αυτών.

Κινητοποίηση των κύριων ενδιαφερομένων - Τα περισσότερα κράτη μέλη αναγνωρίζουν την ανάγκη κινητοποίησης και συμμετοχής των κύριων ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων που πλήττονται από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των ΕΣΔ/ενσωμάτωση. Τα περισσότερα κράτη μέλη διαβουλευτήκαν με ΜΚΟ και κοινωνικούς εταίρους κατά την προετοιμασία των ΕΣΔ. Ωστόσο σε πολλές περιπτώσεις, εν μέρει λόγω του σύντομου διαθέσιμου χρόνου, η έκταση και η επίδραση αυτών των διαβουλεύσεων μάλλον ήταν περιορισμένη. Μια σημαντική πρόκληση για το μέλλον είναι η ανάπτυξη αποτελεσματικών μηχανισμών για τη συνεχή συμμετοχή τους στην εφαρμογή και την παρακολούθηση των ΕΣΔ. Ορισμένα κράτη μέλη επισημαίνουν μηχανισμούς διαβούλευσης και συμμετοχής των ενδιαφερομένων, που θα συμβάλουν προς την κατεύθυνση αυτή.

Κοινοί δείκτες - Διαπιστώνεται από τα ΕΣΔ ότι ακόμη απέχουμε πολύ από την επίτευξη μιας κοινής προσέγγισης όσον αφορά τον καθορισμό κοινών δεικτών, οι οποίοι θα επιτρέπουν τη σύγκριση των αποτελεσμάτων της πολιτικής και θα συμβάλουν στον εντοπισμό ορθών πρακτικών. Πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για τη βελτίωση της κατάστασης, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ. Στην πλειοψηφία των ΕΣΔ χρησιμοποιούνται ακόμη εθνικοί ορισμοί για τη μέτρηση της φτώχειας και των επιπέδων ακαταλληλότητας όσον αφορά την πρόσβαση στη στέγαση, την ιατρική περίθαλψη ή την εκπαίδευση, ενώ μόνο σε λίγα ΕΣΔ γίνεται χρήση πολιτικών δεικτών. Το γεγονός αυτό καθιστά επιτακτική την ανάγκη ένταξης των προσπαθειών για την ανάπτυξη ενός συνόλου κοινών δεικτών στον τομέα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, το οποίο θα μπορούσε να εγκριθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έως το τέλος του 2001. Υπογραμμίζει επίσης την ανάγκη συλλογής συγκρίσιμων στοιχείων μεταξύ των κρατών μελών.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα έκθεση στοχεύει στον εντοπισμό ορθών πρακτικών και καινοτόμων προσεγγίσεων κοινού ενδιαφέροντος για τα κράτη μέλη, βάσει των εθνικών σχεδίων δράσης για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (ΕΣΔ/ενσωμάτωση), σύμφωνα με την εντολή που δόθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Νίκαια. Υποβάλλεται ως σχέδιο κοινής έκθεσης για την κοινωνική ενσωμάτωση που θα προετοιμάσει το Συμβούλιο από κοινού με την Επιτροπή και η οποία θα υποβληθεί στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Laeken.

Η έκδοση της παρούσας έκθεσης αποτελεί ένα σημαντικό επίτευγμα. Για πρώτη φορά, σε ένα ενιαίο πολιτικό έγγραφο, αξιολογούνται οι κοινές προκλήσεις όσον αφορά την πρόληψη και την εξάλειψη της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και την προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης σε επίπεδο ΕΕ. Στο έγγραφο αυτό συνοψίζονται οι στρατηγικές και τα κύρια πολιτικά μέτρα που εφαρμόζονται ή προβλέπονται από όλα τα κράτη μέλη για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού¹. Πρόκειται για ένα σημαντικό βήμα για την ενίσχυση της πολιτικής συνεργασίας στον τομέα αυτό, με στόχο την προώθηση της ανταλλαγής εμπειριών και την κινητοποίηση σε επίπεδο ΕΕ, για την επίτευξη μιας μεγαλύτερης κοινωνικής ένταξης με ταυτόχρονη διασφάλιση των βασικών αρμοδιοτήτων των κρατών μελών όσον αφορά τη χάραξη και την εφαρμογή της πολιτικής.

Ύστερα από τη συμπερίληψη, στα άρθρα 136 και 137 ΕΚ από τη συνθήκη του Άμστερνταμ, της μάχης κατά του αποκλεισμού μεταξύ των συνιστωσών της κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισσαβόνα συμφώνησε στην ανάγκη ανάληψης ενεργειών που θα συμβάλουν σημαντικά στην εξάλειψη της φτώχειας έως το 2010. Συμφωνήθηκε επίσης ότι οι πολιτικές των κρατών μελών για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού πρέπει να βασίζονται στην ανοιχτή μέθοδο συντονισμού που συνδυάζει κοινούς στόχους, εθνικά σχέδια δράσης και ένα πρόγραμμα που πρότείνει η Επιτροπή για την ενθάρρυνση της συνεργασίας στον τομέα αυτό.

Η νέα ανοιχτή μέθοδος συντονισμού θα συμβάλει στην καλύτερη ενσωμάτωση κοινωνικών στόχων στις υπάρχουσες διαδικασίες για την επίτευξη του φιλόδοξου στρατηγικού στόχου που καθορίστηκε για την Ένωση στη Λισσαβόνα, *"να καταστεί η πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης στον κόσμο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή"*. Συγκεκριμένα, θα συμβάλει στην εξασφάλιση μιας θετικής και δυναμικής αλληλεπίδρασης των πολιτικών στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα και στον τομέα της απασχόλησης και θα κινητοποιήσει όλους τους παράγοντες για την επίτευξη αυτού του στρατηγικού στόχου. Η παρούσα έκθεση βρίσκεται σε πλήρη εναρμόνιση με τους στόχους της ευρωπαϊκής κοινωνικής ατζέντας που συμφωνήθηκαν στη Νίκαια, αφού αναγνωρίζει το διπλό ρόλο της κοινωνικής πολιτικής, τόσο ως παραγωγικού παράγοντα όσο και ως βασικού μηχανισμού για

¹ Στην παρούσα έκθεση, οι όροι φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός χαρακτηρίζουν καταστάσεις στις οποίες εμποδίζεται η πλήρης συμμετοχή των πολιτών στην οικονομική και κοινωνική ζωή και στην άσκηση των πολιτικών τους δικαιωμάτων ή/και όταν η πρόσβασή τους σε εισόδημα και άλλους πόρους (προσωπικούς, οικογενειακούς, κοινωνικούς και πολιτιστικούς) είναι τόσο ανεπαρκής ώστε να τους αποκλείει από την απόλαυση ενός επιπέδου διαβίωσης και ποιότητας ζωής που θεωρούνται επιτρεπτά από την κοινωνία στην οποία ζουν. Σε παρόμοιες καταστάσεις, οι πολίτες δεν είναι συνήθως σε θέση να κάνουν πλήρη χρήση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους.

τη μείωση των ανισοτήτων και την προώθηση της κοινωνικής συνοχής. Για το λόγο αυτό δίνει μεγάλη έμφαση στη συμμετοχή στην απασχόληση, ειδικά ομάδων που υποεκπροσωπούνται ή μειονεκτούν σε αυτήν, σύμφωνα με τους στόχους της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση. Επίσης, η έκθεση συνεκτιμά τα επιτεύγματα του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου, το οποίο χαρακτηρίζεται από συστήματα που προσφέρουν ένα υψηλό επίπεδο κοινωνικής προστασίας, από τον κοινωνικό διάλογο και από την παροχή υπηρεσιών γενικού ενδιαφέροντος, οι οποίες καλύπτουν ζωτικές δραστηριότητες για την κοινωνική συνοχή, αντικατοπτρίζοντας ταυτόχρονα την ποικιλομορφία στις επιλογές και τις συνθήκες των κρατών μελών.

Δεδομένης της πολλαπλής αλληλεπίδρασης με άλλες υφιστάμενες διαδικασίες πολιτικού συντονισμού, πρέπει να εξασφαλιστεί η συνέπεια με τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση από τη μια και με τους Γενικούς Προσανατολισμούς των Οικονομικών Πολιτικών από την άλλη, ώστε να αποφευχθούν επικαλύψεις και αντιθέσεις όσον αφορά τους στόχους. Στην έκθεση σύνθεσης που υπέβαλε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Στοκχόλμη, η Επιτροπή ξεκίνησε μια προσπάθεια έκφρασης αυτού του νέου στρατηγικού οράματος της Ένωσης σε μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση των πολιτικών στρατηγικών και των αποτελεσμάτων σε τέσσερις κύριους τομείς: οικονομική μεταρρύθμιση, κοινωνία της πληροφορίας, εσωτερική αγορά και κοινωνική συνοχή. Η παρούσα έκθεση φιλοδοξεί να επισημάνει το ρόλο της κοινωνικής πολιτικής και άλλων εξίσου σημαντικών για την κοινωνική συνοχή τομέων της πολιτικής (εκπαίδευση, στέγαση, υγεία), στο πλαίσιο της επόμενης έκθεσης σύνθεσης που θα προετοιμάσει η Επιτροπή για τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου την άνοιξη του 2002.

Όλα τα κράτη μέλη έχουν δεσμευτεί στη Νίκαια να καθορίσουν τις πολιτικές τους προτεραιότητες, όσον αφορά την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, στο πλαίσιο τεσσάρων στόχων που έχουν συμφωνηθεί από κοινού:

- διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση και της πρόσβασης όλων των ατόμων σε πόρους, δικαιώματα, αγαθά και υπηρεσίες·
- πρόληψη των κινδύνων αποκλεισμού·
- παροχή βοήθειας στους πιο ευάλωτους·
- κινητοποίηση όλων των αρμόδιων φορέων.

Τα κράτη μέλη υπογράμμισαν επίσης τη σημασία της ενσωμάτωσης της ισότητας ανδρών και γυναικών σε όλες τις ενέργειες που αποβλέπουν στην επίτευξη αυτών των στόχων.

Τα ΕΣΔ/ενσωμάτωση, στα οποία καθορίζονται οι στόχοι και τα μέτρα για την επίτευξη αυτών των στόχων, προετοιμάστηκαν στην περίοδο Ιανουαρίου - Μαΐου 2001. Η Επιτροπή διαδραμάτισε ενεργό ρόλο, υποστηρίζοντας τις προπαρασκευαστικές προσπάθειες των κρατών μελών και προτείνοντας ένα κοινό σχεδιασμό και ένα χρονοδιάγραμμα εργασίας για τα ΕΣΔ, που εγκρίθηκαν από την επιτροπή για την κοινωνική προστασία. Επίσης, η Επιτροπή πρότεινε και συμμετείχε ενεργά σε μια σειρά διμερών σεμιναρίων με όλα τα κράτη μέλη, για την παρουσίαση της νέας στρατηγικής της ΕΕ και για να συζητηθούν οι πολιτικές προτεραιότητες της εκάστοτε χώρας κατά την προετοιμασία των ΕΣΔ. Σε διαφορετικό βαθμό, στα σεμινάρια συμμετείχαν, εκτός από τις αρμόδιες για το συντονισμό των σχεδίων αρχές, πολλές άλλες κρατικές υπηρεσίες καθώς και εκπρόσωποι περιφερειακών και τοπικών αρχών, μη κυβερνητικές οργανώσεις και κοινωνικοί εταίροι.

Η συνολική εικόνα που προκύπτει από τα δεκαπέντε ΕΣΔ επιβεβαιώνει ότι η αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική πρόκληση για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για να μπορέσουν τα κράτη μέλη να επιτύχουν το στόχο οικοδόμησης κοινωνιών χωρίς αποκλεισμούς, θα χρειαστούν σημαντικές βελτιώσεις στην κατανομή των πόρων και των ευκαιριών στην κοινωνία, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η κοινωνική ένταξη και η συμμετοχή όλων των ατόμων καθώς και η πρόσβασή τους σε θεμελιώδη δικαιώματα. Ωστόσο, το μέγεθος της πρόκλησης διαφέρει σημαντικά τόσο μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών όσο και εντός αυτών.

Η ύπαρξη πολύ διαφορετικών συστημάτων κοινωνικής πολιτικής στα κράτη μέλη είχε ως αποτέλεσμα την υιοθέτηση πολύ διαφορετικών προσεγγίσεων στο πλαίσιο της διαδικασίας για τα ΕΣΔ. Ορισμένα κράτη μέλη αξιοποίησαν την ευκαιρία για να επανεξετάσουν ή να επιφέρουν θεμελιώδεις βελτιώσεις στην προσέγγισή τους όσον αφορά την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Άλλα κράτη μέλη, ιδιαίτερα αυτά με τα πιο αναπτυγμένα συστήματα πρόνοιας, έλαβαν ως δεδομένη τη συμβολή των καθολικών συστημάτων τους στην πρόληψη της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και στα ΕΣΔ που υπέβαλαν επικεντρώθηκαν στην επισήμανση νέων και πιο συγκεκριμένων μέτρων.

Στα ΕΣΔ υπογραμμίζεται η ανάγκη και επιβεβαιώνεται η δέσμευση των κρατών μελών για την ενίσχυση των πολιτικών τους για την απασχόληση και για περαιτέρω εκσυγχρονισμό των συστημάτων τους κοινωνικής προστασίας καθώς και άλλων συστημάτων, όπως της εκπαίδευσης και της στέγασης, για να μπορούν να ανταποκρίνονται περισσότερο στις ανάγκες του ατόμου και να αντιμετωπίζονται παραδοσιακοί αλλά και νέοι κίνδυνοι φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Η κύρια πρόκληση εδώ συνίσταται στην εξασφάλιση απόδοσης ίσης αξίας στις πολιτικές που εφαρμόζονται σε αυτούς τους τομείς και στις πολιτικές για την απασχόληση και την οικονομία. Η μάχη κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού πρέπει να ενσωματωθεί ανάλογα σε όλους αυτούς τους τομείς της πολιτικής, με την ανάπτυξη πραγματικών συνεργιών μεταξύ αυτών. Σε πολλά κράτη μέλη αναγνωρίζεται επίσης ότι η εικόνα δεν είναι στατική και ότι πρέπει να συνεκτιμούνται οι ραγδαίες διαρθρωτικές αλλαγές που αφορούν όλες τις χώρες, προκειμένου να αποφευχθεί η εμφάνιση νέων ή η ένταση υφιστάμενων μορφών κοινωνικού αποκλεισμού.

Όλα τα κράτη μέλη έχουν δεσμευτεί όσον αφορά τη νέα διαδικασία της ΕΕ για το συντονισμό της πολιτικής κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Στα ΕΣΔ όλων ανεξαιρέτως των κρατών μελών, καθορίζονται οι προτεραιότητες στη μάχη κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού για μια περίοδο δύο ετών, συνεκτιμώντας τους τέσσερις κοινούς στόχους που συμφωνήθηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας. Όλα τα ΕΣΔ περιλαμβάνουν μια, λίγο έως πολύ, λεπτομερή περιγραφή των πολιτικών μέτρων που εφαρμόζονται ή σχεδιάζονται προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι, ενώ στην πλειοψηφία των σχεδίων περιλαμβάνονται παραδείγματα ορθής πρακτικής. Ωστόσο, ορισμένα κράτη μέλη επισημαίνουν ότι ο χρόνος που είχαν στη διάθεσή τους για την προετοιμασία των σχεδίων ήταν πολύ σύντομος, ώστε να μπορέσουν να επεξεργαστούν νέες σημαντικές πρωτοβουλίες και καινοτόμες προσεγγίσεις. Αποτέλεσμα αυτού είναι ότι τα περισσότερα ΕΣΔ επικεντρώνονται σε υφιστάμενα πολιτικά μέτρα και προγράμματα αντί να καθορίζουν νέες πολιτικές προσεγγίσεις. Γενικά, τα ΕΣΔ επικεντρώνονται συγκριτικά λιγότερο στις επιπτώσεις των προτεινόμενων πρωτοβουλιών στα δημόσια οικονομικά. Βέβαια, για τις υφιστάμενες πρωτοβουλίες έχει γίνει σαφής υπολογισμός του κόστους και του προϋπολογισμού. Όμως, όσον αφορά το σχεδιασμό της μελλοντικής στρατηγικής για την προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης, είναι σημαντικό να συνεκτιμούνται οι οικονομικοί περιορισμοί. Οι ενέργειες για την αύξηση των επενδύσεων στην εκπαίδευση, για τη βελτίωση της καταλληλότητας της κοινωνικής προστασίας ή την επέκταση πρωτοβουλιών σχετικά με την απασχολησιμότητα, μπορεί να συνεπάγονται σημαντικό οικονομικό κόστος και γι' αυτό

πρέπει να εξετάζονται στο πλαίσιο των εθνικών δημοσιονομικών δεσμεύσεων όπως και στο πλαίσιο των Γενικών Προσανατολισμών των Οικονομικών Πολιτικών (ΓΠΟΠ) και του συμφώνου για τη σταθερότητα και την ανάπτυξη. Πρέπει επίσης να συνεκτιμούνται κανονιστικοί περιορισμοί. Για παράδειγμα, μέτρα που μπορεί να επηρεάσουν το εργατικό κόστος ή κίνητρα για τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας πρέπει να είναι σύμφωνα με τους ΓΠΟΠ και τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση.

Τα επόμενα βήματα στην ανοιχτή μέθοδο συντονισμού έχουν ως εξής:

- **Βήμα 1 (Οκτώβριος – Δεκέμβριος 2001):** η ανάλυση των ΕΣΔ/ενσωμάτωση από την Επιτροπή συμπληρώνεται από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της επιτροπής κοινωνικής προστασίας και στη συνέχεια στο Συμβούλιο Κοινωνικών Υποθέσεων. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα συμμετέχει στη δημόσια συζήτηση. Στη συνέχεια θα υποβληθεί στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Laeken και στις Βρυξέλλες κοινή έκθεση, στην οποία θα καθορίζονται οι προτεραιότητες και οι προσεγγίσεις βάσει των οποίων θα αναπτυχθούν οι προσπάθειες και ο συντονισμός σε κοινοτικό επίπεδο, κατά την υλοποίηση των πρώτων ΕΣΔ/ενσωμάτωση.
- **Βήμα 2 (Ιανουάριος – Μάιος 2002):** η προσοχή θα εστιαστεί στην ανάπτυξη μιας διαδικασίας ανταλλαγής εμπειριών που θα υποστηρίζεται από την εφαρμογή ενός νέου κοινοτικού προγράμματος δράσης, το οποίο προγραμματίζεται να αρχίσει τον Ιανουάριο του 2002, όπως επίσης και από ένα σύνολο κοινά συμφωνημένων δεικτών για την κοινωνική ενσωμάτωση, οι οποίοι αναμένεται να θεσπιστούν από το Συμβούλιο έως το τέλος του 2001.
- **Βήμα 3 (υπόλοιπο του 2002):** διεξαγωγή διαλόγου μεταξύ κρατών μελών και Επιτροπής στο πλαίσιο της επιτροπής κοινωνικής προστασίας, με βάση την εμπειρία από τον πρώτο χρόνο υλοποίησης. Στόχος είναι η εξαγωγή συμπερασμάτων προς το τέλος του 2002, προκειμένου να μπορέσουν, στο πλαίσιο προετοιμασίας του δεύτερου κύματος ΕΣΔ, να επιβεβαιωθούν οι στόχοι και να ενισχυθεί η συνεργασία.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που συνεδρίασε στο Γκέτεμποργκ κάλεσε τις υποψήφιες χώρες να μεταφέρουν τους οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους της Ένωσης στις εθνικές τους πολιτικές. Η προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης αποτελεί έναν από τους στόχους αυτούς και η Επιτροπή ενθαρρύνει τις υποψήφιες χώρες να αξιοποιήσουν για το σκοπό αυτό την εμπειρία των κρατών μελών που περιγράφεται στην παρούσα έκθεση.

1. ΚΥΡΙΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Κύριες τάσεις

Τα τελευταία χρόνια, η ΕΕ έζησε μια περίοδο έντονης οικονομικής μεγέθυνσης, η οποία συνοδεύτηκε από σημαντική αύξηση των θέσεων εργασίας και μείωση της ανεργίας. Στο διάστημα 1995-2000, τα 15 κράτη μέλη παρουσίασαν μέσο ποσοστό αύξησης του ΑΕΠ της τάξης του 2,6%, γεγονός που, από κοινού με την εφαρμογή μιας πολιτικής προσέγγισης πιο φιλικής προς την απασχόληση, οδήγησε στη δημιουργία περισσότερων από 10 εκατ. καθαρών θέσεων εργασίας και στην επίτευξη ενός μέσου ποσοστού αύξησης της απασχόλησης της τάξης του 1,3% ανά έτος. Κατά την ίδια περίοδο, το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε από 60% σε 63,3% συνολικά, ενώ η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών ήταν ακόμη μεγαλύτερη - από 49,7% σε 54%. Η ανεργία παραμένει υψηλή, αφού πλήττει σήμερα 14,5 εκατ. άτομα στην Ένωση, όμως το ποσοστό μειώνεται συνεχώς από την περίοδο 1995-1997, όταν ήταν σχεδόν 11%, υπερβαίνοντας το 8% το 2000. Ως αποτέλεσμα μιας πιο θετικής

προσέγγισης για την πολιτική που αφορά την αγορά εργασίας συνολικά, η μακροχρόνια ανεργία μειώθηκε με ακόμη ταχύτερους ρυθμούς και το ποσοστό της στην ανεργία γενικά μειώθηκε από 49% σε 44% (πίνακας 10).

Σε αντίθεση με τη γενική αποδοχή ότι η κατάσταση όσον αφορά την οικονομία και την απασχόληση έχει βελτιωθεί, οι αντιλήψεις για τις τάσεις όσον αφορά τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών. Ενώ σε ορισμένα κράτη μέλη υπάρχει η άποψη ότι η κατάσταση έχει χειροτερέψει, ή τουλάχιστον δεν έχει αλλάξει σημαντικά, στο τέλος της δεκαετίας του '90, σε άλλα υπάρχει η άποψη ότι η κατάσταση έχει βελτιωθεί, κυρίως λόγω της μείωσης της ανεργίας. Σε πολλά κράτη μέλη, η οικονομική μεγέθυνση και η αύξηση της απασχόλησης βοήθησαν στη σταθεροποίηση της κατάστασης σε μεγάλο βαθμό, αν και σε ακόμη υψηλά επίπεδα, σε ότι αφορά τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, που είχε επιδεινωθεί λόγω της οικονομικής ύφεσης στα μέσα της δεκαετίας του '90. Ωστόσο, η έλλειψη ενός κοινά αποδεκτού αναλυτικού πλαισίου καθιστά δύσκολη την εξαγωγή οριστικών συμπερασμάτων.

Οι ελλείψεις που υπάρχουν σήμερα όσον αφορά τη στατιστική κάλυψη, συμπεριλαμβανομένης της μέτρησης των αλλαγών με την πάροδο του χρόνου, συνθέτουν τις δυσκολίες για την αποκόμιση μιας σαφούς εικόνας των πρόσφατων εξελίξεων. Το τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν στοιχεία σχετικά με το εισόδημα στα κράτη μέλη είναι το 1997 (και μάλιστα όχι για όλα τα κράτη μέλη). Το ποσοστό σχετικής φτώχειας, οριζόμενο ως το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά των οποίων το εισόδημα είναι κάτω από το 60% του αντίστοιχου εθνικού μέσου εισοδήματος, ανερχόταν το 1997 σε 18%², σχεδόν ίδιο δηλαδή με αυτό του 1995. Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί σε περισσότερα από 60 εκατ. άτομα στην ΕΕ, εκ των οποίων περίπου τα μισά ζούσαν διαρκώς, για τρία συνεχή έτη (1995-97), κάτω από το όριο σχετικής φτώχειας.

Η χρήση του ποσοστού σχετικής φτώχειας χρησιμεύει επίσης ως δείκτης του συνολικού αντικτύπου του συστήματος κοινωνικής προστασίας στην κατανομή του εισοδήματος. Η σχετική φτώχεια θα έπληττε το 26% του πληθυσμού της ΕΕ αν δεν υπολογίζονταν ως μέρος του εισοδήματος οι κοινωνικές παροχές, εκτός από τις συντάξεις γήρατος, και το 41% εάν δεν υπολογίζονταν ούτε οι συντάξεις γήρατος (πίνακας 6).

Ενώ, όσον αφορά το φύλο, η συνολική διαφορά στα ποσοστά σχετικής φτώχειας είναι μικρή³, είναι αντίθετα σημαντική για ορισμένες ομάδες: άτομα που ζουν μόνα τους, ειδικά ηλικιωμένες γυναίκες (το ποσοστό σχετικής φτώχειας για τους ηλικιωμένους άνδρες είναι 15% και για τις ηλικιωμένες γυναίκες 22%) και μόνοι γονείς, εκ των οποίων οι περισσότερες είναι γυναίκες (40%) (πίνακες 3α και 3γ).

Η σχετική όμως φτώχεια με βάση το εισόδημα ήταν σημαντικά υψηλότερη για τους άνεργους, συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες, όπως παιδιά και νέους, και ορισμένα είδη νοικοκυριών, όπως οικογένειες μόνων γονέων και ζευγάρια με πολλά παιδιά. Στην παρούσα έκθεση χρησιμοποιείται ως όριο σχετικής φτώχειας το 60% του μέσου εθνικού εισοδήματος, ως καλύτερος διαθέσιμος δείκτης για τη διεξαγωγή συγκρίσεων όσον αφορά τη φτώχεια σε όλη

² Το ποσοστό αυτό βασίζεται σε εναρμονισμένα στοιχεία από την έρευνα για τα νοικοκυριά στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ECHP) της EUROSTAT.

³ Η διαφορά των φύλων που έχει μετρηθεί όσον αφορά το εισόδημα δεν ανταποκρίνεται στην τρέχουσα αντίληψη για τις διαφορές των φύλων όσον αφορά την έκθεση σε φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό. Αυτό μπορεί εν μέρει να εξηγηθεί από το γεγονός ότι τα στοιχεία όσον αφορά το εισόδημα συλλέγονται σε επίπεδο νοικοκυριού και από την υπόθεση ότι η υπάρχει ίση κατανομή του εισοδήματος του νοικοκυριού μεταξύ όλων των ενήλικων μελών του.

την ΕΕ. Ωστόσο, αναγνωρίζεται ότι ένας αποκλειστικά νομισματικός δείκτης, αν και είναι σημαντικός, δεν μπορεί να καλύψει το πλήρες εύρος και την πολλαπλή διάσταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Το εισόδημα όμως αποτελεί μια μόνο διάσταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Σε όλη την Ένωση, ένας μεγάλος αριθμός ατόμων ζει κάτω από δυσμενείς συνθήκες, από άποψη οικονομικών προβλημάτων, βασικών αναγκών, καταναλωτικών αγαθών, συνθηκών στέγασης, υγείας, κοινωνικών επαφών και γενικής ικανοποίησης⁴. Ένα στα έξι άτομα στην ΕΕ (17%) αντιμετωπίζει πολλαπλά μειονεκτήματα στους δύο ή και στους τρεις ακόλουθους τομείς: οικονομική κατάσταση, βασικές ανάγκες και στέγαση.

Παρ' ότι τα άτομα που ζουν σε νοικοκυριό χαμηλού εισοδήματος φαίνεται να μειονεκτούν συχνότερα σε μη νομισματικούς όρους απ' ό,τι το υπόλοιπο του πληθυσμού, η σχέση ανάμεσα στο εισόδημα και στις μη νομισματικές διαστάσεις της φτώχειας δεν είναι καθόλου απλή. Ένας σημαντικός αριθμός ατόμων που ζουν πάνω από το όριο σχετικής φτώχειας ενδεχομένως δεν μπορεί να ικανοποιήσει τουλάχιστον μια από τις ανάγκες που αναγνωρίζονται ως βασικές. Από την άλλη, το πραγματικό επίπεδο διαβίωσης για τα άτομα που ζουν κάτω από το όριο σχετικής φτώχειας βελτιώνεται αισθητά από παράγοντες όπως η ιδιοκατοίκηση, η κατάσταση της υγείας, η ασφάλεια του εισοδήματος από την εργασία, η ανάγκη για επιπλέον φροντίδα ηλικιωμένων ή μειονεκτούντων ατόμων του νοικοκυριού κ.α. Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι τα όρια σχετικής φτώχειας είναι εθνικά και διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Η νομισματική αξία του ορίου σχετικής φτώχειας κυμαίνεται από 11 400 ΠΑΔ (ή 12.060 ευρώ) στο Λουξεμβούργο⁵ σε 3 800 ΠΑΔ⁶ (ή 2.870 ευρώ) στην Πορτογαλία.

Θα ήταν επίσης χρήσιμο να εξεταστεί η διασπορά γύρω από το όριο σχετικής φτώχειας, το 60%. Από αυτήν την άποψη αξίζει να σημειωθεί ότι το 1997, στο σύνολο της ΕΕ, τα ποσοστά των ατόμων που βρίσκονταν κάτω από το 70%, 50% και 40% του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος ήταν 25%, 12% και 7% αντίστοιχα.

Υπάρχει μια σαφής σχέση ανάμεσα στις δαπάνες για την κοινωνική προστασία και το επίπεδο σχετικής φτώχειας (βλ. γραφικές παραστάσεις 1 έως 4 στο στατιστικό παράρτημα). Κράτη μέλη με πολύ αναπτυγμένα συστήματα πρόνοιας και με υψηλά επίπεδα κατά κεφαλή δαπανών για την κοινωνική προστασία (δηλαδή αρκετά υψηλότερα από το μέσο όρο της ΕΕ, ο οποίος το 1998 ανερχόταν σε 5532 ΠΑΔ), όπως το Λουξεμβούργο, η Δανία, οι Κάτω Χώρες, η Σουηδία και η Γερμανία, παρουσιάζουν καλύτερα αποτελέσματα όσον αφορά την κάλυψη βασικών αναγκών και την τήρηση του αριθμού των ατόμων που ζουν κάτω από το όριο σχετικής φτώχειας αρκετά πιο κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ. Για τις χώρες αυτές, το θέμα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ είναι σημαντικό, τείνει να περιορίζεται σε ένα μικρό αριθμό πολύ συγκεκριμένων παραγόντων κινδύνου. Τα χαμηλότερα ποσοστά σχετικής φτώχειας στην ΕΕ, για το 1997, εντοπίστηκαν στη Δανία (8%), τη Φινλανδία (9%), το Λουξεμβούργο⁷ και τη Σουηδία (12%).

Αντίθετα, σε κράτη μέλη με λιγότερο αναπτυγμένα συστήματα πρόνοιας και παραδοσιακά χαμηλότερα επίπεδα δαπανών για την κοινωνική προστασία και τις δημόσιες υπηρεσίες, εν

⁴ Για μια πιο λεπτομερή ανάλυση μη νομισματικών δεικτών, βάσει του ECHP για το 1996, βλ. "Ευρωπαϊκές κοινωνικές στατιστικές - Εισόδημα, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός" (European social statistics – Income, poverty and social exclusion), Eurostat 2000.

⁵ Όλα τα στοιχεία για το Λουξεμβούργο αφορούν το 1996

⁶ ΠΑΔ = Πρότυπα Αγοραστικής Δύναμης. Πρόκειται για εικονικό νόμισμα, που αποκλείει την επίδραση της διαφοράς στα επίπεδα τιμών μεταξύ των χωρών. Πηγή Eurostat.

⁷ Όλα τα στοιχεία για το Λουξεμβούργο αφορούν το 1996.

μέρει λόγω χαμηλής παραγωγικότητας, η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι μάλλον πιο διαδεδομένα φαινόμενα και αποτελούν ουσιαστικό πρόβλημα. Σε αυτές τις χώρες, το ποσοστό σχετικής φτώχειας τείνει να είναι υψηλότερο, ειδικά στην Πορτογαλία (23%), το ΗΒ και την Ελλάδα (22%)⁸ - βλ. γραφική παράσταση 1 στο παράρτημα 1. Επίσης, ορισμένες από αυτές τις χώρες αντιμετωπίζουν την ταχεία μετάβαση από μια αγροτική σε μια σύγχρονη κοινωνία, με αποτέλεσμα να αναπτύσσονται μορφές κοινωνικού αποκλεισμού που συνυπάρχουν με τις πιο παραδοσιακές.

Οι σχετικά μεγάλες ποσοτικές διαφορές που υπάρχουν στην ΕΕ όσον αφορά τον κίνδυνο της σχετικής φτώχειας καταδεικνύουν τη διαφορετική αφετηρία από την οποία πρέπει τα κράτη μέλη να αναπτύξουν τις πολιτικές τους προτεραιότητες στα ΕΣΔ/ενσωμάτωση.

Κύριες διαρθρωτικές αλλαγές

Στα ΕΣΔ αναγνωρίζονται τέσσερις κύριες αλλαγές που σημειώνονται σε όλη την ΕΕ και οι οποίες αναμένεται να έχουν σημαντικό αντίκτυπο τα επόμενα δέκα χρόνια. Στην πράξη, οι αλλαγές αυτές αντικατοπτρίζονται, λίγο έως πολύ, στις διάφορες στρατηγικές που προτείνονται, ανάλογα με το αν τα κράτη μέλη, κατά την επεξεργασία των σχεδίων τους, εξέτασαν το παρελθόν και το παρόν ή το παρόν με προεκτάσεις στο μέλλον. Οι διαρθρωτικές αυτές αλλαγές δημιουργούν ευκαιρίες για προώθηση και ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής αλλά ταυτόχρονα ασκούν πιέσεις και παρουσιάζουν νέες προκλήσεις για τα συστήματα κοινωνικής ένταξης. Σε ορισμένες περιπτώσεις δημιουργούν νέους κινδύνους όσον αφορά τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, για ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες. Οι αλλαγές αυτές είναι οι εξής:

Αλλαγές στην αγορά εργασίας: Υπάρχουν βασικές διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά εργασίας που οφείλονται σε μια περίοδο ταχείας οικονομικής αλλαγής και παγκοσμιοποίησης. Οι αλλαγές αυτές δημιουργούν νέες ευκαιρίες αλλά και νέους κινδύνους:

- Υπάρχει μια αυξανόμενη ζήτηση για νέες δεξιότητες και υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης. Αυτό μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία νέων δυνατοτήτων απασχόλησης αλλά και να δημιουργήσει νέα εμπόδια για τα άτομα που δεν διαθέτουν τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες για την πρόσβαση σε αυτές τις ευκαιρίες, δημιουργώντας έτσι περισσότερη ανασφάλεια στα άτομα που δεν μπορούν να προσαρμοστούν στις νέες απαιτήσεις.
- Υπάρχουν επίσης νέες δυνατότητες απασχόλησης σε υπηρεσίες για άτομα με χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων, κάτι που από τη μια μπορεί να αυξήσει το εισόδημα ενός νοικοκυριού αλλά από την άλλη να οδηγήσει σε μια συνεχή και χαμηλοαμοιβώμενη επισφαλή απασχόληση, ειδικά για τις γυναίκες και τους νέους.
- Υπάρχουν επίσης περισσότερες ευκαιρίες για εργασία μερικού χρόνου και νέες μορφές εργασίας, που από τη μια μπορούν να προσφέρουν τη δυνατότητα μεγαλύτερου συνδυασμού της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής και να αποτελέσουν ένα ενδιάμεσο στάδιο προς μια πιο σταθερή μορφή απασχόλησης, από την άλλη όμως μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα επισφαλείς μορφές απασχόλησης.

⁸ Πρέπει να σημειωθεί ότι στα στοιχεία αυτά δεν συνεκτιμάται πλήρως η αντισταθμιστική επίδραση που μπορεί να έχουν σε ορισμένα από αυτά τα κράτη μέλη το υψηλό ποσοστό ιδιοκατοίκησης ή/και το εισόδημα σε είδος.

- Οι τάσεις αυτές συνοδεύονται συχνά από την ύφεση σε παραδοσιακούς κλάδους και τη μεταφορά οικονομικής ευρωστίας από ορισμένους τομείς σε άλλους, με αποτέλεσμα την περιθωριοποίηση ορισμένων κοινοτήτων και τη δημιουργία προβλημάτων συνωστισμού σε άλλες κοινότητες. Το πρόβλημα αυτό επισημαίνεται ιδιαίτερη προσοχή στα ΕΣΔ της Ελλάδας, της Πορτογαλίας, της Ιρλανδίας, του ΗΒ και της Φινλανδίας, ενώ είναι εμφανές και στις περιφερειακές διαφορές στην Ισπανία, την Ιταλία και τη Γερμανία.

Συνολικά, οι διαρθρωτικές αυτές αλλαγές στις αγορές εργασίας, οι οποίες συνήθως έχουν αντίκτυπο στους ασθενέστερους της κοινωνίας, αναγνωρίζονται από όλα τα κράτη μέλη.

Ηλεκτρονική ένταξη: Η ταχύτερη ανάπτυξη της κοινωνίας που βασίζεται στη γνώση και των τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας (ΤΠΕ) έχει ως αποτέλεσμα σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές στην κοινωνία, τόσο από πλευράς οικονομίας και απασχόλησης όσο και από πλευράς σχέσεων μεταξύ ατόμων και κοινοτήτων. Οι αλλαγές αυτές δημιουργούν νέες ευκαιρίες απασχόλησης αλλά και σημαντικούς κινδύνους. Η θετική πλευρά των ΤΠΕ είναι η δημιουργία νέων δυνατοτήτων απασχόλησης και πιο ευέλικτων τρόπων εργασίας, που μπορούν να διευκολύνουν το συνδυασμό της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής και να προσφέρουν ευελιξία όσον αφορά τον τόπο εργασίας του ατόμου. Μπορούν να συμβάλουν στην αναζωογόνηση απομονωμένων και περιθωριοποιημένων κοινοτήτων. Μπορούν να αξιοποιηθούν για τη βελτίωση καίριων δημόσιων υπηρεσιών, την αύξηση της πρόσβασης στην πληροφόρηση και σε δικαιώματα για κάθε άτομο και για τη διευκόλυνση της συμμετοχής ατόμων με ιδιαίτερα μειονεκτήματα, όπως τα άτομα με ειδικές ανάγκες ή άτομα απομονωμένα και μοναχικά. Από την άλλη πλευρά, για άτομα που βρίσκονται ήδη σε μεγάλο κίνδυνο αποκλεισμού, οι ΤΠΕ μπορούν να δημιουργήσουν άλλο ένα στρώμα αποκλεισμού και να διευρύνουν το χάσμα ανάμεσα σε πλούσιους και φτωχούς, εφόσον ορισμένες ευάλωτες και χαμηλού εισοδήματος ομάδες δεν έχουν πρόσβαση σε αυτές. Η πρόκληση που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη είναι η ανάπτυξη συνεκτικών και θετικών πολιτικών που θα εξασφαλίζουν ότι οι ΤΠΕ δεν δημιουργούν μια νέα απομονωμένη και χαμηλής ειδίκευσης ομάδα στην κοινωνία. Για το λόγο αυτό πρέπει να επενδύσουν στην εξασφάλιση ίσης πρόσβασης, κατάρτισης και συμμετοχής για όλους.

Στα ΕΣΔ, το θέμα της ηλεκτρονικής ένταξης αναγνωρίζεται από διάφορα κράτη μέλη, βάσει μιας αρκετά αναπτυγμένης ανάλυσης των κινδύνων και των σύγχρονων εθνικών διαφορών. Ωστόσο, το μέγεθος της πρόκλησης δεν έχει προσδιοριστεί επαρκώς και, γενικά, στα σχέδια δεν καθορίζονται δείκτες.

Δημογραφικές αλλαγές και αυξημένη εθνική ποικιλότητα: Σε όλη την Ευρώπη σημειώνονται σημαντικές δημογραφικές αλλαγές. Οι άνθρωποι ζουν περισσότερο με αποτέλεσμα να αυξάνεται ο αριθμός των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων, και κυρίως των υπερήλικων, η πλειοψηφία των οποίων είναι γυναίκες. Αυτό επισημαίνεται ιδιαίτερα από ορισμένα κράτη μέλη (Ιταλία, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία, Ελλάδα, Αυστρία) και αποτελεί ένα θέμα αυξανόμενης σημασίας. Ο λόγος εξάρτησης ηλικιωμένων, που ορίζεται ως το ποσοστό των ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών στο σύνολο του ενεργού πληθυσμού (20-24) έχει αυξηθεί από 25% σε 27%, στο διάστημα 1995-2000, και προβλέπεται να αυξηθεί περαιτέρω φθάνοντας το 53% το 2050 (πηγή: Eurostat).

Η μείωση των γεννήσεων σε πολλές χώρες συμβάλλει επίσης στην αύξηση του λόγου εξάρτησης. Αυτό έχει σοβαρές επιπτώσεις όσον αφορά τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, από πολλές απόψεις:

- Τα συστήματα φορολόγησης/πρόνοιας καλούνται να χρηματοδοτήσουν επαρκείς συντάξεις για όλους τους ηλικιωμένους, ιδίως για τα άτομα, κυρίως γυναίκες, των οποίων η επαγγελματική σταδιοδρομία δεν είχε την απαραίτητη χρονική διάρκεια ή δεν ήταν συνεχής ώστε να μπορούν να συγκεντρώσουν επαρκή συνταξιοδοτικά δικαιώματα.
- Οι δημόσιες υπηρεσίες καλούνται να καλύψουν τις ανάγκες ενός αυξανόμενου αριθμού ηλικιωμένων, να προσφέρουν φροντίδα και υποστήριξη, να εξασφαλίζουν συνεχώς δυνατότητες πλήρους συμμετοχής στην κοινωνία και να ανταποκρίνονται στις αυξανόμενες απαιτήσεις προς τις υπηρεσίες υγείας.

Πολλά κράτη μέλη αναγνωρίζουν στα ΕΣΔ μια τάση αύξησης της εθνικής, πολιτισμικής και θρησκευτικής ποικιλότητας στην κοινωνία, λόγω της διεθνούς μετανάστευσης και της αυξημένης κινητικότητας εντός της Ένωσης. Σε πρόσφατη ανακοίνωσή της (COM 2001 (387)), η Επιτροπή επισημαίνει ότι, λόγω δημογραφικών και άλλων πιέσεων, θα υπάρξει ανάγκη μετανάστευσης προς την ΕΕ τόσο ειδικευμένου όσο και ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού. Αυτό θα έχει σημαντικές επιπτώσεις σε όλες τις πολιτικές που αποσκοπούν στην προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης και στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Στην ανακοίνωσή της, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι: "Αν δεν δημιουργηθεί μια ανοικτή και ανεκτική κοινωνία, όπου οι διάφορες εθνικές μειονότητες μπορούν να ζήσουν αρμονικά με τον τοπικό πληθυσμό, του οποίου αποτελούν μέρος, θα υπάρξει έδαφος για διακρίσεις, κοινωνικό αποκλεισμό και άνοδο του ρατσισμού και της ξενοφοβίας".

Μεταβαλλόμενες δομές στα νοικοκυριά και ο ρόλος ανδρών και γυναικών: Εκτός από τη γήρανση του πληθυσμού, που απαιτεί την παροχή περισσότερης φροντίδας, τα νοικοκυριά μεταβάλλονται πιο συχνά, ως αποτέλεσμα των αυξανόμενων ποσοστών διάλυσης οικογενειών και της τάσης αποθεσμοποίησης της οικογενειακής ζωής⁹. Ταυτόχρονα, η πρόσβαση των γυναικών στην αγορά εργασίας αυξάνεται απότομα. Επίσης, οι γυναίκες ήταν παραδοσιακά, και συχνά εξακολουθούν να είναι, επιφορτισμένες με τη φροντίδα εξαρτώμενων ατόμων. Η αλληλεπίδραση μεταξύ όλων αυτών των τάσεων θέτει επιτακτικά το θέμα του συνδυασμού της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή και της παροχής κατάλληλης και οικονομικά προσιτής φροντίδας για τα μέλη της οικογένειας.

Αυτό αναγνωρίζεται, στον ένα ή άλλο βαθμό, από όλα τα κράτη μέλη. Η αυξανόμενη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας κρίνεται θετική, αφού θεωρείται ότι συμβάλλει στην προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, στη δημιουργία υψηλότερων εισοδημάτων για τα νοικοκυριά και στην έξοδο των οικογενειών από τη φτώχεια καθώς επίσης και στην αύξηση των δυνατοτήτων ενεργούς συμμετοχής στην κοινωνία. Η κύρια πρόκληση για τα συστήματα και τις υπηρεσίες συνίσταται στο να ανταποκριθούν στους νέους τρόπους υποστήριξης των γονέων, για να συνδυάσουν αυτοί την επαγγελματική με την οικογενειακή τους ζωή, και στην εξασφάλιση κατάλληλης φροντίδας και υποστήριξης στους ευάλωτους. Αυτό επισημαίνεται ιδιαίτερα από κράτη μέλη όπως η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία και η Πορτογαλία, στα οποία η οικογένεια και η κοινότητα αποτελούσε το κλειδί ενάντια στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Ένα χαρακτηριστικό στοιχείο της μεταβαλλόμενης δομής των νοικοκυριών είναι ο αυξανόμενος αριθμός νοικοκυριών με ένα γονέα. Τα νοικοκυριά αυτά τείνουν να αντιμετωπίζουν υψηλότερα επίπεδα φτώχειας, όπως επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι, το 1997, το 40% των ατόμων που ζούσαν σε παρόμοια νοικοκυριά βρίσκονταν κάτω από το όριο

⁹ COM (2001) "Η κοινωνική κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση 2001".

σχετικής φτώχειας (το ίδιο ποσοστό με αυτό του 1995) (πίνακας 3γ). Ο κίνδυνος αυτός είναι μεγαλύτερος για τις γυναίκες, που αποτελούν τη μεγάλη πλειοψηφία των μόνων γονέων. Αυτό επισημαίνεται σε μια σειρά ΕΣΔ (Αυστρίας, Βελγίου, Γαλλίας, Γερμανίας, Ισπανίας, ΗΒ). Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι ορισμένες χώρες (κυρίως η Φινλανδία, η Δανία και η Σουηδία) παρουσιάζουν πολύ χαμηλότερα επίπεδα φτώχειας μεταξύ των οικογενειών με ένα γονέα.

Κύριοι παράγοντες κινδύνου

Στα ΕΣΔ εντοπίζεται σαφώς μια σειρά επαναλαμβανόμενων κινδύνων ή εμποδίων που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον περιορισμό της πρόσβασης των ατόμων στα βασικά συστήματα που διευκολύνουν τη συμμετοχή στην κοινωνία. Αυτό σημαίνει ότι ορισμένα άτομα, ομάδες και κοινότητες κινδυνεύουν ιδιαίτερα ή είναι περισσότερο ευάλωτα στη φτώχεια και στον κοινωνικό αποκλεισμό και ότι θα αντιμετωπίσουν δυσκολίες στο να προσαρμοστούν στις διαρθρωτικές αλλαγές που σημειώνονται. Οι παράγοντες αυτοί υπογραμμίζουν επίσης την πολυδιάσταση φύση του προβλήματος, αφού συνήθως ο συνδυασμός ή η σύρρευση αυτών των κινδύνων είναι που οδηγεί τους ανθρώπους (τόσο ενήλικες όσο και παιδιά) στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Παρά το γεγονός ότι η ένταση αυτών των κινδύνων διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, υπάρχει ουσιαστικά μια ομοιογενής αντίληψη όσον αφορά τη σπουδαιότητα των ακόλουθων κινδύνων:

Μακροχρόνια εξάρτηση από χαμηλό/ανεπαρκές εισόδημα: Μια σειρά κρατών μελών επισημαίνει ότι όσο μεγαλύτερη είναι η χρονική διάρκεια που πρέπει ένα άτομο να επιβιώσει με πολύ χαμηλό εισόδημα τόσο μεγαλύτερος είναι ο βαθμός υποβάθμισης και αποκλεισμού του από τις κοινωνικές, πολιτιστικές και οικονομικές δραστηριότητες και ο κίνδυνος υπερβολικής κοινωνικής του απομόνωσης. Από τα στοιχεία του ECHP για το 1997, όσον αφορά τα άτομα που ζουν σε διαρκή φτώχεια, δηλαδή άτομα που έχουν ζήσει επί τρία ή περισσότερα χρόνια σε νοικοκυριά με εισόδημα χαμηλότερο του 60% του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος, διαπιστώνεται ότι υπάρχει σημαντικό πρόβλημα για το 15% του πληθυσμού στην Πορτογαλία, το 11% στην Ιρλανδία, τη Γαλλία και την Ελλάδα και το 10% του πληθυσμού στο ΗΒ (πίνακας 7). Σε ορισμένα ΕΣΔ αναφέρεται επίσης το θέμα της χρέωσης λόγω χαμηλού εισοδήματος.

Μακροχρόνια ανεργία: Υπάρχει σαφής σχέση ανάμεσα στη μακροχρόνια ανεργία και στο χαμηλό εισόδημα. Άτομα που ήταν άνεργα για μακρά χρονική περίοδο τείνουν να απολέσουν τις δεξιότητες και την αυτοπεποίθηση που είναι απαραίτητα για να επιστρέψουν στην αγορά εργασίας, εκτός και αν τους δοθεί κατάλληλη και έγκαιρη βοήθεια. Σε χώρες με υψηλά επίπεδα μακροχρόνιας ανεργίας, όπως η Ισπανία, η Ελλάδα, η Ιταλία, η Γερμανία, το Βέλγιο ή η Γαλλία, όπου τα ποσοστά υπερβαίνουν το 3,6%, που αποτελεί το μέσο όρο της ΕΕ για το 2000 (πίνακας 9), ο κίνδυνος αυτός κρίνεται ως κύριος παράγοντας της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ωστόσο, όλα τα κράτη μέλη επισημαίνουν ότι ο κίνδυνος της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού συνδέεται με την ανεργία και ειδικά τη μακροχρόνια ανεργία.

Απασχόληση χαμηλής ποιότητας ή έλλειψη μητρώου απασχόλησης: Η απασχόληση είναι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος εξασφάλισης ενός ατόμου έναντι της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Αυτό προκύπτει σαφώς από τα στοιχεία του ECHP, σύμφωνα με τα οποία το 1997 μόνο το 6% του απασχολούμενου πληθυσμού στην ΕΕ ζούσε κάτω από το όριο σχετικής φτώχειας, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους άνεργους ήταν 38% και αυτό για τους άεργους 25% (πίνακας 3β). Ωστόσο, η ανασφαλής, χαμηλοαμοιβόμενη, χαμηλής ποιότητας και συχνά μερικού χρόνου απασχόληση μπορεί να οδηγήσει σε συνθήκες συνεχούς φτώχειας

και στην εξασθένηση των κοινωνικών και πολιτιστικών σχέσεων καθώς επίσης και στη λήψη ανεπαρκών συντάξεων στο μέλλον. Ενώ η αναλογία των "φτωχών απασχολούμενων" ήταν σταθερή την περίοδο 1995-1997, το φαινόμενο ήταν πιο ορατό σε ορισμένα κράτη μέλη (Ελλάδα και Πορτογαλία, όπου το ποσοστό των απασχολούμενων που ζούσαν σε συνθήκες σχετικής φτώχειας ήταν 11%).

Επίσης, η έλλειψη μητρώου απασχόλησης αναγνωρίζεται ως κύριος παράγοντας κινδύνου, κυρίως για τις γυναίκες, σε συνδυασμό με τη διάλυση της οικογένειας, και για μόνες ηλικιωμένες γυναίκες σε χώρες που η χορήγηση σύνταξης εξαρτάται κυρίως από το μητρώο απασχόλησης.

Χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και αναλφαβητισμός: Η έλλειψη βασικών δεξιοτήτων και τυπικών προσόντων αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για την ενσωμάτωση στην κοινωνία, πόσο μάλλον στην περίπτωση μιας κοινωνίας που βασίζεται όλο και περισσότερο στη γνώση. Αυξάνεται λοιπόν ο κίνδυνος δημιουργίας νέων χασμάτων ανάμεσα σε αυτούς που διαθέτουν και σε αυτούς που δεν διαθέτουν δεξιότητες και τυπικά προσόντα. Αυτό αναγνωρίζεται από όλα τα κράτη μέλη.

Ενώ η συνολική ανικανότητα ανάγνωσης και γραφής έχει πλέον ουσιαστικά εξαλειφθεί στην Ευρώπη, εκτός από ένα μικρό αριθμό ηλικιωμένων τις εθνικές μειονότητες και τους μετανάστες, το φαινόμενο του λειτουργικού αναλφαβητισμού είναι αρκετά διαδεδομένο. Αυτό αναγνωρίζεται από πολλά κράτη μέλη, κυρίως την Ελλάδα, την Ιρλανδία, την Πορτογαλία και τις Κάτω Χώρες, τα οποία επισημαίνουν τις σοβαρές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα εν λόγω άτομα όσον αφορά τη συμμετοχή τους στην κοινωνία και την ένταξή τους στην αγορά εργασίας.

Πολλά κράτη μέλη αναγνωρίζουν ότι ορισμένες ομάδες διατρέχουν ιδιαίτερο κίνδυνο εκπαιδευτικού μειονεκτήματος. Για παράδειγμα, στην Αυστρία, τη Γαλλία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Πορτογαλία, την Ισπανία και τη Γερμανία εντοπίζονται, ως ομάδα που απειλείται ιδιαίτερα από τη φτώχεια, νέοι με χαμηλή εκπαίδευση, κυρίως κατά τη μετάβαση από το σχολείο στην εργασία. Είναι ενθαρρυντικό ότι πολλά κράτη μέλη αναγνωρίζουν σαφώς την πρόκληση ενσωμάτωσης των παιδιών με ειδικές ανάγκες στο κύριο εκπαιδευτικό σύστημα, προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο σοβαρός κίνδυνος εκπαιδευτικού μειονεκτήματος και κοινωνικού αποκλεισμού που τα απειλεί. Ορισμένα κράτη μέλη, όπως οι Κάτω Χώρες, επισημαίνουν επίσης τα προβλήματα των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων που διαθέτουν χαμηλό επίπεδο εκπαιδευτικών τυπικών προσόντων καθώς και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας αλλά και τη συμμετοχή τους στην κοινωνία γενικότερα. Τα υψηλά επίπεδα εκπαιδευτικού μειονεκτήματος που αντιμετωπίζουν μετανάστες και εθνικές μειονότητες επισημαίνονται από πολλά κράτη μέλη, όπως και τα γλωσσικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν πολλά από τα άτομα αυτά.

Μεγαλώνοντας σε μια ευάλωτη οικογένεια: Παιδιά που μεγαλώνουν σε νοικοκυριά με διαζύγιο, σε νοικοκυριά με ένα γονέα, σε φτωχά νοικοκυριά με πολλά παιδιά, σε νοικοκυριά με ανεργία ή σε νοικοκυριά που ασκείται βία κρίνεται ότι απειλούνται περισσότερο από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Αυτό επιβεβαιώνεται από στοιχεία του ECHP, από τα οποία προκύπτει ότι νοικοκυριά με 2 ενήλικες και 3 ή περισσότερα παιδιά και νοικοκυριά με ένα γονέα με τουλάχιστον 1 εξαρτώμενο παιδί εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά σχετικής φτώχειας σε σχέση με όλα τα είδη νοικοκυριών, 35% το 1996 και 40% το 1997 αντίστοιχα (πίνακας 3γ). Πραγματικά, στα περισσότερα κράτη μέλη, τα παιδιά (ηλικίας 0-15 ετών) κινδυνεύουν περισσότερο από τη σχετική φτώχεια σε σχέση με τους ενήλικες - το μέσο ποσοστό σχετικής φτώχειας για παιδιά το 1997 στην ΕΕ ήταν 25%, έναντι 13% για ενήλικες (ηλικίας 25-49 ετών) (πίνακας 3α). Οι νέοι εμφανίζονται επίσης πιο ευάλωτοι στη σχετική

φτώχεια, αφού το 23% από αυτούς ζει κάτω από το όριο σχετικής φτώχειας. Υπάρχουν αρκετά στοιχεία που δείχνουν ότι παιδιά που μεγαλώνουν στη φτώχεια τείνουν να λαμβάνουν λιγότερη εκπαίδευση, έχουν ασθενέστερη υγεία και λιγότερες δυνατότητες να συμμετάσχουν και να αναπτύξουν κοινωνικές, ψυχαγωγικές και πολιτιστικές δραστηριότητες και κινδυνεύουν περισσότερο να εμπλακούν ή να επηρεαστούν από αντικοινωνικές συμπεριφορές και κατάχρηση ουσιών. Σε ορισμένα ΕΣΔ επισημαίνεται ιδιαίτερα αυτός ο κίνδυνος, όπως σε αυτά της Φινλανδίας, της Πορτογαλίας και του ΗΒ.

Αναπηρία: Η πλειοψηφία των κρατών μελών αναγνωρίζει σαφώς τα άτομα με ειδικές ανάγκες ως ομάδα που μπορεί να απειληθεί από τον κοινωνικό αποκλεισμό. Αυτή η θεώρηση είναι σύμφωνη με τις δημόσιες αντιλήψεις για το θέμα των ατόμων με ειδικές ανάγκες: το 97% των πολιτών της ΕΕ θεωρεί ότι πρέπει να γίνουν περισσότερα για τη μεγαλύτερη ένταξη στην κοινωνία των ατόμων με ειδικές ανάγκες¹⁰. Η αναγνώριση αυτή συνδέεται και με τα στοιχεία του ECHP, από τα οποία διαπιστώνεται ο υψηλός κίνδυνος φτώχειας από τον οποίο απειλούνται τα άτομα που είναι ασθενή ή με ειδικές ανάγκες. Ωστόσο, η έλλειψη λεπτομερών στοιχείων και κοινών δεικτών για τα άτομα με ειδικές ανάγκες είναι καταφανής. Μόνο η Ιταλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία, το ΗΒ και η Γαλλία αναφέρουν σαφείς δείκτες για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, στην προσπάθειά τους να αποκτήσουν μια πραγματική εικόνα της κατάστασης. Η βελτίωση της κατάστασης όσον αφορά τον καθορισμό δεικτών για άτομα με ειδικές ανάγκες είναι ζωτικής σημασίας.

Κακή υγεία: Αποτελεί γενική πεποίθηση ότι η κακή υγεία αποτελεί συνέπεια και απόρροια ευρύτερων κοινωνικών και οικονομικών δυσκολιών. Η συνολική κατάσταση της υγείας του πληθυσμού τείνει να είναι χειρότερη στις ομάδες με χαμηλότερο εισόδημα. Το ποσοστό των ατόμων που δηλώνουν ότι η υγεία τους είναι (πολύ) κακή ήταν πολύ υψηλότερο στα χαμηλά εισοδήματα απ' ό,τι στα υψηλότερα, στο σύνολο της Ένωσης (13% και 9% αντίστοιχα¹¹) αλλά και σε όλα τα κράτη μέλη. Στα ΕΣΔ της Φινλανδίας, της Σουηδίας, της Ισπανίας, της Ελλάδας, των Κάτω Χωρών, του ΗΒ και της Ιρλανδίας υπογραμμίζεται η ισχυρή σχέση ανάμεσα στην κακή υγεία και τη φτώχεια και τον αποκλεισμό. Ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες, όπως οι Ρόμα και οι περιοδευόντες έχουν μικρότερο προσδόκιμο ζωής και μεγαλύτερη παιδική θνησιμότητα. Η σχέση αυτή εξαρτάται από διάφορους παράγοντες αλλά κυρίως από το βαθμό στον οποίο δυσμενείς κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες, οι οποίοι πλήττουν δυσανάλογα τα άτομα με χαμηλά εισοδήματα, καθιστούν δύσκολη στο άτομο την επιλογή σε θέματα υγείας.

Διαβίωση σε μια περιοχή με πολλαπλά μειονεκτήματα: Η ανατροφή ή η διαβίωση σε μια περιοχή πολλαπλής υποβάθμισης μπορεί να εντείνει τον αποκλεισμό και την περιθωριοποίηση των ατόμων που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και να καταστήσει ακόμη δυσκολότερη την επανένταξή τους στο σύνολο. Οι περιοχές αυτές τείνουν συνήθως στην ανάπτυξη μιας νοοτροπίας εξάρτησης από το κράτος πρόνοιας, παρουσιάζουν υψηλά επίπεδα εγκλήματος, διακίνησης ναρκωτικών και αντικοινωνικής συμπεριφοράς, ενώ εμφανίζουν μια συγκέντρωση περιθωριοποιημένων ομάδων, όπως μόνων γονέων, μεταναστών, πρώην ποινικών και ατόμων που κάνουν κατάχρηση ουσιών. Η αναζωογόνηση αυτών των κυρίως αστικών και προαστιακών περιοχών κρίνεται ως σημαντική πρόκληση στην πλειοψηφία των κρατών μελών.

Επισφαλείς συνθήκες στέγασης και έλλειψη στέγης: Η έλλειψη πρόσβασης σε κατάλληλη στέγη ή δυνατότητα διαμονής αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την αύξηση της απομόνωσης και τον αποκλεισμό και σε ορισμένα κράτη μέλη θεωρείται κύριο πρόβλημα.

¹⁰ Αποτελέσματα έρευνας του Ευρωβαρόμετρου που έγινε το 2000.

¹¹ ECHP, όπως αναφέρεται στο έγγραφο "Η κοινωνική κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση 2001".

Πίεση όσον αφορά την παροχή στέγης αναφέρεται κυρίως σε τομείς ταχείας ανάπτυξης στη Σουηδία, στη Φινλανδία και στην Ιρλανδία, κάτι που δημιουργεί σημαντικά προβλήματα συνωστισμού. Συγκεκριμένες ομάδες, όπως μετανάστες και εθνικές μειονότητες (κυρίως Ρόμα και περιοδεύοντες) αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες στην εξασφάλιση κατάλληλης διαμονής και επομένως αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο αποκλεισμό. Η Αυστρία, η Ιρλανδία, η Ιταλία, οι Κάτω Χώρες, το ΗΒ και η Φινλανδία επισημαίνουν σοβαρά προβλήματα όσον αφορά την έλλειψη στέγης, ενώ ορισμένα κράτη μέλη προσπαθούν να εκτιμήσουν αριθμητικά το μέγεθος του προβλήματος.

Μετανάστευση, εθνικότητα, ρατσισμός και διακριτική μεταχείριση: Η πλειοψηφία των κρατών μελών αναγνωρίζει σαφώς τις εθνικές μειονότητες και τους μετανάστες ως ομάδες υψηλού κινδύνου όσον αφορά τον κοινωνικό αποκλεισμό¹². Πολλά κράτη μέλη, όπως η Δανία και η Ιρλανδία, επισημαίνουν τον αυξανόμενο αριθμό μεταναστών και την ανάγκη ανάπτυξης κατάλληλων υπηρεσιών και συστημάτων υποστήριξης που θα τους βοηθήσουν να ενσωματωθούν στην κοινωνία και θα συμβάλουν στην οικοδόμηση μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας χωρίς περιορισμούς¹³. Αναμένεται ότι αυτό θα αποτελέσει σημαντική πρόκληση για τα κράτη μέλη κατά τα επόμενα χρόνια, αφού ο αριθμός των ξένων εργαζομένων και των εξαρτώμενων από αυτούς ατόμων θα αυξηθεί¹⁴. Κάποια κράτη μέλη επισημαίνουν άλλους παράγοντες διακριτικής μεταχείρισης, όπως ο σεξουαλικός προσανατολισμός (Γερμανία). Παρά την ευρεία αναγνώριση αυτών των κινδύνων, υπάρχει γενική έλλειψη στοιχείων και κοινών δεικτών για άτομα που προέρχονται από αυτές τις ευάλωτες ομάδες. Μόνο η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Ιταλία, οι Κάτω Χώρες και η Γαλλία καθορίζουν σαφείς δείκτες, στην προσπάθειά τους να αποκτήσουν μια πραγματική εικόνα της κατάστασης και των αναγκών.

Τερματισμός του κύκλου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού - Μια σειρά από αυτούς τους παράγοντες κινδύνου, εκτός από αίτια μπορούν να θεωρηθούν επίσης συνέπειες ή προϊόντα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Για παράδειγμα, η συγκέντρωση φτώχειας και πολλαπλής υποβάθμισης σε ορισμένες κοινότητες, τα υψηλά επίπεδα κακής υγείας, το ψυχολογικό και το περιβαλλοντικό στρες, η αύξηση της εγκληματικότητας ή της κατάχρησης ναρκωτικών και οινοπνεύματος και η αλλοτρίωση των νέων είναι προβλήματα που επιδεινώνονται από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Το ζήτημα έγκειται στο ότι τα αίτια και οι συνέπειες της φτώχειας είναι συνήθως άρρηκτα συνδεδεμένα. Για το λόγο αυτό, πολλά κράτη μέλη υπογραμμίζουν τη σημασία τερματισμού του κύκλου της φτώχειας ή της φτώχειας που περνά από γενιά σε γενιά, προκειμένου να μη περιθωριοποιηθούν και αλλοτριωθούν περαιτέρω από την κοινωνία άτομα και ομάδες ατόμων.

Οκτώ βασικές προκλήσεις

¹² Ο όρος εθνικές μειονότητες αφορά γενικά υπηκόους μιας χώρας με διαφορετική εθνική καταγωγή από αυτήν της πλειοψηφίας του πληθυσμού (π.χ. οι Ινουί στη Δανία). Στις εθνικές μειονότητες μπορεί να περιλαμβάνονται πολίτες από πρώην αποικίες (π.χ. οι αφρικανοί Πορτογάλοι). Επίσης, μπορεί να αφορά ομάδες μεταξύ των μεταναστών, των οποίων η εθνική καταγωγή είναι διαφορετική από αυτήν της πλειοψηφίας του πληθυσμού (π.χ. οι Τούρκοι μετανάστες στη Γερμανία).

¹³ Βλ. επίσης απόφαση του Συμβουλίου της 28ης Σεπτεμβρίου 2000 για τη δημιουργία Ευρωπαϊκού Ταμείου για τους Πρόσφυγες, ένας στόχος της οποίας είναι η ένταξη ορισμένων κατηγοριών μεταναστών.

¹⁴ Αυτό σημαίνει ότι οι κοινοτικές πολιτικές για τη μετανάστευση πρέπει να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς - βλ. ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με μια μέθοδο συντονισμού για την κοινοτική πολιτική μετανάστευσης, Com 2001 (387).

Η σημαντικότερη πρόκληση για τη δημόσια πολιτική συνίσταται στην εξασφάλιση της καταλληλότητας των κύριων μηχανισμών παροχής ευκαιριών και πόρων - όπως η αγορά εργασίας, το φορολογικό σύστημα, τα συστήματα παροχής κοινωνικής προστασίας, εκπαίδευσης, στέγασης, υγείας και άλλων υπηρεσιών - ώστε να αποκτήσουν καθολικότητα, στο πλαίσιο των διαρθρωτικών αλλαγών, να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ατόμων που κινδυνεύουν περισσότερο από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, άνδρες και γυναίκες, και να τους δίνουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε θεμελιώδη δικαιώματα. Στα ΕΣΔ εντοπίζονται οκτώ κύριες προκλήσεις:

- *Ανάπτυξη μιας αγοράς εργασίας χωρίς περιορισμούς και προώθηση της απασχόλησης, ως δικαίωμα και ευκαιρία για όλους:* Υπάρχει γενική συμφωνία μεταξύ των κρατών μελών για τη σπουδαιότητα της διεύρυνσης της πρόσβασης στην αγορά εργασίας, ως μέσον για την καταπολέμηση αλλά και την πρόληψη της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Για το σκοπό αυτό, πρέπει να αναπτυχθεί μια σειρά πολιτικών που θα προωθούν την απασχολησιμότητα και θα είναι προσαρμοσμένες στις ανάγκες των ατόμων. Οι πολιτικές αυτές πρέπει να συνοδεύονται από τη δημιουργία κατάλληλων δυνατοτήτων απασχόλησης για τα άτομα με μειωμένη δυνατότητα πρόσβασης στην κύρια αγορά εργασίας καθώς επίσης και από κατάλληλα και εφικτά μέτρα για το συνδυασμό των επαγγελματικών και των οικογενειακών υποχρεώσεων.
- *Εξασφάλιση ενός επαρκούς εισοδήματος και πόρων για μια αξιοπρεπή διαβίωση:* Η πρόκληση συνίσταται στην εξασφάλιση ενός επαρκούς εισοδήματος σε άνδρες, γυναίκες και παιδιά, για να ζουν αξιοπρεπώς και να συμμετέχουν στην κοινωνία ως πλήρη μέλη. Για πολλά κράτη μέλη, αυτό σημαίνει ότι πρέπει να γίνει αναθεώρηση των συστημάτων και των πολιτικών για την ανακατανομή των πόρων στην κοινωνία, έτσι ώστε αυτοί που δεν μπορούν να εξασφαλίσουν τα προς το ζειν ή που έχουν συνταξιοδοτηθεί να διαθέτουν εισοδήματα που θα συμβαδίζουν με τα εισοδήματα της ευρύτερης κοινωνίας. Στη διαδικασία αυτή μπορεί επίσης να περιλαμβάνεται η ανάπτυξη κατάλληλων πολιτικών προσεγγίσεων για την πρόληψη και την αντιμετώπιση προβλημάτων υπερχρέωσης.
- *Αντιμετώπιση του εκπαιδευτικού μειονεκτήματος:* Η πρόκληση εδώ, όπως την αντιλαμβάνονται ορισμένα κράτη μέλη, συνίσταται στην αύξηση των επενδύσεων στην παιδεία, ως βασική μακροπρόθεσμη πολιτική για την πρόληψη της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Σύμφωνα με τις προτεραιότητες των κρατών μελών, στις σχετικές ενέργειες μπορεί να περιλαμβάνονται εργασίες για την πρόληψη του εκπαιδευτικού μειονεκτήματος με την ανάπτυξη αποτελεσματικών παρεμβάσεων σε πρώιμο στάδιο. Οι παρεμβάσεις αυτές πρέπει να περιλαμβάνουν την παροχή κατάλληλης και ικανοποιητικής μέριμνας για τα παιδιά, την προσαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος, ώστε τα σχολεία να ανταποκρίνονται με επιτυχία στις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά των παιδιών από μειονεκτούσες οικογένειες, την εφαρμογή μέτρων ώστε οι νέοι να μην εγκαταλείπουν το σχολείο αλλά και για την επιστροφή στην εκπαίδευση νέων που είχαν σταματήσει, την ανάπτυξη και την επέκταση της δια βίου μάθησης, ώστε να παρέχονται δυνατότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης που να ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες ευάλωτων ομάδων, την αύξηση της πρόσβασης στην παροχή βασικών δεξιοτήτων ή την αντιμετώπιση του (λειτουργικού) αναλφαριθμητισμού. Πρέπει επίσης να ενισχυθεί ο ρόλος των ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης σε ό,τι αφορά την προώθηση προτύπων και αξιών, όπως είναι η κοινωνική συνοχή, οι ίσες ευκαιρίες και η ενεργή άσκηση της ιδιότητας του πολίτη.
- *Διατήρηση της οικογενειακής αλληλεγγύης και προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών:* Για πολλά κράτη μέλη, η πρόκληση έγκειται στην εξεύρεση νέων τρόπων υποστήριξης της οικογένειας, σε όλες τις μορφές της, για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού

αποκλεισμού, συνεκτιμώντας τους μεταβαλλόμενους ρόλους των ανδρών και των γυναικών στην κοινωνία. Επίσης, η παροχή ιδιαίτερης υποστήριξης και συμβουλών σε ευάλωτες οικογένειες και η προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών αποτελούν άλλη μια σημαντική πρόκληση σε μια σειρά χωρών.

- *Εξασφάλιση καλών συνθηκών διαμονής για όλους:* Η πρόσβαση σε συνθήκες διαμονής καλής ποιότητας και οικονομικά προσιτές αποτελεί βασική ανάγκη και δικαίωμα. Η κάλυψη αυτής της ανάγκης συνεχίζει να αποτελεί πρόκληση σε μια σειρά κρατών μελών. Επίσης, η ανάπτυξη ολοκληρωμένων απαντήσεων για την πρόληψη και την επίλυση του προβλήματος των αστέγων αποτελεί άλλη μια σημαντική πρόκληση σε ορισμένες χώρες.
- *Εξασφάλιση ίσης πρόσβασης σε υπηρεσίες υψηλής ποιότητας (στην υγεία, τις μεταφορές, τον κοινωνικό τομέα, την περίθαλψη, τον πολιτισμό, την αναψυχή και στο νομικό τομέα):* Μια σημαντική πολιτική πρόκληση, κυρίως για τα κράτη μέλη με χαμηλό επίπεδο επενδύσεων σε αυτές τις υπηρεσίες, είναι η ανάπτυξη πολιτικών που θα εξασφαλίζουν την ίση πρόσβαση σε όλους αυτούς τους τομείς. Στο πλαίσιο αυτό είναι αξιοσημείωτο ότι σε πολλά ΕΣΔ δεν δίδεται η ανάλογη προσοχή στις νομικές, πολιτιστικές, αθλητικές και ψυχαγωγικές διαστάσεις.
- *Βελτίωση της παροχής υπηρεσιών:* Η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών δεν αφορά μόνο τα υπουργεία κοινωνικών υποθέσεων αλλά και άλλους παράγοντες, δημόσιους και ιδιωτικούς, εθνικούς και τοπικούς. Σε πολλά από τα ΕΣΔ εντοπίζονται τέσσερα είδη προκλήσεων. Πρώτον, πρέπει να ξεπεραστεί η αποσπασματική και αυτόνομη ανά τομέα χάραξη πολιτικής και η παροχή υπηρεσιών, τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο. Για το σκοπό αυτό χρειάζεται μεγαλύτερη συνεργασία ανάμεσα στους διάφορους τομείς της πολιτικής και η συμπλήρωση των εθνικών σχεδίων με ολοκληρωμένες προσεγγίσεις σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Δεύτερον, πρέπει να δημιουργηθούν διασυνδέσεις ανάμεσα στο εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, κυρίως στα κράτη μέλη με έντονη περιφερειακή δομή. Τρίτον, πρέπει να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα πολιτικών και προγραμμάτων που είναι αποκομμένα, χωρίς ευελιξία και ακατάλληλα και να μειωθεί η απομάκρυνση των φτωχών και αποκλεισμένων από τους δημοκρατικούς θεσμούς. Τέταρτον, πρέπει να κινητοποιηθούν όλοι οι παράγοντες στη μάχη κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και να υπάρξει μεγαλύτερη υποστήριξη της κοινής γνώμης για πολιτικές και προγράμματα που χρειάζονται για τη δημιουργία μιας κοινωνίας χωρίς περιρισμούς.
- *Αναζωογόνηση περιοχών πολλαπλής υποβάθμισης:* Τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν την ανάγκη ανάπτυξης αποτελεσματικών μέτρων για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν περιοχές πολλαπλής υποβάθμισης (τόσο αστικές όσο και αγροτικές), έτσι ώστε να μπορέσουν αυτές οι περιοχές να ενταχθούν και πάλι στον κύριο κορμό της οικονομίας και της κοινωνίας.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Πρώθηση μιας στρατηγικής και ολοκληρωμένης προσέγγισης

Οι στόχοι της Νίκαιας τέθηκαν σε ένα πολιτικό πλαίσιο, το οποίο καθορίζει την προώθηση της κοινωνικής συνοχής ως βασικό στοιχείο της συνολικής στρατηγικής της ΕΕ για τα επόμενα δέκα χρόνια. Ως εκ τούτου, τα ΕΣΔ για το 2001 αποτελούν το πρώτο βήμα μιας πολυετούς διαδικασίας, η οποία θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στην εξάλειψη της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην ΕΕ, σε αυτόν το χρονικό ορίζοντα. Επίσης, η φτώχεια και ο

κοινωνικός αποκλεισμός λαμβάνουν σύνθετες και πολυδιάστατες μορφές, οι οποίες απαιτούν την ενεργοποίηση ενός μεγάλου φάσματος πολιτικών, στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης. Για το σκοπό αυτό, ζητήθηκε από τα κράτη μέλη να αναπτύξουν, στο πλαίσιο των ΕΣΔ, μια στρατηγική και ολοκληρωμένη προσέγγιση για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι να εκτιμηθεί ο βαθμός στον οποίο τα κράτη μέλη έχουν εντάξει, στο πλαίσιο των ΕΣΔ, τα πολιτικά τους μέτρα στο πλαίσιο μιας στρατηγικής και ολοκληρωμένης προσέγγισης. Για το σκοπό αυτό, τα ΕΣΔ εξετάστηκαν βάσει τριών βασικών κριτηρίων:

1. την ανάλυση και τη διάγνωση βασικών κινδύνων και προκλήσεων που εξετάζονται στα ΕΣΔ.
2. το βαθμό στον οποίο τα ΕΣΔ εκφράζουν τους κοινούς στόχους σε σαφείς και λεπτομερείς προτεραιότητες και στόχους, λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές συνθήκες και
3. το βαθμό στον οποίο τα ΕΣΔ ξεφεύγουν από μια προσέγγιση ανά τομέα και ομάδα στόχο και αναπτύσσουν μια ολοκληρωμένη πολιτική προσέγγιση.

Ο τρόπος ανάπτυξης στα ΕΣΔ εθνικών στρατηγικών αντικατοπτρίζει τις διαφορές που υπάρχουν στα διάφορα κράτη μέλη, όσον αφορά:

- τη φύση του συστήματος κοινωνικής προστασίας, το επίπεδο των δημόσιων επενδύσεων στην κοινωνική προστασία και την αποτελεσματικότητά.
- την αντίληψη που υπάρχει όσον αφορά τη διάσταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, που σε ορισμένες περιπτώσεις συνδέεται με συγκεκριμένα προβλήματα των πιο ευάλωτων ομάδων στην κοινωνία, ενώ σε άλλες περιπτώσεις αποδίδεται στο σύνολο της κοινωνίας.
- το βαθμό στον οποίο στη συγκεκριμένη χώρα υπάρχει μια ολοκληρωμένη στρατηγική κατά της φτώχειας, που να συμπεριλαμβάνει ένα κοινής αποδοχής αναλυτικό πλαίσιο, ως σύνολο πολιτικών και διαδικασία παρακολούθησης.
- την πολιτική δομή της χώρας, που καθορίζει τον τρόπο κατανομής των αρμοδιοτήτων στη μάχη κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού ανάμεσα στις κεντρικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές.

Λαμβάνοντας υπόψη τα τρία προαναφερθέντα κριτήρια και προκειμένου να διαπιστωθεί ο τρόπος ανάπτυξης από τα ΕΣΔ μιας στρατηγικής και ολοκληρωμένης προσέγγισης για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, χωρίς να αναλύεται η επίδοση κάθε χώρας, μπορούν να διαπιστωθούν τα εξής, :

- Τα ΕΣΔ της **Δανίας, της Γαλλίας και των Κάτω Χωρών** παρέχουν εκτενή ανάλυση σημαντικών διαρθρωτικών τάσεων και των αιτιών τους, βάσει της οποίας εντοπίζονται βασικές προκλήσεις όσον αφορά τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Η κυρίαρχη απάντηση που προτείνεται σε αυτά τα ΕΣΔ είναι θετικής φύσης, σε ένα πλαίσιο που περιλαμβάνει χρονικούς ορίζοντες, στοχεύσεις και

ποσοτικούς στόχους που εκτείνονται πέραν του 2003¹⁵. Αποτέλεσμα αυτού είναι να δίδεται μεγαλύτερη προσοχή σε θετικές προσεγγίσεις. Κύριο χαρακτηριστικό αυτών των ΕΣΔ είναι η ολιστική τους προσέγγιση, που αποσκοπεί στην υποστήριξη διαρθρωτικών αλλαγών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη διασύνδεση και την ενσωμάτωση πολιτικών κατά τρόπο πιο συνεπή. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένοι τομείς που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν περισσότερο στα ΕΣΔ, όπως η διάσταση του φύλου στις Κάτω Χώρες, η ένταξη στην αγορά εργασίας μεταναστών στη Δανία και η θέσπιση συγκεκριμένων στόχων και οικονομικών μέσων στην περίπτωση της Γαλλίας, στο πλαίσιο του εθνικού προγράμματος για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού που πρόκειται να θεσπιστεί.

- Τα ΕΣΔ της Πορτογαλίας, της Φινλανδίας, της Σουηδίας και του ΗΒ χαρακτηρίζονται από διαγνώσεις κύριων τάσεων και κινδύνων και καθορίζουν συνεκτικές και στρατηγικές προσεγγίσεις. Στα ΕΣΔ της Φινλανδίας και της Σουηδίας, η καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού εντάσσεται σε μεγάλο βαθμό στο πλαίσιο των αναπτυγμένων καθολικών συστημάτων κοινωνικής προστασίας που διαθέτουν τα κράτη αυτά, τα οποία πρόκειται να βελτιωθούν περαιτέρω με την εφαρμογή μιας σειράς πολύ συγκεκριμένων μέτρων. Τα ΕΣΔ της Πορτογαλίας και του ΗΒ περιλαμβάνουν μια πολύ καλή ανάλυση και θέτουν πολύ φιλόδοξους ποσοτικούς στόχους¹⁶. Ωστόσο, στο σχέδιο της Πορτογαλίας δεν τίθενται σαφείς προτεραιότητες όσον αφορά το ευρύ φάσμα συγκεκριμένων στόχων και δεν καθίσταται σαφής ο τρόπος διάθεσης των πόρων για την επίτευξη αυτών των στόχων. Το ΕΣΔ του ΗΒ επικεντρώνεται σε μια σειρά συγκεκριμένων θεμάτων, όπως η παιδική φτώχεια, οι προβληματικές συνοικίες, οι μόνοι γονείς και η εγκυμοσύνη εφήβων, για τα οποία καθορίζει πολιτικές που πρέπει να εφαρμοστούν ως μέρος ενός εκτενούς και ολοκληρωμένου πολιτικού πλαισίου.
- Τα ΕΣΔ του Βελγίου, της Γερμανίας, της Ισπανίας, της Ιταλίας και της Ιρλανδίας παρέχουν στοιχεία μιας βελτιωμένης εθνικής στρατηγικής, για τον εντοπισμό των νέων καταστάσεων. Τα ΕΣΔ των τεσσάρων κρατών μελών αντικατοπτρίζουν το βαθμό απόδοσης αρμοδιοτήτων για κύριες πολιτικές (π.χ. υγεία, εκπαίδευση, κοινωνική υποστήριξη κ.α.) σε περιφερειακές και τοπικές αρχές. Αυτό προσφέρει το πλεονέκτημα ανάπτυξης στρατηγικών που θα αντικατοπτρίζουν καλύτερα τις τοπικές διαφορές και θα ανταποκρίνονται περισσότερο στις τοπικές ανάγκες. Μπορεί επίσης έτσι να διευκολυνθεί η κινητοποίηση και η συμμετοχή όλων των παραγόντων. Ωστόσο, κατ' αυτόν τον τρόπο προκύπτουν ιδιαίτερες προκλήσεις όσον αφορά το συγκερασμό τοπικών, περιφερειακών και εθνικών πολιτικών και το συνδυασμό εθνικών και περιφερειακών στόχων. Η διαδικασία ανάπτυξης ενός γενικού σχεδίου, κάτω από αυτές τις συνθήκες, αποδεικνύεται επίσης σύνθετη και απαιτεί μακρύτερη χρονική περίοδο προετοιμασίας. Σε κανένα από τα ΕΣΔ αυτά δεν καθορίζονται γενικοί στόχοι¹⁷ ούτε αναπτύσσεται ένα εκτενές σύνολο

¹⁵ Το ΕΣΔ των Κάτω Χωρών περιλαμβάνει στόχους για τη μείωση του αναλφαριθμητισμού μεταξύ των ενηλίκων κατά 10% το 2003, για τη μείωση προβληματικών χρεών κατά 10% το 2005, τη μείωση του αριθμού των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο κατά το ήμισυ το 2010 και την εξασφάλιση πλήρους πρόσβασης σε αστικές και υπεραστικές μεταφορές και στο σιδηρόδρομο το 2010 και 2030 αντίστοιχα.

¹⁶ Στο πορτογαλικό ΕΣΔ περιέχεται η δέσμευση για εξάλειψη της παιδικής φτώχειας έως το 2010, για τη μείωση του ποσοστού απόλυτης φτώχειας κατά 50% και του εθνικού ποσοστού φτώχειας στο 17% που είναι ο μέσος όρος της ΕΕ έως το 2005.

¹⁷ Η Ιρλανδία αναφέρει γενικούς στόχους που περιλαμβάνονται στην εθνική στρατηγική κατά της φτώχειας, η οποία πρόκειται σύντομα να αναθεωρηθεί.

περιφερειακών ή τοπικών στόχων. Τα ΕΣΔ του Βελγίου, της Ιταλίας και της Ισπανίας περιέχουν μια πολύ καλή διάγνωση και δείκτες, που παρέχουν μια εκτενή επισκόπηση και ανάλυση, ενώ το γερμανικό ΕΣΔ κάνει αναφορά σε μια πρόσφατη εθνική έκθεση για τη φτώχεια. Η Ισπανία έχει αναπτύξει τη συνεργασία μεταξύ όλων των πολιτικών και παραγόντων σε όλα τα επίπεδα, ως πρώτο βήμα για την ανάπτυξη μιας πιο στρατηγικής προσέγγισης, ενώ πολλές περιφέρειες έχουν καταρτίσει περιφερειακά σχέδια. Εκτός από την επισκόπηση των γενικών διαδικασιών σχεδιασμού και της προσέγγισης όσον αφορά την κοινωνική πολιτική, η Ιταλία συγκεντρώνει στο ΕΣΔ ένα ευρύ φάσμα εθνικών, κλαδικών και περιφερειακών πρωτοβουλιών, στο πλαίσιο μιας εκτενούς επισκόπησης, ενώ όλες οι περιφέρειες βρίσκονται στη διαδικασία ανάπτυξης κοινωνικών σχεδίων. Τα ΕΣΔ του Βελγίου και της Γερμανίας πρέπει να ειπωθούν στο πλαίσιο των προσπαθειών που καταβάλλονται από τις χώρες αυτές για την προώθηση ενός κράτους πρόνοιας χωρίς περιορισμούς και με θετική προσέγγιση.

Στο ΕΣΔ της Ιρλανδίας καταγράφεται μια σειρά μέτρων κατά της φτώχειας που εφαρμόζονται ήδη στο πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής κατά της φτώχειας, όμως δεν παρέχεται κάποια ανάλυση ή ενημέρωση και επαναπροσδιορισμός της συνολικής στρατηγικής, των προτεραιοτήτων ή των στόχων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία επισκόπησης της στρατηγικής, με ευρείες διαβουλεύσεις.¹⁸

- Τα ΕΣΔ της **Ελλάδας, του Λουξεμβούργου και της Αυστρίας** προσφέρουν μια σύντομη ανάλυση της κατάστασης όσον αφορά τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό καθώς και των πολιτικών που εφαρμόζονται για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων. Δεν αναπτύσσουν αρκετά την ανάλυση των πιο μακροπρόθεσμων διαρθρωτικών τάσεων και των αιτιών τους και ως εκ τούτου, τα σχέδια αυτά δεν περιλαμβάνουν μακροπρόθεσμους ποσοτικοποιημένους στόχους. Τα ΕΣΔ της Αυστρίας και του Λουξεμβούργου στοχεύουν στη βελτίωση των εκτενών συστημάτων τους κοινωνικής προστασίας, με την προσθήκη ή την επέκταση κάποιων μέτρων, όμως τα ΕΣΔ δεν χρησιμοποιήθηκαν για την ανάπτυξη μιας πιο στρατηγικής προσέγγισης. Το ΕΣΔ της Ελλάδας αναλύει τις κύριες προκλήσεις και προβλήματα και αναπτύσσει μια πραγματιστική προσέγγιση για τα επόμενα δύο χρόνια, εστιάζόμενο σε επιλεγμένες ομάδες στόχους στο ευρύτερο πλαίσιο των οικονομικών, εργασιακών και κοινωνικών μεταρρυθμίσεων.

Ενώ τα ΕΣΔ διαφέρουν όσον αφορά τη στρατηγική προσέγγιση που αναπτύσσουν, όλα παρουσιάζουν μια σειρά κοινών βασικών αρχών και στόχων που διέπουν το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο, όπως η "αλληλεγγύη", η "κοινωνική συνοχή", ο "σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και των θεμελιωδών δικαιωμάτων", η "ένταξη και η πλήρης συμμετοχή στην κοινωνία" και το "υψηλό επίπεδο κοινωνικής προστασίας". Τουλάχιστον δύο στοιχεία πρέπει να επισημανθούν, μεταξύ των στρατηγικών στοιχείων που είναι κοινά στα περισσότερα ΕΣΔ.

Στα περισσότερα ΕΣΔ αναγνωρίζεται η ανάγκη **επένδυσης των πολιτικών σε νέες εκκινήσεις**. Η οικοδόμηση κοινωνιών χωρίς περιορισμούς και θετικού χαρακτήρα δεν περιορίζεται στην προστασία των ατόμων έναντι κύριων κινδύνων και μειονεκτημάτων στη

¹⁸ Επειδή η αναθεώρηση δεν πρόκειται να ολοκληρωθεί έως το τέλος του 2001, δεν ήταν δυνατή η ενσωμάτωση των συμπερασμάτων της στο ΕΣΔ. Ωστόσο, η Ιρλανδία δεσμεύεται για τη συμπερίληψη στη διαδικασία αναθεώρησης των στόχων της Νίκαιας και της διαδικασίας για τα ΕΣΔ/ενσωμάτωση. Στο μέλλον θα συμπίπτουν οι διαδικασίες για την εθνική στρατηγική και για το ΕΣΔ/ενσωμάτωση.

ζωή. Οι πρωτοβουλίες που περιλαμβάνονται στα ΕΣΔ, όσον αφορά τον αποκλεισμό από την αγορά εργασίας, τη μακροχρόνια ανεργία, την εγκληματικότητα ή τον εθισμό, τον πλεονασμό δεξιοτήτων, τους άστεγους, τη διάλυση οικογενειών, τη φτώχη ή ακατάλληλη σχολική συμπεριφορά και τη διαχρονική φτώχεια, ανταποκρίνονται στις συχνά σύνθετες ανάγκες και δύσκολες συνθήκες που αντιμετωπίζουν τα άτομα στα οποία απευθύνονται. Αντικατοπτρίζουν ένα πλαίσιο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που διέπουν τα αγαθά, τις υπηρεσίες και άλλες παροχές που διατίθενται για την υποστήριξη νέων εκκινήσεων.

Στα περισσότερα ΕΣΔ διαπιστώνεται η τάση αντιμετώπισης του κινδύνου όχι πλέον παθητικά, δηλαδή ως απειλής, αλλά με την ανάπτυξη στρατηγικών προσεγγίσεων που θα **μετατρέπουν τον κίνδυνο και το μειονέκτημα σε ευκαιρία**. Για παράδειγμα, οι πολιτικές και οι ενέργειες όσον αφορά την αναπηρία, τη μετανάστευση και τις υποβαθμισμένες περιοχές, επιδιώκουν όλο και περισσότερο την ανάδειξη και την ανάπτυξη του αναξιοποίητου δυναμικού των μεταναστών, των ατόμων με ειδικές ανάγκες και των ηλικιωμένων, όπως επίσης και των υστερούντων περιοχών και συνοικιών. Ωστόσο, ενώ τα περισσότερα κράτη μέλη φιλοδοξούν να δημιουργήσουν συστήματα όσο το δυνατόν πιο καθολικά και χωρίς περιορισμούς, τα οποία θα υποστηρίζουν την ένταξη και την ανάπτυξη αυτών των ατόμων και των περιοχών και θα υπογραμμίζουν τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών, στην πράξη, πολλά κράτη μέλη τείνουν να επικεντρωθούν σε λιγότερο καθολικές και πιο επιλεκτικές πολιτικές, οι οποίες βασίζονται σε μια προσέγγιση ανά κλάδο και ομάδα στόχο.

Προώθηση της ανταλλαγής ορθών πρακτικών και καινοτομίας

Ένας σημαντικός στόχος της νέας ευρωπαϊκής διαδικασίας είναι η προώθηση της ανταλλαγής ορθών πρακτικών και καινοτόμων προσεγγίσεων, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η ανταλλαγή εμπειριών. Επομένως, ήταν αναμενόμενο στα ΕΣΔ να περιγράφονται τα πολιτικά μέτρα για την αντιμετώπιση των προτεραιοτήτων που καθορίζονται στο πλαίσιο των στόχων που θεσπίστηκαν στη Νίκαια. Το κατά πόσον τα ΕΣΔ μπόρεσαν να ανταποκριθούν σε αυτό κρίνεται βάσει δύο παραγόντων.

1. Σε ποιο βαθμό μπορούν τα ΕΣΔ να αξιοποιηθούν ως βασική πηγή για τον εντοπισμό ορθών πρακτικών κοινού ενδιαφέροντος για τα κράτη μέλη;
2. Σε ποιο βαθμό η διαδικασία για την εκπόνηση των ΕΣΔ συνέβαλε στον καθορισμό νέων ή/και καινοτόμων πολιτικών μέτρων και προσεγγίσεων;

Τα κράτη μέλη συμπεριέλαβαν στα ΕΣΔ μια, λίγο έως πολύ, λεπτομερή περιγραφή των πολιτικών μέτρων που εφαρμόζονται ή σχεδιάζονται για την υλοποίηση των προτεραιοτήτων τους. Ορισμένα κράτη μέλη, ειδικά αυτά με καθολικά συστήματα, επέλεξαν να επισημάνουν νέα και πιο συγκεκριμένα μέτρα, προϋποθέτοντας τη γνώση των υφιστάμενων συστημάτων τους. Η πλειοψηφία των κρατών μελών έχει συμπεριλάβει και παραδείγματα ορθής πρακτικής για να διευκολυνθεί ο εντοπισμός τους. Επομένως, εκτός από την πολιτική τους σημασία, τα ΕΣΔ αποτελούν επίσης μια σημαντική πηγή πληροφόρησης, η οποία παρέχει στην Επιτροπή και τα κράτη μέλη τη δυνατότητα άμεσης και εκτενούς επισκόπησης των κύριων πολιτικών που εφαρμόζονται. Ωστόσο, τα παραδείγματα πολιτικής που παρέχονται στα διάφορα κεφάλαια της παρούσας έκθεσης βασίζονται σε πληροφορίες που περιέχονται στα ΕΣΔ και δεν αποτελούν εξαντλητικούς καταλόγους των πολιτικών που εφαρμόζονται σε αυτόν τον τομέα.

Η έλλειψη λεπτομερούς εκ των υστέρων ανάλυσης του αντίκτυπου των σημερινών πολιτικών περιορίζει τη δυνατότητα εντοπισμού στην παρούσα έκθεση των μέτρων, των προσεγγίσεων ή των πρωτοβουλιών που μπορούν να χαρακτηριστούν ως ορθή πρακτική. Η αξιολόγηση των

πολιτικών (τόσο πριν όσο και μετά την εφαρμογή τους) θεωρείται στοιχείο κλειδί για τις μελλοντικές εξελίξεις, δίνοντας μεγαλύτερη σαφήνεια στις κοινωνικές παροχές. Δεδομένων των γενικών περιορισμών όσον αφορά τους πόρους, είναι σημαντικό να εξεταστεί το κόστος των πολιτικών και να διερευνηθεί αν άλλες πολιτικές θα μπορούσαν να συμβάλουν στην επίτευξη των ίδιων στόχων πιο αποτελεσματικά. Επίσης, κατά την εξέταση των δυνατοτήτων διάδοσης ορθών πρακτικών, πρέπει να συνεκτιμηθούν πλήρως οι ιδιαίτερες συνθήκες σε κάθε κράτος μέλος και ο βαθμός επιτυχίας τους.

Επομένως, ο εντοπισμός ορθών πρακτικών και καινοτόμων προσεγγίσεων κοινού ενδιαφέροντος αποτελεί μια μακροπρόθεσμη διαδικασία, στην οποία η παρούσα έκθεση αποτελεί το πρώτο βήμα. Τα παραδείγματα από τα κράτη μέλη που παρατίθενται στα πλαίσια, στην παρούσα έκθεση, πρέπει να ειπωθούν με αυτήν την έννοια. Η ανταλλαγή ορθής πρακτικής μεταξύ των κρατών μελών θα ενταθεί στο μέλλον, με πιο εκτενείς αξιολογήσεις του αντικτύπου των εθνικών πολιτικών και την ανάπτυξη ενός εκτενούς συνόλου δεικτών και μεθοδολογιών, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ.

Το σχετικά μικρό χρονικό διάστημα που ήταν διαθέσιμο για την ανάπτυξη των ΕΣΔ κατέστησε δύσκολη τη διατύπωση νέων ή/και καινοτόμων μέτρων και προσεγγίσεων. Τα μέτρα που παρουσιάζονται σε όλα τα ΕΣΔ αναπτύχθηκαν βασικά στο πλαίσιο των υφιστάμενων δημοσιονομικών και νομικών πλαισίων. Ως εκ τούτου, τα περισσότερα κράτη μέλη εστίασαν περισσότερο τις προσπάθειές τους στη βελτίωση του συντονισμού, τη βελτίωση και το συνδυασμό των υφιστάμενων πολιτικών και μέτρων και στην προώθηση εταιρικών σχέσεων, παρά στη θέσπιση νέων σημαντικών πρωτοβουλιών ή πολιτικών προσεγγίσεων. Οι στόχοι αυτοί είναι πιο εύκολοι για κράτη μέλη όπως η Δανία, οι Κάτω Χώρες, η Σουηδία και η Φινλανδία, τα οποία διαθέτουν ήδη πολύ αναπτυγμένες καθολικές πολιτικές, ή για τη Γαλλία, όπου οι πολιτικές προσπάθειες για την καταπολέμηση της φτώχειας έχουν ενισχυθεί ύστερα από την αξιολόγηση του νόμου του 1998 για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, η οποία έγινε το προηγούμενο έτος. Για τους λόγους αυτούς, τα ΕΣΔ αυτών των χωρών χαρακτηρίζονται από προεκτάσεις στο μέλλον¹⁹. Άλλα κράτη μέλη, όπως η Πορτογαλία και η Ισπανία, είδαν τα ΕΣΔ ως μια ευκαιρία για τη θέσπιση πιο φιλόδοξων πολιτικών κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, με τον καθορισμό στόχων ή με τον εξορθολογισμό του πολιτικού πλαισίου.

3. ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΟΡΘΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ

Οι πολιτικές απαντήσεις που περιέχονται στα ΕΣΔ συνίστανται γενικά σε ένα συνδυασμό ενεργειών με βάση την αγορά, πολιτικών μέτρων και δράσεων σε επίπεδο κοινωνίας των πολιτών. Μεταξύ των διαφόρων πολιτικών σκελών μπορούν να εντοπιστούν τρεις γενικοί στόχοι, των οποίων η προώθηση επιδιώκεται:

- Καθολικότητα: Αυτό σημαίνει βελτίωση της καταλληλότητας, της πρόσβασης και της προσιτότητας των κύριων πολιτικών και παροχών, με σκοπό τη διεύρυνση του πεδίου κάλυψης και τη βελτίωση της κατανόησης και της αποτελεσματικότητάς τους.
- Εξάλειψη ανισοτήτων: Εντοπισμός συγκεκριμένων μειονεκτημάτων, τα οποία μπορούν να ξεπεραστούν με την εφαρμογή της κατάλληλης πολιτικής (π.χ. η έλλειψη δεξιοτήτων).

¹⁹ Το φινλανδικό ΕΣΔ, ενώ δεν περιλαμβάνει νέα μέτρα, αναφέρεται σε μια σειρά πολιτικών θεμάτων που εξετάζονται για περαιτέρω αναπτύξεις της πολιτικής.

- Αλληλεγγύη για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια: Αντιστάθμιση των μειονεκτημάτων που μπορούν να ξεπεραστούν μόνο εν μέρει (ή και καθόλου), όπως π.χ. οι αναπηρίες.

3.1 Στόχος 1: Προώθηση της συμμετοχής στην απασχόληση και της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

3.1.1. Προώθηση της συμμετοχής στην απασχόληση

Στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση και ειδικότερα της υλοποίησης των κατευθυντήριων γραμμών:

(α) Θα ευνοηθεί η **πρόσβαση σε μια απασχόληση διαρκείας και υψηλής ποιότητας** για όλες τις γυναίκες και τους άνδρες οι οποίοι είναι σε θέση να εργαστούν, ιδίως

- οργανώνοντας για τα πρόσωπα που ανήκουν στις πλέον ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού **πλαισίωση για την απασχόληση** και κινητοποιώντας προς τούτο τις **πολιτικές κατάρτισης**.
- αναπτύσσοντας πολιτικές που ευνοούν το **συνδυασμό της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή**, συμπεριλαμβανομένης της φύλαξης των παιδιών και των εξαρτώμενων ατόμων.
- χρησιμοποιώντας τις ευκαιρίες ενσωμάτωσης και απασχόλησης που παρέχει η **κοινωνική οικονομία**.

(β) Πρόληψη των διακοπών της επαγγελματικής δραστηριότητας με την **ανάπτυξη της δυνατότητας επαγγελματικής ένταξης**, χάρη στη διαχείριση των ανθρώπινων πόρων, την οργάνωση της εργασίας και τη δια βίου μάθηση.

Όλα τα κράτη μέλη συμφωνούν ότι η προώθηση της συμμετοχής στην απασχόληση αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Το δικαίωμα στην εργασία είναι θεμελιώδες δικαίωμα και βασικό στοιχείο της ιδιότητας του πολίτη. Η συμμετοχή στο κοινωνικό περιβάλλον ενός επαγγελματικού χώρου αποτελεί, για τους περισσότερους ανθρώπους, το κύριο μέσο για την εξασφάλιση ενός επαρκούς εισοδήματος (τόσο όσο εργάζονται αλλά και κατά τη συνταξιοδότησή τους) αλλά και για τη διεύρυνση και την ανάπτυξη του κοινωνικού τους περίγυρου. Κατ' αυτόν τον τρόπο διευκολύνεται η συμμετοχή στην κοινωνία και μειώνεται ο κίνδυνος περιθωριοποίησης.

Στα ΕΣΔ/ενσωμάτωση, τα περισσότερα κράτη μέλη κάνουν αναφορές στα ΕΣΔ που έχουν καταρτίσει για την απασχόληση. Αυτό ήταν αναμενόμενο, αφού οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση δίνουν έμφαση στη δημιουργία δυνατοτήτων απασχόλησης και στη βελτίωση της απασχολησιμότητας, ως βασικές προϋποθέσεις για να καταστεί η αγορά εργασίας πιο ανοιχτή και χωρίς περιορισμούς. Ορισμένα κράτη μέλη αναγνωρίζουν το σημαντικό ρόλο που διαδραμάτισε η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση στην ανάπτυξη μιας πιο αποτελεσματικής προσέγγισης σε επίπεδο πολιτικής, για την καταπολέμηση της ανεργίας με βάση την εξατομίκευση, την ενεργοποίηση και την πρόληψη.

Οι περισσότεροι τομείς της πολιτικής και οι πρωτοβουλίες που αναφέρονται στον παρόν μέρος της έκθεσης έχουν ήδη εξεταστεί στο πλαίσιο της διαδικασίας του Λουξεμβούργου. Ενώ η κοινή έκθεση για την απασχόληση καλύπτει το πλήρες φάσμα των πολιτικών δράσεων που στοχεύουν στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της αγοράς εργασίας και στην

αύξηση της απασχόλησης, προς την κατεύθυνση των στόχων που καθορίστηκαν στη Λισσαβόνα, η παρούσα έκθεση επικεντρώνεται σε δράσεις που θα διευκολύνουν τη συμμετοχή στην απασχόληση, εκείνων των ατόμων, ομάδων και κοινοτήτων που είναι πιο απομακρυσμένες από την αγορά εργασίας. Ορισμένα κράτη μέλη δικαίως επισημαίνουν το θετικό ρόλο που μπορούν να παίξουν αυτές οι δράσεις για την επίτευξη των γενικότερων στόχων όσον αφορά την απασχόληση, όπως η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης.

Ενώ σε όλα τα ΕΣΔ η απασχόληση αποτελεί προτεραιότητα, υπάρχουν διαφορές στην έμφαση που δίνεται σε αυτή. Αυτό αντικατοπτρίζει μάλλον τη διαφορετική κατάσταση που επικρατεί στα κράτη μέλη όσον αφορά την απασχόληση. Χώρες με υψηλή απασχόληση και χαμηλή ανεργία επισημαίνουν την ανάγκη αύξησης της συμμετοχής συγκεκριμένων ομάδων, όπως οι ηλικιωμένοι ή τα άτομα με ειδικές ανάγκες (Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Δανία, Σουηδία και Ιρλανδία), με σκοπό την αντιμετώπιση σημερινών ελλείψεων στην αγορά εργασίας. Από την άλλη, χώρες στις οποίες η ανεργία και ειδικά η μακροχρόνια ανεργία αποτελεί ευρύτατο πρόβλημα, επικεντρώνονται σε πιο εκτενείς πολιτικές για την ενθάρρυνση της δημιουργίας θέσεων εργασίας και για την αύξηση της απασχολησιμότητας των μακροχρόνια ανέργων και των νέων (Ισπανία, Γαλλία, Βέλγιο).

Πολλά κράτη μέλη, ενώ επισημαίνουν τη σπουδαιότητα της εργασίας, τονίζουν επίσης ότι η πρόσβαση στην εργασία δεν πρέπει να προωθείται παραβλέποντας άλλα θεμελιώδη δικαιώματα αλλά θα πρέπει να είναι συμπληρωματική προς αυτά. Επομένως, η πρόσβαση στην εργασία δεν θα πρέπει να εξασφαλίζεται εις βάρος του δικαιώματος σε ένα ελάχιστο εισόδημα, του δικαιώματος πλήρους συμμετοχής στην οικογένεια στην κοινότητα και την κοινωνική ζωή ή του δικαιώματος σε καλή υγεία.

Η πλήρης πρόσβαση σε σταθερή και ποιοτική απασχόληση για όλες τις γυναίκες και τους άνδρες που μπορούν να εργαστούν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως αποτέλεσμα μιας σύνθετης διαδικασίας μετατροπής των αγορών εργασίας. Στο ΕΣΔ της Δανίας, το αποτέλεσμα αυτής της μετατροπής ορίζεται ως η δημιουργία μιας αγοράς εργασίας χωρίς περιορισμούς, η οποία θα παρέχει σε περισσότερα άτομα με χαμηλή εξειδίκευση ή με μειωμένη ικανότητα προς εργασία την ευκαιρία να αξιοποιήσουν τις δεξιότητές τους και να συμμετάσχουν στην επαγγελματική ζωή. Η αγορά εργασίας χωρίς περιορισμούς αποτελεί μια ευρεία έννοια που εκφράζει κυρίως την προσδοκία ότι οι θέσεις εργασίας πρέπει να είναι ανοιχτές σε άτομα που δεν έχουν την ικανότητα, υπό οποιαδήποτε συνθήκη και σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή, να ανταποκριθούν στα ισχύοντα πρότυπα και απαιτήσεις αποδοτικότητας.

Οι πολιτικές για την αύξηση της απασχολησιμότητας των ατόμων που είναι δύσκολο να βρουν απασχόληση, με τη χρήση ενεργών πολιτικών και κυρίως της κατάρτισης, όπως επίσης και οι πολιτικές που στοχεύουν στο συνδυασμό της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής ή στην προώθηση της κοινωνικής οικονομίας μπορούν επίσης να συμβάλουν αποτελεσματικά στην προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Σημαντικό όμως βήμα γι' αυτό είναι να καταστεί η υφιστάμενη αγορά εργασίας πιο ανοιχτή και πιο πρόθυμη να απασχολήσει άτομα και ομάδες που είναι περιθωριοποιημένα και αποκλεισμένα.

Προώθηση μιας περισσότερο ανοιχτής και ευαίσθητης αγοράς εργασίας

Τα μέτρα για να καταστεί η σημερινή αγορά εργασίας πιο ανοιχτή και ευαίσθητη έναντι ατόμων που σήμερα αποκλείονται από αυτήν περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- Εισαγωγή κοινωνικών όρων/κεφαλαίων σε συλλογικές συμβάσεις, για την απασχόληση και τη διατήρηση στην αγορά εργασίας ατόμων με μειωμένη ικανότητα

προς εργασία (Δανία) ή καθορισμός ποσοτώσεων για την απασχόληση συγκεκριμένων ομάδων, όπως των ατόμων με ειδικές ανάγκες (Γερμανία, Αυστρία).

- μείωση του κόστους του εργοδότη, για την απασχόληση ατόμων με χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων ή συγκεκριμένων κατηγοριών ανέργων (Λουξεμβούργο, Ελλάδα, Σουηδία).
- προώθηση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης εργοδοτών για την αντιμετώπιση προκαταλήψεων ή διακρίσεων κατά ατόμων από συγκεκριμένες ομάδες ή με συγκεκριμένη προέλευση και τακτική επισκόπηση και παρακολούθηση των διαδικασιών προσλήψεων και των αποτελεσμάτων αυτών.
- εξασφάλιση της προετοιμασίας από τις κρατικές υπηρεσίες σχεδίων δράσης για την προώθηση της εθνικής ποικιλότητας μεταξύ των εργαζομένων (Σουηδία).
- εισαγωγή κοινωνικών ρητρών σε συμβάσεις του δημοσίου, για την απασχόληση ατόμων που είναι μακροχρόνια άνεργοι ή που προέρχονται από ειδικές ομάδες ή από τοπικές μειονεκτούσες κοινότητες, καθώς επίσης και θέσπιση μιας πολιτικής εθνικής ισότητας (Δανία).
- επέκταση των δυνατοτήτων απασχόλησης σε θέσεις εργασίας που είναι προστατευόμενες, κοντά στην αγορά και συμβάλλουν στην αποκατάσταση του ατόμου, για ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες (Δανία, Φινλανδία).
- προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος μεταξύ των ομάδων και κοινοτήτων που μειονεκτούν και παροχή εντατικής βοήθειας σε τοπικές πρωτοβουλίες οικονομικής ανάπτυξης σε περιοχές με πολλαπλά μειονεκτήματα.
- επικέντρωση των οικονομικών επενδύσεων και των πολιτικών για την ανάπτυξη της απασχόλησης σε εστίες ανεργίας, κυρίως σε περιοχές που αντιμετωπίζουν πολλαπλά μειονεκτήματα (βλ. επίσης σημείο 3.3.3).

Ανάπτυξη διαδικασιών ένταξης στην αγορά εργασίας

Η ανάπτυξη και η εφαρμογή διαδικασιών για την ένταξη στην αγορά εργασίας αναγνωρίζεται ευρέως ως σημαντική διάσταση στην ανάπτυξη μιας αγοράς εργασίας χωρίς περιορισμούς. Οι διαδικασίες αυτές συνδυάζουν συνήθως πολλά μέτρα παρέμβασης, όπως η παροχή συμβουλών, η κατάρτιση και οι επιδοτούμενες και προστατευόμενες θέσεις εργασίας, με την ενεργοποίηση των ατόμων που είναι αποδέκτες κοινωνικής βοήθειας. Πρόκειται για ένα σημαντικό και ευαίσθητο θέμα, αφού συχνά οι αποδέκτες κοινωνικής βοήθειας είναι άτομα που βρίσκονται πολύ μακριά από την αγορά εργασίας και χρειάζονται εκτενή και εξατομικευμένη βοήθεια. Στα ΕΣΔ των περισσότερων κρατών μελών διαφαίνεται σαφώς μια αλλαγή φιλοσοφίας, με τη μετάβαση από την παροχή παθητικής υποστήριξης των εισοδημάτων στην παροχή ενεργούς υποστήριξης, έτσι ώστε να μπορέσουν τα εν λόγω άτομα να καταστούν ανεξάρτητα. Σε ορισμένες περιπτώσεις γίνεται σαφής αναφορά στην εμπειρία που έχει αποκτηθεί από την εφαρμογή των ΕΣΔ για την απασχόληση, με σκοπό να επεκταθεί η ίδια προσέγγιση και να καλυφθούν τα άτομα που είναι πιο απομακρυσμένα από την αγορά εργασίας.

Αναγνωρίζεται η σχέση της κατάστασης της αγοράς εργασίας με άλλα στοιχεία αποκλεισμού, ενώ πολλά κράτη μέλη θέτουν ως στόχο την καλύτερη συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών απασχόλησης και κοινωνικών θεμάτων, προκειμένου να αντιμετωπιστούν καλύτερα οι ανάγκες κάθε ατόμου (Αυστρία, Γερμανία, ΗΒ, Φινλανδία, Λουξεμβούργο, Ισπανία και

Σουηδία). Αυτή η εστίαση στην απασχολησιμότητα οδήγησε στην ανάπτυξη συστημάτων παροχής βοήθειας που είναι περισσότερο προσαρμοσμένα στις ανάγκες του ατόμου και σε πολλές περιπτώσεις στην ανάπτυξη ειδικών συμβάσεων ένταξης στην κοινωνία, όπως π.χ. στην Πορτογαλία, στη Γαλλία και το Λουξεμβούργο.

Η ανάπτυξη αποτελεσματικών μέτρων ένταξης και ενεργοποίησης αποτελεί ένα σύνθετο θέμα και χρειάζεται η διεξαγωγή περισσότερων συγκριτικών μελετών μεταξύ των κρατών μελών, σχετικά με το ποιες εργασίες προσφέρονται περισσότερο για άτομα που είναι περισσότερο απομακρυσμένα από την αγορά εργασίας. Από τις υπάρχουσες ορθές πρακτικές διαπιστώνεται ότι τα μέτρα που λαμβάνονται πρέπει να αποβλέπουν στην παροχή υποστήριξης και στην ανάπτυξη και όχι στο σωφρονισμό. Πρέπει να αναπτυχθούν εξατομικευμένα προγράμματα ύστερα από συνεργασία και αμοιβαία συμφωνία, αφού έχει προηγηθεί προσεκτική αξιολόγηση των αναγκών και του δυναμικού των ατόμων. Για τα άτομα που είναι περισσότερο απομακρυσμένα από την αγορά εργασίας, η διαδικασία ένταξής τους μπορεί να απαιτήσει χρόνο και να συμπεριλαμβάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες και ενέργειες για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης.

Είναι σαφές ότι η ανάπτυξη πιο αποτελεσματικών προγραμμάτων ενεργοποίησης απαιτεί τη βελτίωση των μηχανισμών εφαρμογής. Στα ΕΣΔ εντοπίζονται διάφορες βασικές βελτιώσεις: μεγαλύτερη αποκέντρωση και πιο ολοκληρωμένη παροχή απασχόλησης και κοινωνικών υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο, όπως η δημιουργία πενήντα κέντρων προώθησης της απασχόλησης στην Ελλάδα, το σύστημα παροχής κινήτρων για κοινωνική ενεργοποίηση στις Κάτω Χώρες και οι προσπάθειες μείωσης και απλοποίησης των γραφειοκρατικών διαδικασιών στη Γερμανία και τη Γαλλία.

Ενώ η εστίαση στην πρόληψη και, ως εκ τούτου, η πρόωγη παρέμβαση είναι σημαντικές για να μην αποκόπτονται οι πολίτες από την αγορά εργασίας, σημαντικό είναι επίσης να μην αποκλείονται από τα συστήματα τα άτομα που μπορούν πιο εύκολα να επανενταχθούν και να δίδεται προσοχή στα άτομα που είναι λιγότερο παραγωγικά. Εάν δεν δοθεί η ανάλογη προσοχή, υπάρχει κίνδυνος να καθοριστούν υπερβολικοί στόχοι ή να χρησιμοποιηθούν εταιρείες επανένταξης χωρίς τον καθορισμό υποστόχων για τις πιο ευάλωτες ομάδες.

Εκτός από την ανάπτυξη συγκεκριμένων προγραμμάτων ενεργοποίησης, πολλά ΕΣΔ δίνουν επίσης άμεση προτεραιότητα στις πολιτικές κατάρτισης και εκπαίδευσης, με ιδιαίτερη έμφαση στη δια βίου μάθηση και στην εξασφάλιση μεγαλύτερης πρόσβασης στην παροχή τους για ευάλωτες ομάδες (Αυστρία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία και Σουηδία) καθώς επίσης και στη βελτίωση της πρόσβασης σε μαθητείες, όπως οι μαθητείες για ενήλικες που προτείνει το Λουξεμβούργο.

Κατά την ανάπτυξη μιας πιο θετικής προσέγγισης όσον αφορά την αύξηση της απασχολησιμότητας για τους μακροχρόνια άνεργους και για τα άτομα που ήταν για μεγάλο χρονικό διάστημα εξαρτημένα από τα συστήματα πρόνοιας, τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν επίσης τις ιδιαίτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει μια σειρά ιδιαίτερα ευάλωτων ομάδων. Ως ασθενέστερες ομάδες στην αγορά εργασίας εντοπίζονται όχι μόνο οι μακροχρόνια άνεργοι αλλά και οι νέοι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι, τα άτομα με ειδικές ανάγκες²⁰ και οι μετανάστες. Σε εναρμόνιση με τα ΕΣΔ για την απασχόληση, όλα τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν προσπάθειες για τη διευκόλυνση των γυναικών στην απασχόληση²¹, δίδοντας ιδιαίτερη προσοχή σε αυτές που βρίσκονται σε πιο δύσκολη κατάσταση, όπως οι μόνοι γονείς

²⁰ Τα μέτρα για την υποστήριξη της ένταξης των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην αγορά εργασίας εξετάζονται στο μέρος 3.3.1.

²¹ Τα μέτρα για την πρόσβαση των γυναικών στην αγορά εργασίας εξετάζονται στο κεφάλαιο 4.

(που αναφέρεται από τα περισσότερα κράτη μέλη), τα άτομα με ειδικές ανάγκες (Γερμανία), τα άτομα με χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων (Ισπανία, Γαλλία) και τα άτομα που επιστρέφουν στην αγορά εργασίας (Ιρλανδία).

Νέοι: Πολλά κράτη μέλη δίνουν προτεραιότητα σε προβλήματα που προκύπτουν κατά τη μετάβαση από το σχολείο στην εργασία, κυρίως για άτομα που δεν έχουν ολοκληρώσει τον κύκλο εκπαίδευσης ή επαγγελματικής τους κατάρτισης. Ορισμένες χώρες έχουν αναπτύξει ειδικά προγράμματα για να διευκολύνουν την ένταξη των νέων στην απασχόληση, όπως η συμφωνία πρώτης απασχόλησης στο Βέλγιο, οι επαγγελματικές δραστηριότητες αποκατάστασης στη Φινλανδία, το πρόγραμμα Trace στη Γαλλία, το δημοτικό πρόγραμμα νεότητας στη Σουηδία και η νέα συμφωνία για τους νέους στο ΗΒ, η οποία προβλέπει την παροχή υποστήριξης για εργασία και κατάρτιση που είναι υποχρεωτική για νέους ύστερα από έξι μήνες. Άλλες χώρες επικεντρώνονται στην ανάπτυξη των συστημάτων τους επαγγελματικής κατάρτισης, ως εναλλακτική οδό για την απόκτηση βασικών προσόντων (π.χ., η Ιταλία προχωρεί σε μεταρρύθμιση του συστήματος επαγγελματικής κατάρτισης, ακολουθώντας το παράδειγμα του δυαδικού συστήματος, με την ανάπτυξη δυνατοτήτων μαθητείας και πρακτικής άσκησης). Σε χώρες που τα συστήματα επαγγελματικής κατάρτισης είναι αρκετά αναπτυγμένα (Γερμανία, Αυστρία, Λουξεμβούργο), έμφαση δίδεται στη διευκόλυνση ανεύρεσης εργασίας και διατήρησής της καθώς επίσης και στην κατάρτιση και στην παροχή υποστήριξης και συμβουλών, για τον περιορισμό των ατόμων που εγκαταλείπουν. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να σημειωθεί επίσης η προσοχή που δίδεται στην παροχή οικονομικών κινήτρων προς τον ασκούμενο (επιδότησεις κατάρτισης).

**TRACE: ΕΞΑΤΟΜΙΚΕΥΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ
(ΓΑΛΛΙΑ)**

Το πρόγραμμα αυτό απευθύνεται σε νέους που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Παρέχει σε κάθε νέο ένα εξατομικευμένο πρόγραμμα και παρακολούθηση από επαγγελματίες, διάρκειας 18 μηνών, και έχει ως στόχο την εξεύρεση διαρκούς απασχόλησης τουλάχιστον στο 50% των συμμετεχόντων. Το πρόγραμμα βασίζεται στα εξής:

- τη συγκεκριμένη σύνδεση ενός νεαρού ατόμου με έναν κοινωνικό λειτουργό, με την υπογραφή σύμβασης. Κάθε κοινωνικός λειτουργός παρακολουθεί 30 άτομα, έχοντας τη δυνατότητα να τα γνωρίσει προσωπικά και να ενημερωθεί για την προηγούμενη κατάρτιση και επαγγελματική τους εμπειρία.
- μια επιτροπή που συντονίζει και θέτει σε εφαρμογή τα μέτρα ενεργοποίησης που μπορεί να υφίστανται σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Η επιτροπή έχει επίσης ως στόχο την εξάλειψη διοικητικών εμποδίων και την ανάπτυξη δεσμών με άλλους τομείς της πολιτικής (υγεία, στέγαση, κατάρτιση κ.α.).

Μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι: Πολλά κράτη μέλη εντοπίζουν το πρόβλημα των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων που δεν διαθέτουν την εκπαίδευση ή τις δεξιότητες που χρειάζονται για την πρόσβαση στη σύγχρονη αγορά εργασίας. Για το σκοπό αυτό, πολλά ΕΣΔ επισημαίνουν την ανάγκη εντατικοποίησης της ανάπτυξης δεξιοτήτων και της κατάρτισης μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων (Γερμανία, Φινλανδία, Κάτω Χώρες και ΗΒ). Ορισμένα κράτη μέλη επισημαίνουν επίσης τη σημασία των ευέλικτων ρυθμίσεων εργασίας προς το τέλος της σταδιοδρομίας του εργαζομένου (Φινλανδία, Δανία, Σουηδία).

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΒΟΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (ΒΕΛΓΙΟ)

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε μακροχρόνια ανέργους και σε άτομα με ελάχιστο εισόδημα. Συνδυάζει μέτρα ενεργοποίησης με τη χρήση ειδικών συμβάσεων με εταιρείες υπεκμίσθωσης εργαζομένων. Οι εταιρείες αυτές λαμβάνουν επιδοτήσεις, τόσο για να μειωθεί το κόστος των μισθών όσο και για την κατάρτιση των δικαιούχων. Στόχος είναι να μειωθεί μέσα σε πέντε χρόνια κατά ένα τρίτο ο αριθμός των ατόμων που λαμβάνουν ελάχιστο εισόδημα και να αυξηθεί το ποσοστό των ατόμων που επωφελούνται από τα μέτρα ενεργοποίησης από 5% σε 20%.

Εθνικές μειονότητες και μετανάστες: Η πλειοψηφία των κρατών μελών αναφέρει σαφώς ότι οι εθνικές μειονότητες και οι μετανάστες έχουν συχνά πρόβλημα όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, ενώ πολλά κράτη μέλη αναγνωρίζουν την ανάγκη να αυξηθούν τα επίπεδα απασχόλησης. Ορισμένα κράτη μέλη καθορίζουν στα ΕΣΔ για την απασχόληση συγκεκριμένους στόχους στον τομέα αυτό. (Δανία, Κάτω Χώρες). Σε ορισμένα ΕΣΔ/ενσωμάτωση αναφέρονται διάφορα ενδιαφέροντα μέτρα σε αυτόν τον τομέα. Για παράδειγμα στη Φινλανδία, η ένταξη των μεταναστών υποστηρίζεται από ένα σχέδιο ένταξης που συντάσσεται από κοινού από το μετανάστη, τη δημοτική αρχή και την υπηρεσία απασχόλησης. Η Δανία εφαρμόζει ένα δοκιμαστικό σύστημα διευκόλυνσης, με την παροχή οικονομικής υποστήριξης από τις τοπικές αρχές και τις υπηρεσίες απασχόλησης για την αγορά χρόνου εργασίας σε ιδιωτικές εταιρείες από έναν εργαζόμενο. Η Ισπανία περιγράφει ενδιαφέρουσες περιπτώσιολογικές μελέτες από ΜΚΟ (La Huertecica και Asociacion Candelita).

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ)

Τον Ιούνιο 2000, η ολλανδική κυβέρνηση διαπραγματεύτηκε συμφωνίες με μια σειρά εταιρειών, προκειμένου να καταβληθούν μεγαλύτερες προσπάθειες από τις εταιρείες αυτές στους τομείς της διαπολιτισμικής διαχείρισης, της εισροής, της μεταφοράς και της διατήρησης μελών εθνικών μειονοτήτων. Η διαπολιτισμική διαχείριση αποτελεί ένα μέσο για την ενσάρκωση της κοινωνικής διάστασης της κοινωνικά υπεύθυνης επιχείρησης. Συμπεριλαμβάνει τη βέλτιστη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η πολιτισμική ποικιλότητα του εργατικού δυναμικού (με εστίαση στο εσωτερικό) και την αναγνώριση της πολιτισμικής ποικιλότητας των πελατών (το περιβάλλον στο οποίο λειτουργεί η εταιρεία). Η κυβέρνηση διευκολύνει την προετοιμασία και την υλοποίηση αυτής της συμφωνίας πλαίσιο, με την εφαρμογή του σχεδίου 'Ruim Baan voor Minderheden' ('διαδικασίες ένταξης μειονοτήτων στην αγορά εργασίας'). Στόχος της ομάδας του σχεδίου είναι η δημιουργία μιας βάσης για την ανταλλαγή ορθών πρακτικών, την ανάπτυξη προϊόντων, την εφαρμογή καινοτόμων δοκιμαστικών σχεδίων και την εξάλειψη γραφειοκρατικών εμποδίων.

ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ (ΔΑΝΙΑ)

Το κρατικό δοκιμαστικό σύστημα δίνει στις τοπικές αρχές και τις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης τη δυνατότητα να παρέχουν οικονομική υποστήριξη για την αγορά από τον εργαζόμενο χρόνο εργασίας σε μια *ιδιωτική* εταιρεία για να λειτουργήσει ως παράγοντας παροχής βοήθειας ή, για μικρές εταιρείες, για να καλύψει την αμοιβή ενός εξωτερικού συμβούλου ή παράγοντα παροχής βοήθειας. Οι παράγοντες παροχής βοήθειας και οι σύμβουλοι βοηθούν στην εισαγωγή στην εταιρεία νέων εργαζομένων μη δανικής εθνικότητας. Ενημερώνουν το νέο εργαζόμενο για τα πρότυπα και τις αξίες της εταιρείας και διευκολύνουν το διάλογο και την κοινωνική επικοινωνία του εργαζομένου με τους συναδέλφους του.

Η ομάδα στόχος του συστήματος είναι άνεργοι μη δανικής εθνικότητας που λαμβάνουν παροχές σε χρήμα ή παροχές ανεργίας. Το σύστημα υποστήριξης μπορεί να χρησιμοποιηθεί όταν ένας άνεργος δέχεται προσφορά κανονικής απασχόλησης ή σε συνδυασμό με προσφορά (ατομικής) κατάρτισης ή αποκατάστασης σε θέση εργασίας, ελαστικές εργασιακές ρυθμίσεις και προστατευόμενη απασχόληση με επιδότηση του μισθού.

Οι τοπικές αρχές ή οι δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν κάποιο μέρος των πόρων για τη διάδοση πληροφοριών σχετικά με το σύστημα παροχής βοήθειας σε εταιρείες ή για τη διοργάνωση μαθημάτων, τη δημιουργία δικτύων κ.α.

Πρώθηση του συνδυασμού της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή

Πολλά κράτη μέλη αναγνωρίζουν ότι, προκειμένου να εξασφαλιστεί η παραμονή ή η είσοδος των πολιτών στην απασχόληση, είναι σημαντικό να του δοθεί βοήθεια για να ξεπεράσουν εμπόδια που ενδεχομένως δυσχεραίνουν τη συμμετοχή τους. Ο κύριος παράγοντας που αναφέρεται στα ΕΣΔ είναι η φροντίδα των παιδιών (και άλλων εξαρτώμενων προσώπων), ενώ αναφέρονται και άλλα θέματα, όπως η κατάλληλη στέγαση, η καλή υγεία και η ύπαρξη ικανοποιητικών μεταφορικών μέσων.

Όσον αφορά τη φροντίδα των παιδιών, τα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν το θέμα με την αύξηση των εγκαταστάσεων παροχής φροντίδας, προκειμένου να βοηθήσουν στην πρόσβαση των γυναικών στην αγορά εργασίας, ενώ μερικά κράτη μέλη, όπως η Σουηδία και η Δανία, διευρύνουν την προσέγγισή τους σε διάφορα θέματα που θα μπορούσαν να συμβάλουν στον καλύτερο συνδυασμό των επαγγελματικών και των οικογενειακών καθηκόντων, τόσο για άνδρες όσο και για γυναίκες.

Ορισμένα κράτη μέλη εισάγουν νομοθετικές αλλαγές, προκειμένου να αυξηθεί η δυνατότητα γονικής άδειας και για τους δύο γονείς, ενώ άλλα κράτη μέλη, όπως η Σουηδία, η Ιταλία και η Πορτογαλία, λαμβάνουν μέτρα ώστε οι άνδρες να κάνουν μεγαλύτερη χρήση του δικαιώματος γονικής άδειας. Στη Σουηδία, η μέγιστη περίοδος για τη λήψη γονικών παροχών μετά τη γέννηση του παιδιού έχει αυξηθεί κατά 30 ημέρες, φθάνοντας τις 480 ημέρες, με την προϋπόθεση ότι και οι δύο γονείς κάνουν χρήση τουλάχιστον 60 ημερών ο καθένας.

Τα κράτη μέλη αναπτύσσουν επίσης κίνητρα για τους εργοδότες, για την προώθηση του συνδυασμού των επαγγελματικών και των οικογενειακών υποχρεώσεων. Η Πορτογαλία προτίθεται να αναπτύξει από κοινού με τους εργοδότες μια κοινωνική σύμβαση για τα δύο φύλα, με την οποία θα ενθαρρύνονται οι άνδρες να αναλαμβάνουν μεγαλύτερο μέρος των οικιακών καθηκόντων. Στην Αυστρία χορηγείται βραβείο σε εργοδότες με φιλική προς την οικογένεια τακτική. Η απασχόληση μερικού χρόνου καθίσταται δικαίωμα σε όλο και περισσότερα κράτη μέλη.

Οι προτεινόμενες βελτιώσεις όσον αφορά τις εγκαταστάσεις παιδικής μέριμνας αφορούν κυρίως την αύξηση των διαθέσιμων θέσεων, τόσο για παιδιά προσχολικής ηλικίας όσο και για μεγαλύτερα παιδιά, για το χρόνο μετά το σχολείο. Σε ορισμένα ΕΣΔ (Ιταλία) αναφέρεται επίσης το θέμα της φροντίδας άλλων εξαρτώμενων προσώπων και η ανάγκη ανάπτυξης της παροχής φροντίδας εξωτερικών ασθενών, προκειμένου να ανακουφιστούν τα μέλη του νοικοκυριού. Μερικά κράτη μέλη θέτουν το θέμα της προσιτότητας της παιδικής μέριμνας για τις ομάδες χαμηλότερου εισοδήματος. Στη Δανία, οι τοπικές αρχές ενθαρρύνθηκαν στην εξασφάλιση ημερήσιας φροντίδας για όλα τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, ανεξάρτητα από το εισόδημα των γονέων τους. Ορισμένα κράτη μέλη αναφέρουν ειδικά επιδόματα ή/και μείωση της φορολογίας (Αυστρία, Γερμανία, Βέλγιο, Δανία, Ιταλία) ή προχωρούν στη βελτίωση των παιδικών επιδομάτων (Φινλανδία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Σουηδία).

Αξιοποίηση του δυναμικού της κοινωνικής οικονομίας

Η κοινωνική οικονομία και ο τρίτος τομέας προσφέρουν πολλαπλές δυνατότητες ένταξης και απασχόλησης. Οι οργανώσεις του τρίτου τομέα μπορούν να οριστούν ως ιδιωτικές, αυτόνομες οργανώσεις οι οποίες, μεταξύ άλλων, επιδιώκουν κοινωνικούς και οικονομικούς στόχους συλλογικού ενδιαφέροντος, θέτουν όρια στην ιδιωτική, ατομική απόκτηση κερδών

και εργάζονται για τις τοπικές κοινότητες ή για ομάδες ατόμων της κοινωνίας των πολιτών με κοινά συμφέροντα. Στη διαχείρισή τους μπορεί να συμπεριλαμβάνουν διάφορους ενδιαφερόμενους, όπως εργαζομένους, εθελοντές και χρήστες.

Με την κατάλληλη υποστήριξη, η κοινωνική οικονομία μπορεί να συμβάλει αποτελεσματικά στην επέκταση της αγοράς εργασίας και στην παροχή νέων ευκαιριών για άτομα με χαμηλό επίπεδο προσόντων ή με μειωμένη ικανότητα προς εργασία, έτσι ώστε να μπορούν αυτά να αξιοποιήσουν τις δεξιότητές τους και να συμμετάσχουν στην επαγγελματική ζωή. Στα ΕΣΔ περιλαμβάνονται πολλά παραδείγματα αξιοποίησης του δυναμικού της κοινωνικής οικονομίας προς αυτήν την κατεύθυνση. Η Ιταλία, η Γαλλία, το Βέλγιο και η Σουηδία αναπτύσσουν τον τρίτο τομέα και την κοινωνική οικονομία ως πηγή απασχόλησης για άτομα με περιορισμένες δεξιότητες ή παραγωγική ικανότητα, με την εφαρμογή μέτρων όπως η απλοποίηση του νομοθετικού πλαισίου, η ευκολότερη πρόσβαση σε δημόσιες προμήθειες και η καλύτερη δικτύωση των δημόσιων διοικήσεων.

3.1.2. Προώθηση της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

(α) Θα οργανωθούν τα **συστήματα κοινωνικής προστασίας** ούτως ώστε συγκεκριμένα:

- να συμβάλλουν στην εξασφάλιση των απαιτούμενων πόρων για μια αξιοπρεπή ζωή για όλους·
- να βοηθούν στην υπερπήδηση των εμποδίων για την εξεύρεση απασχόλησης ούτως ώστε η πρόσβαση στην απασχόληση να εξασφαλίζει αυξημένο εισόδημα και να ευνοεί τη δυνατότητα επαγγελματικής ενσωμάτωσης·

(β) Θα εφαρμοσθούν πολιτικές με στόχο την πρόσβαση όλων σε μια **αξιοπρεπή και υγιεινή κατοικία** καθώς και στις απαιτούμενες βασικές υπηρεσίες λαμβανομένου υπόψη του τοπικού πλαισίου για μια ομαλή ζωή στην κατοικία αυτή (ηλεκτρικό ρεύμα, νερό, θέρμανση κ.α.).

(γ) Θα εφαρμοσθούν πολιτικές με στόχο την πρόσβαση όλων στην **περίθαλψη** που απαιτεί η κατάσταση της υγείας τους σε περίπτωση εξάρτησης.

(δ) Θα αναπτυχθούν για τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα παροχές, υπηρεσίες ή δράσεις πλαισίωσης που θα επιτρέπουν μια αποτελεσματική πρόσβαση στην **εκπαίδευση, τη δικαιοσύνη και άλλες βασικές δημόσιες και ιδιωτικές υπηρεσίες**, όπως ο πολιτιστικός τομέας, ο αθλητισμός και η αναψυχή.

3.1.2.1 Συστήματα κοινωνικής προστασίας

Δεκατρία κράτη μέλη έχουν αναπτύξει μια καθολική πολιτική κοινωνικής υποστήριξης, η οποία στοχεύει στην εγγύηση σε όλους τους νόμιμους κατοίκους τους ενός ελάχιστου εισοδήματος, αν και με περιορισμούς σε ορισμένες περιπτώσεις. Στην Αυστρία, η εγγύηση ελάχιστου εισοδήματος περιορίζεται στους πολίτες της ΕΕ, εκτός από ορισμένα ομόσπονδα κρατίδια όπου συμπεριλαμβάνονται όλοι οι νόμιμοι κάτοικοι. Στην Ισπανία δεν υπάρχει εθνικό σύστημα, σχεδόν όλες όμως οι περιφέρειες έχουν θεσπίσει συστήματα ελάχιστου εισοδήματος με διάφορες παροχές. Στην Ιταλία δοκιμάζεται ακόμη η εισαγωγή, έως το 2002, ενός καθολικού δικτύου ασφαλείας (το πειραματικό σύστημα περιορίζεται σε 230 περίπου κοινότητες και 90 000 δικαιούχους). Η Ελλάδα συνεχίζει να παρέχει μια σειρά χρηματικών παροχών για ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες όπως και εγγύηση εισοδήματος για συνταξιούχους.

Μεγαλύτερη επάρκεια

Η μεγάλη πλειοψηφία των ΕΣΔ περιλαμβάνουν πρωτοβουλίες για την αύξηση της επάρκειας των συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος. Πλέον, στόχος των μεταρρυθμίσεων δεν είναι απλώς η εξασφάλιση ενός ελάχιστου εισοδήματος που θα επαρκεί ώστε ο αποδέκτης να ζει με ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Πολλές πρωτοβουλίες αποσκοπούν στην αύξηση της επάρκειας προκειμένου να δοθεί στα άτομα που εξαρτώνται από αυτές να συμμετάσχουν πλήρως στην κοινωνία. Για την επίτευξη αυτού, τα ΕΣΔ περιέχουν πολλές προσεγγίσεις:

- Αύξηση των απόλυτων επιπέδων: Σε μια σειρά κρατών μελών, τα επίπεδα ελάχιστου εισοδήματος δεν ακολούθησαν τις αυξήσεις των επιπέδων αποδοχών και κόστους διαβίωσης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της αγοραστικής δύναμης των ελάχιστων εισοδημάτων, σε σύγκριση με το μέσο επίπεδο αγοραστικής δύναμης στο σύνολο της κοινωνίας. Το Βέλγιο ανακοινώνει την πρόθεση αύξησης του εγγυημένου ελάχιστου εισοδήματος καθώς και το επίπεδο στήριξης του εισοδήματος για συνταξιούχους (το ίδιο και η Ελλάδα).
- Προστασία των επιπέδων ελάχιστου εισοδήματος έναντι κατάσχεσης: Πολλά κράτη μέλη (Λουξεμβούργο, Φινλανδία, Γαλλία, Βέλγιο) προβλέπουν μέτρα που απαγορεύουν ή περιορίζουν την κατάσχεση πόρων ελάχιστου εισοδήματος, π.χ. σε περίπτωση χρέους, χρεοκοπίας ή χωρισμού. Άλλα κράτη μέλη θεσπίζουν μέτρα για ένα πιο φιλικό φορολογικό καθεστώς.
- Καλύτερη προσαρμογή των συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος στις ανάγκες των αποδεκτών: Η μεγάλη πλειοψηφία των κρατών μελών περιλαμβάνει στα ΕΣΔ πρωτοβουλίες που στοχεύουν στην αύξηση ή/και το συνδυασμό ελάχιστων εισοδημάτων με άλλους πόρους, για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των εξαρτώμενων ατόμων, ειδικά στην περίπτωση παιδιών μόνων γονέων. Πολλά κράτη μέλη (Κάτω Χώρες, Γαλλία, Βέλγιο, Αυστρία, Σουηδία) εγγυώνται την έγκαιρη καταβολή επιδομάτων συντήρησης και προβλέπουν ρυθμίσεις στήριξης όπου χρειάζεται (π.χ. προκαταβολές), ειδικά για ευάλωτους μόνους γονείς με παιδιά.

ΕΓΓΥΗΜΕΝΟ ΕΛΑΧΙΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ)

Στην Πορτογαλία, δικαίωμα στο εγγυημένο ελάχιστο εισόδημα (ΕΕΕ) έχουν όλοι οι νόμιμοι κάτοικοι της χώρας και οι οικογένειες που βρίσκονται σε ιδιαίτερα δύσκολη οικονομική κατάσταση, όπως επίσης και όλοι οι νέοι με οικογενειακές υποχρεώσεις και οι μητέρες ή οι έγκυοι γυναίκες κάτω των 18 ετών. Το σύστημα βασίζεται στην αρχή της εθνικής αλληλεγγύης και κύριοι στόχοι του είναι: εγγύηση ενός ελάχιστου εισοδήματος και συνθηκών ένταξης σε όλους τους πολίτες και τους νόμιμους κατοίκους, ανεξάρτητα από τις εισφορές που έχουν καταβάλει· προώθηση της ένταξης με την εφαρμογή ενός προγράμματος ενσωμάτωσης προσαρμοσμένου στις ανάγκες του ατόμου, το οποίο καταρτίζεται σε συνεργασία με τον αποδέκτη· εξασφάλιση συνοδευτικών μέτρων υποστήριξης με στόχο την προώθηση της ενσωμάτωσης και της συμμετοχής του αποδέκτη στην κοινωνία· ενδυνάμωση του αποδέκτη, τόσο από πλευράς δικαιωμάτων όσο και υποχρεώσεων, με την εφαρμογή ενεργών πολιτικών που θα βασίζονται στην αλληλεγγύη. Το ΕΕΕ εφαρμόζεται σε στενή συνεργασία των εθνικών και τοπικών αρχών, των παραγόντων της κοινωνίας των πολιτών και των αποδεκτών, βάσει σύμβασης στην οποία περιέχονται σαφείς δεσμεύσεις όλων των πλευρών.

Από τη στιγμή που γενικεύθηκε το ΕΕΕ, το 1997, περισσότερα από 700 000 άτομα επωφελήθηκαν από το σύστημα. Από αυτούς, το 41% είναι παιδιά και νέοι (κάτω των 18 ετών) και το 7% μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα (άνω των 65 ετών). Η πλειοψηφία των αποδεκτών ήταν γυναίκες, μόνες γυναίκες και μόνες γυναίκες με παιδιά. Περισσότερο από το ένα τρίτο των αποδεκτών είχαν τη δυνατότητα να εγκαταλείψουν το ΕΕΕ. Το σύστημα είχε επίσης ως αποτέλεσμα να αρχίσουν σπουδές 15 000 άτομα και να επιστρέψουν στο σχολείο 16 000 παιδιά και νέοι, σε μια προσπάθεια μείωσης της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και της παιδικής εργασίας.

Αύξηση της δυνατότητας πρόσβασης

Πολλά ΕΣΔ περιλαμβάνουν πρωτοβουλίες που στοχεύουν στην αύξηση της δυνατότητας πρόσβασης σε συστήματα ελάχιστου εισοδήματος και πόρων. Η ιδέα αυτών των πρωτοβουλιών βασίζεται στη νομική κατοχύρωση. Επειδή πρόκειται για το τελευταίο δίκτυ ασφαλείας, η παροχή ελάχιστων πόρων πρέπει όχι απλώς να προσφέρεται αλλά να εξασφαλίζεται σε όλα τα άτομα που έχουν ανάγκη. Στο πλαίσιο αυτό ξεχωρίζουν δύο προσεγγίσεις.

- Βελτίωση της απορρόφησης: Οι πλέον κοινές προσεγγίσεις (Κάτω Χώρες, Ισπανία, Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Πορτογαλία, Αυστρία και Σουηδία) στον τομέα αυτό είναι οι εξής: ανάπτυξη ή/και ενίσχυση των συστημάτων εκ του σύνεγγυς πληροφόρησης, ευαισθητοποίησης και παροχής· εφαρμογή στη βάση συμφωνιών συνεργασίας με περιφερειακά και τοπικά επίπεδα· προώθηση μιας προσέγγισης νομικής κατοχύρωσης.
- Προώθηση της καθολικής κάλυψης: Σε όλα τα κράτη μέλη, η πρόσβαση σε ένα ελάχιστο εισόδημα δεν προβλέπεται πλέον μόνο για τους ίδιους υπηκόους. Γενική πολιτική τάση είναι η εξασφάλιση της ίσης πρόσβασης σε επαρκείς ελάχιστους πόρους από όλους τους νόμιμα διαμένοντες στην επικράτειά τους, εφόσον υπάρχει ανάγκη²². Το Βέλγιο προχωρεί περισσότερο και επεκτείνει την πρόσβαση σε ένα ελάχιστο επίπεδο πόρων σε πρόσφυγες, άτομα που αιτούνται άσυλο και παράνομους μετανάστες. Παρ' ό,τι υπάρχουν αδυναμίες, η αρχή της εξασφάλισης σε όλα τα άτομα μιας χώρας του δικαιώματος στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ανεξάρτητα από την προέλευση, την εθνικότητα ή το νομικό τους καθεστώς, κερδίζει όλο και περισσότερο έδαφος. Σε ορισμένα κράτη μέλη (Γαλλία, Λουξεμβούργο) το θέμα της πρόσβασης των νέων σε ελάχιστους πόρους αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία. Πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι η αρχή της καθολικής κάλυψης σε κράτη μέλη όπως η Δανία, η Φινλανδία και η Σουηδία εφαρμόζεται μέσω εξατομικευμένων δικαιωμάτων, ενώ σε άλλα κράτη μέλη αυτό εξασφαλίζεται μέσω παράγωγων δικαιωμάτων, τα οποία γενικά δεν είναι τόσο ευαίσθητα σε θέματα φύλου.

ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΑΠΟ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΥΣ (ΧΕΡΕΝΒΕΝ - ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ)

Οι ηλικιωμένοι ενδέχεται να μη μπορούν να αξιοποιήσουν πλήρως τα συστήματα οικονομικών και άλλων κοινωνικών υπηρεσιών, λόγω απομόνωσης, άγνοιας, φόβου στιγματισμού κ.α. Στο Χέρενβεν, οι οργανισμοί πρόνοιας και παροχής κοινωνικών υπηρεσιών συνεργάζονται με τους ηλικιωμένους για την εφαρμογή ενός διαρκούς και δομημένου συστήματος ενημέρωσης *κατ' οίκον*, ατόμων ηλικίας άνω των 70 ετών, σχετικά με παροχές και συστήματα που αφορούν τη στέγαση, την παροχή φροντίδας και την πρόνοια, στα οποία τα άτομα αυτά έχουν δικαίωμα και δεν το αξιοποιούν. Δευτερεύοντες στόχοι είναι ο εντοπισμός αναγκών για παροχή βοήθειας, φροντίδας και υπηρεσιών, ο εντοπισμός ελλείψεων όσον αφορά την πολιτική, τη διαχείριση και την εφαρμογή καθώς και η απόδοση στους ηλικιωμένους της δυνατότητας να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην κοινωνία. Ειδική προσοχή δίδεται σε ηλικιωμένους από εθνικές μειονότητες.

Αμοιβή της εργασίας και προώθηση της απασχολησιμότητας

Αναγνωρίζεται από τα κράτη μέλη ότι η δημιουργία θέσεων εργασίας στις οποίες θα έχουν πρόσβαση άτομα που αυτή τη στιγμή αποκλείονται από την αγορά εργασίας πρέπει να

²² Με εξαίρεση την Αυστρία, όπου οι παροχές αφορούν μόνο υπηκόους της ΕΕ.

συνοδεύεται από μέτρα που θα εξασφαλίζουν ότι η ανάληψη εργασίας θα εγγυάται ένα αξιοπρεπές εισόδημα. Δεν πρέπει να υπάρχουν αντικίνητρα, τα οποία θα αποθαρρύνουν τους πολίτες από το να εγκαταλείπουν τα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας και να αναλαμβάνουν εργασία. Ενώ κανένα κράτος μέλος δεν συνηγορεί για τη μείωση των επιπέδων παροχών κοινωνικής πρόνοιας ως οριζόντιο μέτρο για την ανάληψη εργασίας, υπάρχει η πρόθεση μείωσης της μακροχρόνιας εξάρτησης, όπου αυτό είναι δυνατό, και ενεργοποίησης των αποδεκτών, έτσι ώστε οι κοινωνικές παροχές να αποτελέσουν εφελτήριο και όχι εμπόδιο για την απασχόληση.

Για να ελαχιστοποιηθεί η κατάχρηση και ο κίνδυνος της μακροχρόνιας εξάρτησης, η πολιτική πρακτική όσον αφορά την εξασφάλιση ενός ελάχιστου εισοδήματος επικεντρώνεται συχνά στη διάσταση της "έσχατης ασφαλιστικής δικλείδας" και, ως εκ τούτου, υπήρξε περιοριστική όσον αφορά τη διασύνδεση ελάχιστων εισοδημάτων με άλλους πόρους. Σήμερα, στα περισσότερα κράτη μέλη παρατηρείται μια μεταστροφή όσον αφορά την τάση αυτή. Εξετάζεται η δυνατότητα συνδυασμού του ελάχιστου εισοδήματος με προσόδους που δεν προέρχονται από την εργασία ή με άλλες παροχές, αποφεύγοντας πολλαπλά στρώματα παροχών, τα οποία μπορεί να οδηγήσουν στην άδικη μεταχείριση των δικαιούχων. Επίσης, πολλά κράτη μέλη συνδέουν όλο και περισσότερο την παροχή ενός ελάχιστου εισοδήματος με την παροχή υπηρεσιών που βοηθούν τους αποδέκτες ελάχιστων εισοδημάτων να βελτιώσουν την απασχολησιμότητά τους, όπως η παροχή συμβουλών, η κατάρτιση, η εθελοντική εργασία ή άλλες μορφές δραστηριότητας και αυτοεξέλιξης. Στα μέτρα που προτείνονται για την αμοιβή της εργασίας περιλαμβάνονται:

- διατήρηση ορισμένων παροχών για μια περίοδο μετά την ανάληψη απασχόλησης (Βέλγιο, Ιρλανδία).
- μείωση της φορολογίας για χαμηλά αμειβόμενες εργασίες ή εισαγωγή ενός "πριμ απασχόλησης" με τη μορφή φορολογικής έκπτωσης προς όφελος ατόμων που απασχολούνται σε αμειβόμενη δραστηριότητα (Γαλλία, Δανία, Κάτω Χώρες και ΗΒ), στοχεύοντας ορισμένες φορές ειδικά σε οικογένειες με εξαρτώμενα τέκνα (Βέλγιο).
- συνδυασμός κοινωνικών παροχών και μισθών (Γαλλία και Σουηδία).

Επίσης, για τη βελτίωση της ικανότητας των συστημάτων να παρέχουν λύσεις και διεξόδους, πολλά κράτη μέλη (Δανία, Κάτω Χώρες, Σουηδία) αναπτύσσουν δείκτες που καθιστούν δυνατή την παρακολούθηση της κινητικότητας των αποδεκτών για όσο διάστημα είναι ενταγμένοι σε ένα σύστημα αλλά και για κάποιο χρονικό διάστημα αφού εγκαταλείψουν το σύστημα αυτό.

Σε ορισμένα ΕΣΔ επισημαίνεται ότι η εργασία δεν αποτελεί υποχρεωτικά διεξόδο από τη φτώχεια: σε ορισμένες περιπτώσεις, αυτό οφείλεται σε μορφές εργασίας χαμηλής παραγωγικότητας και "παλαιάς οικονομίας", κυρίως στη γεωργία (Πορτογαλία, Ελλάδα), ενώ σε άλλες περιπτώσεις εμφανίζεται ως νέα μορφή αβεβαιότητας (Βέλγιο, Ιταλία, Γαλλία). Από την άλλη πλευρά, ακόμη και μια χαμηλά αμειβόμενη εργασία, ως δεύτερο εισόδημα σε ένα νοικοκυριό, μπορεί να συμβάλει στην έξοδο του συγκεκριμένου νοικοκυριού από τη φτώχεια. Διάφορα μέτρα έχουν ως στόχο να καταστούν οι θέσεις εργασίας πιο ελκυστικές και να προσφέρεται καλύτερη προστασία σε άτομα με επισφαλή απασχόληση:

- εισαγωγή νομοθεσίας περί ελάχιστου μισθού (Ιρλανδία και ΗΒ) και εξασφάλιση απόδοσης ιδιαίτερης προσοχής από τους κοινωνικούς εταίρους στο θέμα των ελάχιστων μισθών, κατά τη διαπραγμάτευση συλλογικών συμβάσεων (Αυστρία)—

- συμπλήρωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης εργαζομένων μερικού χρόνου ή εξασφάλιση των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων για γονείς που αντιμετωπίζουν την απώλεια εισοδήματος από τακτική εργασία (Αυστρία, Γερμανία, Σουηδία).
- καθιέρωση συστήματος κοινωνικής ασφάλισης για απασχολούμενους στο πλαίσιο άτυπης μορφής εργασίας (Αυστρία)

ΕΝΤΑΞΗ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΤΥΠΗΣ ΜΟΡΦΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ (ΑΥΣΤΡΙΑ)

Έως πρόσφατα, τα άτομα που δραστηριοποιούνταν οικονομικά στη γκρίζα ζώνη ανάμεσα στην απασχόληση και στην αυτοαπασχόληση καθώς και οι εργαζόμενοι σε συγκεκριμένες μορφές αυτοαπασχόλησης και τα άτομα με χαμηλό εισόδημα (εργαζόμενοι μερικού χρόνου) δεν ήταν υποχρεωμένοι να έχουν κοινωνική ασφάλιση.

Σήμερα, όλα τα άτομα που δραστηριοποιούνται οικονομικά πρέπει να έχουν κοινωνική ασφάλιση ή να τους παρέχεται η δυνατότητα ένταξής τους σε ένα σύστημα με ευνοϊκούς όρους. Ορισμένοι καλύπτονται ως "ανεξάρτητοι εργαζόμενοι", στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης για εργαζομένους. Άλλοι καλύπτονται ως "νέοι αυτοαπασχολούμενοι" στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης για αυτοαπασχολούμενους. Επίσης, οι εργοδότες οφείλουν πλέον να καταβάλουν εισφορές για εργαζομένους μερικού χρόνου (μηνιαίου εισοδήματος έως 296 €) στο σύστημα ασφάλισης ασθενείας και συνταξιοδότησης, ενώ οι εργαζόμενοι αυτοί μπορούν εάν θέλουν να ενταχθούν στο σύστημα αυτασφάλισης (ενιαίο ποσοστό εισφοράς), σε αυτούς τους κλάδους κοινωνικής ασφάλισης.

3.1.2.2 Στέγαση

Όλα τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν στα ΕΣΔ τη σημασία της πρόσβασης σε αξιοπρεπείς συνθήκες στέγασης, ως βασική προϋπόθεση για την κοινωνική ένταξη και τη συμμετοχή στην κοινωνία. Οι αγορές στέγης στα κράτη μέλη διαφέρουν σημαντικά, σε γενικές όμως γραμμές λειτουργούν ικανοποιητικά. Οι περισσότεροι πολίτες στην Ευρωπαϊκή Ένωση ζουν σε σπίτια αξιοπρεπούς έως και καλής ποιότητας, τα οποία είναι είτε ενοικιαζόμενα είτε ιδιόκτητα, ενώ υπάρχει πρόσβαση σε αξιόπιστη παροχή νερού, ηλεκτρικού ρεύματος και θέρμανσης.

Ωστόσο, στα περισσότερα κράτη μέλη, η κατάσταση είναι λιγότερο ικανοποιητική και με τάσεις επιδείνωσης, όσον αφορά τα τμήματα του πληθυσμού με χαμηλά εισοδήματα. Η όλο και μικρότερη προσφορά σπιτιών σε λογικές τιμές στην αγορά τείνει να εξωθήσει έναν όλο και μεγαλύτερο αριθμό νοικοκυριών με ανεπαρκή αγοραστική δύναμη στην αποδοχή δυσμενών συνθηκών στέγασης. Η ποιότητα αυτού του είδους στέγασης είναι χαμηλή και φθίνουσα και συχνά λείπουν βασικές παροχές, ενώ η τάση όσον αφορά τις τιμές και τα ενοίκια είναι γενικά ανοδική, ως αποτέλεσμα της αυξημένης ζήτησης.

Στις νέες επισφαλείς μορφές στέγασης περιλαμβάνονται η ενοικίαση επιπλωμένων δωματίων ή κλινών σε δωμάτια με πολλά άλλα άτομα, η κατασκήνωση σε κτίρια, σταθμούς και άλλους δημόσιους χώρους και η διαβίωση σε πρόχειρα καταλύματα, όπως τροχόσπιτα, παραπήγματα, σκάφη και γκαράζ.

Δεδομένης της βαρύτητας των δαπανών στέγασης στο συνολικό προϋπολογισμό του νοικοκυριού (25% κατά μέσο όρο στην ΕΕ), η αύξηση των ενοικίων έχει περισσότερο δυσμενή επίδραση σε νοικοκυριά με χαμηλά εισοδήματα, οδηγώντας τα κάτω από το όριο της φτώχειας. Η χρήση δεικτών, για την παρακολούθηση του μεριδίου του καθαρού ενοικίου στο διαθέσιμο εισόδημα καθώς και του καθαρού διαθέσιμου εισοδήματος ύστερα από την αφαίρεση της συνολικής δαπάνης για τη στέγαση, όπως προτείνεται από τις Κάτω Χώρες, αποτελεί θετική εξέλιξη.

Το μεγαλύτερο μέρος των πρωτοβουλιών που περιγράφονται στα ΕΣΔ των κρατών μελών αποβλέπει βασικά στην εξάλειψη των αδυναμιών στις εγχώριες αγορές στέγης, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί στο τμήμα του πληθυσμού με χαμηλότερα εισοδήματα η πρόσβαση σε αξιοπρεπή και οικονομικά προσιτή στέγαση. Οι προσπάθειες αυτές μπορούν να συνοψιστούν σε τρεις κύριες πολιτικές προσεγγίσεις:

- Αύξηση της προσφοράς προσιτής στέγασης: μέτρα για τη συμπλήρωση και την τόνωση της προσφοράς στέγης χαμηλού κόστους και για την ανακαίνιση υφιστάμενων ερειπωμένων σπιτιών. Εδώ περιλαμβάνονται μέτρα για μειονεκτούσες περιοχές και συνοικίες.
- Εξασφάλιση της ποιότητας και της ισορροπίας κόστους/απόδοσης στο χαμηλότερο τμήμα της αγοράς στέγης: μέτρα για τον καλύτερο έλεγχο και τη ρύθμιση της αγοράς στέγης, ειδικά όπου σημειώνονται τάσεις εκμετάλλευσης και αποκλεισμού.
- Βελτίωση της πρόσβασης και προστασία ευάλωτων καταναλωτών: μέτρα για την ενίσχυση της θέσης των χαμηλόμισθων και άλλων ιδιαίτερα ευάλωτων καταναλωτών στην αγορά στέγης.

Αύξηση της παροχής οικονομικά προσιτής στέγης

Σε όλα τα ΕΣΔ αναφέρονται αδυναμίες και ελλείψεις όσον αφορά την παροχή στέγης αξιοπρεπούς ποιότητας και οικονομικά προσιτής σε νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα. Σχετικές δυσκολίες πρόσβασης υπάρχουν στην Ιρλανδία, τη Σουηδία, τη Φινλανδία, την Πορτογαλία και, σε ένα βαθμό, στο Βέλγιο, λόγω διαρθρωτικών παραγόντων.

Τα κράτη μέλη εφαρμόζουν διάφορα μέτρα για την τόνωση και την αύξηση της παροχής αξιοπρεπούς και χαμηλού κόστους στέγης. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν: παροχή κοινωνικών επιδομάτων στέγασης στην πλειοψηφία των κρατών μελών, τόσο για κτίρια όσο και απ' ευθείας σε πρόσωπα· επενδύσεις για την ανακαίνιση και βελτίωση υφιστάμενης στέγης σε μειονεκτούσες περιοχές (Δανία, Φινλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία, Σουηδία και ΗΒ) καθώς και σε αγροτικές περιοχές (Πορτογαλία, Ισπανία)· παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη ειδικών μορφών στέγασης, π.χ. μικρών και οικονομικά προσιτών διαμερισμάτων για νέους (Λουξεμβούργο και Ισπανία), στέγης για περιοδεύοντες (Ιρλανδία), στέγης για άτομα με ειδικές ανάγκες (Αυστρία, Δανία, Γερμανία και ΗΒ) και στέγης για ηλικιωμένους (Δανία και ΗΒ)· διάθεση γης για την κατασκευή οικιών χαμηλού κόστους (Γαλλία και Πορτογαλία)· παροχή φορολογικών και άλλων κινήτρων για την ανακαίνιση παλαιών οικιών (Βέλγιο, Γερμανία, Φινλανδία, Γαλλία, Πορτογαλία και ΗΒ)· φορολόγηση και κατάσχεση κενών οικιών (Βέλγιο, Γαλλία).

Εξασφάλιση ποιότητας και οικονομικότητας στο χαμηλότερο τμήμα της αγοράς στέγης

Τα περισσότερα κράτη μέλη αναγνωρίζουν την ανάγκη για λήψη μέτρων που θα προστατεύουν και θα ενισχύουν τους ασθενέστερους καταναλωτές, σε περιπτώσεις κατάχρησης και εκμετάλλευσης στην αγορά στέγης. Στα ΕΣΔ εντοπίζονται τα ακόλουθα τέσσερα μέτρα, ως πλέον σημαντικά:

- Κατεδάφιση αναξιοπρεπών ειδών στέγασης και ακινήτων (παράγκες, παραγκουπόλεις κ.α.) σε συνδυασμό με την εγκατάσταση των κατοίκων σε στέγη καλύτερης ποιότητας (Βέλγιο, Ισπανία, Πορτογαλία).

- Βελτίωση της προστασίας των δικαιωμάτων ενοικιαστών και ιδιοκτητών με χαμηλό εισόδημα, με τη βελτίωση της νομοθεσίας και της ενημέρωσης (Βέλγιο, Δανία, Φινλανδία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο και Σουηδία).
- Ρύθμιση, παρακολούθηση και έλεγχος των στεγαστικών προτύπων (Βέλγιο, Γαλλία).
- Παρακολούθηση και έλεγχος της σχέσης ενοικίου και ελάχιστου στεγαστικού προτύπου (Βέλγιο, Γαλλία, Κάτω Χώρες).

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΤΕΓΗ ΓΙΑ ΑΤΟΜΑ ΠΟΥ ΖΟΥΝ ΣΕ ΠΑΡΑΠΗΓΜΑΤΑ (ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ)

Η βελτίωση της πρόσβασης σε κατάλληλες συνθήκες στέγασης αποτελεί βασική προτεραιότητα στο πορτογαλικό ΕΣΔ. Πιο ευάλωτα στον τομέα αυτό είναι περίπου 80 000 άτομα που ζουν σε περισσότερα από 40 000 παραπήγματα σε αστικές και προαστιακές περιοχές. Από το 1993, η κυβέρνηση εφαρμόζει ένα φιλόδοξο πρόγραμμα για την κατεδάφιση των παραπηγμάτων και τη μετεγκατάσταση των κατοίκων σε κοινωνικές κατοικίες. Ενώ στο πλαίσιο του προγράμματος μεταστεγάζονταν περίπου 900 οικογένειες το χρόνο έως το 1998, από το 1999 και ύστερα μεταστεγάζονται περίπου 7500 οικογένειες το χρόνο, ύστερα από πρωτοκόλλα που συνάφθηκαν με 170 δημοτικά συμβούλια. Αυτός ο ρυθμός θα διατηρηθεί, έτσι ώστε έως το 2005 να μεταστεγαστούν σε κοινωνικές κατοικίες όλοι όσοι διαμένουν σε παραπήγματα.

Βελτίωση της πρόσβασης και προστασία ευάλωτων καταναλωτών

Τα κράτη μέλη αναπτύσσουν διάφορα μέτρα για την αντιμετώπιση της κατάστασης στο χαμηλότερο τμήμα της αγοράς στέγης, η οποία γίνεται όλο και πιο επισφαλής. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν:

- Προσπάθειες για την καλύτερη χαρτογράφηση και κατανόηση των προβλημάτων (Φινλανδία, Γαλλία, Κάτω Χώρες).
- Δημόσιες/μη κερδοσκοπικές/συνεταιριστικές 'υπηρεσίες διευκόλυνσης', οι οποίες προσφέρουν πληροφορίες και υπηρεσίες μεσίτη σε αδύναμους καταναλωτές στην αγορά στέγης (Βέλγιο, Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Λουξεμβούργο, Ισπανία και Σουηδία).
- Επιδότησεις ενοικίων ή/και φορολογικά πλεονεκτήματα για ομάδες με χαμηλό εισόδημα (Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία και Σουηδία).
- Παροχή υποστήριξης για τη στέγαση νέων (Δανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία, Ισπανία).
- Βελτίωση της πρόσβασης σε τραπεζικά δάνεια και εγγυήσεις (Λουξεμβούργο).

Πολλά κράτη μέλη παρέχουν σπίτια - καταφύγια για γυναίκες και παιδιά που είναι θύματα οικιακής βίας (Γαλλία, Γερμανία, Ισπανία), ειδικά συστήματα στέγασης αστέγων (Δανία, Λουξεμβούργο, Ελλάδα, Ισπανία και Σουηδία), συστήματα για την πρόληψη της διακοπής των παροχών (Γαλλία), για τη στεγαστική αποκατάσταση διακινούμενων εργαζομένων (Γαλλία), την ανάπτυξη της υποστηριζόμενης στέγασης, δηλαδή στέγαση συν παροχή φροντίδας και υπηρεσιών (Δανία, Γερμανία, Κάτω Χώρες και ΗΒ) και την παροχή βοήθειας στέγασης σε μόνες μητέρες (Ελλάδα).

ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΕ ΣΤΕΓΗ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ – LOCA-PASS (ΓΑΛΛΙΑ)

Στόχος του LOCA-PASS είναι η διευκόλυνση της πρόσβασης σε ενοικιαζόμενη στέγη, ιδιωτική ή δημόσια, σε όλους τους νέους ηλικίας κάτω των 30 ετών που εργάζονται ή αναζητούν απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα. Αρμόδιες για τη διαχείριση και τη χρηματοδότηση του LOCA-PASS είναι δημόσιοι οργανισμοί, οι οποίοι συλλέγουν εισφορές αλληλεγγύης ύψους 1% από τους εργοδότες. Συνεργάζονται με την "Union économique et sociale du logement" και με εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών. Το LOCA-PASS προσφέρει μια εγγύηση και προκαταβολή σε μελλοντικούς (νέους σε ηλικία) ενοικιαστές, που τους δίνουν τη δυνατότητα να ανταποκριθούν στους όρους του ενοικιαστηρίου. Η εγγύηση καλύπτει έως και 18 μήνες της ενοικίασης, συμπεριλαμβανομένων των κοινοχρήστων. Η προκαταβολή χορηγείται ατελώς και μπορεί να καταβληθεί είτε στον ενοικιαστή είτε στον ιδιοκτήτη. Η χορήγηση της εγγύησης ή/και της προκαταβολής από το LOCA-PASS γίνεται αυτόματα όταν ο υποψήφιος πληροί τις προϋποθέσεις. Ο υποψήφιος υποβάλλει αίτηση στο δημόσιο γραφείο στέγασης της περιοχής του. Εάν δεν υπάρξει απάντηση εντός 8 ημερών, η αίτηση έχει εγκριθεί.

3.1.2.3 Φροντίδα της υγείας

Στα ΕΣΔ εντοπίζονται τρεις ευρείες στρατηγικές για τη βελτίωση της πρόσβασης όλων των ατόμων στη φροντίδα της υγείας:

- βελτίωση της πρόληψης ασθενειών και προώθηση της παιδείας σε θέματα υγείας·
- βελτίωση της καταλληλότητας, της πρόσβασης και της προσιτότητας των κύριων παροχών·
- εφαρμογή πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων μειονεκτημάτων.

Αυτές οι τρεις στρατηγικές συνδυάζονται με διάφορους τρόπους στα ΕΣΔ, ανάλογα με τις εθνικές καταστάσεις και προτεραιότητες.

Ανάπτυξη της πρόληψης ασθενειών και προώθηση της παιδείας σε θέματα υγείας

Τα μέτρα πρόληψης και παιδείας δεν σχεδιάζονται υποχρεωτικά για τα πιο ευάλωτα άτομα. Βέβαια, μπορούν να είναι πιο αποτελεσματικά όσον αφορά την εξασφάλιση ίσης πρόσβασης στη φροντίδα της υγείας, όταν απευθύνονται άμεσα σε συγκεκριμένες ομάδες που βρίσκονται σε κίνδυνο. Διαδραματίζουν επίσης βασικό ανακατανημητικό ρόλο, στο βαθμό που συμβάλουν στην υπέρβαση οικονομικών και πολιτιστικών εμποδίων. Ως εκ τούτου, η πρόληψη και η παιδεία θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικές για την αντιμετώπιση κοινωνικοοικονομικών καθοριστικών παραγόντων για την υγεία. Στα πλαίσια αυτών των πολιτικών, στα ΕΣΔ γίνεται συχνή αναφορά σε τρεις κατηγορίες:

- φροντίδα μητέρας και παιδιού, με τη διεξαγωγή τακτικών ελέγχων υγείας, συμπεριλαμβανομένων εμβολιασμών·
- προληπτική φροντίδα στο σχολείο, συμπεριλαμβανομένων τακτικών δωρεάν συνεδριών και κατάρτισης σε θέματα υγείας, ως μέρος του κανονικού προγράμματος σπουδών·
- προληπτική φροντίδα στην εργασία, σύμφωνα με τη νομοθεσία περί υγείας και ασφάλειας κατά την εργασία, ή, για όσους δεν εργάζονται, δωρεάν τακτικοί έλεγχοι υγείας που προσφέρουν οι κοινωνικές υπηρεσίες ή οι υπηρεσίες υγείας.

Καινοτόμες προσεγγίσεις εντοπίζονται στη Φινλανδία (κατάρτιση στο σχολείο για θέματα υγείας) και στην Αυστρία (ετήσιος έλεγχος υγείας).

Βελτίωση της προσιτότητας, της πρόσβασης και της καταλληλότητας των κύριων παροχών

Για τα άτομα με ασθενή υγεία ή που βρίσκονται περισσότερο σε κίνδυνο, είναι πολύ σημαντικό να ενισχυθεί και να βελτιωθεί η κάλυψη, η πρόσληψη και η αποτελεσματικότητα των κύριων παροχών, εξασφαλίζοντας έτσι την καθολικότητα των συστημάτων.

Η προώθηση της **προσιτότητας** απαιτεί βασικά τη δωρεάν και πλήρη πρόσβαση σε όλες τις απαραίτητες υπηρεσίες για τα χαμηλότερα εισοδήματα, όπως επίσης και την παροχή αυτών των υπηρεσιών για τις υπόλοιπες ομάδες σε κόστος οικονομικά προσιτό. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω διαφόρων πολιτικών μηχανισμών, με αποτέλεσμα τη θέσπιση εξαιρέσεων από την καταβολή εισφορών βάσει του εισοδήματος. Όταν κρίνεται αναγκαία η συγχρηματοδότηση, ορισμένα κράτη μέλη εφαρμόζουν πολιτικές που περιορίζουν τις δαπάνες του ατόμου ή του νοικοκυριού για την υγεία σε ένα συγκεκριμένο ανώτατο όριο (μέγιστη ετήσια δαπάνη για την υγεία). Παρ' ό,τι όλα τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν ως στόχο την οικονομική προσιτότητα, ο βαθμός της κάλυψης και η ποιότητα της φροντίδας που παρέχεται στο πλαίσιο των διαφόρων συστημάτων διαφέρει σημαντικά μεταξύ των χωρών. Με βάση το αντίστοιχο εθνικό τους πλαίσιο, καινοτόμες προσεγγίσεις εφαρμόζονται στη Γαλλία (σύστημα καθολικής κάλυψης για την υγεία) και στο Βέλγιο (μέγιστη ετήσια δαπάνη για την υγεία).

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΚΑΛΥΨΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ (ΓΑΛΛΙΑ)

Το σύστημα καθολικής κάλυψης για την υγεία άρχισε να εφαρμόζεται την 1η Ιανουαρίου του 2000. Αντικαθιστά προηγούμενα συστήματα κοινωνικής υποστήριξης, προκειμένου να δίδεται σε όλους η δυνατότητα συμμετοχής στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και, όσον αφορά τους πιο φτωχούς, να τους καλύπτονται όλες οι δαπάνες. Συγκεκριμένα, στόχος του συστήματος είναι η παροχή σε ένα μεγάλο αριθμό ατόμων, που διαφορετικά δεν θα είχαν την οικονομική δυνατότητα γι' αυτό, πρόσβασης σε μια σειρά υπηρεσιών που προηγούμενα καλύπτονταν από συμπληρωματική ασφάλιση υγείας. Από το σύστημα καλύπτονται πλέον περισσότερα από 5 εκατ. άτομα. Παρ' ό,τι αναγνωρίζεται γενικά ως ένα βήμα προς τα εμπρός, τα θέματα του επιπέδου του ελέγχου εισοδημάτων και του πακέτου των υπηρεσιών στις οποίες έχουν δικαίωμα οι αποδέκτες βρίσκονται ακόμη υπό συζήτηση, ενώ δεν αποκλείονται περαιτέρω προσαρμογές βάσει της αναμενόμενης αξιολόγησης.

Εκτός από τα οικονομικά εμπόδια, η **πρόσβαση** στις υπηρεσίες φροντίδας της υγείας μπορεί να επηρεαστεί δυσμενώς και από διοικητικά, θεσμικά, γεωγραφικά ή/και πολιτιστικά εμπόδια. Γι' αυτό πρέπει να διευκολυνθεί η πρόσβαση σε κατάλληλες υπηρεσίες, ειδικά για τα άτομα που αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες δυσκολίες. Μεταξύ αυτών των πολιτικών, στα ΕΣΔ αναφέρονται, ως πλέον σημαντικές, οι ακόλουθες:

- γενική πολιτική με στόχο την επίτευξη μιας περισσότερο ισορροπημένης γεωγραφικά κατανομής των υπηρεσιών υγείας·
- τοπικές ή περιφερειακές πρωτοβουλίες με στόχο τον καλύτερο συντονισμό μεταξύ των κοινωνικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών υγείας·
- αναγνώριση σε εθνικό επίπεδο ενός χάρτη με τα δικαιώματα του χρήστη, συμπεριλαμβανομένης της ανάγκης μείωσης των καταλόγων αναμονής.

Καινοτόμες προσεγγίσεις εντοπίζονται στη Σουηδία (εφαρμογή πολιτικής και χρηματοδότηση με στόχο τη μείωση των καταλόγων αναμονής) και στη Δανία (χρηματοδότηση καινοτόμων σχεδίων για τη βελτίωση του συντονισμού μεταξύ των κοινωνικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών υγείας).

Εκτός από την προσιτότητα και την προσβασιμότητα, οι κύριες παροχές πρέπει επίσης να γίνουν πιο **κατάλληλες** για την κάλυψη των αναγκών των πιο ευάλωτων ομάδων. Συγκεκριμένα, οι υπηρεσίες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα πιο άμεσης αντίδρασης σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης. Στις υπηρεσίες αυτές περιλαμβάνονται οι υπηρεσίες άμεσης ανάγκης των νοσοκομείων, η παροχή στέγασης/ημερήσιου καταφύγιου για συγκεκριμένες ομάδες που βρίσκονται σε ανάγκη και η ύπαρξη υπηρεσιών ευρύτερου πεδίου, ενδεχομένως διασυνδεδεμένων με δωρεάν τηλεφωνική γραμμή, για το συντονισμό των αρμόδιων επαγγελματιών.

Μια καινοτόμος προσέγγιση στο πρόβλημα αυτό εντοπίζεται στην Πορτογαλία (δημιουργία μιας ατελούς εθνικής τηλεφωνικής γραμμής άμεσης ανάγκης, σε συντονισμό με τις τοπικές κοινωνικές υπηρεσίες).

Ανάλυση πρωτοβουλιών για την κάλυψη ομάδων με ειδικές μειονεξίες

Η καταλληλότητα των κύριων παροχών καθίσταται ακόμη πιο σημαντική για ορισμένες ομάδες με ειδικές μειονεξίες. Στα ΕΣΔ αναφέρονται διάφορες παρόμοιες ομάδες: οι ηλικιωμένοι, οι μετανάστες και οι εθνικές μειονότητες· τα άτομα που πάσχουν από σωματικές ή πνευματικές αναπηρίες· οι άστεγοι· οι αλκοολικοί· οι ναρκομανείς· τα άτομα με AIDS· οι πρώην ποινικοί και οι πόρνες. Για κάθε μια από τις ομάδες αυτές απαιτούνται συγκεκριμένες πολιτικές και υπηρεσίες, προσαρμοσμένες στις εκάστοτε ειδικές ανάγκες.

Σε ορισμένες χώρες, ειδικά σε αυτές που πρόσφατα θεσπίστηκαν εκτενή συστήματα κοινωνικής προστασίας, **οι ηλικιωμένοι** ενδέχεται να είναι ευάλωτοι στον κοινωνικό αποκλεισμό, λόγω της ανεπάρκειας των συνταξιοδοτικών παροχών. Στις περισσότερες όμως χώρες, το κυριότερο πρόβλημα είναι πώς θα αντιμετωπιστεί ο αυξανόμενος αριθμός καταστάσεων εξάρτησης, δεδομένων των περιορισμών των δημόσιων υπηρεσιών φροντίδας και της μείωσης του ρόλου υποστήριξης των οικογενειών. Για την αντιμετώπιση αυτού του θέματος προβλέπονται διάφοροι πολιτικοί μηχανισμοί σε όλη την ΕΕ, από την ανάπτυξη δομών παροχής μακροχρόνιας φροντίδας έως τη θέσπιση συστημάτων ασφάλισης μακροχρόνιας φροντίδας.

Στην πλειοψηφία των ΕΣΔ, ως εξίσου σημαντικό για τα άτομα που ζουν στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, αναφέρεται το θέμα της **ψυχικής υγείας**. Τα κράτη μέλη συμφωνούν στην ανάγκη αντιμετώπισης των προβλημάτων ψυχικής υγείας με την εφαρμογή διαφόρων συνόλων πολιτικών μέτρων, βασιζόμενα κυρίως στη μεγαλύτερη τοπική και περιφερειακή συνεργασία, στην παροχή καλύτερων υπηρεσιών πληροφόρησης και άμεσης ανάγκης και στην παροχή ειδικής κατάρτισης των εργαζομένων στις υπηρεσίες υγείας και τις κοινωνικές υπηρεσίες.

Συνεκτιμώντας το αντίστοιχο εθνικό πλαίσιο, καινοτόμες προσεγγίσεις όσον αφορά ομάδες στόχους εντοπίζονται στην Ελλάδα και τη Γερμανία (ειδικές διατάξεις για τη διευκόλυνση της πρόσβασης μεταναστών σε υπηρεσίες φροντίδας της υγείας).

ΙΑΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ ΓΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ, (ΚΑΤΩ ΣΑΞΟΝΙΑ - ΓΕΡΜΑΝΙΑ)

Στόχος του Εθνο-Ιατρικού Κέντρου (*Ethno-Medizinisches Zentrum – EMZ*) είναι η παροχή υπηρεσιών υγείας και συμβουλών προσαρμοσμένων στις ανάγκες των μεταναστών, με την εξάλειψη γλωσσικών και πολιτιστικών εμποδίων, διευκολύνοντας έτσι την έκδοση ακριβών διαγνώσεων, ειδικά όσον αφορά ψυχικές ή ψυχοσωματικές διαταραχές ή ασθένειες. Βασικά στοιχεία αυτής της εργασίας είναι τα ακόλουθα: υπηρεσία διερμηνείας για τις κοινωνικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες υγείας· περαιτέρω κατάρτιση του εξειδικευμένου προσωπικού, παροχή κατάρτισης, σεμινάρια/συνέδρια· δίκτυο παροχής συμβουλών με συνεργασία ειδικών και εμπειρογνομώνων·

εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης στη μητρική γλώσσα των αποδεκτών, στον τομέα της προληπτικής φροντίδας της υγείας· έκδοση στη μητρική γλώσσα των αποδεκτών, φυλλαδίων, μέσων, τεκμηρίωσης· σχέδια προαγωγής της υγείας (AIDS, ναρκωτικά, στοματική προφύλαξη, υγεία των γυναικών κ.α.)· ομάδες εργασίας, σύσταση ομάδων αυτοβοήθειας από εθελοντές βοηθούς· παραγωγή εξειδικευμένων εγχειριδίων και δημοσιεύσεων.

3.1.2.4 Εκπαίδευση, δικαιοσύνη και πολιτισμός

Εκπαίδευση

Τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν την πρόσβαση στην εκπαίδευση ως θεμελιώδες δικαίωμα. Θεωρούν ότι η εκπαίδευση αποτελεί ένα σημαντικό μέσο για την πρόληψη του κινδύνου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αλλά και έναν εξίσου σημαντικό τρόπο για την υποστήριξη των ενεργειών ενσωμάτωσης των περισσότερο ευάλωτων ομάδων. Αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο η σημασία της πρόσβασης στην εκπαίδευση για όλους τους πολίτες σε όλα τα στάδια του βίου τους, προκειμένου να αποκτήσουν τις δεξιότητες και τα τυπικά προσόντα που απαιτούνται για την πλήρη συμμετοχή τους στην κοινωνία που βασίζεται στη γνώση. Επομένως, στα περισσότερα ΕΣΔ υπάρχει η δέσμευση για τη βελτίωση της πρόσβασης στη μάθηση και για τη δημιουργία συστημάτων ανοιχτής μάθησης όπου η μάθηση θα γίνεται ελκυστική, με χαμηλά (έως και καθόλου) κατώφλια εισαγωγής.

Πέρα από την πρόσβαση, στα περισσότερα ΕΣΔ θίγεται και το θέμα της δικαιοσύνης, όσον αφορά το αποτέλεσμα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Περιγράφονται λοιπόν μέτρα στον τομέα αυτό, για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων μειονεκτημάτων ή εμποδίων όσον αφορά τη συμμετοχή στην εκπαίδευση και για την κάλυψη εκπαιδευτικών κενών του παρελθόντος, με την ανάπτυξη συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης που θα ανταποκρίνονται στις προσωπικές ανάγκες των ατόμων αυτών.

Στα ΕΣΔ, αναγνωρίζεται ότι ορισμένα από τα άτομα που απειλούνται ιδιαίτερα από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό βρίσκονται σε αυτή τη θέση λόγω της γενικότερης έλλειψης δεξιοτήτων και τυπικών προσόντων στις κοινότητες ή τις περιοχές στις οποίες ζουν. Στα άτομα αυτά συμπεριλαμβάνονται μετανάστες, εθνικές μειονότητες, κυρίως Ρόμα/τσιγγάνοι/παιδιά περιοδευόντων, παιδιά που ζουν και πηγαίνουν σχολείο σε περιοχές πολλαπλών μειονεκτημάτων καθώς και νέοι σε ηλικία μόνον γονείς. Οι ανάγκες σε εκπαίδευση και κατάρτιση των ατόμων με ειδικές ανάγκες όπως επίσης και των ηλικιωμένων ανέργων, εκ των οποίων πολλοί εγκατέλειψαν πρόωρα την κύρια εκπαίδευση με καθόλου ή ελάχιστα τυπικά προσόντα, εντοπίζονται επίσης στο πλαίσιο της εκπαίδευσης ενηλίκων και της δια βίου μάθησης. Η βελτίωση των δεξιοτήτων και των τυπικών προσόντων αυτών των ομάδων αποτελεί την ελπίδα για την εξουδετέρωση και το ξεπέρασμα της κοινωνικής και εθνοπολιτισμικής στρωμάτωσης της κοινωνίας.

Αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ότι οι αποτελεσματικές παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση διάφορων πτυχών του εκπαιδευτικού μειονεκτήματος δεν πρέπει να περιορίζονται απλώς σε ενέργειες στον εκπαιδευτικό τομέα. Απαιτείται ολοκληρωμένη και συντονισμένη δράση από διάφορους παράγοντες, αφού το εκπαιδευτικό μειονέκτημα μπορεί να οφείλεται σε ελλιπή υποστήριξη από το σπίτι/την οικογένεια/την κοινότητα, σε ασθενή υγεία, σε έλλειψη εισοδήματος, σε φτωχές συνθήκες στέγασης και περιβάλλοντος, σε ακατάλληλη σίτιση ή στην έλλειψη μεταφορικών μέσων. Το πρόγραμμα του HB Ασφαλής Αφετηρία (Sure Start) (βλ. πλαίσιο) αποτελεί καλό παράδειγμα αυτής της προσέγγισης.

Μπορούν να εντοπιστούν τέσσερις πολιτικές προσεγγίσεις στρατηγικής σημασίας, οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξη προόδου: πρόωρη παρέμβαση για την πρόληψη του εκπαιδευτικού μειονεκτήματος²³, εξάλειψη εμποδίων όσον αφορά τη συμμετοχή ευάλωτων ομάδων, ανάπτυξη ολοκληρωμένων ενεργειών για άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο και προώθηση της δια βίου μάθησης και του αλφαριθμητισμού των ενηλίκων.

Εξάλειψη εμποδίων για τη συμμετοχή ευάλωτων ομάδων στο κύριο εκπαιδευτικό σύστημα - Σε πολλά ΕΣΔ, ιδιαίτερα του Βελγίου, της Ελλάδας, της Ιρλανδίας, των Κάτω Χωρών και της Γαλλίας, αναγνωρίζεται ότι ορισμένα παιδιά και οι οικογένειές τους αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα όσον αφορά τη συμμετοχή τους στο κύριο εκπαιδευτικό σύστημα. Αναφέρονται διάφορες ενδιαφέρουσες πολιτικές προσεγγίσεις για τη βελτίωση της πρόσβασης. Σε αυτές περιλαμβάνονται τα ακόλουθα:

- εξάλειψη οικονομικών εμποδίων όσον αφορά τη συμμετοχή (Βέλγιο, Κάτω Χώρες, Γαλλία και ΗΒ)
- παροχή δωρεάν καντινών και βελτίωση των μεταφορικών μέσων ή παροχή δυνατότητας διαμονής για παιδιά από απομακρυσμένες περιοχές (Ελλάδα), αντιμετώπιση γλωσσικών και πολιτιστικών εμποδίων για εθνικές μειονότητες και μετανάστες (Δανία, Λουξεμβούργο, Σουηδία, Γερμανία) και παροχή εποπτείας και συμπληρωματικής διδασκαλίας για παιδιά από αυτές τις κοινότητες (ΗΒ)
- ένταξη παιδιών με ειδικές ανάγκες στο κύριο εκπαιδευτικό σύστημα (Αυστρία, Γερμανία, Κάτω Χώρες, Λουξεμβούργο, Ισπανία, Ιταλία και Ελλάδα).

ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΙΣΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (ΕΛΛΑΔΑ)

Στην Ελλάδα εφαρμόζεται μια σειρά μέτρων για την εξάλειψη των εμποδίων όσον αφορά την ίση πρόσβαση στην εκπαίδευση. Τα μέτρα αυτά εφαρμόζονται με βάση την κοινωνική και οικονομική κατάσταση των σπουδαστών ή μαθητών και περιλαμβάνουν: **δωρεάν καντίνες για σπουδαστές** (11 κέντρα για 5312 μαθητές με περιορισμένους πόρους)· **Στέγαση** (4240 αποδέκτες - 331 μαθητές, κυρίως από ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές, διαμένουν σε οικοτροφεία ώστε να μπορούν να φοιτούν στο πλησιέστερο σχολείο)· **Μεταφορές**. Όλοι οι μαθητές που διαμένουν μακριά από το σχολείο τους μεταφέρονται δωρεάν από το σπίτι τους στο σχολείο με έξοδα της δημοτικής αρχής. Λειτουργία σχολείων εντός νοσοκομείων και διδασκαλία κατ' οίκου. Στο "Μεταβατικό σχολείο για εφήβους", του δικτύου "Στροφή", φοιτούν έφηβοι που βρίσκονται σε στάδιο αποτοξίνωσης. Ειδικές ρυθμίσεις για την εισαγωγή υποψηφίων ειδικών κατηγοριών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση - Έλληνες του εξωτερικού, αλλοδαποί, άτομα από την τουρκική μειονότητα της Θράκης, άτομα που πάσχουν από σοβαρές ασθένειες. Μετεγγραφές ειδικής κατηγορίας σπουδαστών. Ρυθμίσεις για ειδικές κατηγορίες στα Κέντρα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης - π.χ. επαναπατρισμένοι έλληνες υπήκοοι, ελεύθερη παρακολούθηση για πρώην ναρκομανείς κ.α. Υποτροφίες - από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών, τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς κ.α.. Τέλος, για εργαζόμενους μαθητές υπάρχουν νυχτερινά λύκεια και νυχτερινές σχολές επαγγελματικής κατάρτισης.

ΕΝΤΑΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΟ ΚΑΝΟΝΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ (ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ)

Περίπου το 36% των ατόμων που κατοικούν στο Λουξεμβούργο είναι μετανάστες, εκ των οποίων το 13% είναι Πορτογάλοι και το 9% Ιταλοί και Γάλλοι. Το σύστημα υποχρεωτικής εκπαίδευσης είναι σε μεγάλο βαθμό στη γερμανική γλώσσα. Αυτό καθιστά ακόμη πιο δύσκολη την ένταξη παιδιών

²³ Αυτή η πολιτική προσέγγιση περιγράφεται λεπτομερώς στο σημείο 3.3.2. (εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού μεταξύ των παιδιών)

μεταναστών στο σχολικό σύστημα και, κατ' επέκταση, στην κοινωνία. Το ποσοστό των παιδιών μεταναστών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανέρχεται σε 13%.

Για την εξάλειψη των εμποδίων στο εκπαιδευτικό σύστημα, για παιδιά μεταναστών, το Λουξεμβούργο αποφάσισε τη διοργάνωση "τάξεων υποδοχής" προσχολικού επιπέδου στα γαλλικά. Στόχος είναι η προώθηση της ένταξης στην κοινωνία του Λουξεμβούργου και, σταδιακά, η προετοιμασία των παιδιών αυτών για να αντιμετωπίσουν και να ξεπεράσουν τις εκπαιδευτικές δυσκολίες που ενδεχομένως θα συναντήσουν λόγω των λιγοστών γνώσεών τους στα γερμανικά και στα λουξεμβουργέζικα.

Ανάπτυξη ολοκληρωμένων ενεργειών για τα άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο - Τα περισσότερα κράτη μέλη εκφράζουν την ανησυχία τους για τα παιδιά που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο. Στην πράξη, τα άτομα αυτά μπορούν να χωριστούν σε τρεις επικαλυπτόμενες ομάδες. Πρώτον, άτομα που δεν έχουν φθάσει σε ηλικία αποφοίτησης από το σχολείο, τα οποία συνεχίζουν να φοιτούν αλλά εμφανίζουν προβλήματα όπως σκασιαρχείο, επιδείνωση της βαθμολογίας και άσχημη συμπεριφορά. Δεύτερον, άτομα σχολικής ηλικίας που έχουν εγκαταλείψει το σχολείο. Τρίτον, άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, τα οποία έχουν εγκαταλείψει επίσημα το σχολείο αλλά διαθέτουν ελάχιστα ή και καθόλου τυπικά προσόντα και αντιμετωπίζουν προβλήματα μετάβασης από το σχολείο στην εργασία (βλ. μέρος 3.1.1). Περιγράφονται διάφορες πολιτικές απαντήσεις για τις δύο πρώτες ομάδες, που αποσκοπούν στην πρόληψη της εγκατάλειψης του σχολείου και της αντιμετώπισης παρόμοιων περιστατικών όταν αυτά σημειώνονται όπως επίσης και στην προώθηση της επανένταξης στο σχολικό σύστημα. Στις ενέργειες αυτές περιλαμβάνονται πρωτοβουλίες που επικεντρώνονται στο σχολείο αλλά και πρωτοβουλίες στον τομέα της άτυπης εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα:

- μεγαλύτερη εστίαση, στο πλαίσιο των προγραμμάτων σπουδών, σε δεξιότητες για την καθημερινή και κοινωνική ζωή,
- κατάρτιση των εκπαιδευτικών σε θέματα σχετικά με τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό καθώς και στη διαπολιτισμική εκπαίδευση καθώς και ανάπτυξη πιο καινοτόμων μεθόδων διδασκαλίας,
- διάθεση επιπλέον πόρων σε σχολεία περιοχών που μειονεκτούν ή σε σχολεία με μεγάλο αριθμό μειονεκτούντων μαθητών,
- παροχή καλύτερων υπηρεσιών πρόνοιας και εκπαιδευτικών ψυχολογικών υπηρεσιών στους σπουδαστές,
- καλύτερη κάλυψη ειδικών αναγκών και αλφαριθμητισμός,
- δημιουργία ασφαλέστερου σχολικού περιβάλλοντος, λεσχών για μετά το σχολείο, προγραμμάτων διακοπών,
- μεγαλύτερη εστίαση στην ομαλή μετάβαση από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση στον πρώτο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και από εκεί στο δεύτερο κύκλο, περιορίζοντας το σχολικό αποκλεισμό και τα υψηλά επίπεδα σκασιαρχείου και με την καλύτερη παρακολούθηση και τον έλεγχο μαθητών που εγκαταλείπουν ή κινδυνεύουν να εγκαταλείψουν πρόωρα το σχολείο,
- καλύτερη επαφή σπιτιού-σχολείου-κοινότητας.

Ένα βασικό συμπέρασμα που προκύπτει από τις διάφορες πρωτοβουλίες είναι ότι πρέπει να κινητοποιηθούν μια σειρά παραγόντων σε τοπικό επίπεδο, τόσο στον τομέα της επίσημης όσο

και στον τομέα της άτυπης εκπαίδευσης, όπως γονείς, κοινωνικές υπηρεσίες, αστυνομικές υπηρεσίες και υπηρεσίες επιμέλειας, εργοδότες, εργατικές ενώσεις και κοινοτικές ομάδες, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα των νέων που είναι περισσότερο απομακρυσμένοι από το σχολικό σύστημα. Τα σχολεία πρέπει να συνεργάζονται στενά με αυτούς τους παράγοντες και να δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην προσφορά νέων ευκαιριών, που θα είναι προσαρμοσμένη στις εκάστοτε ανάγκες, και να συνεκτιμούν κατ' αρχήν τα αίτια της εγκατάλειψης του σχολείου. Πρέπει να βρεθούν νέοι συνδυασμοί ανάμεσα στα επίσημα, ανεπίσημα και άτυπα συστήματα μάθησης καθώς και νέοι τρόποι αναγνώρισης και αξιολόγησης όλων των ικανοτήτων. Ενδιαφέροντα δοκιμαστικά σχέδια που υιοθετούν αυτήν την προσέγγιση εφαρμόζονται στην Ιταλία και τη Γερμανία.

ΝΕΟΙ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΟΥΝ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (ΒΟΡΕΙΟΣ ΡΗΝΑΝΙΑ-ΒΕΣΤΦΑΛΙΑ, ΓΕΡΜΑΝΙΑ)

Υπάρχουν διάφορες προσεγγίσεις για την υποστήριξη αυτής της ομάδας, όπως μέτρα υποστήριξης για άτομα που έχουν κουραστεί από την εκπαίδευση ή που εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολείο, όπως και μέτρα επανένταξης για άτομα που "αρνούνται" τη συμμετοχή τους στην εκπαίδευση. Ένα από τα πιο επιτυχημένα παραδείγματα μείωσης του σκασιαρχείου είναι το μοντέλο "Rath" στο Ντίσελντορφ. Το μοντέλο αυτό, το οποίο εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στο διοικητικό διαμέρισμα Rath, έχει καταστεί πλέον συνώνυμο των μέτρων για την επανένταξη ατόμων που εγκαταλείπουν το σχολείο.

Πρόκειται για ένα εγχείρημα συνεργασίας, στο οποίο συμμετέχουν δημοτικές αρχές, κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης, φιλανθρωπικές οργανώσεις και τοπικά συμβούλια εκπαίδευσης, σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σχολεία παροχής "εκπαιδευτικής υποστήριξης" και σχολεία για παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες. Αυτή τη στιγμή επωφελούνται από το σχέδιο 27 νέοι που έχουν κουραστεί ή αρνούνται να λάβουν εκπαίδευση.

Στόχος είναι ο συνδυασμός εργασίας κοινωνικής πρόνοιας για νέους με επίκεντρο το σχολείο, εκπαιδευτικής υποστήριξης και μέτρων γενικής υποστήριξης στον τομέα της εκπαίδευσης. Πρόκειται για ένα αξιολόγιο σχέδιο, αφού παρέχει συμβουλές και υποστήριξη σε νέους που έχουν εγκαταλείψει την εκπαίδευση και σε παιδιά που αντιμετωπίζουν διάφορες δυσκολίες. Ιδιαίτερα χρήσιμη κρίνεται η συνεργασία ανάμεσα σε διάφορα σχολεία και οργανώσεις κοινωνικής πρόνοιας για νέους.

ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΝΕΩΝ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΟΥΝ ΠΡΟΩΡΑ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΟΓΩ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ (ΙΤΑΛΙΑ)

Στην Ιταλία έχουν αναπτυχθεί διάφορες πρωτοβουλίες για την ανάκτηση και την υποστήριξη νέων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο.

Η δημοτική αρχή στη Νάπολη εφάρμοσε το σχέδιο "Ευκαιρία", σε μια πολύ υποβαθμισμένη συνοικία. Το σχέδιο, το οποίο επαναλήφθηκε με επιτυχία σε διάφορες ιταλικές πόλεις, έχει ως στόχο την αποκατάσταση και την υποστήριξη νέων ηλικίας από 13 έως 15 ετών που έχουν εγκαταλείψει πλήρως την υποχρεωτική εκπαίδευση. Το σχέδιο είναι καινοτόμο, από την άποψη ότι δεν επιδιώκει την άμεση επαναφορά των ατόμων αυτών στο σχολείο αλλά διαθέτει "δασκάλους του δρόμου", οι οποίοι προσεγγίζουν τους νέους και τους προσφέρουν δραστηριότητες και υποστήριξη που ανταποκρίνονται στις προσωπικές τους ανάγκες. Τελικά, οι περισσότεροι νέοι επανεντάχθηκαν στο σχολείο.

Η κεντρική αρχή στα βόρεια της χώρας έχει εφαρμόσει την πρωτοβουλία "Δημιουργικότητα των νέων", από την οποία έχουν επωφεληθεί περίπου 900 νέοι σε κατάσταση κοινωνικού αποκλεισμού (πρώην ποινικοί, ναρκομανείς, άνεργοι, άτομα με ειδικές ανάγκες, άτομα που έχουν εγκαταλείψει το σχολείο κ.α.). Για τους νέους αυτούς έχουν δημιουργηθεί κέντρα κοινωνικής αλληλεπίδρασης σε 27 πόλεις, τα οποία υποστηρίζονται από κοινοπραξία δημόσιων και ιδιωτικών φορέων. Τα κέντρα

βρίσκονται στη διαχείριση των νέων, οι οποίοι αξιοποιούν τις δεξιότητες και τη δημιουργικότητά τους. Οι νέοι έχουν λάβει κατάρτιση και καθοδήγηση για τη δημιουργία συνεταιρισμών. Αποτέλεσμα της δοκιμαστικής περιόδου εφαρμογής ήταν η δημιουργία 12 συνεταιρισμών που είναι αυτοδύναμοι και έχουν αρχίσει να δικτυώνονται μεταξύ τους. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να βρει εργασία το 60% των νέων που συμμετείχαν.

Προώθηση της δια βίου μάθησης και του αλφαριθμητισμού των ενηλίκων Σε πολλά ΕΣΔ, κυρίως στο πλαίσιο των ραγδαίων εξελίξεων στις τεχνολογίες πληροφόρησης και επικοινωνίας, επισημαίνεται η αυξανόμενη σημασία της δια βίου μάθησης για την αύξηση των βασικών δεξιοτήτων και την εξασφάλιση της συνεχούς συμμετοχής στην κοινωνία (βλ. σημείο 3.2.1 Προώθηση της ηλεκτρονικής ένταξης). Υπάρχει μια ποικιλία γενικών προσεγγίσεων, οι οποίες στοχεύουν στην αύξηση του συνολικού επιπέδου συμμετοχής στην εκπαίδευση για ενήλικες. Αξιοσημείωτη είναι η έμφαση που δίδεται σε προσεγγίσεις που έχουν ως στόχο τον καλύτερο συντονισμό σε τοπικό επίπεδο και στην προσαρμογή της μάθησης στις ανάγκες κάθε ατόμου, έτσι ώστε να προσεγγιστούν οι ομάδες στόχοι. Τα σχέδια "Kenniswijk" στην Ολλανδία και το "Territorios Educativos de Intervenção Prioritaria" στην Πορτογαλία αποτελούν ενδιαφέροντα παραδείγματα στο πλαίσιο αυτό.

Διάφορα κράτη μέλη, όπως το Βέλγιο, οι Κάτω Χώρες, η Φινλανδία, η Σουηδία και η Ιρλανδία, έχουν αναπτύξει πιο συγκεκριμένες προσεγγίσεις, οι οποίες απευθύνονται σε ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες. Οι προσεγγίσεις αυτές περιλαμβάνουν διάφορες πρωτοβουλίες, όπως αυτή στη Δανία που επιτρέπει σε άνεργους να συμμετέχουν στο κύριο εκπαιδευτικό σύστημα. Σε πολλά ΕΣΔ αντιμετωπίζεται επίσης το θέμα των πρώην κρατουμένων, με την εφαρμογή σχεδίων για την εκπαίδευση και την κατάρτιση αυτών των ατόμων κατά τη διάρκεια έκτισης της ποινής τους ή μετά από αυτήν, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η μετάβασή τους στην κοινωνία. Στο ΕΣΔ της Ιρλανδίας περιέχεται ένα παράδειγμα ορθής πρακτικής στο πλαίσιο αυτό, το "Moyness Probation Project Céim ar Céim".

Για τις ασθενέστερες ομάδες, η βελτίωση των βασικών δεξιοτήτων σημαίνει, κυρίως, αύξηση του αλφαριθμητισμού και της κατανόησης βασικών επιστημονικών εννοιών. Πολλά ΕΣΔ, όπως αυτά των Κάτω Χωρών, της Δανίας, του Βελγίου, της Φινλανδίας, της Γαλλίας, της Ιρλανδίας και της Πορτογαλίας, αναγνωρίζουν ότι οι εθνικές μειονότητες, τα άτομα που αναζητούν άσυλο και οι μετανάστες δεν θα μπορέσουν ποτέ να ενταχθούν ουσιαστικά στην κοινωνία αν δεν ξεπεραστούν οι γλωσσικές δυσκολίες με την ανάλογη διδασκαλία. Η Ιρλανδία δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο θέμα του αναλφαριθμητισμού και έχει αυξήσει σημαντικά τον προϋπολογισμό για τον αλφαριθμητισμό των ενηλίκων.

Σε ορισμένα ΕΣΔ επισημαίνεται ότι, στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης, πρέπει να υπάρχει συνεχής κατάρτιση και εκπαίδευση των ατόμων που εργάζονται για την καταπολέμηση της φτώχειας. Για παράδειγμα, η Δανία προτείνει ειδική κατάρτιση και εκπαίδευση για τους εργαζόμενους στον τομέα της πρόνοιας. Η Ιρλανδία υπογραμμίζει ότι το προσωπικό των τοπικών αρχών πρέπει να είναι σε θέση να κατανοεί τη φύση της φτώχειας, προκειμένου να αναπτύσσονται καλύτερες πρωτοβουλίες για την αντιμετώπισή της σε τοπικό επίπεδο, και για το λόγο αυτό αναπτύσσει το δίκτυο μάθησης κατά της φτώχειας των τοπικών αρχών.

Η ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ (ΣΟΥΗΔΙΑ)

Από το 1997, στη Σουηδία εφαρμόζεται η πρωτοβουλία "εκπαίδευση ενηλίκων". Στόχος της πρωτοβουλίας αυτής είναι η μείωση της ανεργίας, η ανάπτυξη της εκπαίδευσης ενηλίκων, η μείωση των εκπαιδευτικών διαφορών και η αύξηση των προοπτικών οικονομικής ανάπτυξης. Κατά τη διάρκεια του 2000, εκτιμάται ότι στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας δόθηκε η δυνατότητα βελτίωσης των δεξιοτήτων και της θέσης τους στην αγορά εργασίας σε 223 000 άτομα. Το ποσοστό των ανδρών που συμμετείχαν στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ενηλίκων αυξήθηκε στο διάστημα από το φθινόπωρο του 1999 έως την άνοιξη του 2000 κατά 1,4%, δηλαδή σε 33%. Από το αποτέλεσμα της πρωτοβουλίας προκύπτει ότι το ένα τρίτο των σπουδαστών βελτίωσε το εκπαιδευτικό του επίπεδο, στο αντίστοιχο ενός έτους σπουδών σε κάποιο ίδρυμα της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, κατά το ακαδημαϊκό έτος 1997/98. Από τις αξιολογήσεις διαπιστώνεται ότι τα τρία τέταρτα των συμμετεχόντων στην πρωτοβουλία για την εκπαίδευση ενηλίκων βρήκαν απασχόληση ή προχώρησαν σε περαιτέρω σπουδές. Η στατιστική υπηρεσία της Σουηδίας εξέδωσε το 2000 μελέτη από την οποία διαπιστώνεται ότι η εκπαίδευση ενηλίκων μπορεί να επιδράσει θετικά τόσο στο εισόδημα όσο και στην απασχόληση.

Δικαιοσύνη

Το θέμα της πρόσβασης στο νόμο και στη δικαιοσύνη, παρά την έμφαση που δόθηκε στο πλαίσιο των στόχων που καθορίστηκαν στη Νίκαια, εμφανίζεται μόνο σε λίγα ΕΣΔ (Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία και Κάτω Χώρες). Ωστόσο, περιλαμβάνεται ρητώς σε διάφορα άλλα ΕΣΔ, όπως αυτά του Βελγίου, της Ελλάδας και της Ιρλανδίας, στο πλαίσιο των μέτρων για την ισοτιμία και τη μη διακριτική μεταχείριση. Εκτός από την απουσία σαφών στόχων, υπάρχει μια συνολική έλλειψη πληροφοριών και στοιχείων όσον αφορά την πρόσβαση στο νόμο για τα άτομα που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Η πρόσβαση στο νόμο και τη δικαιοσύνη αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα. Πρέπει οι πολίτες, όταν υπάρχει ανάγκη, να μπορούν να έχουν την απαιτούμενη νομική υποστήριξη για την άσκηση των δικαιωμάτων τους. Επομένως, η νομοθεσία αποτελεί ένα σημαντικό μέσο για την ενίσχυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών. Για ορισμένες ευάλωτες ομάδες, η πρόσβαση στο νόμο μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντική αλλά και προβληματική. Στις ομάδες που εντοπίζονται στα ΕΣΔ περιλαμβάνονται εθνικές μειονότητες, μετανάστες, άτομα που αναζητούν άσυλο, θύματα οικιακής βίας, πρώην ποινικοί, πόρνες και άτομα με χαμηλό εισόδημα που ζουν σε ενοικιαζόμενη στέγη.

Στα ΕΣΔ εντοπίζονται δύο κύριες προσεγγίσεις για τη βελτίωση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη.

i. Βελτίωση της πρόσβασης σε νομικές υπηρεσίες και στη δικαιοσύνη: Εδώ περιλαμβάνονται μέτρα όπως: επιδοτούμενη νομική υποστήριξη, τοπικά κέντρα παροχής νομικών συμβουλών για άτομα με χαμηλό εισόδημα, κέντρα παροχής συμβουλών από ειδικό για άτομα που αναζητούν άσυλο, δημιουργία ενός εκτενούς δικτύου περιφερειακών υπουργικών επιτροπών για την πρόσβαση στο νόμο, ανάπτυξη εναλλακτικών, πιο γρήγορων και πιο εύκολα προσβάσιμων μέσων επίλυσης διαφορών και προσφυγής στη δικαιοσύνη, π.χ. μέσω σχεδίων για διαζευκτήρια και επίλυση διαφορών και δικαστηρίων για την επίλυση μικροδιαφορών.

ii. Θέσπιση νόμων και μηχανισμών για την προώθηση της ισότητας και την αντιμετώπιση των διακρίσεων: Ορισμένα κράτη μέλη (Κάτω Χώρες, Φινλανδία, Σουηδία, Βέλγιο, Ιρλανδία και Ελλάδα) κάνουν σαφή διασύνδεση μεταξύ των μέτρων για την ισοτιμία και τη μη διακριτική μεταχείριση και αναγνωρίζουν ότι η ισότητα των ευκαιριών και τα νομικά μέτρα για την

καταπολέμηση των διακρίσεων αποτελούν πλέον σημαντικό τμήμα της κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ και ένα κύριο μοχλό για την αύξηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Η θέσπιση νέων μηχανισμών και διαδικασιών για την διευκόλυνση της πρόσβασης των πολιτών σε αυτά τα δικαιώματα αποτελεί σημαντικό στοιχείο αυτής της εξέλιξης.

**ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ
(ΙΡΛΑΝΔΙΑ)**

Η Ιρλανδία προσπαθεί για την προώθηση πολιτικών ίσης μεταχείρισης μέσω μιας σειράς μέτρων, στα οποία περιλαμβάνονται ο νόμος του 1998 περί ισότητας στην απασχόληση και ο νόμος του 2000 περί ίσου καθεστώτος, για την καταπολέμηση της διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου, οικογενειακής κατάστασης, γενετήσιου προσανατολισμού, ηλικίας, αναπηρίας, θρησκείας, φυλής και ιδιότητας μέλους σε κοινότητα περιοδευόντων. Για την παρακολούθηση της εφαρμογής αυτής της νομοθεσίας έχουν συσταθεί δύο υπηρεσίες: η "Αρχή Ισότητας" και το "Γραφείο Διευθυντή ερευνών σε θέματα ισότητας".

Η Αρχή Ισότητας εργάζεται πάνω σε τρεις στόχους: την προώθηση και την προάσπιση των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από τη νομοθεσία περί ισότητας· την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της ισότητας στο χώρο εργασίας και στην παροχή αγαθών, υπηρεσιών, εκπαίδευσης και στέγασης· την εστίαση σε θέματα ισότητας στον ιδιωτικό και στο δημόσιο τομέα αλλά και στην κοινωνία γενικότερα.

Το Γραφείο Διευθυντή ερευνών σε θέματα ισότητας αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της υποδομής για την ισότητα, που έχει σχεδιαστεί για την προώθηση της ισότητας και την εξάλειψη των διακρίσεων. Συμβάλει στην επίτευξη ισότητας, με τη διεξαγωγή ερευνών ή με τη μεσολάβηση σε περιπτώσεις καταγγελιών για διακριτική μεταχείριση κατά παράβαση του νόμου του 1998 περί ισότητας στην απασχόληση και του νόμου του 2000 περί ίσου καθεστώτος.

Η εφαρμοσιμότητα του "ελέγχου ισότητας", που αποτελεί μια διαδικασία αξιολόγησης των πολιτικών ως προς ενδεχόμενες δυσμενείς επιδράσεις σε ομάδες που προστατεύονται από τη νομοθεσία περί ισότητας, δοκιμάζεται από τη FÁS και το Υπουργείο Παιδείας και Επιστημών.

Πολιτισμός

Η πρόσβαση και η συμμετοχή σε πολιτιστικές δραστηριότητες αποτελούν βασικό μέρος της ανθρώπινης ύπαρξης. Η συμμετοχή στις δραστηριότητες αυτές είναι σημαντική για την ανάπτυξη της ταυτότητας, την ενθάρρυνση της δημιουργικότητας, την αυτοέκφραση και την αυτοπεποίθηση του ατόμου. Επομένως, η συμμετοχή στις τέχνες και σε δημιουργικές δραστηριότητες αποτελεί ένα σημαντικό μέσο για την ενεργοποίηση και την επανένταξη ατόμων και ομάδων που είναι μακριά από την αγορά εργασίας και παρουσιάζουν τα χαμηλότερα επίπεδα συμμετοχής στην κοινωνία. Κοινοτικά καλλιτεχνικά σχέδια μπορούν επίσης να συμβάλουν σημαντικά στην αναζωογόνηση τοπικών κοινοτήτων και στην εργασία συνοικιακών ομάδων.

Γενικά, στα ΕΣΔ δεν περιέχονται συγκεκριμένα σχέδια για την αύξηση της συμμετοχής των ατόμων που ζουν σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού σε δημιουργικές και πολιτιστικές δραστηριότητες. Ωστόσο, τα ΕΣΔ ορισμένων κρατών μελών περιέχουν κάποιες ενδιαφέρουσες δράσεις. Στη Δανία, το τριετές πρόγραμμα για την ένταξη νέων μεταναστών και προσφύγων προσφέρει δυνατότητες συμμετοχής σε πολιτιστικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά θέματα της κοινωνίας. Η Γαλλία επισημαίνει την πρόσβαση ατόμων με σοβαρές μειονεξίες σε χώρους πολιτισμού και πολυμέσων. Η Πορτογαλία δίνει έμφαση στην αύξηση της πρόσβασης στον πολιτισμό για μειονεκτούσες ομάδες καθώς και στη σημασία της αποκέντρωσης των πολιτιστικών ενεργειών για την επίτευξη αυτού του στόχου. Η Ιρλανδία αναφέρει ένα πρόγραμμα και έκθεση που εξετάζουν τον τρόπο αξιοποίησης της τέχνης για την κοινωνική ένταξη των μακροχρόνια ανέργων (Community Arts for Everyone). Ωστόσο, δεν αξιοποιεί την έκθεση για τη φτώχεια, την πρόσβαση και τη συμμετοχή στις τέχνες, για την ανάπτυξη μιας ενιαίας και συνολικής στρατηγικής. Στο ΕΣΔ του Βελγίου δίδονται σαφείς στατιστικές πληροφορίες για τα πολιτιστικά ελλείμματα των ομάδων που μειονεκτούν και

αναγγέλλεται η πρόθεση παροχής πιο λεπτομερών στοιχείων για τα πολιτιστικά μέτρα, στο πλαίσιο του ΕΣΔ για το 2003.

3.2 Στόχος 2: Πρόληψη των κινδύνων αποκλεισμού

(α) Πλήρης αξιοποίηση του δυναμικού της κοινωνίας της γνώσης και των νέων τεχνολογιών της πληροφόρησης και της επικοινωνίας μεριμνώντας ώστε κανείς να μην μένει στο περιθώριο και δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες των ατόμων με ειδικές ανάγκες

(β) Υλοποίηση πολιτικών με στόχο την αποφυγή των κρίσιμων τομών στις συνθήκες διαβίωσης που μπορούν να οδηγήσουν σε καταστάσεις αποκλεισμού ιδίως όσον αφορά τις περιπτώσεις υπερχρέωσης το σχολικό αποκλεισμό ή την απώλεια στέγης.

(γ) Υλοποίηση δράσεων προκειμένου να διαφυλαχθεί η οικογενειακή αλληλεγγύη με κάθε μορφή της.

3.2.1 Προώθηση της ηλεκτρονικής ένταξης

Ο αντίκτυπος της κοινωνίας που βασίζεται στη γνώση και των τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην ενσωμάτωση, δηλαδή το θέμα της ηλεκτρονικής ένταξης, αναγνωρίζεται από διάφορα κράτη μέλη. Ωστόσο, η αφετηρία είναι διαφορετική στα διάφορα κράτη μέλη, αφού ορισμένα από αυτά (κυρίως οι σκανδιναβικές χώρες και οι Κάτω Χώρες) έχουν πολύ υψηλότερα επίπεδα διάδοσης των ΤΠΕ (από πλευράς πρόσβασης στο διαδίκτυο, ακόμη και για ομάδες με χαμηλό εισόδημα) και αξιοποίησης των δυνατοτήτων που προσφέρουν για την κοινωνική ενσωμάτωση. Επομένως, οι ενέργειες για την προώθηση της ηλεκτρονικής ένταξης είναι πιο έντονες σε χώρες που παρουσιάζουν μεγαλύτερα κενά στη διάδοση των ΤΠΕ.

Η ηλεκτρονική ένταξη κατέχει **στρατηγική θέση** στα ΕΣΔ των Κάτω Χωρών, της Πορτογαλίας και της Ισπανίας, όπου συμπεριλαμβάνεται στις κύριες αρχές της στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Τα ΕΣΔ των Κάτω Χωρών, της Πορτογαλίας και της Ιρλανδίας περιέχουν την πιο εκτενή πολιτική προσέγγιση για την ηλεκτρονική ένταξη. Ο στόχος είναι διπλός: πρώτον, αξιοποίηση του δυναμικού των ΤΠΕ για την ενσωμάτωση, με τη δημιουργία νέων δυνατοτήτων εργασίας ή με τη βελτίωση και τη δημιουργία νέων υπηρεσιών για μειονεκτούσες ομάδες και περιοχές· δεύτερον, εξασφάλιση της δυνατότητας όλων να επωφεληθούν οικονομικά και κοινωνικά από τις νέες τεχνολογίες, με την εξάλειψη των εμποδίων στη νέα κοινωνία.

Όσον αφορά τον πρώτο στόχο, οι πρωτοβουλίες που αναφέρονται εστιάζονται στην **κατάρτιση στις ΤΠΕ**, παρουσιάζοντας μια γενική συνέπεια με το περιεχόμενο των ΕΣΔ για την απασχόληση. Οι πρωτοβουλίες απευθύνονται κυρίως σε ανέργους και χαρακτηρίζονται από ένα ευρύ πεδίο εφαρμογής. Στη Γαλλία, 1,2 εκατ. άνεργοι θα λάβουν κατάρτιση στις ΤΠΕ έως το τέλος του 2002· στη Δανία, οι ΤΠΕ συμπεριλαμβάνονται υποχρεωτικά σε όλους τους κύκλους επαγγελματικής κατάρτισης· στην Ιταλία παρέχεται κατάρτιση σε υπολογιστές σε όλους τους ανέργους των νότιων περιοχών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η κατάρτιση συνδυάζεται με την παροχή εξοπλισμού ΤΠΕ, όπως στο Βέλγιο.

Η ανάπτυξη των **υπηρεσιών σε απ' ευθείας σύνδεση** αποτελεί ακόμη μια ευκαιρία που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες για την προώθηση της ένταξης. Αυτό αποτελεί το αντικείμενο μιας σειράς πρωτοβουλιών, που αφορούν κυρίως την ηλεκτρονική παροχή όλων των δημόσιων υπηρεσιών και τη δημιουργία μιας ενιαίας πύλης εισόδου (μεταξύ άλλων στην Αυστρία και την Ιρλανδία) καθώς και τη δημιουργία θεματικών "εικονικών γραφείων" διαρκούς λειτουργίας (Κάτω Χώρες). Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ΤΠΕ παρέχουν νέους

διαύλους αλληλεπίδρασης, όπως το σχέδιο "ηλεκτρονικής δημοκρατίας" (e-democracy) που έχει ως στόχο την τόνωση της κοινωνικής συμμετοχής της νεολαίας.

Οι νέες τεχνολογίες και οι υπηρεσίες σε απ' ευθείας σύνδεση χρησιμοποιούνται επίσης για την ενίσχυση **τοπικών κοινοτήτων**, όπως διαπιστώνεται από την πορτογαλική πρωτοβουλία "Com as Minorias" ("Με μειονότητες") για μετανάστες από την Αφρική που ζουν στην περιοχή της Λισσαβώνας και το ισπανικό σχέδιο "Omnia" στην Καταλωνία. Ο σημαντικός ρόλος των τοπικών κοινοτήτων και των ενώσεων αναγνωρίζεται και υποστηρίζεται επίσης από την Ιρλανδία, με την πρωτοβουλία CAIT, μέσω της οποίας χρηματοδοτούνται κοινοτικά και εθελοντικά σχέδια που χρησιμοποιούν νέες τεχνολογίες για την κοινωνική ανάπτυξη, καθώς επίσης και από την Ισπανία, όπου εφαρμόζεται ένα σχέδιο με στόχο την εξασφάλιση πρόσβασης σε ΤΠΕ από τις ΜΚΟ που εφαρμόζουν προγράμματα κοινωνικής ενσωμάτωσης.

Η ευαισθητοποίηση για το δυναμικό των νέων τεχνολογιών και υπηρεσιών αποτελεί το πρώτο βήμα για την εξάλειψη των εμποδίων, για τη δημιουργία της κοινωνίας της γνώσης χωρίς αποκλεισμούς, ειδικά σε χώρες με χαμηλά ποσοστά πρόσβασης στο διαδίκτυο. Στα ΕΣΔ αναφέρονται κάποιες πρωτοβουλίες για το θέμα αυτό, όπως η γερμανική εκστρατεία "Διαδίκτυο για όλους" ("*Internet fuer alle*").

Οι ενέργειες αυτές συνδέονται συνήθως άμεσα με πρωτοβουλίες για την απόκτηση **βασικών δεξιοτήτων στις ΤΠΕ**, προκειμένου να υποστηριχθούν ο ευρύτερος πληθυσμός αλλά, κυρίως, οι μειονεκτούσες ομάδες στις πρώτες τους προσπάθειες αξιοποίησης του διαδικτύου και των υπηρεσιών σε απ' ευθείας σύνδεση. Από αυτήν την άποψη, είναι προφανές ότι χρειάζονται πρωτοβουλίες διαφορετικής κλίμακας, στα διάφορα κράτη μέλη. Από τη μια, σε χώρες με χαμηλά ποσοστά πρόσβασης στο διαδίκτυο, ο στόχος να εξασφαλιστεί η πρόσβαση από όλους στην κοινωνία που βασίζεται στη γνώση, επιδιώκεται μέσω εκτενών προγραμμάτων (Ισπανία - "*Internet para todos*", στο οποίο συμμετέχουν 1 εκατ. άτομα - και Πορτογαλία, όπου ο στόχος είναι, έως το 2006, να έχουν αποκτήσει δίπλωμα στις ΤΠΕ 2 εκατ. άτομα). Από την άλλη, σε χώρες όπου άνω του 50% του πληθυσμού έχει πρόσβαση σε υπηρεσίες απ' ευθείας σύνδεσης, τα προγράμματα μπορούν να επικεντρωθούν στις μειονεκτούσες ομάδες (π.χ. άστεγους και ηλικιωμένους) και σε συνοικίες, όπως γίνεται στη Φινλανδία και στις Κάτω Χώρες.

ΟΙ ΤΠΕ, ΟΙ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΣΗ: ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΣΕ ΚΕΝΤΡΑ ΣΤΕΓΑΣΗΣ (ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ)

Στις Κάτω Χώρες δημιουργήθηκαν Internet καφέ σε 48 κέντρα παροχής στέγασης και φροντίδας σε ηλικιωμένους, έτσι ώστε να δοθεί στα άτομα αυτά η δυνατότητα εξοικειώσής τους με τους υπολογιστές και το διαδίκτυο. Επίσης, και στα 1355 κέντρα που υπάρχουν στη χώρα δόθηκε ένας οδηγός δημιουργίας Internet καφέ με σχετικά χαμηλό κόστος. Τα καφέ αυτά είναι επίσης κέντρα εκμάθησης υπολογιστών, ανοιχτά σε όλους τους κατοίκους, αποτελώντας έτσι έναν τόπο συνάντησης για την τοπική κοινότητα και ένα μέσο παροχής νέων επικοινωνιακών επιλογών για τους ηλικιωμένους.

Το θέμα της **διαθεσιμότητας των ΤΠΕ** αντιμετωπίζεται κυρίως από την άποψη της δημόσιας πρόσβασης, ενώ δεν αναφέρονται σχεδόν καθόλου πρωτοβουλίες που βρίσκονται σε εξέλιξη και προσφέρουν οικονομική υποστήριξη για την αγορά εξοπλισμού. Στη Γαλλία αναφέρεται η ανάπτυξη της δημόσιας πρόσβασης, μέσω των λεγόμενων δημόσιων σημείων πρόσβασης στο διαδίκτυο (PIAP), όπου στόχος είναι να δημιουργηθούν 7000 PIAP έως το τέλος του 2003 (εκ των οποίων τα 2500 προσφέρουν υπηρεσίες αλφαριθμητισμού στις ΤΠΕ), συμπεριλαμβανομένων πολιτιστικών χώρων πολυμέσων στο πλαίσιο του δικτύου ενημέρωσης της νεολαίας ("*réseau Information Jeunesse*"). Στο Λουξεμβούργο, αυτό επιδιώκεται μέσω των "κοινοτικών σημείων ενημέρωσης ("*point information communal*"). Στην Ελλάδα

δίδεται ιδιαίτερη προσοχή σε διαδικτυακά κέντρα ενημέρωσης σε απομακρυσμένες περιοχές και σε νησιά. Στο ΗΒ, τα κέντρα "ΗΒ σε απ' ευθείας σύνδεση" (6000 έως την άνοιξη του 2002, κυρίως σε μειονεκτούσες κοινότητες) συνδυάζουν την παροχή πρόσβασης στο διαδίκτυο με άλλες ευκαιρίες μάθησης. Τα ΡΙΑΡ εγκαθίστανται σε βιβλιοθήκες όλων των χωρών.

Τα στοιχεία του πρόσφατου Ευρωβαρόμετρου δείχνουν μεγάλες διαφορές στα περισσότερα κράτη μέλη, όσον αφορά την κατάρτιση σε ΤΠΕ και την πρόσβαση στο διαδίκτυο, εις βάρος των **γυναικών**. Ωστόσο, μόνο τρία κράτη μέλη αναφέρουν θετικά μέτρα για τη μείωση των διαφορών. Η Αυστρία αναφέρει πολλές πρωτοβουλίες για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των γυναικών σε τεχνικά επαγγέλματα και στην κατάρτιση σε υπολογιστές. Η Γερμανία έχει θέσει ως στόχο την επίτευξη, έως το 2005, ενός ποσοστού συμμετοχής των γυναικών σε κύκλους κατάρτισης στις τεχνολογίες επικοινωνίας και στα πολυμέσα της τάξης του 40%. Η Πορτογαλία σχεδιάζει να προωθήσει την ίση συμμετοχή των φύλων στη δια βίου μάθηση, το περιεχόμενο της οποίας θα αφορά κατά 50% τις ΤΠΕ.

Σε εναρμόνιση με το στόχο που τέθηκε στη Νίκαια για τη "συνεκτίμηση των αναγκών των ατόμων με ειδικές ανάγκες", η πλειοψηφία των κρατών μελών προβλέπει μέτρα για την προώθηση της πρόσβασης των **ατόμων με ειδικές ανάγκες** στις ΤΠΕ (Αυστρία, Φινλανδία, Δανία, Γερμανία, Ελλάδα, Πορτογαλία, Κάτω Χώρες, Ιρλανδία, Σουηδία). Ορισμένα κράτη μέλη (Βέλγιο, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Ισπανία, ΗΒ) δεν αντιμετωπίζουν επαρκώς αυτό το θέμα στα ΕΣΔ. Καινοτόμες προσεγγίσεις εφαρμόζονται στη Σουηδία και στη Δανία, όπου χρησιμοποιούνται πρότυπα καθολικού σχεδιασμού, για την αύξηση της πρόσβασης σε προϊόντα των ΤΠΕ. Η Σουηδία θα προχωρήσει στην επισκόπηση της σχετικής νομοθεσίας και των κατευθυντήριων γραμμών, έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στην αρχή της προσβασιμότητας. Άλλα μέτρα περιλαμβάνουν τη βελτίωση των δεξιοτήτων σε ΤΠΕ ατόμων με ειδικές ανάγκες (Σουηδία, Πορτογαλία). Για παράδειγμα, στην Πορτογαλία, οι ΤΠΕ θα χρησιμοποιηθούν ως υποχρεωτικό διδακτικό εργαλείο σε όλους τους κύκλους ειδικής κατάρτισης για άτομα με ειδικές ανάγκες.

ΟΙ ΤΠΕ ΓΙΑ ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ (ΣΟΥΗΔΙΑ)

Κατά το χρονικό διάστημα 1998-2001, το σουηδικό ίδρυμα μειονεξιών εφάρμοσε ένα πρόγραμμα για την ανάπτυξη και την πρακτική δοκιμή συστημάτων ΤΠΕ για άτομα με ειδικές ανάγκες, με σκοπό την αξιοποίηση των ΤΠΕ για την αύξηση της συμμετοχής και της ισότητας αυτών των ατόμων. Έως σήμερα έχουν δοθεί επιχορηγήσεις σε περισσότερα από 60 σχέδια και προκαταρκτικές μελέτες που εκτελούνται από οργανώσεις ατόμων με ειδικές ανάγκες, από περιφερειακά συμβούλια και τοπικές αρχές, με τη συμμετοχή οργανώσεων ατόμων με ειδικές ανάγκες και μεμονωμένων χρηστών. Για κάθε σχέδιο καταρτίζεται μέθοδος αξιολόγησης και διάδοσης των πληροφοριών. Το 2000 έγινε επίσης για πρώτη φορά αξιολόγηση από εξωτερικό σύμβουλο. Το πρόγραμμα αποτελείται από τέσσερις συνιστώσες: ένα πρόγραμμα εφαρμογής, μια εκστρατεία ενημέρωσης, ένα πρόγραμμα για τη βελτίωση των δεξιοτήτων των ατόμων με ειδικές ανάγκες στις ΤΠΕ και μια μελέτη για τις κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις των μέτρων ΤΠΕ. Στόχος του προγράμματος είναι, εντός τριών ετών, η απόκτηση τεκμηριωμένης εμπειρίας όσον αφορά τη χρήση των ΤΠΕ σε νέους τομείς και για ομάδες με ειδικές ανάγκες, η ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών με βάση τις ΤΠΕ και η προσαρμογή τους στις ανάγκες των ατόμων με ειδικές ανάγκες και η ανάπτυξη μεθόδων για τη δοκιμή, την κατάρτιση και τη χρήση βοηθημάτων και υπηρεσιών ΤΠΕ. Σε διάστημα τριών ετών, το σουηδικό ταμείο κληροδοτημάτων θα διαθέσει περίπου 30 εκατ. SEK.

Τα άτομα με ειδικές ανάγκες αντιμετωπίζουν ένα ευρύ φάσμα εμποδίων όσον αφορά την πρόσβαση στο διαδίκτυο. Όσο περισσότερο γίνονται διαθέσιμες οι διάφορες κρατικές υπηρεσίες αλλά και σημαντικές δημόσιες πληροφορίες σε απ' ευθείας σύνδεση, η εξασφάλιση της πρόσβασης σε δημόσιους ιστοτόπους για όλους τους πολίτες καθίσταται

εξίσου σημαντική με την εξασφάλιση της πρόσβασης σε δημόσια κτίρια. Ως εκ τούτου, πολλά κράτη μέλη έχουν συμπεριλάβει στα ΕΣΔ μέτρα για την προώθηση της δυνατότητας πρόσβασης στο διαδίκτυο, για άτομα με ειδικές ανάγκες (Δανία, Γερμανία, Κάτω Χώρες, Ιρλανδία, Ελλάδα, Σουηδία). Η Ελλάδα, η Ιρλανδία και η Δανία έχουν επίσης θεσπίσει κατευθυντήριες γραμμές προσβασιμότητας στο διαδίκτυο για ιστοτόπους δημόσιων υπηρεσιών.

3.2.2 Πρόληψη των φαινομένων υπερχρέωσης και έλλειψη της στέγης²⁴

Υπερχρέωση

Το θέμα της υπερχρέωσης εντοπίζεται από την πλειοψηφία των ΕΣΔ, ως αίτιο συνεχούς φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού (Γερμανία, Βέλγιο, Φινλανδία, Αυστρία, Γαλλία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία). Καταστάσεις υπερχρέωσης εμφανίζονται ως αποτέλεσμα διαφόρων παραγόντων, όπως ανεργία, χαμηλό εισόδημα, προβλήματα οικονομικής διαχείρισης του νοικοκυριού και κατάχρηση δανείων. Επομένως, πρέπει να εφαρμοστούν τόσο προληπτικά όσο και διορθωτικά μέτρα, με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών.

Μεταξύ των προληπτικών μέτρων, η κατάρτιση και η παροχή συμβουλών όσον αφορά τη διαχείριση χρημάτων και το σχεδιασμό του προϋπολογισμού για οικογένειες που βρίσκονται σε κίνδυνο, θεωρείται ως κύριο πολιτικό μέτρο που πρέπει να ενισχυθεί με την ανάπτυξη συναφών υπηρεσιών (Γερμανία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία). Επίσης, όπως σχεδιάζεται στη Γερμανία, τα τραπεζικά και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μπορούν επίσης να συμβάλουν στην υποστήριξη αυτών των συστημάτων κατάρτισης και παροχής συμβουλών.

Στο πλαίσιο των διορθωτικών μέτρων, τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν σχεδιάσει πολιτικές που διευκολύνουν την επιστροφή χρεών, με την προσαρμογή των όρων και της διάρκειας της επιστροφής στις οικονομικές δυνατότητες των οφειλετών, προβλέποντας κυρίως τη δυνατότητα διευθέτησης ή ακύρωσης του χρέους (Γερμανία, Αυστρία, Γαλλία). Εκτός από τις οικονομικές ρυθμίσεις, δεν παύει να αναγνωρίζεται ότι είναι απαραίτητη η παροχή συνολικής κοινωνικής καθοδήγησης και ότι πρέπει να διατηρείται η πρόσβαση σε βασικά αγαθά και πόρους. Από αυτήν την άποψη, θεωρείται ζωτικής σημασίας η προώθηση μεγαλύτερης συνεργασίας ανάμεσα στις κοινωνικές και νομικές υπηρεσίες, όπως επίσης και με ιδιωτικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

²⁴ Η πρόληψη του αποκλεισμού από το σχολείο εξετάζεται εκτενώς στο πλαίσιο των στόχων 1.2 (εξασφάλιση πρόσβασης στην εκπαίδευση) και 3 (εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού μεταξύ των παιδιών)

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΕΡΧΡΕΩΣΗΣ (ΓΕΡΜΑΝΙΑ)

Ο αριθμός των υπερχρεωμένων νοικοκυριών στη Γερμανία εκτιμάται ότι ανέρχεται σε 2,77 εκατ. (στοιχεία 1999). Όσον αφορά τα προληπτικά μέτρα, σήμερα παρέχονται συμβουλές προς τους οφειλέτες από περίπου 1 160 ανεξάρτητες υπηρεσίες παροχής συμβουλών για χρέη σε όλη τη Γερμανία. Οι υπηρεσίες αυτές χρηματοδοτούνται από τα ομόσπονδα κρατίδια, τις δημοτικές αρχές ή τους παροχείς υπηρεσιών και προσφέρουν δωρεάν βοήθεια σε οφειλέτες. Για την περίοδο 2001-2003 σχεδιάζονται περαιτέρω πρωτοβουλίες, αφού η γερμανική κυβέρνηση έχει αρχίσει να εφαρμόζει ένα πρόγραμμα για την πρόληψη της φτώχειας, το οποίο έχει ως στόχο να παροτρύνει τομείς της κοινωνίας να επικεντρωθούν στην κατάρτιση και την παροχή συμβουλών σε θέματα διαχείρισης χρημάτων για παιδιά, εφήβους και ενήλικες, ειδικά από νοικοκυριά που βρίσκονται σε επισφαλή χρηματική κατάσταση. Επίσης, καταβάλλονται προσπάθειες σε περιφερειακό επίπεδο για τη συμμετοχή τραπεζών, χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και ασφαλιστικών εταιρειών στη χρηματοδότηση της παροχής συμβουλών για οφειλές. Για το σκοπό αυτό, οι οργανώσεις που παρέχουν υπηρεσίες συμβουλών για θέματα οφειλών θα προχωρήσουν στη δημιουργία "περιφερειακών κύκλων διαπραγμάτευσης".

Όσον αφορά τα διορθωτικά μέτρα, τα άτομα που βρίσκονται σε απελπιστική οικονομική κατάσταση έχουν, από 1ης Ιανουαρίου 1999, τη δυνατότητα να κάνουν μια νέα αρχή, ύστερα από την ολοκλήρωση μια διαδικασίας για τη διευθέτηση της χρεοκοπίας και καταβολής των υπόλοιπων οφειλών. Κατ' αυτόν τον τρόπο παρέχεται η δυνατότητα παραγραφής οφειλών ύστερα από μια περίοδο έξι ετών. Σε περίπτωση υπερχρέωσης τίθενται όρια στα ποσά που μπορούν να κατασχεθούν, έτσι ώστε να μπορούν οι οικογένειες να εξασφαλίζουν τα αναγκαία για τη διαβίωσή τους. Η γερμανική κυβέρνηση προτίθεται να περάσει το 2001 σχετική νομοθεσία, με την οποία θα αυξάνεται το εισοδηματικό επίπεδο, πέραν του οποίου θα γίνεται κατάσχεση για την αποπληρωμή οφειλών. Σχεδιάζονται επίσης αλλαγές στη νομοθεσία περί αφερεγγυότητας: π.χ. θα υπάρχει πρόβλεψη για την καταβολή διοικητικών δαπανών σε δόσεις, έτσι ώστε πλήρως αφερέγγυοι οφειλέτες να έχουν πρόσβαση σε διαδικασίες αφερεγγυότητας και, επομένως, να μπορούν να επωφεληθούν από ενδεχόμενη έκπτωση των υπόλοιπων οφειλών τους.

Έλλειψη στέγης

Η έλλειψη στέγης είναι η πιο ακραία μορφή κοινωνικού αποκλεισμού. Ωστόσο, οι πληροφορίες σχετικά με το θέμα αυτό στα ΕΣΔ είναι γενικά φτωχές. Επίσης, όπου υπάρχουν δείκτες, συχνά αντικατοπτρίζουν διοικητικές ενέργειες (άτομα με τα οποία ασχολήθηκαν οι αρμόδιες υπηρεσίες) και δεν επικεντρώνονται σε αποτελέσματα. Τα περισσότερα κράτη μέλη παραδέχονται ότι γνωρίζουν (πολύ) λίγα σχετικά με το μέγεθος και τη φύση του προβλήματος, κάτι που δεν τους επιτρέπει να αναπτύξουν μέτρα κατά της έλλειψης στέγης, τα οποία θα έχουν περισσότερο στρατηγικό και προληπτικό χαρακτήρα.

Λίγα είναι τα κράτη μέλη που παρέχουν στοιχεία για τον αριθμό των αστέγων: Δανία (4500), Αυστρία (20000, εκ των οποίων 3000 κοιμούνται σε υπαίθριους χώρους και οι υπόλοιποι σε υποστηριζόμενη μορφή στέγασης), Φινλανδία (10000 μόνα άτομα και 800 οικογένειες), Κάτω Χώρες (20000-30000) και Ιταλία (17000). Ορισμένα κράτη μέλη (Λουξεμβούργο, Ιρλανδία, Ισπανία, Γαλλία, Δανία, Βέλγιο) αναγνωρίζουν ότι ο αριθμός των αστέγων αυξάνεται, αυτή όμως η άποψη δεν γίνεται αποδεκτή από όλα τα κράτη μέλη. Το ΗΒ υποστηρίζει ότι ο αριθμός των ατόμων που κοιμούνται σε υπαίθριους χώρους έχει μειωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Υπάρχουν ενδείξεις ότι στους άστεγους περιλαμβάνεται ένα αυξανόμενο ποσοστό γυναικών, νέων, ατόμων αλλοδαπής προέλευσης και ατόμων με ψυχικά προβλήματα ή/και με προβλήματα εθισμού.

Πέντε κράτη μέλη (Βέλγιο, Γαλλία, Κάτω Χώρες, ΗΒ, Φινλανδία) αναφέρουν στα ΕΣΔ που υπέβαλαν τη δέσμευσή τους να ενισχύσουν τους δείκτες και τα συστήματα ενημέρωσης για τους άστεγους. Ιδιαίτερα ευπρόσδεκτη είναι η πρόταση του Βελγίου για βελτίωση των

μεθοδολογιών και για την προώθηση μιας πιο εναρμονισμένης συλλογής στοιχείων, μέσω της συνεργασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Τα πιο ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά των εθνικών πολιτικών προσεγγίσεων που διατυπώνονται στα ΕΣΔ όσον αφορά τους άστεγους μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- Η Αυστρία διαθέτει ειδικές ρυθμίσεις παροχής καταφυγίων και στέγης σε τοπικό επίπεδο· εκτενής προσέγγιση (στέγαση + παροχή συμβουλών + λοιπές υπηρεσίες).
- Δανία: Εθνικό σχέδιο (Ιούλιος 2000)· αρμόδιες τοπικές και περιφερειακές αρχές· πρόληψη καθυστερήσεων καταβολής ενοικίων· υποχρέωση παροχής προσωρινής στέγης σε οικογένειες που βρίσκονται σε ανάγκη· εκτενές πακέτο: στέγαση + παροχή κοινωνικών, υγειονομικών και εκπαιδευτικών υπηρεσιών· ειδικός προϋπολογισμός DK 200 εκατ. για το 2000 – 2003· σχέδιο για τους άστεγους και τις ΤΠΕ. 60 εκατ. DK για την περίοδο 1999-2003, για την εφαρμογή μιας δοκιμαστικής ρύθμισης όσον αφορά την προσαρμογή της κατασκευής οικιών στις ανάγκες των αστεγών.
- Φινλανδία: Ειδικό πρόγραμμα για τη μείωση των αστεγών έως το 2004, συμπεριλαμβανομένων: 1000-1200 καταλυμάτων για άστεγους (διάθεση με σειρά προτεραιότητας)· υπηρεσιών υποστήριξης· δημιουργίας μιας προσέγγισης εταιρικής σχέσης, "συνεταιριστικοί φορείς".
- Γαλλία: Μεγαλύτερη χρήση του τηλεφωνικού αριθμού κλήσης 115 για περιπτώσεις άμεσης ανάγκης· ανάπτυξη συνεργασιών με ενώσεις· στόχος είναι η αύξηση των καταφυγίων και η βελτίωση των υφιστάμενων καταλυμάτων· πολιτική για την πρόληψη/αντιμετώπιση καθυστερήσεων καταβολής ενοικίων.
- Γερμανία: Εστίαση στην πρόληψη καθυστερήσεων καταβολής ενοικίων (κύριος λόγος έξωσης)· αρμόδια είναι τα ομόσπονδα κρατίδια.
- Ελλάδα: Εκτενής, ειδική βοήθεια παρασχέθηκε στους σεισμοπαθείς.
- Ιρλανδία: Η στρατηγική για τους άστεγους (Μάιος 2000) προβλέπει μια εκτενή και προληπτική προσέγγιση· διάθεση σημαντικών πόρων από τον προϋπολογισμό και αυξήσεις κατά τα επόμενα 5 χρόνια· στενή συνεργασία με ΜΚΟ και τοπικές αρχές· αύξηση των καταφυγίων· ειδικές παροχές φροντίδας (για χρήστες οιοπνευματωδών και ναρκωτικών)· ειδική υπηρεσία αστεγών για το Δουβλίνο· προετοιμασία 3ετών τοπικών σχεδίων δράσης.
- Κάτω Χώρες: Εκτενής στρατηγική και προσέγγιση με στόχο την πρόληψη εξώσεων και καθυστέρησης καταβολής ενοικίων· ολοκληρωμένη προσέγγιση σε τοπικό επίπεδο· εκτενής καταγραφή και βάση δεδομένων όλων των αστεγών στα κέντρα, έως το 2006.
- Πορτογαλία: Δημιουργία νέας εθνικής τηλεφωνικής γραμμής άμεσης ανάγκης· δέσμευση των τοπικών κέντρων κοινωνικής δράσης να προσεγγίσουν όλους τους άστεγους εντός ενός έτους.
- Σουηδία: Από το 1999, το κοινοβούλιο ασχολείται με την προετοιμασία ενός ειδικού πακέτου μέτρων· ειδικός προϋπολογισμός για την καταπολέμηση της έλλειψης στέγης (10 εκατ. SKR/ανά έτος, για την περίοδο 2002-2004).

- HB: Στρατηγική προσέγγιση και δέσμευση για μείωση του αριθμού των ατόμων που κοιμούνται σε υπαίθριους χώρους, τουλάχιστον κατά 2/3, έως το 2002 (Αγγλία) και σε μηδέν έως το 2003 (Σκωτία)· το ίδιο και στην Ουαλία. Ειδικές ομάδες εργασίας προετοιμάζουν και εποπτεύουν την εφαρμογή μέτρων. Σημαντικές προσπάθειες για καλύτερη κατανόηση και παρακολούθηση της κατάστασης των αστέγων. 'Scotland's Rough Sleepers Initiative'; 'England's Safer Communities Supported Housing Fund'.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΑΣΤΕΓΩΝ (ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ)

Στόχος του προγράμματος της Φινλανδίας για τη μείωση του αριθμού των αστέγων, για την περίοδο 2001-2003, είναι να σταματήσει να αυξάνεται ο αριθμός τους και να επέλθει μια μείωση του αριθμού τους έως το 2004. Στόχος είναι η δημιουργία 1000-1200 νέων καταλυμάτων για τους άστεγους. Προτείνεται η επιλογή των ενοίκων, από όλα τα είδη ιδιοκτητών, να γίνεται κατά τρόπο που να δίδεται προτεραιότητα σε άστεγους και σε άτομα που βρίσκονται σε εξαιρετικά μεγάλη ανάγκη για στέγαση. Το πρόγραμμα θα καλύπτει επίσης την επιπλέον ανάγκη για εξυπηρετούμενη στέγαση και θα αναπτύσσει υπηρεσίες υποστήριξης για άστεγους και άλλες ειδικές ομάδες. Προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών, προτείνεται η δημιουργία σε αναπτυξιακά κέντρα συνεταιριστικών φορέων, που θα αποτελούνται από εκπροσώπους δημοτικών αρχών, πάροχων υπηρεσιών, του τρίτου τομέα και ιδιοκτητών ενοικιαζόμενης στέγης.

3.2.3 Διατήρηση της οικογενειακής αλληλεγγύης

Στα διάφορα ΕΣΔ περιλαμβάνονται πολλά μέτρα που συμβάλουν στη διατήρηση της οικογενειακής αλληλεγγύης. Σε αυτά περιλαμβάνονται τόσο κύριοι τομείς της πολιτικής, όπως η απασχόληση, η υποστήριξη του εισοδήματος, η στέγαση, η υγεία, η εκπαίδευση και η ισότητα των φύλων, όσο και πιο εξειδικευμένες πολιτικές για την υποστήριξη ιδιαίτερα ευάλωτων ομάδων, όπως παιδιά, ηλικιωμένοι και άτομα με ειδικές ανάγκες. Ωστόσο, είναι αξιοσημείωτο ότι μόνο ορισμένα κράτη μέλη δίνουν ιδιαίτερη προτεραιότητα στη διατήρηση της οικογενειακής αλληλεγγύης, ως κύριο τομέα της πολιτικής για την προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Πρόκειται για εκείνα τα κράτη μέλη που παραδοσιακά θεωρούν την οικογένεια ως τον πυρήνα των εθνικών στρατηγικών για την προώθηση της συνοχής, κυρίως την Πορτογαλία, την Ισπανία, την Ελλάδα, τη Γερμανία, την Ιρλανδία, την Ιταλία και την Αυστρία. Επισημαίνουν ιδιαίτερα το συνεχή ρόλο που πρέπει να διαδραματίζει η οικογένεια για την κοινωνική ενσωμάτωση των παιδιών, των ηλικιωμένων και των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Όλοι αναγνωρίζουν τις ταχείες διαρθρωτικές αλλαγές που επηρεάζουν τη φύση της οικογένειας (βλ. κεφάλαιο 1) και ότι, προκειμένου να μπορέσει η οικογένεια, στις διάφορες μορφές της, να συνεχίσει να διαδραματίζει κύριο ρόλο στην πρόληψη των κινδύνων αποκλεισμού, οι πολιτικές θα πρέπει να ανταποκρίνονται σε αυτές τις μεταβαλλόμενες συνθήκες.

Οι πολιτικές απαντήσεις περιλαμβάνουν τόσο γενικά μέτρα για την υποστήριξη όλων των οικογενειών όσο και ειδικά μέτρα για την προστασία από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό οικογενειών που αντιμετωπίζουν ειδικές δυσκολίες ή κρίσεις (όπως είναι η διάλυση της οικογένειας ή η άσκηση οικιακής βίας). Μπορούν επίσης να διαχωριστούν σε πολιτικές που έχουν ως στόχο την πρόληψη της φτώχειας ή τη διάσωση οικογενειών που βρίσκονται ήδη σε κατάσταση φτώχειας και σε πολιτικές που ενισχύουν την ικανότητα της οικογένειας να προωθήσει την ενσωμάτωση των ηλικιωμένων, των νέων και των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Γενικά, κρίνεται ότι η εφαρμογή ενός συνδυασμού πολιτικών είναι το πιο κατάλληλο μέσο για τη διατήρηση της οικογενειακής αλληλεγγύης. Αυτός ο συνδυασμός πολιτικών καλύπτει τους ακόλουθους κύριους τομείς:

- *εξασφάλιση οικονομικής σταθερότητας και καλύτερων συνθηκών διαβίωσης*, με την ευνοϊκή μεταχείριση οικογενειών στο πλαίσιο των συστημάτων φορολόγησης και πρόνοιας (Αυστρία, Γερμανία, Ιταλία και Λουξεμβούργο), αναγνώριση των διαφόρων ειδών οικογένειας, συμπεριλαμβανομένων ζευγαριών του ιδίου φύλου (Γερμανία), παροχή υποστήριξης σε άνεργες και ευάλωτες οικογένειες για την ανεύρεση εργασίας (Γαλλία) και παροχή επιδομάτων συντήρησης οικογενειών, σε γονείς παιδιών που χρειάζονται φροντίδα, προκειμένου να διευκολυνθεί η επιστροφή τους στην οικογένεια (Βέλγιο).

- *εξασφάλιση υποστήριξης σε περίπτωση διάλυσης της οικογένειας και διαζυγίου*, έτσι ώστε αυτό να μην οδηγήσει σε νέα φτώχεια, ανασφάλεια και αποκλεισμό και στην αύξηση του αριθμού των παιδιών που χρειάζονται φροντίδα (Γαλλία). Τα μέτρα περιλαμβάνουν υπηρεσίες διαμεσολάβησης και παροχής συμβουλών για περιπτώσεις χωρισμού, ειδική υποστήριξη και βοήθεια σε θύματα οικιακής βίας, ενίσχυση των γενικών οικονομικών παροχών σε οικογένειες με ένα γονέα, βελτίωση των διατάξεων όσον αφορά επιδόματα συντήρησης (Αυστρία) και μέτρα που θα εξασφαλίζουν ότι και οι δύο γονείς συμμετέχουν στην ανατροφή και στη φροντίδα των παιδιών (Σουηδία και Γαλλία).

- *βελτίωση των υπηρεσιών ενημέρωσης, κατάρτισης, υποστήριξης και παροχής συμβουλών*, που θα βοηθήσουν τις οικογένειες να αντιμετωπίσουν και να μειώσουν τυχόν διενέξεις, θα βελτιώσουν τις γονικές δεξιότητες, θα συμβάλουν στην καλύτερη υποστήριξη των παιδιών και στην αναγνώριση των δικαιωμάτων τους, στο πλαίσιο ευάλωτων οικογενειών (Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία) καθώς και στη διατήρηση της οικογενειακής ενότητας σε δύσκολες καταστάσεις και στην παραμονή των παιδιών σε σταθερές οικογενειακές δομές, αντί να αποδοθούν για μέριμνα σε ιδρύματα (Ιταλία και Πορτογαλία).

- *προώθηση τοπικών πρωτοβουλιών για ευάλωτες οικογένειες* σε μειονεκτούσες κοινότητες, όπως π.χ. η υποστήριξη που παρέχεται σε ΜΚΟ για την ανάπτυξη τοπικών ολοκληρωμένων συστημάτων υποστήριξης στην Ισπανία και η ανάπτυξη σε κοινοτική βάση κέντρων παροχής οικογενειακών υπηρεσιών στην Ιρλανδία.

- *προώθηση μέτρων για το συνδυασμό της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή*, όπως η αύξηση της παροχής ημερήσιας φροντίδας και η θέσπιση ελαστικών εργασιακών ρυθμίσεων (βλ. κεφάλαια 3.1.1 και 4 για περισσότερες λεπτομέρειες).

- *υποστήριξη και ενθάρρυνση των οικογενειών να αναλάβουν την κατ' οίκον φροντίδα ασθενών, ατόμων με ειδικές ανάγκες και ηλικιωμένων*, με την ενίσχυση των συστημάτων υποστήριξης στην κοινότητα, με την παροχή βοήθειας και κατάρτισης για την παροχή φροντίδας (Αυστρία, Ελλάδα, Ισπανία, Σουηδία, Ιταλία, Ιρλανδία) και συμβολή στο οικονομικό κόστος που προκύπτει από την παραίτηση από την εργασία για την παροχή φροντίδας, όπως το επίδομα για άτομα που παρέχουν φροντίδα (Ιρλανδία) και οι ασφαλιστικές ελαφρύνσεις (Αυστρία).

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΔΟΚΙΜΑΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (ΙΡΛΑΝΔΙΑ)

Η συμμετοχή της κοινότητας είναι σημαντική για την επιτυχή παροχή υποστήριξης που χρειάζονται κατά καιρούς οι οικογένειες. Στόχος αυτών των δοκιμαστικών σχεδίων είναι η παροχή μεγαλύτερης πρόσβασης σε επιτόπιες υπηρεσίες ενημέρωσης για οικογένειες, με την ανάπτυξη ενιαίων κέντρων επαφής. Βασίζονται λοιπόν σε μια διυπηρεσιακή προσέγγιση και στη στενή συνεργασία ανάμεσα σε κρατικούς οργανισμούς και σε εθελοντικές υπηρεσίες. Διατίθεται ένα βελτιωμένο πρόγραμμα υποστήριξης για μια μικρή ομάδα οικογενειών με σύνθετες ανάγκες, π.χ. πολύ νεαρές μόνες μητέρες, άλλοι μόνοι γονείς και εξαρτώμενοι(ες) συζύγοι σε νοικοκυριά που εξαρτώνται από την κοινωνική πρόνοια. Τα σχέδια προβλέπουν την προσωπική επαφή με τα εν λόγω άτομα, προκειμένου να αποκτήσουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν την προσωπική και οικογενειακή τους κατάσταση και να αποκτήσουν πρόσβαση σε ευκαιρίες εκπαίδευσης και απασχόλησης. Εφαρμόζονται σε τρία τοπικά γραφεία:- Waterford, Cork και Finglas, στο Δουβλίνο. Τα σχέδια υπόκεινται σε συνεχή αξιολόγηση και σε πρόσφατη έκθεση συνιστάται, μεταξύ άλλων, η ευρύτερη εφαρμογή τους. Η κυβέρνηση έχει διαθέσει στο Σχέδιο Εθνικής Ανάπτυξης 15,24 εκατ. € (12 εκατ. IR£) για την ανάπτυξη επιτυχημένων στοιχείων του δοκιμαστικού σχεδίου, για τη χρονική περίοδο 2000 – 2006. Η συνολική χρηματοδότηση για το σχέδιο οικογενειακών υπηρεσιών ανέρχεται σε 1,27 εκατ. € (1 εκατ. IR£) για το 2001.

3.3 Στόχος 3: Παροχή βοήθειας στους πιο ευάλωτους

(α) Προώθηση της κοινωνικής ένταξης γυναικών και ανδρών οι οποίοι κινδυνεύουν ιδίως λόγω της **αναπηρία** τους ή του γεγονότος ότι ανήκουν σε μια κοινωνική ομάδα που αντιμετωπίζει ιδιαίτερες δυσκολίες ένταξης να βρεθούν αντιμέτωποι με καταστάσεις επίμονης ανέχειας.

(β) Πορεία για την εξάλειψη των καταστάσεων κοινωνικού αποκλεισμού που πλήττουν τα **παιδιά** και παροχή κάθε δυνατότητας για μια επιτυχή κοινωνική ένταξη.

γ) Ανάπτυξη γενικών δράσεων οι οποίες θα απευθύνονται σε περιοχές **αντιμέτωπες με τον αποκλεισμό**.

Οι στόχοι αυτοί θα μπορέσουν να υλοποιηθούν ενσωματώνόμενοι στο σύνολο των λοιπών στόχων ή/και μέσω συγκεκριμένων πολιτικών και δράσεων.

3.3.1 Προώθηση της ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν διαρκή φτώχεια

Τα περισσότερα κράτη μέλη αναγνωρίζουν όλο και περισσότερο ότι τα άτομα με ειδικές ανάγκες ή τα άτομα που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα ένταξης, όπως οι άστεγοι, τα άτομα με ψυχικές ασθένειες, οι ναρκομανείς και οι αλκοολικοί, οι πρώην κρατούμενοι και οι πόρνες, αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο διαρκούς φτώχειας. Παρ' ό,τι πολλές από τις ανάγκες τους μπορούν να καλυφθούν με τη βελτίωση της πρόσβασης στα κύρια συστήματα παροχής υπηρεσιών, αυτό συχνά δεν είναι αρκετό, ακόμη και στα πιο αναπτυγμένα και εκτενή συστήματα. Αυτό επιβεβαιώνεται από στοιχεία που δείχνουν χαμηλό ποσοστό αξιοποίησης κύριων υπηρεσιών από τις ομάδες αυτές.

Επομένως, για τα άτομα που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα ένταξης πρέπει να αναπτυχθούν ειδικές κοινωνικές υπηρεσίες, οι οποίες θα συμβάλουν ώστε τα άτομα αυτά να αυτοβοηθούνται στο μέγιστο δυνατό βαθμό και να συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνία. Τα μέτρα για τις ομάδες αυτές περιλαμβάνουν συστήματα παροχής προσωπικής βοήθειας και ημερήσιων καταφυγίων, ενώ ιδιαίτερη προσοχή δίδεται στην ανάπτυξη ολοκληρωμένων και εξατομικευμένων πακέτων υποστήριξης, ώστε να βοηθηθεί η ένταξή τους.

Όσον αφορά τα άτομα με ειδικές ανάγκες, η πλειοψηφία των κρατών μελών αναγνωρίζει ότι πρόκειται για μια ομάδα που διατρέχει κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού, καθορίζοντας μια λίγο έως πολύ εκτενή στρατηγική για την ένταξή τους. Η Γαλλία και το Λουξεμβούργο παρουσιάζουν τις πολιτικές τους όσον αφορά τα άτομα με ειδικές ανάγκες σε χωριστά πολιτικά έγγραφα, τα οποία απλώς αναφέρονται στα αντίστοιχα ΕΣΔ των χωρών αυτών.

Θετική εξέλιξη αποτελεί το γεγονός ότι ορισμένα κράτη μέλη έχουν θέσει **εθνικούς** στόχους για την αύξηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες (Σουηδία, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία). Άλλα κράτη μέλη επαναλαμβάνουν τους στόχους αύξησης των επιπέδων απασχόλησης των ατόμων με ειδικές ανάγκες, που περιλαμβάνονταν στα ΕΣΔ αυτών των χωρών για την απασχόληση για το 2001 (Σουηδία, Ιρλανδία, Πορτογαλία, Αυστρία, ΗΒ και Γερμανία). Ωστόσο, στα ΕΣΔ για την κοινωνική ενσωμάτωση δεν περιέχονται νέες σημαντικές πολιτικές πρωτοβουλίες για την απασχόληση.

Ορισμένα κράτη μέλη αναγνωρίζουν ότι τα άτομα με ειδικές ανάγκες παρουσιάζουν χαμηλότερο ποσοστό **συμμετοχής στην εκπαίδευση**, κάτι που στη συνέχεια έχει επίδραση στη μελλοντική τους απασχολησιμότητα. Από στοιχεία του ECHP για το 1996 προκύπτει ότι τα άτομα με ειδικές ανάγκες έχουν λιγότερες πιθανότητες να φθάσουν στο υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης και περισσότερες πιθανότητες να σταματήσουν πρόωρα τις σπουδές τους (στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έφθασε το 9% των ατόμων με ειδικές ανάγκες, σε σύγκριση με το 18% των ατόμων χωρίς ειδικές ανάγκες).

Αποτελεί ιδιαίτερα ευχάριστο γεγονός ότι ένας αυξανόμενος αριθμός κρατών μελών αναγνωρίζει τη σπουδαιότητα της ένταξης των παιδιών με ειδικές ανάγκες στο κύριο εκπαιδευτικό σύστημα:

- Η Αυστρία σχεδιάζει να επεκτείνει την ένταξη των μαθητών με ειδικές ανάγκες στο ένατο σχολικό έτος, από το 2001-2002.
- Στο ΗΒ, ο νόμος του 1995 περί των διακρίσεων λόγω αναπηρίας, έχει πλέον επεκταθεί και στην εκπαίδευση.
- Στις Κάτω Χώρες, σε συνέχεια της εισαγωγής του ατομικού συστήματος χρηματοδότησης μαθητών, τον Αύγουστο του 2000, οι γονείς έχουν πλέον την επιλογή εγγραφής παιδιών τους με ειδικές ανάγκες σε ειδικό σχολείο ή σε κανονικό σχολείο, με τη διάθεση στο σχολείο ενός χρηματικού ποσού για να προβεί στις ειδικές προσαρμογές για το παιδί.
- Στη Γερμανία και την Ιταλία, οι μαθητές με ειδικές ανάγκες εντάσσονται σε κανονικό σχολείο, που προσφέρει εκπαίδευση σε όλους, προκειμένου να μπορέσουν οι μαθητές αυτοί να αξιοποιήσουν το πλήρες δυναμικό τους. Ανάλογα με το παιδί και το βαθμό της αναπηρίας παρέχεται ειδική παιδαγωγική υποστήριξη.
- Η Ισπανία παρέχει ειδικές υπηρεσίες υποστήριξης στον τομέα της εκπαίδευσης. Έχουν αναπτυχθεί σχέδια για την επέκταση και την υποστήριξη προγραμμάτων για κωφούς και άτομα με προβλήματα ακοής σε όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα.

Παρά τις αυξανόμενες αποδείξεις ότι τα άτομα με ειδικές ανάγκες που είναι ενταγμένα στο κύριο εκπαιδευτικό σύστημα έχουν περισσότερες πιθανότητες να αναπτύξουν τις κοινωνικές και επαγγελματικές δεξιότητες που απαιτούνται στην αγορά εργασίας, σε ορισμένα κράτη μέλη εξακολουθεί να υφίσταται η παροχή χωριστής εκπαίδευσης για άτομα με ειδικές ανάγκες. Για παράδειγμα, στο Βέλγιο έχει αυξηθεί ο αριθμός των παιδιών που παρακολουθεί

ειδική εκπαίδευση. Ωστόσο, το Βέλγιο έχει αρχίσει την εφαρμογή ενός σχεδίου για την ένταξη, έως το 2003, 60 μαθητών με ειδικές ανάγκες στα κανονικά σχολεία.

Ένας δυσανάλογα μεγάλος αριθμός ατόμων με ειδικές ανάγκες κρίνεται ακατάλληλος για **κατάρτιση**, λόγω πολύ χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου. Πρέπει να θεσπιστούν λιγότερο περιοριστικά κριτήρια επιλεξιμότητας, ώστε να αυξηθεί η πρόσβαση στην κατάρτιση και τον εκσυγχρονισμό δεξιοτήτων. Ορισμένα καινοτόμα μέτρα εντοπίζονται στα ακόλουθα κράτη μέλη:

- Σουηδία: άτομα με ειδικές ανάγκες που δεν διαθέτουν βασική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση επιλέγονται για κατάρτιση, στο πλαίσιο των βασικών προγραμμάτων για την αγορά εργασίας.
- Φινλανδία: η μεταρρύθμιση του νόμου του 1999 περί επιδομάτων αποκατάστασης κατέστησε δυνατή την καταβολή σε νέους άνω των 16 ετών επιδομάτων αποκατάστασης, αντί αναπηρικών συντάξεων, προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβασή τους στην επαγγελματική κατάρτιση. Το επίδομα αυτό επεκτάθηκε από το 2001 και σε νέους έως 20 ετών.
- Αυστρία: παρέχεται ειδική υποστήριξη κατά τη μεταβατική περίοδο από το σχολείο στην εργασία. Δημιουργία ομάδων που θα συμβάλουν στην προώθηση της επαγγελματικής ένταξης ατόμων με ειδικές ανάγκες που φεύγουν από το σχολείο.

Πολλά άτομα με ειδικές ανάγκες είναι οικονομικά ανενεργά και εξαρτώνται από τη λήψη παροχών αναπηρίας για μεγάλες συνήθως χρονικές περιόδους. Σε ορισμένες χώρες (π.χ. Κάτω Χώρες) ο αριθμός αυτών των ατόμων παρουσίασε αυξητικές τάσεις, με αποτέλεσμα να αναπτύξουν οι εθνικές αρχές εναλλακτικές λύσεις για τα ανενεργά άτομα με ειδικές ανάγκες και να λάβουν νέα μέτρα για τη βελτίωση της **απασχολησιμότητας** αυτών των ατόμων. Ορισμένα κράτη μέλη περιέχουν στα ΕΣΔ παραδείγματα παρόμοιων μέτρων:

- Η Σουηδία πρότεινε πρόσφατα αλλαγές στο ισχύον σύστημα για τις αναπηρικές συντάξεις. Αυτές οι συντάξεις θα αντικατασταθούν από επιδόματα ασθενείας και θα ενσωματωθούν στο σύστημα ασφάλισης υγείας, αντί του συστήματος συντάξεων γήρατος. Προτείνεται ένα νέο "επίδομα δραστηριότητας" για άτομα κάτω των 30 ετών, για να ενθαρρύνει τα άτομα αυτά να αναλάβουν δραστηριότητες ανάλογα με τις ικανότητές τους, χωρίς κίνδυνο για την οικονομική τους ασφάλεια.
- Η Φινλανδία προχώρησε στη μεταρρύθμιση του νόμου περί εθνικών συντάξεων, του 1999, ώστε να μπορέσουν οι αναπηρικές συντάξεις να παγώνουν κατά περιόδους απασχόλησης, προκειμένου να διευκολύνεται η είσοδος ατόμων με ειδικές ανάγκες στην αγορά εργασίας.
- Η Αυστρία θέσπισε επιδοτήσεις επαγγελματικής ένταξης, με την προσωρινή καταβολή μισθών, ως κίνητρο για την πρόσληψη ατόμων με ειδικές ανάγκες. Οι συντάξεις αναπηρίας θα συνδυάζονται με μέτρα ενεργοποίησης, ώστε να προλαμβάνεται ο κίνδυνος κοινωνικού αποκλεισμού.
- Η Δανία διαθέτει συστήματα ελαστικών ρυθμίσεων εργασίας και προστατευόμενης εργασίας, με επιδοτήσεις μισθών για άτομα με ειδικές ανάγκες.
- Το Λουξεμβούργο πρότεινε πρόσφατα αλλαγές στο ισχύον σύστημα απασχόλησης και αμοιβής ατόμων με ειδικές ανάγκες, ώστε να ενισχυθεί η αυτονομία τους.

Ορισμένα κράτη μέλη ακολουθούν μια προσέγγιση μεγαλύτερης ενσωμάτωσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες, συνεκτιμώντας τις ανάγκες τους κατά τη χάραξη πολιτικών, στο πλαίσιο της έννοιας "**Σχεδιασμός για όλους**". Στην Ελλάδα αναπτύσσεται ένα πρόγραμμα στο πλαίσιο του Σχεδιασμού για όλους, το οποίο συμπεριλαμβάνει την εξάλειψη αρχιτεκτονικών εμποδίων με στόχο το σχεδιασμό πόλεων που θα είναι πιο φιλικές στα άτομα με ειδικές ανάγκες (πεζοδρόμια, πλατείες, διαβάσεις πεζών). Η πιο θετική προσέγγιση εντοπίζεται στην Αυστρία, η οποία κάνει ένα βήμα περισσότερο και προωθεί ένα περιβάλλον φιλικό στα άτομα με ειδικές ανάγκες. Η ύπαρξη στέγης φιλικής προς τα άτομα με ειδικές ανάγκες αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ένταξη των ατόμων αυτών στην πρώτη αγορά εργασίας. Ως εκ τούτου, η Αυστρία θα λάβει πρόσθετα μέτρα για το σχεδιασμό επίπλων, θέσεων εργασίας και τεχνικών εγκαταστάσεων φιλικών προς τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Η Δανία έχει θεσπίσει νομοθεσία για την εξασφάλιση ίσων δικαιωμάτων για τα άτομα με ειδικές ανάγκες και για τη βελτίωση της πρόσβασης σε κτίρια που χρησιμοποιούνται από κρατικούς οργανισμούς, κατά τη διάρκεια του 2001.

Η πρόσβαση στις **μεταφορές** είναι αποφασιστικής σημασίας για την κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν αναλάβει πρωτοβουλίες όσον αφορά τη δυνατότητα πρόσβασης στις δημόσιες μεταφορές (Κάτω Χώρες, Ισπανία, Ιρλανδία και Ελλάδα). Ιδιαίτερα φιλόδοξα μέτρα αναφέρονται στο ολλανδικό ΕΣΔ: προκειμένου να καταστούν οι μεταφορές με σιδηρόδρομο και περιφερειακά λεωφορεία 100% προσβάσιμες, έως το 2010 και 2030 αντίστοιχα, η ολλανδική κυβέρνηση εφαρμόζει μέτρα βελτίωσης της πρόσβασης, τα οποία αφορούν τα οχήματα, τους σταθμούς, τις αποβάθρες, τις στάσεις λεωφορείων, τα ωράρια, τα γραφεία έκδοσης εισιτηρίων και τα μηχανήματα αυτόματης έκδοσης εισιτηρίων. Επίσης, ο νόμος του 2000 περί μεταφοράς επιβατών, ορίζει ότι κατά την ανάθεση δημόσιων συμβάσεων για μεταφορές, η κυβέρνηση πρέπει να περιλαμβάνει στις προδιαγραφές και τη δυνατότητα πρόσβασης.

Πολλά κράτη μέλη αναγνωρίζουν ότι τα άτομα με ειδικές ανάγκες έχουν το **δικαίωμα να ζουν ανεξάρτητα**. Τον Οκτώβριο του 2000 τέθηκε σε ισχύ στις Κάτω Χώρες το προσωρινό σύστημα παροχής κινήτρων στέγασης και φροντίδας. Το σύστημα αυτό προωθεί το συνδυασμό στέγασης και παροχής φροντίδας, έτσι ώστε να μπορούν τα άτομα με ειδικές ανάγκες να ζουν για όσο το δυνατόν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα ανεξάρτητα. Στην Ελλάδα, τα άτομα με ειδικές ανάγκες που ζούσαν σε κλειστά ιδρύματα ενσωματώνονται σταδιακά σε συστήματα ειδικής ανεξάρτητης ή ημιανεξάρτητης διαβίωσης, ενώ έχουν ταυτόχρονα τη δυνατότητα συμμετοχής σε κατάρτιση ή ημερήσια επαγγελματικά προγράμματα. Στη Δανία διατίθενται ειδικοί πόροι για την κατασκευή οικιών για άτομα με σωματικές αναπηρίες ηλικίας κάτω των 60 ετών. Στη Σουηδία έχουν καταργηθεί σχεδόν όλοι οι οίκοι και τα ειδικά νοσοκομεία για άτομα με πνευματικές αναπηρίες και περισσότερα από 6000 άτομα έχουν μεταφερθεί σε συγκροτήματα κατοικιών ή σε ιδιόκτητα σπίτια. Στο ΗΒ, τα προγράμματα "φροντίδας και επιδιόρθωσης" συμβάλουν στη χρηματοδότηση επιδιορθώσεων σπιτιών, έτσι ώστε τα άτομα που κατοικούν σε αυτά να παραμείνουν στην τοπική τους κοινότητα και να μη μετακινηθούν σε νοσοκομεία ή οίκους. Στη Σκωτία έχει τεθεί ως στόχος η αύξηση του ποσοστού των ατόμων με μαθησιακές μειονεξίες που θα μπορούν να ζουν στο σπίτι ή σε "σπιτικό" περιβάλλον.

3.3.2 Εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού μεταξύ των παιδιών

Υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός διεθνών ερευνών, από τις οποίες προκύπτει ότι οι επιδόσεις στην εκπαίδευση επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από την απόκτηση εμπειριών σε νεαρή ηλικία και ότι πρέπει να καταβληθούν στοχευμένες προσπάθειες σε πρώιμο στάδιο για την αποτελεσματική αντιμετώπιση εκπαιδευτικών μειονεκτημάτων και προβλημάτων

αλφαριθμητισμού. Παιδιά που προέρχονται από φτωχό περιβάλλον και ευάλωτες ομάδες συχνά αντιμετωπίζουν κίνδυνο αποκλεισμού.

Στο πλαίσιο των συστημάτων τους, σε πολλά κράτη μέλη (Φινλανδία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Πορτογαλία, Σουηδία, Ισπανία και ΗΒ) δίδεται έμφαση στην ανάπτυξη μιας πιο καθολικής και υψηλής ποιότητας εκπαίδευσης για μικρά παιδιά καθώς και συστημάτων υποστήριξης, με ιδιαίτερη εστίαση σε θέματα πρόσβασης, καταλληλότητας και προσιτότητας για παιδιά που προέρχονται από μειονεκτούσες οικογένειες και ευάλωτες ομάδες. Η Πορτογαλία αναφέρει στο ΕΣΔ που έχει υποβάλει την εξάλειψη της παιδικής φτώχειας έως το 2010, ως έναν από τους κύριους στόχους, όπως επίσης και την ατομική προσέγγιση όλων των κοινωνικά αποκλεισμένων παιδιών και εφήβων εντός 3 μηνών, με σκοπό την επανένταξή τους στο σχολείο. Το ΗΒ θέτει ως στόχο την εξάλειψη της παιδικής φτώχειας εντός είκοσι ετών.

Σε πολλά κράτη μέλη, όπως η Ελλάδα, οι Κάτω Χώρες και το ΗΒ, δίδεται έμφαση στον πρώιμο εντοπισμό παιδιών με ιδιαίτερες δυσκολίες μάθησης, ομιλίας και ανάπτυξης καθώς επίσης και στην ανάπτυξη συστημάτων παροχής κατάλληλης υποστήριξης. Στις Κάτω Χώρες δίδεται έμφαση στον καλύτερο εντοπισμό μειονεξιών και στην παροχή εντατικών προγραμμάτων γλώσσας και γενικής ανάπτυξης σε προσχολικό επίπεδο κατά τα δύο πρώτα έτη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, στο πλαίσιο μιας εκτενούς προσέγγισης όσον αφορά το εκπαιδευτικό μειονέκτημα. Τα σχέδια της Ελλάδας για την ανάπτυξη μηχανισμών για την έγκαιρη διάγνωση δυσκολιών μάθησης και ομιλίας αποτελούν ενδιαφέρουσα πρωτοβουλία.

Το πρόγραμμα "Ασφαλής εκκίνηση" (Sure Start) στο ΗΒ

Το πρόγραμμα ασφαλής εκκίνηση αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο των προσπαθειών της κυβέρνησης του ΗΒ για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Σκοπός του είναι η θετική παρέμβαση στη ζωή παιδιών ηλικίας κάτω των 4 ετών που ζουν σε συνθήκες φτώχειας. Οι τέσσερις στόχοι του συνίστανται στη βελτίωση της κοινωνικής και συναισθηματικής εξέλιξης, τη βελτίωση της υγείας, τη βελτίωση της ικανότητας των παιδιών για μάθηση και την ενίσχυση των οικογενειών και των κοινοτήτων.

Το πρόγραμμα επιδιώκει την επίτευξη των στόχων του μέσω των εξής: σύσταση τοπικών προγραμμάτων σε συνοικίες με μεγάλο ποσοστό παιδιών που ζουν σε συνθήκες φτώχειας, προκειμένου να βελτιωθούν οι υπηρεσίες για οικογένειες με παιδιά κάτω των 4 ετών· διάδοση ορθών πρακτικών από άλλα προγράμματα, σε κάθε άτομο που συμμετέχει στην παροχή υπηρεσιών για μικρά παιδιά· εξασφάλιση ότι κάθε τοπικό πρόγραμμα θα συμβάλει στην επίτευξη ενός συνόλου εθνικών στόχων.

Παρ' ό,τι τα τοπικά προγράμματα διαφέρουν, ανάλογα με τις τοπικές ανάγκες, όλα περιλαμβάνουν επισκέψεις σε σπίτια, παροχή υποστήριξης σε οικογένειες και γονείς, υψηλής ποιότητας δυνατότητες παιχνιδιού, μάθησης και παιδικής φροντίδας και πρωτογενή και κοινοτική φροντίδα της υγείας. Στα χαρακτηριστικά του προγράμματος περιλαμβάνονται η συνεργασία, η στενή συνεργασία με γονείς και τοπικές κοινότητες και η ανάπτυξη μιας προληπτικής προσέγγισης.

Έως το Μάιο του 2004, θα εφαρμόζονται στην Αγγλία τουλάχιστον 500 προγράμματα ασφαλούς εκκίνησης, τα οποία θα απευθύνονται στο ένα τρίτο των παιδιών ηλικίας κάτω των 4 ετών που ζουν σε συνθήκες φτώχειας. Η κρατική χρηματοδότηση θα φθάσει τα 499 εκατ. £ το 2003/4. Παρόμοιες ενέργειες αναπτύσσονται και από τις αρχές στη Σκωτία και τη Βόρειο Ιρλανδία.

3.3.3 Ανάλυση δράσης προς όφελος περιοχών που πλήττονται από τον αποκλεισμό

Η πλειοψηφία των κρατών μελών αναφέρεται στη γεωγραφική διάσταση του κοινωνικού αποκλεισμού, στο πλαίσιο των ΕΣΔ. Εντοπίζονται σαφώς τρεις κύριες προκλήσεις:

- Η Ιταλία και η Γερμανία, και ως ένα βαθμό η Ισπανία και η Φινλανδία, επισημαίνουν την ανάγκη να ξεπεραστούν οι *περιφερειακές ανισότητες*. Στο ΕΣΔ του Βελγίου αναφέρεται σημαντική αύξηση της διαφοράς στα ποσοστά απασχόλησης μεταξύ διαφόρων περιοχών, ενώ η Γαλλία προβάλλει το θέμα των υπερπόντιων εδαφών της.
- Η Πορτογαλία, η Δανία, η Σουηδία, η Φινλανδία, οι Κάτω Χώρες, το ΗΒ και η Γαλλία αναπτύσσουν δράση για την υποστήριξη *υποβαθμισμένων περιοχών και συνοικιών* και για τον τερματισμό του οικονομικού και κοινωνικού διαχωρισμού, ειδικά σε αστικές περιοχές.
- Οι Κάτω Χώρες, η Αυστρία, η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Πορτογαλία και η Ισπανία προβάλλουν το θέμα του αυξανόμενου συγκριτικού μειονεκτήματος *αγροτικών περιοχών*.

Τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο των ΕΣΔ, ακολουθούν βασικά δύο πολιτικές προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων. Ένας σημαντικός αριθμός ενεργειών μπορεί να χαρακτηριστεί ως πολιτικές δικαιοσύνης και αντιστάθμισης. Οι πολιτικές αυτές έχουν ως στόχο την παροχή κάποιας μορφής αντιστάθμισης για το σχετικό μειονέκτημα που αντιμετωπίζει μια περιοχή. Ένα δεύτερο σύνολο μέτρων, περισσότερο προληπτικής μορφής, στοχεύει στην κεφαλαιοποίηση των πλεονεκτημάτων και των δυνατοτήτων σε μειονεκτούσες περιοχές.

Στα ΕΣΔ εντοπίζονται παραδείγματα πολιτικών δικαιοσύνης και αντιστάθμισης, όπως:

Ειδική στήριξη του εισοδήματος για νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα σε υποβαθμισμένες και ορεινές περιοχές, στην Ελλάδα και την Πορτογαλία.

Ευθυγράμμιση του ελάχιστου εισοδήματος και του επιδόματος μόνου γονέα στα υπερπόντια διαμερίσματα και εδάφη με τα επίπεδα που ισχύουν στη μητροπολιτική Γαλλία.

Αναδιάρθρωση των χρεών αγροτών που έχουν περιέλθει σε ένδεια χωρίς τη θέλησή τους, στην Αυστρία.

Παρέχονται επίσης διάφορες ενδιαφέρουσες προληπτικές πολιτικές:

- Ολοκληρωμένη στρατηγική στέγασης με σκοπό την τόνωση της ζήτησης για υφιστάμενη στέγη σε περιοχές όπου σημειώνεται μείωση του πληθυσμού (έκθεση 'Pidot'), στη Φινλανδία.
- Η αστική επιτροπή στη Δανία καταρτίζει αστικές, στεγαστικές και πολιτιστικές στρατηγικές για εκτεθειμένες αστικές και οικιστικές περιοχές με συγκέντρωση κοινωνικών, κυκλοφοριακών, πολιτιστικών και εργασιακών προβλημάτων.
- Το πρόγραμμα Αστερίας στην Ελλάδα προωθεί τη δικτύωση των τοπικών αρχών για την ενίσχυση των υπηρεσιών που παρέχονται στους πολίτες. Το πρόγραμμα Ιπποκράτης στοχεύει στη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες φροντίδας της υγείας σε μικρά νησιά.
- Στη Σουηδία παρέχεται ειδική υποστήριξη (4 δισ. SEK από το 1999 έως το 2003) σε 24 οικιστικές περιοχές που έχουν πληγεί σοβαρά από την οικονομική κρίση και για τη στέγαση μεγάλου ποσοστού μεταναστών, με τη σύναψη συμφωνιών τοπικής ανάπτυξης με τις μητροπολιτικές αρχές.

- Στη Γαλλία δημιουργήθηκε ένα ειδικό ταμείο για την οικονομική αναζωογόνηση 751 εξαθλιωμένων αστικών συνοικιών, σε συνδυασμό με την εφαρμογή ειδικών μέτρων για την ανεργία των νέων.
- Στις Κάτω Χώρες έχει σχεδιαστεί η ολοκληρωμένη "πολιτική μεγάλων πόλεων 2000" (Grotestedenbleid), για υποβαθμισμένες αστικές συνοικίες (σε 30 πόλεις μεσαίου μεγέθους), βάσει μετρήσιμων στόχων.
- Το πρόγραμμα "Η κοινωνική πόλη", στη Γερμανία, έχει ως στόχο την προώθηση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής προσέγγισης σε υποβαθμισμένες αστικές συνοικίες - συμπληρωματικοί πόροι και μέτρα απευθύνονται σε μειονεκτούντα άτομα.
- Το πρόγραμμα τοπικής ανάπτυξης/κοινωνικής ενσωμάτωσης στην Ιρλανδία (με προϋπολογισμό 280 εκατ. € για την περίοδο 2000 – 2003) βασίζεται σε μια προσέγγιση εταιρικής σχέσης και απευθύνεται σε περιοχές με υψηλή συγκέντρωση ανέργων, νέων που βρίσκονται σε κίνδυνο, μόνων γονέων, περιοδευόντων και ατόμων που ζητούν άσυλο.
- Στην Πορτογαλία, κατά τα επόμενα δύο έτη, αναμένεται να αναπτυχθούν 50 "αστικές συμβάσεις κοινωνικής ανάπτυξης", με στόχο τη δημιουργία πόλεων χωρίς περιορισμούς. Η διαχείριση θα ασκείται σε συνεργασία ανάμεσα σε τοπικούς, εθνικούς, ιδιωτικούς και δημόσιους παράγοντες.
- Στο ΗΒ, το σχέδιο δράσης εθνικής στρατηγικής για την ανανέωση συνοικιών (με προϋπολογισμό περίπου 1 δισ. £) θα συμβάλει στην εστίαση κύριων προγραμμάτων ειδικά στις πιο υποβαθμισμένες περιοχές. Τελικός στόχος είναι η εξάλειψη χωροταξικών διαφορών σε ένα διάστημα 10-20 ετών.

Εθνική στρατηγική για την ανανέωση συνοικιών στο ΗΒ

Η κυβέρνηση του ΗΒ, ύστερα από προσεκτική έρευνα, εφαρμόζει μια εκτενή στρατηγική για τη μείωση των διαφορών ανάμεσα σε υποβαθμισμένες περιοχές και την υπόλοιπη Αγγλία, έτσι ώστε, εντός 10-20 ετών, κανείς να μη μειονεκτεί σοβαρά λόγω της περιοχής στην οποία ζει. Η στρατηγική αυτή στοχεύει στην επίλυση των κύριων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι υποβαθμισμένες περιοχές, όπως τα υψηλά επίπεδα ανεργίας και εγκληματικότητας, η βελτίωση της υγείας, της εκπαίδευσης, της στέγασης και του φυσικού περιβάλλοντος. Πρόκειται για μια εκτενή προσέγγιση για την αντιμετώπιση της υποβάθμισης περιοχών, με τη συνεργασία των παραγόντων σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Η προσέγγιση αυτή δίνει έμφαση στη δημιουργία τοπικών εταιρικών σχέσεων στρατηγικής σημασίας, με τη συμμετοχή του δημόσιου, του ιδιωτικού, του εθελοντικού και του κοινοτικού τομέα, αλλά και στη διαχείριση των συνοικιών. Το πρόγραμμα θα συμβάλει στη διάθεση πόρων από τους βασικούς προϋπολογισμούς για τις πιο υποβαθμισμένες περιοχές και προβλέπει την επίτευξη ελάχιστων στόχων. Η μονάδα ανανέωσης των συνοικιών (Neighbourhood Renewal Unit), η οποία ηγείται στην εφαρμογή της στρατηγικής θα φροντίσει ώστε να υλοποιηθούν οι δεσμεύσεις που ανέλαβε η κυβέρνηση σε 105 περιπτώσεις. Θα παρακολουθεί την πρόοδο και θα αναθέσει σε ανεξάρτητο φορέα τη διεξαγωγή αξιολόγησης της στρατηγικής. Οι προσπάθειες αυτές θα υποστηριχθούν από τη στατιστική υπηρεσία για τις συνοικίες (Neighbourhood Statistics Service). Για την εφαρμογή αυτής της στρατηγικής διατίθενται σημαντικοί πόροι - 900 εκατ. £ από το ταμείο ανανέωσης συνοικιών (Neighbourhood Renewal Fund) που προορίζονται για τις 88 πιο υποβαθμισμένες περιοχές, 36 εκατ. £ από το ταμείο ενίσχυσης κοινοτήτων (Community Empowerment Fund) και 45 εκατ. £ για δοκιμαστικά σχέδια διαχείρισης συνοικιών.

3.4 Στόχος 4: Κινητοποίηση του συνόλου των παραγόντων

(α) Προώθηση σύμφωνα με τις εθνικές πρακτικές **της συμμετοχής και της έκφρασης των ατόμων σε κατάσταση αποκλεισμού**, ιδίως όσον αφορά την κατάστασή τους και τις πολιτικές και τις δράσεις που αναπτύσσονται γι αυτούς.

(β) **Εξασφάλιση της ένταξης της καταπολέμησης παντός αποκλεισμού** στο σύνολο των πολιτικών, ιδίως:

- με την παράλληλη κινητοποίηση των αρχών σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους·
- με την ανάπτυξη των κατάλληλων διαδικασιών και δομών συντονισμού·
- με την προσαρμογή των διοικητικών και κοινωνικών υπηρεσιών στις ανάγκες των προσώπων σε κατάσταση αποκλεισμού και ευαισθητοποιώντας στις ανάγκες αυτές τους επί τόπου παράγοντες.

(γ) **Προώθηση του διαλόγου και της εταιρικής σχέσης** μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων δημοσίων και ιδιωτικών παραγόντων, κυρίως:

- με τη συμμετοχή των **κοινωνικών εταίρων, των μη κυβερνητικών οργανώσεων και των οργανώσεων κοινωνικών υπηρεσιών**, λαμβάνοντας υπόψη τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους στον τομέα της καταπολέμησης παντός αποκλεισμού·
- ενθαρρύνοντας **όλους τους πολίτες** προκειμένου να αναλάβουν υπεύθυνη δράση όσον αφορά την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού·
- ευνοώντας την κοινωνική υπευθυνότητα των **επιχειρήσεων**.

Η κινητοποίηση όλων των αρμόδιων παραγόντων, στον αντίστοιχο τομέα αρμοδιότητάς τους, αποτελεί βασικό στοιχείο μιας ολοκληρωμένης και συμμετοχικής στρατηγικής για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας: Οι διοικητικές αρχές των κρατών μελών, οι τοπικές και περιφερειακές αρχές, οι υπηρεσίες που είναι επιφορτισμένες με την καταπολέμηση του αποκλεισμού, οι κοινωνικοί εταίροι, οι οργανώσεις παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις - όλοι είναι υπεύθυνοι για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Αν και συχνά παραβλέπεται, υπάρχουν και άλλοι αρμόδιοι παράγοντες που μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο: τα πανεπιστήμια και ερευνητικά ιδρύματα, οι εθνικές στατιστικές υπηρεσίες, τα μέσα επικοινωνίας και, κυρίως, τα πραγματικά θύματα του αποκλεισμού.

Η κινητοποίηση όλων αυτών είναι σημαντική, από άποψη τόσο νομιμότητας όσο και αποτελεσματικότητας. Πρώτον, η πολυδιάστατη φύση του κοινωνικού αποκλεισμού απαιτεί την ανάπτυξη πολιτικών προσεγγίσεων που θα τέμνουν πολλούς θεσμικούς και πολιτικούς τομείς. Δεύτερον, για λόγους διοικητικής αποτελεσματικότητας, τα μέτρα πρέπει να σχεδιάζονται και να εφαρμόζονται από την αρμόδια αρχή στο σωστό επίπεδο. Η κινητοποίηση αυτή είναι αναγκαία σε κάθε στάδιο του πολιτικού κύκλου: από το σχεδιασμό και την υλοποίηση έως την παρακολούθηση και την αξιολόγηση.

3.4.1 Προώθηση της συμμετοχής και της έκφρασης των ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση αποκλεισμού

Αναγνωρίζεται ευρέως η ανάγκη μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για την προώθηση της συμμετοχής των ατόμων σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Ακόμη, ο στόχος αυτός δεν εκφράζεται σαφώς και συστηματικά σε συγκεκριμένα πολιτικά μέτρα, στο πλαίσιο των ΕΣΔ, παρ' ότι υπάρχουν πειστικές ενδείξεις ότι η αποτυχία συμπερίληψης αποκλεισμένων κοινοτήτων αποτελεί βασική αδυναμία της πολιτικής πρακτικής. Σε εθνικό επίπεδο, η συμμετοχή και η έκφραση ατόμων σε κατάσταση αποκλεισμού εξασφαλίζεται έμμεσα από δίκτυα ΜΚΟ. Σε τοπικό επίπεδο, λίγα μόνο κράτη μέλη ή/και τοπικές αρχές έχουν θέσει σε εφαρμογή μηχανισμούς και κατάλληλες ρυθμίσεις που προσφέρουν τη δυνατότητα έκφρασης στους πλέον ευάλωτους.

Δύο σύνολα καινοτόμων προσεγγίσεων όσον αφορά τη συμμετοχή αξίζουν ιδιαίτερης προσοχής. Σε εθνικό επίπεδο, στις Κάτω Χώρες έχει δημιουργηθεί η "συμμαχία για κοινωνική δικαιοσύνη", με τη συμμετοχή δικαιούχων παροχών, εκκλησιών και εργατικών ενώσεων, η οποία έχει δύο φορές το χρόνο συνομιλίες με την κυβέρνηση και τις δημοτικές και επαρχιακές αρχές για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Σε τοπικό επίπεδο, έχουν αναπτυχθεί ενδιαφέρουσες πρωτοβουλίες για την άμεση συμμετοχή των δικαιούχων στη δημιουργία, την εποπτεία ή την αξιολόγηση τοπικών πρωτοβουλιών, όπως είναι η ανάπτυξη τοπικών στρατηγικών συνεργασιών στο ΗΒ ή τα προγράμματα τοπικής ανάπτυξης και το, συγχρηματοδοτούμενο από την ΕΕ, πρόγραμμα ειρήνης και συνδιαλλαγής στην Ιρλανδία και τη Βόρειο Ιρλανδία.

3.4.2 Ένταξη της καταπολέμησης του αποκλεισμού σε όλες τις πολιτικές

Η θεσμική διάρθρωση διαφέρει σημαντικά ανάμεσα στα κράτη μέλη, όσον αφορά τα πολιτικά τους συστήματα και τα συστήματα κοινωνικής προστασίας. Ενώ οι τοπικές αρχές είναι αρμόδιες για την εφαρμογή πολιτικών μέτρων, ο σχεδιασμός και η συνολική πολιτική αρμοδιότητα υπάγεται συνήθως στις περιφερειακές ή/και εθνικές αρχές, ανάλογα με τον τομέα της πολιτικής. Επομένως, πρέπει να κινητοποιηθούν οι δημόσιες αρχές και να αναπτυχθούν κατάλληλες διαδικασίες συντονισμού σε κάθε επίπεδο, για την εξασφάλιση της σωστής παροχής υπηρεσιών και πολιτικών μέτρων.

Κινητοποίηση των αρχών και ανάπτυξη κατάλληλων διαδικασιών συντονισμού σε εθνικό επίπεδο

Σε όλα τα κράτη μέλη, τα ΕΣΔ συντάχτηκαν από την κεντρική κυβέρνηση, υπό το συντονισμό του Υπουργείου Κοινωνικών Υποθέσεων. Η κινητοποίηση των διαφόρων δημόσιων αρχών έγινε στο πλαίσιο των υφιστάμενων δομών διαβούλευσης ή συντονισμού.

Το Βέλγιο, η Γαλλία, το ΗΒ, η Ιταλία και η Ιρλανδία έχουν ήδη αναπτύξει συστήματα διυπουργικού συντονισμού στον τομέα του κοινωνικού αποκλεισμού, με τη θέσπιση μιας ειδικής διυπουργικής επιτροπής, στην οποία συμμετέχουν οι αρμόδιοι στους διάφορους πολιτικούς τομείς υπουργοί. Σε αυτά τα κράτη μέλη, όπως επίσης στη Φινλανδία και στις Κάτω Χώρες, έχει δημιουργηθεί μια ειδική δομή συντονισμού σε επίπεδο εργασίας, στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι διοικητικών φορέων και, σε ορισμένες περιπτώσεις, ΜΚΟ, κοινωνικοί εταίροι και παροχείς κοινωνικών υπηρεσιών, για την παρακολούθηση της πολιτικής διαδικασίας στον τομέα αυτό. Άλλα κράτη μέλη, όπως η Πορτογαλία, η Αυστρία, η Ελλάδα και η Ισπανία, αξιοποίησαν την ευκαιρία σύνταξης των πρώτων ΕΣΔ/ενσωμάτωση για την ανακοίνωση παρόμοιων δομών συντονισμού ή/και διαβούλευσης.

Εκτός από τη δημιουργία κατάλληλων θεσμών, χρειάζονται πρόσθετες προσπάθειες για την ενσωμάτωση του θέματος της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού σε άλλους τομείς της πολιτικής, πέραν αυτών της κοινωνικής προστασίας ή της κοινωνικής υποστήριξης. Μια πρωτοποριακή προσέγγιση για την εστίαση των πολιτικών σε αυτό το θέμα έχει αναπτυχθεί στην Ιρλανδία τα τελευταία χρόνια. Βάσει αυτής της προσέγγισης, όλες οι υπηρεσίες της κεντρικής κυβέρνησης πρέπει, ειδικά στο στάδιο του σχεδιασμού, να εξετάζουν τον αντίκτυπο των πολιτικών τους στα άτομα που ζουν σε κατάσταση φτώχειας. Ένας παρόμοιος μηχανισμός εφαρμόζεται στο ΗΒ, στη Βόρειο Ιρλανδία, γνωστός ως "New Targeting Social Need". Υπάρχουν προτάσεις για την επέκταση αυτού σε τοπικό επίπεδο στην Ιρλανδία και για την ανάπτυξη παρόμοιας διαδικασίας στην Πορτογαλία.

Κινητοποίηση και συντονισμός σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο

Κράτη μέλη, στα οποία η κοινωνική πολιτική είναι παραδοσιακά αποκεντρωμένη και αναπτυγμένη σε μια ισχυρή βάση εταιρικής σχέσης (Δανία, Σουηδία, Κάτω Χώρες, Φινλανδία), όπως επίσης και κράτη μέλη με ομοσπονδιακές (Γερμανία, Αυστρία, Βέλγιο) ή περιφερειακές δομές (Ισπανία, Ιταλία, ΗΒ) κατέβαλαν προσπάθειες για την ενσωμάτωση των ενεργειών σε επίπεδο περιφερειακής ή τοπικής ενότητας. Ωστόσο, τα σχέδια δεν περιέχουν επαρκή στοιχεία για την εκτίμηση του μεγέθους ή των αποτελεσμάτων αυτών των προσπαθειών, όσον αφορά την αποτελεσματική κινητοποίηση. Πρόκειται για ένα σημαντικό θέμα, το οποίο θα πρέπει να αναλυθεί περισσότερο σε μελλοντικά ΕΣΔ.

Σε τοπικό επίπεδο, η ύπαρξη διαφόρων παραγόντων απαιτεί αποτελεσματικό συντονισμό. Κυρίως, αναγνωρίζεται η ανάγκη καλύτερου συντονισμού των υπηρεσιών απασχόλησης και των κοινωνικών υπηρεσιών, για την ανάπτυξη μιας πιο θετικής κοινωνικής πολιτικής, που θα συνδέει τη μεταφορά εισοδήματος και την παροχή συμβουλών. Καινοτόμες προσεγγίσεις έχουν αναπτυχθεί για το σκοπό αυτό στη Γερμανία, την Ιταλία και τη Φινλανδία. Ο περισσότερο διαρθρωμένος συντονισμός μπορεί να λάβει τη μορφή τοπικών επιτροπών συντονισμού ή τοπικών σχεδίων ενσωμάτωσης και απασχόλησης, όπως στη Δανία και τη Γαλλία. Στη Δανία, στις επιτροπές αυτές συμμετέχουν εκπρόσωποι των κοινωνικών εταίρων, των οργανώσεων ατόμων με ειδικές ανάγκες και τοπικών αρχών, προκειμένου να εξεταστούν θέματα που αφορούν την αγορά εργασίας, την υποστήριξη των πιο ευάλωτων ομάδων μέσω της απασχόλησης και τις προσπάθειες στον επιχειρηματικό τομέα. Οι κοινωνικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες φροντίδας της υγείας σε τοπικό επίπεδο, όπως τα πρωτοβάθμια ή τα κοινοτικά κέντρα κοινωνικής δράσης στο Βέλγιο και τη Γαλλία, μπορούν επίσης να συμβάλουν στο συντονισμό σε τοπικό επίπεδο.

Ο συντονισμός ανάμεσα στα διάφορα επίπεδα αρμοδιοτήτων είναι πολύ σημαντικός για την εξασφάλιση της σωστής εφαρμογής στην πράξη της εθνικής στρατηγικής. Ανάλογα με τα πολιτικά τους συστήματα, και κυρίως με τις αρμοδιότητες των περιφερειακών αρχών, τα κράτη μέλη βασίζονται σε υφιστάμενες αποκεντρωμένες δομές (Φινλανδία, Γερμανία, Αυστρία), σε ad hoc συμφωνίες συνεργασίας (Βέλγιο, Ελλάδα) ή στην αλληλεπίδραση εθνικών, περιφερειακών και τοπικών σχεδίων για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού (Ιταλία, ΗΒ, Ιρλανδία, Δανία και Γαλλία). Μια ενδιαφέρουσα εξέλιξη αναμένεται στην Ισπανία, όπου όλες οι αυτόνομες κοινότητες αλλά και οι μεγαλύτεροι δήμοι πρόκειται να αναπτύξουν σχέδια δράσης για την καταπολέμηση του αποκλεισμού, έως το 2003, σε εναρμόνιση με τη συνολική στρατηγική που προβλέπεται στο εθνικό σχέδιο δράσης. Παρόμοιο παράδειγμα υπάρχει στην αυτόνομη κοινότητα της Ναβάρρας.

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ
ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ –**

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΝΑΒΑΡΑ (1998-2005)

Η αυτόνομη κοινότητα της Ναβάρρα θέσπισε το 1998 ένα περιφερειακό σχέδιο για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Το σχέδιο αυτό βασίζεται σε μια ενδελεχή ανάλυση της περιφερειακής κατάστασης όσον αφορά τον κοινωνικό αποκλεισμό και συντονίζει τις προσπάθειες των διαφόρων περιφερειακών παραγόντων: των περιφερειακών αρχών της αυτόνομης κοινότητας της Ναβάρρα, του τμήματος κοινωνικών θεμάτων του πανεπιστημίου της Ναβάρρας, των παρόχων κοινωνικών υπηρεσιών, του δικτύου κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού της Ναβάρρα και της περιφερειακής αντιπροσωπείας της κεντρικής κυβέρνησης. Στόχος είναι η αντιμετώπιση, έως το 2005, των ακόλουθων θεμάτων: σύστημα ελάχιστων πόρων, κατάρτιση και απασχόληση, πρόσβαση σε στέγη, εκπαίδευση και υγεία και βελτίωση της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών.

Προσαρμογή των διοικητικών και κοινωνικών υπηρεσιών

Όλα τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν στα ΕΣΔ την ανάγκη βελτίωσης της εφαρμογής των πολιτικών. Κυρίως, στα περισσότερα σχέδια αναγνωρίζεται ότι η ανάπτυξη πολιτικών για όλους απαιτεί τη συνεκτίμηση των αναγκών και της κατάστασης των χρηστών και ιδίως των περισσότερο ευάλωτων. Επομένως, μια σειρά μέτρων που αναφέρονται στα ΕΣΔ στοχεύουν στη βελτίωση του αποτελέσματος και του αντικτύπου των πολιτικών για τα άτομα στα οποία απευθύνονται. Αυτό ισχύει για καθολικούς τομείς της πολιτικής, όπως η υγεία, η εκπαίδευση και η απασχόληση, που σχεδιάζονται για όλους, όπως και για πιο στοχευμένες πολιτικές για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων κινδύνων.

Οι περισσότερες πρωτοβουλίες συνδέονται με κοινωνικές υπηρεσίες, όπου υπάρχει ανάγκη σύνδεσης και παροχής υπηρεσιών κατά τρόπο ολοκληρωμένο. Υπάρχει μια σαφής τάση απόδοσης εξουσιών σε περιφερειακά και τοπικά επίπεδα, έτσι ώστε η παροχή των υπηρεσιών να προσαρμόζεται πιο πολύ στις ανάγκες του πολίτη.

Για να εκτιμηθεί κατά πόσον τα κράτη μέλη σημειώνουν πρόοδο όσον αφορά τη βελτίωση της παροχής υπηρεσιών και πολιτικών, είναι σκόπιμο να εξεταστεί ένα σύνολο δέκα εκτενών αρχών ορθής πρακτικής. Οι αρχές αυτές πρέπει να ειδικθούν ως ένα σημείο αναφοράς το οποίο θα πρέπει να επιτευχθεί σταδιακά, λαμβάνοντας υπόψη το διαφορετικό σημείο εκκίνησης σε κάθε κράτος μέλος. Οι ενδείξεις από τα ΕΣΔ είναι ενθαρρυντικές, αφού διαπιστώνεται ότι οι πρωτοβουλίες που λαμβάνονται από τα περισσότερα κράτη μέλη για τη βελτίωση των συστημάτων παροχής τείνουν να ακολουθούν παρόμοιες κατευθύνσεις και αντικατοπτρίζουν πολλές από αυτές τις αρχές.

ΠΑΡΟΧΗ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

10 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

Επικουρικότητα: οι πολιτικές και οι υπηρεσίες λαμβάνουν καθολικότερο χαρακτήρα όταν σχεδιάζονται και εφαρμόζονται όσο το δυνατόν πιο κοντά στον πολίτη· ενώ η αρχή αυτή εφαρμόζεται για τη βελτίωση των κύριων πολιτικών, αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία όταν πρόκειται για την εξάλειψη διαχωρισμών και την προσέγγιση ιδιαίτερα ευάλωτων ομάδων.

Ολιστική προσέγγιση: οι πολιτικές πρέπει να εφαρμόζονται και οι υπηρεσίες να παρέχονται κατά τρόπο ολοκληρωμένο, ο οποίος θα ανταποκρίνεται στο σύνολο των αναγκών των πολιτών και όχι σε οργανωτικούς διαχωρισμούς.

Διαφάνεια και υποχρέωση λογοδοσίας: πρέπει να εξασφαλίζεται στους αποδέκτες των πολιτικών, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων που κάνουν χρήση των υπηρεσιών, διαφάνεια όσον αφορά τον τρόπο λήψης των αποφάσεων καθώς επίσης και σαφείς διαδικασίες προσβολής ή ένστασης κατά των αποφάσεων (π.χ. διαμεσολαβητής, χάρτης δικαιωμάτων).

Φιλικές προς το χρήστη: οι υπηρεσίες γίνονται πιο καθολικές όταν είναι ανοιχτές, προσβάσιμες, ευέλικτες και καλύτερα προσαρμοσμένες στις ανάγκες του χρήστη (π.χ. ενιαίες υπηρεσίες).

Αποτελεσματικότητα: οι υπηρεσίες χωρίς αποκλεισμούς αντιδρούν άμεσα και γρήγορα στις ανάγκες των πολιτών, με ελάχιστη γραφειοκρατία, δίδοντας έμφαση στην έγκαιρη παρέμβαση και στην εξεύρεση λύσεων που είναι οικονομικά συμφέρουσες.

Αλληλεγγύη και συνεργασία: υπάρχει η τάση ανάπτυξης και προώθησης υπηρεσιών χωρίς αποκλεισμούς κατά τρόπο που να ενισχύει την αλληλεγγύη και τη συνοχή στην κοινωνία και να προάγει τη συνεργασία και τη συνυπευθυνότητα μεταξύ όλων των παραγόντων.

Ανθρώπινη αξιοπρέπεια και δικαιώματα: οι πολιτικές και οι υπηρεσίες χωρίς αποκλεισμούς αναγνωρίζουν και προάγουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα θεμελιώδη δικαιώματα όλων, προωθώντας την ισότητα και καταπολεμώντας τις διακρίσεις.

Συμμετοχή: οι πολιτικές και οι υπηρεσίες χωρίς αποκλεισμούς σχεδιάζονται, παρέχονται και παρακολουθούνται με τη συμμετοχή αυτών που πλήττονται από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Ενδυνάμωση και προσωπική εξέλιξη: οι πολιτικές και οι υπηρεσίες χωρίς αποκλεισμούς έχουν ως στόχο τη μείωση της εξάρτησης και τη μεγαλύτερη ενδυνάμωση, αυτονομία και αυτοπεποίθηση των πολιτών. Προσφέρουν δυνατότητες προόδου και προσωπικής βελτίωσης και εξέλιξης.

Συνεχής βελτίωση και βιωσιμότητα: οι πολιτικές και οι υπηρεσίες μπορούν πάντοτε να γίνουν πιο καθολικές και η ενσωμάτωση μπορεί πάντοτε να γίνει πιο διαρκής, γι' αυτό παρατηρείται στα κράτη μέλη η τάση παρακολούθησης των αποτελεσμάτων των πολιτικών και των υπηρεσιών καθώς και διαβούλευσης και ανάδρασης με τους χρήστες.

3.4.3 Προώθηση του διαλόγου και της εταιρικής σχέσης

Συμμετοχή των ενδιαφερομένων

Στις περισσότερες χώρες γίνεται επίσημες διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους και με εκπροσώπους ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στην καταπολέμηση της φτώχειας και του

κοινωνικού αποκλεισμού. Ωστόσο, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί, μόνο από τις πληροφορίες που έχουν υποβληθεί, ο βαθμός συνεκτίμησης των απόψεών τους στα ΕΣΔ.

Οι κοινωνικοί εταίροι διατύπωσαν τις απόψεις τους ή συμμετείχαν στην προετοιμασία των ΕΣΔ στην πλειοψηφία των κρατών μελών. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις, η παρέμβασή τους ήταν μάλλον περιορισμένη. Η διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους έγινε μέσα από υφιστάμενες εθνικές δομές διαβούλευσης (Λουξεμβούργο, Φινλανδία, Ισπανία, Δανία) ή μέσω ειδικών επιτροπών που συστάθηκαν στο πλαίσιο υφιστάμενων στρατηγικών για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού (Ιρλανδία). Σε ορισμένες χώρες (Ισπανία, Πορτογαλία) η προετοιμασία των ΕΣΔ χρησιμοποιήθηκε ως ευκαιρία για τη δημιουργία ή την καθιέρωση θεσμικών διαβουλεύσεων στον τομέα αυτό, εντάσσοντας σε αυτές τους κοινωνικούς εταίρους.

Τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν γενικά την πολύτιμη εμπειρία και τις γνώσεις μη κυβερνητικών οργανώσεων, συμπεριλαμβανομένων εθελοντικών και άλλων οργανώσεων, τόσο ως συνηγόρων ατόμων κοινωνικά αποκλεισμένων όσο και ως κύριων παρόχων υπηρεσιών. Στα περισσότερα ΕΣΔ επισημαίνεται η ανάγκη συμμετοχής του μη κυβερνητικού τομέα στη διαδικασία σύνταξης των ΕΣΔ, με την ανάπτυξη ή/και την ενίσχυση αποτελεσματικών και εκτενών μηχανισμών διαβούλευσης και ενδιαφερομένων. Ορισμένα κράτη μέλη (Βέλγιο, Γαλλία, Φινλανδία, Κάτω Χώρες, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο) έχουν σημειώσει μεγαλύτερη πρόοδο στον τομέα αυτό. Ενώ η ενημέρωση και η επίσημη διαβούλευση του μη κυβερνητικού τομέα εξασφαλίζεται από όλα τα κράτη μέλη, μεταξύ άλλων μέσω διμερών σεμιναρίων που διοργανώνονται με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε λίγα μόνο ΕΣΔ περιγράφεται ο βαθμός στον οποίο συνεκτιμήθηκαν οι απόψεις του μη κυβερνητικού τομέα. Τα περισσότερα κράτη μέλη αναφέρουν το σχετικά σύντομο χρονικό περιθώριο για την προετοιμασία των πρώτων ΕΣΔ, κάτι που περιόρισε τη δυνατότητα συμμετοχής του μη κυβερνητικού τομέα.

Νέες δεσμεύσεις έχουν αναληφθεί, κυρίως στην Ισπανία, τη Φινλανδία, τις Κάτω Χώρες και τη Σουηδία, όσον αφορά τη συλλογή και την αναφορά ορθών πρακτικών ή καινοτόμων τοπικών σχεδίων που εφαρμόζουν οι ΜΚΟ, με σκοπό την περαιτέρω διάδοσή τους σε εθνικό επίπεδο. Το Βέλγιο, η Φινλανδία, η Γαλλία, οι Κάτω Χώρες, το Λουξεμβούργο, η Πορτογαλία και η Ισπανία αναφέρουν επίσης την ανάγκη περαιτέρω ανάπτυξης της συνεργασίας με εθνικά παρατηρητήρια, πανεπιστήμια, και ερευνητικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται στο θέμα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Ενθάρρυνση της κοινωνικής υπευθυνότητας όλων των πολιτών

Τα ΕΣΔ εστιάζονται σε δύο είδη δράσης για την ενθάρρυνση της κοινωνικής υπευθυνότητας και της ενεργούς συμμετοχής όλων των πολιτών. Πρώτον, ορισμένα κράτη μέλη δεσμεύονται στη διεξαγωγή εκστρατειών ευαισθητοποίησης, σε εθνικό επίπεδο, στα μέσα επικοινωνίας (π.χ. Ισπανία, Γαλλία). Δεύτερον, αναγνωρίζεται σαφώς ότι πρέπει να προωθηθούν εθελοντικές και άλλες κοινωνικά χρήσιμες δραστηριότητες (Κάτω Χώρες, Ιρλανδία, Δανία, Γερμανία, Ισπανία). Οι εθελοντικές δραστηριότητες όχι μόνο είναι σημαντικές για την εργασία των ΜΚΟ αλλά μπορούν επίσης να αξιοποιηθούν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη προστατευόμενης ή κανονικής απασχόλησης, όπως στη Δανία ή στις Κάτω Χώρες.

Ανάπτυξη της κοινωνικής υπευθυνότητας των επιχειρήσεων

Παρ' ό,τι δεν υπάρχει ενιαίος ορισμός της επιχειρηματικής κοινωνικής υπευθυνότητας, τα κράτη μέλη και κυρίως η Δανία, οι Κάτω Χώρες, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία, αναγνωρίζουν την ανάγκη υποστήριξης συστημάτων με τα οποία οι επιχειρήσεις θα

εντάσσουν κοινωνικά θέματα στις επιχειρηματικές τους λειτουργίες και στις σχέσεις τους με τους μετόχους τους, σε εθελοντική βάση. Από αυτήν την άποψη, η επιχειρηματική κοινωνική υπευθυνότητα μπορεί να αποτελέσει μέσο διαχείρισης της αλλαγής και συνδυασμού της κοινωνικής ανάπτυξης με τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί π.χ. με τη δημιουργία ενός εθνικού δικτύου επιχειρήσεων και τη μεγαλύτερη χρήση κοινωνικών ρητρών στις συμβάσεις προμηθειών του δημοσίου. Η πιο αναπτυγμένη προσέγγιση στον τομέα αυτό εντοπίζεται στη Δανία.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ ΣΤΗ ΔΑΝΙΑ

Για την αύξηση της κοινωνικής υπευθυνότητας του επιχειρηματικού τομέα έχει δημιουργηθεί ένα εθνικό δίκτυο με 15 διοικητικά στελέχη επιχειρήσεων, οι οποίες απασχολούν περισσότερους από 85.000 εργαζομένους, όπως επίσης και πέντε περιφερειακά δίκτυα διοικητικών στελεχών επιχειρήσεων, με την υποστήριξη του Υπουργείου Κοινωνικών Υποθέσεων της Δανίας. Επίσης, δημιουργήθηκε από την κυβέρνηση το Κέντρο της Κοπεγχάγης, για την επιτάχυνση της διεθνούς ανταλλαγής εμπειριών όσον αφορά την κοινωνική υπευθυνότητα του επιχειρηματικού τομέα. Εκτός αυτών, το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων θέσπισε το 2000 τον *Κοινωνικό Δείκτη*, παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να συγκριθούν με άλλες εταιρείες. Ο κοινωνικός δείκτης υπολογίζεται με τη βαθμολόγηση της εταιρείας σε μια σειρά παραμέτρων, όπως πολιτική υγείας, οικογενειακή πολιτική και πολιτικές για την πρόσληψη ατόμων από μειονότητες. Ο δείκτης ακολουθεί την ανάπτυξη κοινωνικών-ηθικών απολογισμών που ενδεχομένως θέλουν να χρησιμοποιήσουν οι εταιρείες για να επιδείξουν κύρια στοιχεία όσον αφορά την κοινωνική τους υπευθυνότητα.

4. ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΔΡΩΝ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Νίκαια υπογράμμισε τη **σπουδαιότητα της ενσωμάτωσης της ισότητας γυναικών και ανδρών σε όλες τις δράσεις που στοχεύουν στην επίτευξη των κοινά συμφωνημένων στόχων**. Τα ΕΣΔ για την κοινωνική ενσωμάτωση δίνουν στα περισσότερα κράτη μέλη μια εξαιρετική ευκαιρία να συνδυάσουν, στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης, την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού με την προώθηση της ισότητας ανδρών και γυναικών. Δυστυχώς, ενώ όλα τα κράτη μέλη αναφέρουν ορισμένα θέματα που αφορούν το φύλο, πολύ λίγα είναι αυτά που ενσωματώνουν συστηματικά στα σχέδια τους την ισότητα ανδρών και γυναικών - από τον εντοπισμό των προκλήσεων και την κατάρτιση μιας συνολικής στρατηγικής έως το σχεδιασμό και την παρακολούθηση συγκεκριμένων μέτρων. Ωστόσο, πολλά κράτη μέλη επισημαίνουν ότι θα εντάξουν περισσότερο το θέμα του φύλου στις πολιτικές τους στα επόμενα 2 έτη.

4.1 Ευαισθησία αμοτέρων των φύλων στις κύριες προκλήσεις

Η ανάλυση με βάση το φύλο σε όλους τους τομείς της πολιτικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αποτελεί το πρώτο σημαντικό βήμα. Περιλαμβάνει τόσο τον εντοπισμό σημαντικών διαφορών μεταξύ των φύλων, σε στοιχεία και στατιστικές, και πρότυπα που αφορούν το κάθε φύλο όσον αφορά τον κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού, όσο και την ανάλυση αντικτύπου ανάλογα με το φύλο των πιθανών επιδράσεων των υφιστάμενων και των σχεδιαζόμενων πολιτικών. Παρ' ό,τι τα ΕΣΔ περιλαμβάνουν ορισμένα πολύ σχετικά παραδείγματα, σε όλες τις περιπτώσεις απουσιάζει μια εκτενής ανάλυση. Πολλά κράτη μέλη αναφέρουν ως λόγο γι' αυτό την έλλειψη στοιχείων και σχεδιάζουν τη βελτίωση στον τομέα αυτό εντός των επόμενων 2 ετών.

Η ανάλυση με βάση το φύλο είναι εντονότερη στο πλαίσιο του στόχου 1.1 (βλ. κεφάλαιο 1.1). Αυτό αντικατοπτρίζει την εργασία που έχει εκτελεστεί στο πλαίσιο των ΕΣΔ για την

απασχόληση: ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας των γυναικών, χαμηλή αμοιβή και άτυπη απασχόληση που οδηγούν σε ασθενέστερα δικαιώματα κοινωνικής προστασίας (χαμηλότερες συντάξεις ή ακόμη και μη συνταξιοδότηση λόγω μη ικανοποίησης των ελάχιστων απαιτήσεων). Πολλά κράτη μέλη προχωρούν πέραν της αγοράς εργασίας προκειμένου να επιτευχθούν οι κοινοί στόχοι, όμως απέχουν ακόμη πολύ από την κάλυψη του πλήρους φάσματος.

Υπάρχει συναίνεση ανάμεσα στα κράτη μέλη όσον αφορά τους παράγοντες που καθιστούν τις γυναίκες πιο ευάλωτες στη φτώχεια. Πιο συχνά αναφέρονται:

- πρώτον, οι μόνοι γονείς: όπου οι γυναίκες αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος, εκ των οποίων ένα υψηλό ποσοστό εξαρτάται από κοινωνικές παροχές·
- δεύτερον, καθεστώς συνταξιούχου με ένα φτωχό ή ανύπαρκτο μητρώο εργασίας: οι γυναίκες αποτελούν τα δύο τρίτα των συνταξιούχων ηλικίας άνω των 75 ετών και απειλούνται περισσότερο από τη φτώχεια·
- τρίτον, οικιακή βία που αναφέρεται από οκτώ κράτη μέλη.

Άλλοι παράγοντες, που αναφέρονται από λιγότερα κράτη μέλη όσον αφορά την τρωτότητα των γυναικών, είναι οι μειονεξίες, οι μακροχρόνιες ασθένειες, η κατάθλιψη, ο αναλφαβητισμός, η πορνεία και η σωματεμπορία.

Για τους άνδρες, οι παράγοντες τρωτότητας δεν αναφέρονται με σαφήνεια:

- τα περισσότερα κράτη μέλη αναφέρουν την έλλειψη στέγης, λίγα όμως από αυτά αναφέρουν ότι οι άνδρες συνιστούν την πλειοψηφία των αστέγων·
- το ίδιο ισχύει και για (πρώην) ποινικούς·
- ούτε τα στοιχεία για τα άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο κατηγοριοποιούνται ανά φύλο·
- οι άνδρες συχνά μειονεκτούν στα νέα στοιχεία που υπάρχουν όσον αφορά την υγεία (προσδόκιμο ζωής, ασθένειες της στεφανιαίας, αυτοκτονίες, κάπνισμα, κατάχρηση οινόπνευματος/ναρκωτικών).

4.2 Ενσωμάτωση του φύλου στη συνολική στρατηγική

Η ενσωμάτωση του φύλου στη συνολική στρατηγική μπορεί να υποστηριχθεί με νομικά μέτρα, πολιτικές δεσμεύσεις και κατάλληλες δομές, κατά το σχεδιασμό της στρατηγικής. Λίγα κράτη μέλη (Δανία, Φινλανδία, Σουηδία, Ιρλανδία και Βόρειος Ιρλανδία από το ΗΒ) κάνουν σαφή αναφορά σε θεσμικές δεσμεύσεις για τις δημόσιες αρχές τους, όσον αφορά την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών στους διάφορους τομείς. Στη Δανία και τη Σουηδία, τα κοινωνικά συστήματα βασίζονται σε εξατομικευμένα δικαιώματα που ενισχύουν την ισότητα των φύλων. Η Ελλάδα, η Γαλλία, το Λουξεμβούργο, η Πορτογαλία και η Ισπανία δεσμεύονται να ενσωματώσουν το θέμα του φύλου στη στρατηγική τους, τα κατά επόμενα δύο έτη. Στα υπόλοιπα ΕΣΔ, το θέμα του φύλου αντιμετωπίζεται κατά τρόπο περιστασιακό και ανεπαρκή. Η συμμετοχή δομών/επιτροπών ισότητας στο σχεδιασμό των ΕΣΔ απλώς υπάρχει, με ρητή αναφορά σε λίγα μόνο ΕΣΔ

Η γενική τάση ανάπτυξης μέτρων κατά της φτώχειας, προσαρμοσμένων στις ανάγκες του ατόμου, πρέπει να συμβάλει στην αύξηση της ευαισθητοποίησης σε θέματα φύλου. Ωστόσο,

ορισμένες ανισότητες όσον αφορά το φύλο απαιτούν μια πιο ενδελεχή επισκόπηση των παραδοχών όσον αφορά το φύλο, που διέπουν τα κοινωνικά συστήματα. Ένα ενδεικτικό παράδειγμα είναι το πρόβλημα χορήγησης ανεπαρκούς σύνταξης σε μόνες ηλικιωμένες γυναίκες με φτωχό ή ανύπαρκτο μητρώο εργασίας. Από τα στοιχεία της Eurostat προκύπτει ότι η ψαλίδα στα ποσοστά χαμηλών εισοδημάτων μεταξύ ηλικιωμένων ανδρών και γυναικών είναι σημαντικά μικρότερη σε κράτη μέλη όπου τα συστήματα κοινωνικής πολιτικής βασίζονται σε ατομικά δικαιώματα. Τα ΕΣΔ μπορούν να αποτελέσουν μια ευκαιρία για την εις βάθος επισκόπηση στον τομέα αυτό.

4.3 Αντιμετώπιση θεμάτων που αφορούν το φύλο στο πλαίσιο των διαφόρων στόχων

Για να εξασφαλιστεί ότι τα μέτρα που λαμβάνονται δεν προκαλούν διακρίσεις λόγω φύλου και προκειμένου να αποφασιστεί αν πρέπει να αναληφθεί θετική δράση, με συγκεκριμένους στόχους, πρέπει να γίνεται σαφής εντοπισμός των προβλημάτων.

Στο πλαίσιο του στόχου 1.1 έχουμε το μεγαλύτερο βαθμό ενσωμάτωσης του φύλου, κάτι που αντικατοπτρίζει τις διαδικασίες που βρίσκονται σε εξέλιξη για τα ΕΣΔ για την απασχόληση. Εξετάζονται οι δυσκολίες των γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, συνήθως όμως δεν υπάρχει σαφής εστίαση σε ομάδες με χαμηλό εισόδημα. Υπάρχει ανισομερής εξέταση του συνδυασμού των επαγγελματικών και των οικογενειακών υποχρεώσεων, με μεγαλύτερη εστίαση των μέτρων στις γυναίκες παρά στους άνδρες. Επίσης, ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην αύξηση των θέσεων παιδικής φροντίδας, όμως ορισμένα κράτη μέλη θέτουν και το θέμα της οικονομικής προσιτότητας της παιδικής μέριμνας για γονείς από ομάδες χαμηλού εισοδήματος (πρβλ. κεφάλαιο 3.1).

Ορισμένα κράτη μέλη επιδιώκουν να αντιμετωπίσουν τις ανισότητες στην αγορά εργασίας λόγω φύλου με την εφαρμογή πολυδιάστατων προγραμμάτων, όπως το ισπανικό σχέδιο δράσης για την ισότητα ανδρών και γυναικών, το βρετανικό πρόγραμμα New Deals για μόνους γονείς και για συντρόφους και το ιρλανδικό σχέδιο οικογενειακών υπηρεσιών για οικογένειες με σύνθετες ανάγκες.

Τα περισσότερα κράτη μέλη ενσωματώνουν, έως ένα βαθμό, στους στόχους 1.1 και 1.2 τις ειδικές ανάγκες μόνων γονέων, κατά την παρουσίαση των μέτρων τους όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, την κατάρτιση, την εκπαίδευση, τις κοινωνικές παροχές, τη στέγαση και τις υπηρεσίες. Οι προσεγγίσεις που περιγράφονται μπορούν να θεωρηθούν προάγγελοι των αξιολογήσεων του αντικτύπου των πολιτικών στους μόνους γονείς. Τέσσερα μόνο κράτη μέλη αναφέρουν τους μόνους γονείς μεταξύ των πλέον ευάλωτων ομάδων, στο πλαίσιο του στόχου 3 (Βέλγιο, Δανία, ΗΒ, Ιρλανδία).

Στόχος 1.2: ο κύριος τομέας που διερευνήθηκε είναι η κοινωνική προστασία, με ιδιαίτερη εστίαση στις συντάξεις γήρατος και τα συστήματα κοινωνικής υποστήριξης (πρβλ. κεφάλαιο 3.1.2.-α). Παρ' ό,τι τα περισσότερα κράτη μέλη αναφέρουν ότι κίνδυνος φτώχειας μεταξύ των ηλικιωμένων γυναικών με χαμηλή, άτυπη ή καθόλου απασχόληση είναι υψηλός, μόνο λίγα από αυτά αναφέρουν αναθεώρηση των συνταξιοδοτικών τους συστημάτων. Το θέμα του φύλου αντιμετωπίζεται εν μέρει στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης των συστημάτων συνταξιοδότησης και κοινωνικής ασφάλισης της Ιρλανδίας, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη. Η Γερμανία παρέχει τη δυνατότητα σώρευσης των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων για άτομα που έχουν διακόψει την επαγγελματική τους σταδιοδρομία λόγω της παροχής φροντίδας, ενώ το Λουξεμβούργο και η Σουηδία αναγνωρίζουν ως συντάξιμα τα χρόνια που έχουν δαπανηθεί για τη φροντίδα των παιδιών. Η μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος του ΗΒ και ιδιαίτερα η δεύτερη κρατική σύνταξη θα βελτιώσουν την κατάσταση των γυναικών που στο

παρελθόν μειονεκτούσαν λόγω διακοπής της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας. Η προσέγγιση όσον αφορά τα μέτρα για την πρόσβαση σε στέγη δεν λαμβάνουν σχεδόν καθόλου υπόψη το θέμα του φύλου. Εκτός από τους άστεγους (βλ. στη συνέχεια), η Γαλλία και η Ισπανία αναφέρουν νέες λύσεις στον τομέα της παροχής κοινωνικής και έκτακτης στέγης σε θύματα οικιακής βίας, η δε Ελλάδα για μόνες μητέρες (πρβλ. κεφάλαιο 3.1.2-β).

Η έλλειψη ανάλυσης με βάση το φύλο σημαίνει ότι το θέμα αυτό δεν λαμβάνεται σχεδόν καθόλου υπόψη όσον αφορά την πρόσβαση στην περίθαλψη της υγείας. Όσον αφορά τους άνδρες: η Γαλλία προτίθεται να βελτιώσει τη ψυχική φροντίδα αστέγων. Όσον αφορά τις γυναίκες: το Βέλγιο σχεδιάζει τη δημιουργία ενός συστήματος κινητών μονάδων ψυχικής περίθαλψης, για τη μείωση του υψηλού ποσοστού περιπτώσεων κατάθλιψης. Το ΗΒ σκοπεύει να μειώσει τον αριθμό των περιπτώσεων εγκυμοσύνης μεταξύ των εφήβων, ενώ η Ισπανία αναπτύσσει πρόγραμμα ενημέρωσης σε θέματα υγείας για πόρνες.

Όσον αφορά την εκπαίδευση, η κατάσταση δεν είναι σχεδόν καθόλου σαφής όσον αφορά το φύλο. Η πρόωγη εγκατάλειψη του σχολείου και οι περιπτώσεις σκασιαρχείου, που πλήττουν περισσότερο τα αγόρια από τα κορίτσια, εξετάζονται από πολλά κράτη μέλη χωρίς να γίνεται αναφορά στο φύλο (πρβλ. κεφάλαιο 3.1.2-δ). Όσον αφορά την εκπαίδευση ενηλίκων, η Αυστρία ανακοινώνει το σχέδιο δράσης 2003, για την προώθηση της πρόσβασης στο σχολείο και της εκπαίδευσης ενηλίκων μεταξύ γυναικών που απειλούνται ιδιαίτερα από τη φτώχεια, ενώ η Ισπανία παρουσιάζει το σχέδιο "ALBA" για την καταπολέμηση του αναλφαριθμισμού μεταξύ των γυναικών.

Επειδή οι υπηρεσίες αποτελούν μέρος των πολυδιάστατων μέτρων που λαμβάνονται στο πλαίσιο του στόχου 2 ή 3, δεν γίνεται αρκετή αναφορά σε θέματα φύλου όσον αφορά την πρόσβαση στις υπηρεσίες, στο πλαίσιο του στόχου 1.2

Στόχος 2: η πρόσφατη έρευνα του Ευρωβαρόμετρου δείχνει ότι στα περισσότερα κράτη μέλη υπάρχουν μεγάλες διαφορές εις βάρος των γυναικών, όσον αφορά την κατάρτιση σε ΤΠΕ και την πρόσβαση στο διαδίκτυο. Παρ' όλα αυτά, μόνο τρία κράτη μέλη αναφέρουν θετικά μέτρα για τη μείωση αυτών των διαφορών (Αυστρία, Γερμανία και Πορτογαλία· πρβλ. κεφάλαιο 3.2.1). Άλλες πρωτοβουλίες στο πλαίσιο του στόχου 2 αφορούν την πρόληψη της διάλυσης οικογενειών (Ιρλανδία, Βέλγιο, Αυστρία). Στο πλαίσιο του στόχου 2 αναφέρεται και η εθνική στρατηγική του ΗΒ για τα άτομα που παρέχουν φροντίδα.

Στόχος 3: Αναφέρονται δύο εκτενείς πρωτοβουλίες για τις γυναίκες, ως υποστήριξη στα πιο ευάλωτα άτομα: το μέτρο για την ισότητα των γυναικών στο πλαίσιο του ΕΣΑ²⁵ στην Ιρλανδία και το τέταρτο σχέδιο δράσης για την ισότητα ανδρών και γυναικών στην Ισπανία.

Οι άστεγοι, εκ των οποίων οι περισσότεροι είναι άνδρες, αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο διαφόρων στόχων: στο στόχο 1.2 για μέτρα παροχής έκτακτης στέγασης ή υγείας (Γαλλία, ΗΒ)· στο στόχο 2 για μέτρα πρόληψης στη Δανία, την Ελλάδα, και με μια ολοκληρωμένη στρατηγική στην Ιρλανδία (πρβλ. κεφάλαιο 3.2.2)· και στο στόχο 3, ως η περισσότερο ευάλωτη ομάδα (Δανία, Γερμανία, ΗΒ).

Η Αυστρία, η Γερμανία, η Φινλανδία, η Γαλλία, η Ιρλανδία, η Ιταλία και η Ισπανία αναφέρουν πρωτοβουλίες για τη μείωση της οικιακής βίας και την υποστήριξη των θυμάτων, στο πλαίσιο του στόχου 3 αλλά και των στόχων 1.2 ή 2. η Ιταλία έχει θεσπίσει νέο νόμο κατά της οικιακής βίας. Αναπτύσσει επίσης πρωτοβουλίες για την υποστήριξη των θυμάτων σωματεμπορίας. Η Αυστρία έχει θεσπίσει την παροχή νομική προστασίας έναντι άσκησης

²⁵

Σχέδιο εθνικής ανάπτυξης

οικιακής βίας και η Γερμανία επεξεργάζεται επίσης νομικές διατάξεις προστασίας, πέραν του υφιστάμενου δικτύου καταφυγίων για γυναίκες. Στην Ιρλανδία υπάρχει εθνική συντονιστική επιτροπή, η οποία συντονίζει τις διάφορες πρωτοβουλίες υποστήριξης και πρόληψης. Το ισπανικό εθνικό σχέδιο δράσης κατά της οικιακής βίας παρέχει, κατά ομοίμορφο τρόπο υποστήριξη στα θύματα, μέτρα για τους θύτες και κατάρτιση του προσωπικού για την επιβολή του νόμου.

"OLTRE LA STRADA" EMILIA ROMAGNA, ITALIA)

Για την καταπολέμηση και την πρόληψη της εμπορίας γυναικών και παιδιών απαιτείται μια εκτενής και πολυδιάστατη προσέγγιση, με τη συμμετοχή όλων των αρμόδιων παραγόντων, τόσο στις χώρες προέλευσης όσο και στις χώρες προορισμού. Η Ιταλία θέσπισε πρόσφατα νόμο περί μετανάστευσης για τη χορήγηση προσωρινών αδειών διαμονής σε θύματα σωματεμπορίας, ως πρώτο βήμα για την κοινωνική τους αποκατάσταση. Το περιφερειακό σχέδιο "Oltre la Strada" στην Εμίλια Ρομάνια προβλέπει τη συμμετοχή τοπικών αρχών, ΜΚΟ και κοινωνικών λειτουργών, σε τοπικά δίκτυα, και αναπτύσσει τη συνεργασία με τις χώρες προέλευσης των θυμάτων. Στις δραστηριότητες περιλαμβάνονται η λειτουργία τηλεφωνικής γραμμής βοήθειας, η παροχή νομικών συμβουλών και προστασίας, καταφύγια, προγράμματα αποκατάστασης, επαγγελματική κατάρτιση και εργασία σε επιχείρηση με γυναίκες απασχολούμενες. Συμβάλει επίσης στην πρόληψη της σωματεμπορίας, με τη διάδοση πληροφοριών για το θέμα αυτό και με την κατάρτιση κοινωνικών λειτουργών και άλλων αρμόδιων παραγόντων, τόσο στην Ιταλία όσο και στις χώρες προέλευσης. Στόχος 4: η ισόρροπη εκπροσώπηση των φύλων αγνοείται παντελώς από τα κράτη μέλη. Η Δανία αναφέρει μέτρα της εθνικής ένωσης τοπικών αρχών για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου.

4.4 Η διάσταση του φύλου στη διαδικασία παρακολούθησης, της αξιολόγησης του αντικτύπου και του καθορισμού δεικτών

Όπως πρέπει να προηγείται των αλλαγών στην πολιτική και της λήψης νέων μέτρων η ανάλυση με βάση το φύλο, έτσι θα πρέπει να υπάρχει και εκ των υστέρων αξιολόγηση του αντικτύπου, με τη χρήση κατάλληλων δεικτών που θα λαμβάνουν υπόψη τους το φύλο. Η αξιολόγηση του αντικτύπου ανάλογα με το φύλο σχεδιάζεται, σε πιλοτική βάση, στην Ιρλανδία, στο πλαίσιο προγραμμάτων στους τομείς της απασχόλησης, της κατάρτισης και της εκπαίδευσης. Η Δανία και η Ιρλανδία αναφέρουν την ύπαρξη επιτροπών παρακολούθησης σε εθνικό επίπεδο. Σε άλλα κράτη μέλη οι ενέργειες παρακολούθησης περιορίζονται σε ειδικά μέτρα.

Οι δείκτες καθορίζονται με βάση το φύλο και είναι κυρίως αυτοί που αναφέρονται στα ΕΣΔ για την απασχόληση. Άλλα στοιχεία παρατίθενται αποσπασματικά, στους τομείς της κοινωνικής προστασίας, της εκπαίδευσης, της υγείας και της συμμετοχής σε εθελοντικές οργανώσεις. Πολλά κράτη μέλη ανακοινώνουν την πρόθεσή τους να βελτιώσουν την ανάλυση βάσει του φύλου, κατά τη διάρκεια εφαρμογής των ΕΣΔ.

5. ΧΡΗΣΗ ΔΕΙΚΤΩΝ ΣΤΑ ΕΣΔ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ

Για την παρακολούθηση των πολιτικών που περιγράφονται στα ΕΣΔ, τα κράτη μέλη κλήθηκαν να αναπτύξουν, σε εθνικό επίπεδο, δείκτες και άλλους μηχανισμούς παρακολούθησης κατάλληλους για τη μέτρηση της προόδου όσον αφορά για κάθε ένα από τους καθοριζόμενους σε αυτά στόχους.

Στο παρόν πλαίσιο, είναι χρήσιμο να γίνει διάκριση ανάμεσα στους δείκτες επίδοσης και στους πολιτικούς δείκτες. Οι δείκτες επίδοσης μετρούν τα χαρακτηριστικά του φαινομένου, αντικατοπτρίζοντας το αποτέλεσμα των πολιτικών και την πρόοδο που επιτυγχάνεται όσον αφορά την αποτελεσματική αντιμετώπιση κύριων κοινωνικών προβλημάτων (π.χ. το ποσοστό

φτώχιας, ο αριθμός των ατόμων που εγκαταλείπουν το σχολείο). Οι πολιτικοί δείκτες αναφέρονται σε πολιτικές προσπάθειες (π.χ. επενδύσεις στην παροχή κοινωνικής υποστήριξης, αριθμός των αστέγων που λαμβάνουν βοήθεια). Σε αυτούς πρέπει να προστεθούν και οι δείκτες πλαισίου, οι οποίοι χρησιμοποιούνται για να ενταχθούν οι πολιτικές σε ένα γενικότερο οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο (π.χ. το ύψος των επενδύσεων στον τομέα της κοινωνικής προστασίας ως ποσοστό του ΑΕΠ). Αν και είναι πιο σωστό να εξετάζονται οι αλλαγές στην πάροδο του χρόνου, παρά επίπεδα, αφού πρωταρχικός στόχος είναι η παρακολούθηση της προόδου με την πάροδο του χρόνου, πρέπει επίσης να συνεκτιμηθούν αρχικά επίπεδα, λόγω της σημαντικής διαφοράς που υπάρχει στα κράτη μέλη όσον αφορά το σημείο εκκίνησης.

Τα περισσότερα κράτη μέλη χρησιμοποίησαν **δείκτες επίδοσης** για να εξηγήσουν την αρχική κατάσταση και να εντοπίσουν τις κύριες αλλαγές. Ωστόσο, η απαραίτητη έμφαση σε αυτήν την εργασία δεν δίδεται από όλα τα κράτη μέλη: Ορισμένα κράτη μέλη έχουν συμπεριλάβει ένα σχετικό αναλυτικό μέρος (Βέλγιο, Γαλλία, Ιταλία, Ελλάδα, Ισπανία) ενώ άλλα βασίζονται απλώς σε υπάρχον υλικό, π.χ. από εθνικά παρατηρητήρια (Γερμανία). Ορισμένα κράτη μέλη έχουν επίσης υπολογίσει τους διάφορους δείκτες που πρόκειται να χρησιμοποιήσουν (Βέλγιο, Ιταλία, Φινλανδία, ΗΒ).

Ορισμένα κράτη μέλη έχουν καθορίσει συγκεκριμένους **στόχους** ύστερα από ανάλυση. Μπορεί να γίνει διάκριση ανάμεσα σε δύο κατηγορίες στόχων:

- Ορισμένα κράτη μέλη επικεντρώνονται σε έναν ενιαίο γενικό στόχο: τη μείωση των επιπέδων φτώχιας (Ιρλανδία), τη μείωση κατά το ήμισυ του αριθμού των αποδεκτών κοινωνικής πρόνοιας (Σουηδία), την αύξηση του αριθμού των ατόμων που απασχολούνται (Δανία). Ο στόχος της Δανίας για αύξηση της απασχόλησης έως το 2010 κατά 100.000 άτομα πρέπει να ειπωθεί στο πλαίσιο μιας χώρας με το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ, που ήδη βρίσκεται άνω του 70% που αποτελεί τον ευρωπαϊκό στόχο. Στο πλαίσιο αυτό, η ένταξη στην απασχόληση αυτών των επιπλέον ατόμων προϋποθέτει την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα άτομα αυτά έξω από την αγορά εργασίας.
- Άλλα κράτη μέλη θέτουν μια σειρά συγκεκριμένων στόχων, οι οποίοι αφορούν "διοικητικά" (Κάτω Χώρες) ή συγκεκριμένα αποτελέσματα (ΗΒ) ή συνδυασμό των δύο (Πορτογαλία). Στην περίπτωση της Πορτογαλίας, στο ΕΣΔ αναφέρεται ότι, εντός ενός έτους, όλα τα άτομα που αντιμετωπίζουν κοινωνικό αποκλεισμό πρέπει να έχουν λάβει προσωπική υποστήριξη από τις κοινωνικές υπηρεσίες και να τους προταθεί σύμβαση κοινωνικής ενσωμάτωσης. Από πλευράς στοχοθέτησης, η προσέγγιση της Πορτογαλίας είναι μάλλον η πιο φιλόδοξη, τόσο από πλευράς γενικών όσο και από πλευράς συγκεκριμένων στόχων.

Τα περισσότερα κράτη μέλη, αν και δεν θέτουν συγκεκριμένους στόχους, έχουν εντοπίσει σαφώς, ύστερα από ανάλυση, τους δείκτες που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για την παρακολούθηση. Μόνο η Αυστρία και η Γερμανία (εκτός από την αναφορά στην πρόσφατη κυβερνητική έκθεση για τη φτώχια και την ευημερία) δεν αναφέρουν συγκεκριμένους δείκτες.

Λόγω της έλλειψης κοινά καθορισμένων και συμφωνημένων δεικτών σε επίπεδο ΕΕ, τα κράτη μέλη τείνουν να χρησιμοποιούν **διαφορετικούς ορισμούς** για τη μέτρηση και το χαρακτηρισμό των σημερινών επιπέδων φτώχιας και κοινωνικού αποκλεισμού. Ενώ τα περισσότερα κράτη μέλη αναφέρονται στο βασικό δείκτη του ποσοστού σχετικής φτώχιας, ορισμένες χώρες αναφέρονται επίσης σε εθνικούς δείκτες απόλυτης φτώχιας (Ιταλία,

Πορτογαλία, ΗΒ) - αν και η έννοια της "σχετικής φτώχειας" διαφέρει²⁶. Το όριο σχετικής φτώχειας υπολογίζεται σε διαφορετικά κατώφλια (50% ή 60% του μέσου εισοδήματος) και στις περιπτώσεις της Ιρλανδίας και της Αυστρίας προσαρμόζεται βάσει συμπληρωματικών πληροφοριών. Η Ελλάδα και η Ιταλία ορίζουν τη σχετική φτώχεια με βάση το εισόδημα και την κατανάλωση και δικαιολογούν τη χρήση της κατανάλωσης με το υψηλό επίπεδο αυτοαπασχολούμενων καθώς και με το στοιχείο της ιδιοκτησίας στέγης, ακόμη και μεταξύ φτωχών νοικοκυριών.

Το ποσοστό σχετικής φτώχειας δεν αναγνωρίζεται ως βασικός δείκτης από ορισμένα κράτη μέλη (Σουηδία, Δανία, Κάτω Χώρες), τα οποία τονίζουν τη σημασία άλλων δεικτών για την κοινωνική ενσωμάτωση, όπως η υγεία, η εκπαίδευση και η κοινωνική συμμετοχή, ή προτιμούν να χρησιμοποιούν δείκτες που βασίζονται σε διοικητικές πηγές. Οι Κάτω Χώρες αναπτύσσουν έναν οικονομικό δείκτη φτώχειας, ο οποίος συνεκτιμά το ποσοστό των νοικοκυριών που λαμβάνουν ελάχιστο εισόδημα με την τάση στο πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των αποδεκτών.

Παρ' ό,τι δεν επιδιώκεται η θέσπιση κοινά συμφωνημένων ορισμών για τους **πολιτικούς δείκτες** στο σύνολο της ΕΕ, υπάρχει σαφής ανάγκη να συμπεριληφθούν στα ΕΣΔ κατάλληλοι δείκτες και μηχανισμοί παρακολούθησης της προόδου κατά την πάροδο του χρόνου, όπως απαιτείται από τους στόχους της Νίκαιας. Ορισμένα κράτη μέλη κάνουν ευρεία χρήση πολιτικών δεικτών στα ΕΣΔ τους (Ισπανία, Γαλλία, Πορτογαλία, Δανία). Θα ήταν πολύ θετικό να δίνονται στα ΕΣΔ τα υπάρχοντα επίπεδα πολιτικών δεικτών, ώστε να καταστούν αποτελεσματικοί μηχανισμοί παρακολούθησης της πολιτικής, όμως μόνο η Δανία έχει ακολουθήσει με συνέπεια αυτή τη φιλόδοξη προσέγγιση. Ορισμένα κράτη μέλη (Ιταλία, ΗΒ) αποφάσισαν να μην ασχοληθούν με πολιτικούς δείκτες και να εστιαστούν αποκλειστικά σε δείκτες επίδοσης.

Πρέπει να επισημανθούν διάφορες **ειδικές προσεγγίσεις**. Στο ΕΣΔ του ΗΒ γίνεται διαχωρισμός των δεικτών που εστιάζονται σε τρέχοντα ζητήματα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού (όπως το ποσοστό φτώχειας) από τους δείκτες που αναφέρονται σε παράγοντες αύξησης του κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού (όπως το σκασιαρχείο από το σχολείο ή η εγκυμοσύνη εφήβων). Στο ΕΣΔ της Ιταλίας εντοπίζονται ειδικοί δείκτες για ευάλωτες ομάδες (π.χ. άτομα με ειδικές ανάγκες που ζουν σε σπίτια με αρχιτεκτονικά εμπόδια, ηλικιωμένοι που ζουν μόνοι τους και χωρίς συγγενείς). Πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι ορισμένες χώρες χρησιμοποιούν ειδικά υποκειμενικούς δείκτες, ισχυριζόμενα ότι οι αντιλήψεις των ατόμων που εμπλέκονται μπορούν να είναι εξίσου σημαντικές με την αντικειμενική κατάσταση (Ιταλία, Βέλγιο).

Η σπουδαιότητα που αποδίδουν ορισμένα κράτη μέλη στη **γεωγραφική διάσταση** δεν πρέπει να υποτιμηθεί. Για ορισμένες χώρες (Ισπανία, Ιταλία, Βέλγιο, Γερμανία), οι περιφερειακές διαφορές είναι σημαντικές και είναι σημαντικό να υπάρχει μια περιφερειακή κατανομή όλων των διαθέσιμων πληροφοριών. Άλλες χώρες επισημαίνουν τη γεωγραφική διάσταση, περισσότερο όμως με την έννοια υποβαθμισμένων περιοχών πόλεων, και προτείνουν δείκτες για την παρακολούθηση αυτών των περιοχών (ΗΒ, Κάτω Χώρες, Γαλλία).

Ενδείξεις μελλοντικών αναπτύξεων σε επίπεδο ΕΕ

²⁶ Αναφέρεται στην οικονομική προσιτότητα ενός καλάθιού αγαθών στην Ιταλία και στο όριο σχετικής φτώχειας που καθορίζεται σε κάποια χρονική στιγμή στο ΗΒ. Στο ΕΣΔ της Πορτογαλίας δεν δίδεται σαφής ορισμός της απόλυτης ή παιδικής φτώχειας.

Από τα προαναφερόμενα καθίσταται σαφές ότι ακόμη απέχουμε πολύ από μια κοινή προσέγγιση όσον αφορά τους κοινωνικούς δείκτες, που θα επιτρέψει την παρακολούθηση των πολιτικών αποτελεσμάτων και θα διευκολύνει τον εντοπισμό ορθών πρακτικών. Χρειάζεται να καταβληθούν προσπάθειες για τη βελτίωση της κατάστασης, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ.

Σε εθνικό επίπεδο, είναι σαφές ότι σε πολλές χώρες υπάρχουν μεγάλες ελλείψεις όσον αφορά τα διαθέσιμα στοιχεία. Αυτό ισχύει κυρίως για τον εντοπισμό ευάλωτων ομάδων, όπου διαπιστώνεται ότι σε διάφορα ΕΣΔ υπάρχει έλλειψη βασικών ποσοτικών πληροφοριών ή στοιχείων παρακολούθησης των πολιτικών για ομάδες που δεν μπορούν να εντοπιστούν μέσω ερευνών, όπως είναι οι χρήστες οινόπνευματος, οι ναρκομανείς, οι άστεγοι, οι εθνικές μειονότητες κ.α.. Πρέπει να αναπτυχθούν οι εθνικές στατιστικές βάσεις για την αποτελεσματική παρακολούθηση της στρατηγικής για την κοινωνικής ενσωμάτωση. Χρειάζεται μεγαλύτερη προσπάθεια για την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των διοικητικών πηγών. Σε πολλά θέματα που αφορούν τον κοινωνικό αποκλεισμό, όπως η στέγαση, η υγεία, η δικαιοσύνη, οι πλέον μειονεκτούσες ομάδες κ.α., οι διοικητικές πηγές μπορούν να δώσουν χρήσιμες πληροφορίες, πέραν των ερευνών για τα νοικοκυριά. Ορισμένα κράτη μέλη σκοπεύουν να αξιοποιήσουν τα ΕΣΔ για τη βελτίωση των εθνικών στατιστικών τους (Ελλάδα, Βέλγιο).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, προτεραιότητα έχει όχι μόνο η βελτίωση των υφιστάμενων ευρωπαϊκών βάσεων δεδομένων αλλά και η εξασφάλιση της αποδοχής τους από όλα τα κράτη μέλη, η οποία ακόμη σήμερα δεν είναι δεδομένη. Οι περισσότερες από τις στατιστικές πληροφορίες στις οποίες βασίζονται οι κοινωνικοί δείκτες σε ευρωπαϊκό επίπεδο παρέχονται από δύο έρευνες για τα νοικοκυριά που συντονίζονται από τη Eurostat – την έρευνα εργατικού δυναμικού (LFS) και την έρευνα για τα νοικοκυριά στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ECHP). Πρόσφατα αναπτύσσεται ένας νέος μηχανισμός, που πρόκειται να αντικαταστήσει από το 2004 και μετά την ECHP, οι στατιστικές για το εισόδημα και τις συνθήκες διαβίωσης (EU-SILC). Αυτή η έρευνα αναμένεται να αποτελέσει την πηγή αναφοράς για την ανάλυση στον τομέα του εισοδήματος και του κοινωνικού αποκλεισμού, όπως επίσης και για την παρακολούθηση της προόδου που επιτυγχάνεται με την εφαρμογή των στρατηγικών για την κοινωνική ενσωμάτωση. Επομένως, πρέπει ο μηχανισμός αυτός να γίνει αποδεκτός από όλες τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες και να χρησιμοποιείται ως εθνική πηγή που θα παρέχει επίκαιρα και καλής ποιότητας στοιχεία.

Ωστόσο, πρέπει επίσης να αναγνωριστεί ότι οι δείκτες σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεν πρέπει να περιορίζονται στο εισόδημα και την απασχόληση αλλά να καλύπτουν και άλλους σημαντικούς τομείς για την κοινωνική ενσωμάτωση, όπως η υγεία, η στέγαση, η εκπαίδευση, η κοινωνική συμμετοχή και η κατάσταση ιδιαίτερα ευάλωτων ομάδων. Στον τομέα της υγείας θα αναπτυχθεί ένα εκτενές σύστημα ενημέρωσης σε θέματα υγείας, στο πλαίσιο του προγράμματος δράσης της Κοινότητας στον τομέα της δημόσιας υγείας (πρβλ. COM (2000) 285 τελικό, της 16.5.2000), το οποίο θα καλύπτει τη συλλογή, την ανάλυση και τη διάδοση στοιχείων για την κατάσταση της υγείας, τα συστήματα υγείας και τους καθοριστικούς παράγοντες για την υγεία. Όσον αφορά την υγεία, η ανάπτυξη εθνικών πηγών καλής ποιότητας, που θα βασίζονται σε διοικητικά στοιχεία, μπορεί να αποτελέσει το πρώτο βήμα για μια πιο εκτενή κάλυψη, σε πολλούς όμως τομείς αυτό δεν αρκεί, αφού η δυνατότητα σύγκρισης θα είναι μικρή.

Τον Ιανουάριο του 2001 δημιουργήθηκε από την επιτροπή κοινωνικής προστασίας ομάδα εμπειρογνομόνων για τους δείκτες, με αποστολή τη βελτίωση των δεικτών στον τομέα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων δεικτών για την αξιολόγηση των τάσεων και την παρακολούθηση των πολιτικών εξελίξεων στο πλαίσιο των

ΕΣΔ, καθώς επίσης και την ανάπτυξη δεικτών που θα αντικατοπτρίζουν το ρόλο της κοινωνικής προστασίας και θα στηρίζουν τη διαδικασία εκσυγχρονισμού των συστημάτων. Η ομάδα αναμένεται να υποβάλει σχετική έκθεση έως το τέλος του 2001, με σκοπό τον καθορισμό ενός καταλόγου κοινά συμφωνημένων δεικτών στον τομέα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, πριν από τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο Laeken.

Παρ' ό,τι σήμερα φαίνεται ενδεδειγμένο να χρησιμοποιούνται τα υπάρχοντα εθνικά στοιχεία στους τομείς (π.χ. στέγαση) όπου υπάρχει έλλειψη κοινά συμφωνημένων δεικτών, η εμπειρία από τα ΕΣΔ που υποβλήθηκαν, όπου μόνο μια μειοψηφία κρατών μελών παρέχει λεπτομερείς και σχετικούς δείκτες, δείχνει ότι η προσέγγιση αυτή δεν αρκεί για την επίτευξη πραγματικής προόδου από πλευράς συγκρισιμότητας.

Για το σκοπό αυτό, η ανάπτυξη κοινά συμφωνημένων δεικτών πρέπει να εξακολουθήσει να αποτελεί προτεραιότητα. Στις περαιτέρω εργασίες της ομάδας εμπειρογνομόνων για τους δείκτες πρέπει να συνεκτιμηθούν ορισμένοι από τους δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν από τα κράτη μέλη στα ΕΣΔ. Στο στατιστικό παράρτημα παρουσιάζεται μια επιλογή των δεικτών που χρησιμοποιήθηκαν στα ΕΣΔ και μπορούν να αναπτυχθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ – ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ

ΒΕΛΓΙΟ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις: Από το 1997, οι εξελίξεις για τη βελγική οικονομία είναι ευνοϊκές. Ωστόσο, το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας και το μερίδιο του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά που πλήττονται από την ανεργία παραμένουν σημαντικά. Το 1997, το 15% του πληθυσμού ζει κάτω από συνθήκες σχετικής φτώχειας (εισόδημα κατώτερο του 60% του διαμέσου εισοδήματος). Ο μέσος όρος της ΕΕ ανέρχεται σε ποσοστό 18%. Από τη διαφορά μεταξύ του ποσοστού αυτού και του ποσοστού πριν από τις μεταβιβάσεις (28%) προκύπτει το καλά ανεπτυγμένο σύστημα κοινωνικής προστασίας του Βελγίου. Τα παιδιά που προέρχονται από νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση και υποεκπροσωπούνται στην περαιτέρω κατάρτιση και εκπαίδευση. Το σύστημα υγειονομικής ασφάλισης καλύπτει το 99% του πληθυσμού, και ενισχύεται σε ό,τι αφορά κάποιους εξαιρετικούς κινδύνους υγείας. Η προσφορά κοινωνικής στέγασης δεν αντιστοιχεί στη ζήτηση και τα ενοίκια έχουν αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία 15 χρόνια.

Στρατηγική προσέγγιση: Το ΕΣΔ του Βελγίου παρέχει μια εκτεταμένη επισκόπηση όλων των πρωτοβουλιών κοινωνικής πολιτικής που ελήφθησαν από τις διάφορες βελγικές αρχές στο πλαίσιο της προσέγγισης «ενεργό κοινωνικό κράτος», αλλά θα μπορούσε να αναπτύσσει καλύτερα βασικές προτεραιότητες. Το ΕΣΔ εν εστιάζει μόνο σε πρόσφατα μέτρα πολιτικής χωρίς να γίνεται αναφορά στο υπάρχον εκτενές σύστημα κοινωνικής πολιτικής. Παρέχει μια ευρεία επισκόπηση των εν λόγω μέτρων χωρίς, ωστόσο, να κάνει συστηματική εκτίμηση της επίπτωσής τους στην κοινωνική ενσωμάτωση. Η ένταξη στην αγορά εργασίας θεωρείται βασικό στοιχείο, σε συνδυασμό με βελτιωμένα προγράμματα κοινωνικής προστασίας. Βελτιώσεις σε άλλους σημαντικούς τομείς πολιτικής (στέγαση, εκπαίδευση και υγειονομική περίθαλψη) θα πρέπει να βοηθούν στην πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού. Η συνέργεια μεταξύ των πολιτικών των διαφόρων κυβερνήσεων των περιφερειών και των κοινοτήτων θα μπορούσε να ενισχυθεί και οι τοπικές αρχές θα μπορούσαν να συμμετέχουν περισσότερο στην ανάπτυξη του ΕΣΔ. Η συμμετοχή των ενδιαφερομένων παραγόντων ήταν περιορισμένη, αλλά το ΕΣΔ διασφαλίζει αυξημένη συμμετοχή στην εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των ενεργειών.

Μέτρα πολιτικής: Οι δύο πρώτοι από τους στόχους της Νίκαιας περιέχουν μεγάλο αριθμό μέτρων, μερικά από τα οποία περιλαμβάνουν ποσοτικοποιημένους στόχους και χρονικά όρια. Κάποια από αυτά τα μέτρα είναι καινοτόμα, όπως η πίστωση επιστρεπτέου φόρου, ένα πρόγραμμα σχετικό με το σύστημα εξασφάλισης ελάχιστου εισοδήματος και η εισαγωγή ενός μέγιστου λογαριασμού υγείας. Σύμφωνα με τον στόχο 3 το ΕΣΔ εν εστιάζει σε ευάλωτες ομάδες όπως τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι μετανάστες και οι μόνοι γονείς. Η συμμετοχή των ενδιαφερομένων παραγόντων θα ενισχυθεί περαιτέρω, μεταξύ άλλων, μέσω του κέντρου πόρων για την καταπολέμηση της φτώχειας.

Μελλοντικές προκλήσεις: Η επίδραση των γενικών μέτρων πολιτικής στην κατάσταση των πλέον ευάλωτων ομάδων θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο ενδελεχούς εξέτασης και παρακολούθησης. Η περαιτέρω ανάπτυξη ενός ενεργού κοινωνικού κράτους ως μέρους μιας συνεκτικής προσέγγισης για την αντιμετώπιση των διαφόρων πτυχών του προβλήματος του κοινωνικού αποκλεισμού (εισόδημα, εκπαίδευση και κατάρτιση, συμμετοχή στην αγορά εργασίας, στέγαση) αναγνωρίζεται ως σημαντική πρόκληση. Δεδομένης της πολυπλοκότητας της ομοσπονδιακής δομής του Βελγίου, παραμένει ουσιαστικός ο συνεχόμενος συντονισμός μεταξύ όλων των επιπέδων. Το βελγικό ΕΣΔ περιέχει μια μεγάλη ενότητα σχετική με δείκτες και στοχεύει στη διευκόλυνση της συγκρισιμότητας χρησιμοποιώντας κοινοτικές πηγές. Η περαιτέρω ανάπτυξη τέτοιων δεικτών, συμπεριλαμβανομένης μιας ανάλυσης κατά φύλο, ώστε να παρακολουθείται και να αξιολογείται η επίπτωση των μέτρων πολιτικής, αναγνωρίζεται ως βασική πρόκληση. Η συμμετοχή των ενδιαφερομένων παραγόντων θα πρέπει να ενισχυθεί.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Από το 1997, οι εξελίξεις για τη **βελγική οικονομία** είναι ευνοϊκές. Το ποσοστό ανάπτυξης της **απασχόλησης** ήταν 1,8% το 2000 και το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε από 56,3% το 1996 σε 60,5% το 2000. Το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών (51,5% το 2000) αυξήθηκε κατά 6 εκατοστιαίες μονάδες από το 1996. Η **ανεργία** μειώθηκε σημαντικά τα τελευταία χρόνια (από 9,7% το 1996 σε 7% το 2000), αλλά το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας εξακολουθεί να είναι σημαντικό. Σύμφωνα με εθνικά στοιχεία, το ποσοστό του πληθυσμού που διαβιεί σε νοικοκυριά που πλήττονται από την ανεργία παραμένει υψηλό (14%), ενώ ποσοστό 2% του εργαζόμενου πληθυσμού μπορεί να θεωρηθεί «απασχολούμενοι φτωχοί». Κύριος παράγοντας είναι η σύνθεση των νοικοκυριών.

Το Βέλγιο δαπάνησε 27,5% του ΑΕΠ στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας το 1998, ποσοστό που γενικά συνάδει με τον κοινοτικό μέσο όρο. Παρόλο που το Βέλγιο διαθέτει ένα καλά ανεπτυγμένο **σύστημα κοινωνικής προστασίας**, το 15% του πληθυσμού ζούσε κάτω από συνθήκες σχετικής φτώχειας το 1997 (με εισόδημα κάτω από το κατώφλι του 60% του διαμέσου εισοδήματος). Το ήμισυ αυτής της ομάδας αντιμετωπίζει επίμονη σχετική φτώχεια. Ειδικά οι δικαιούχοι παροχών πρόνοιας και οι άνεργοι διατρέχουν υψηλό κίνδυνο να βρεθούν αντιμέτωποι με το πρόβλημα αυτό. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, οι κοινωνικές παροχές δεν έχουν αναπτυχθεί παράλληλα με την εξέλιξη των μισθών.

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα είναι μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας, και για να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με μεγαλύτερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες εξίσου σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Η **εκπαίδευση** και η **κατάρτιση** είναι βασικοί παράγοντες για την ένταξη στην αγορά εργασίας. Τα παιδιά που προέρχονται από νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση και υποεκπροσωπούνται στα προγράμματα περαιτέρω κατάρτισης και εκπαίδευσης. Το σύστημα **υγειονομικής** ασφάλισης καλύπτει το 99% του πληθυσμού, παρόλο που συγκεκριμένες ομάδες που χρειάζονται μεγάλη φροντίδα αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες. Η παροχή κοινωνικής **στέγασης** είναι μικρή σε σύγκριση με την αντίστοιχη σε άλλες δυτικοευρωπαϊκές χώρες και δεν ανταποκρίνεται στη ζήτηση. Τα ενοίκια έχουν αυξηθεί κατά 46% πάνω από τον πληθωρισμό τα τελευταία 15 χρόνια και ειδικά τα ενοίκια στο χαμηλότερο τμήμα της αγοράς.

Το ΕΣΔΕν προσδιορίζει τις **μελλοντικές προκλήσεις** σε γενικές γραμμές, αλλά οι βελγικές αρχές υπογραμμίζουν τρεις παραμέτρους. Πρώτον, η προσέγγιση του «**ενεργού κοινωνικού κράτους**» χρησιμοποιείται ως πολυδιάστατη στρατηγική για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού. Η απασχόληση θεωρείται σημαντικός παράγοντας για την κοινωνική ενσωμάτωση, με ιδιαίτερη έμφαση στις ομάδες που διατρέχουν κίνδυνο. Η επίπτωση των νέων πολιτικών ενεργοποίησης σχετικά με την ένταξη μειονεκτουσών ομάδων γίνεται ορατή: έπειτα από μια κορύφωση το 1998, ο αριθμός των ατόμων με ελάχιστο εισόδημα μειώνεται. Δεύτερον, δεδομένης της πολύπλοκης ομοσπονδιακής δομής του Βελγίου, πρέπει να επιτευχθεί καλύτερος **συντονισμός της πολιτικής κοινωνικής ένταξης** μεταξύ της ομοσπονδιακής κυβέρνησης και των κυβερνήσεων των περιφερειών και των κοινοτήτων. Οι βελγικές αρχές προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν την πρόκληση αυτή με μια συμφωνία συνεργασίας που συνάφθηκε το 1998 και η οποία συνέβαλε στη διατήρηση του ζητήματος της φτώχειας μόνιμα στο πρόγραμμα πολιτικών. Τρίτον, οι βελγικές αρχές έχουν καταβάλει αξιοσημείωτη προσπάθεια για την επεξεργασία και τον υπολογισμό **δεικτών** οι οποίοι να είναι συγκρίσιμοι σε επίπεδο ΕΕ. Η περαιτέρω ανάπτυξη τέτοιων δεικτών θα πρέπει να καθιστά δυνατή τη στενότερη παρακολούθηση και αξιολόγηση της επίπτωσης των μέτρων

πολιτικής στην κοινωνική ενσωμάτωση. Πρόθεση της κυβέρνησης είναι να συνεισφέρει στην ευρωπαϊκή δέσμευση προς την ανάπτυξη μιας ομάδας κοινών δεικτών που θα στηρίζουν την ανάπτυξη μελλοντικών ΕΣΔΕν.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το παρόν ΕΣΔΕν παρέχει μια ευρεία επισκόπηση μέτρων κοινωνικής πολιτικής τα οποία ελήφθησαν τα τελευταία χρόνια, αλλά δεν εκτιμά συστηματικά τη συγκεκριμένη επίπτωση αυτών στην κοινωνική ενσωμάτωση. Η στρατηγική προσέγγιση στο ΕΣΔ ενστερνίζεται τους 4 στόχους και καλύπτει τα σημαντικότερα πεδία πολιτικής.

Η ένταξη στην **αγορά εργασίας** πρέπει να διευκολυνθεί από μια προληπτική προσέγγιση επικεντρωμένη στην ενεργοποίηση, κυρίως μέσω επενδύσεων στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την καθοδήγηση και με την αντιμετώπιση των παγίδων της ανεργίας. Για αυτούς που παραμένουν εξαρτημένοι από παροχές, προβλέπονται προσαρμογές σε προγράμματα κοινωνικής προστασίας και γενικές και επιλεκτικές αυξήσεις στα επίπεδα των παροχών. Η πρόσβαση στην **εκπαίδευση** θα βελτιωθεί με τη μείωση κάθε κόστους σχετικού με την εκπαίδευση και με αύξηση της χρηματοδότησης στα σχολεία και στις περιοχές προτεραιότητας.

Η στρατηγική προσέγγιση επίσης στοχεύει στη βελτίωση του τομέα κοινωνικής **στέγασης** και στην προώθηση της πρόσβασης στον ιδιωτικό τομέα μισθώσεων. Στον τομέα της **υγειονομικής περίθαλψης**, οι πολιτικές θα ενισχυθούν για να καλύπτουν εξαιρετικούς κινδύνους υγείας και για να ενισχύσουν την προληπτική και την έκτακτη υγειονομική περίθαλψη.

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Η προσέγγιση καλύπτει τις περισσότερες από τις σημαντικότερες προκλήσεις παρόλο που στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε γενικά μέτρα. Η στοχοθέτηση των πλέον ευάλωτων ομάδων παραμένει υποτιμημένη. Το ΕΣΔΕν είναι σαφές σχετικά με τους πρόσθετους προϋπολογισμούς προς διάθεση σε μέτρα πολιτικής, αλλά ποσοτικοποιημένοι στόχοι και χρονικά όρια σε σχέση με την φτώχεια και την κοινωνική ενσωμάτωση ορίζονται μόνο για έναν περιορισμένο αριθμό μέτρων πολιτικής στον τομέα της ένταξης στην αγορά εργασίας.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔΕν

Αυτό το πρώτο ΕΣΔ σχετικά με την κοινωνική ενσωμάτωση εστιάζει σε πρόσφατα μέτρα πολιτικής, χωρίς να αναφέρεται στο υπάρχον εκτενές σύστημα κοινωνικής πολιτικής. Τα περισσότερα από τα μέτρα που περιγράφονται είναι πρόσφατα και αποτελούν νέες κατευθύνσεις στο πλαίσιο του «ενεργού κοινωνικού κράτους». Ορισμένες πρωτοβουλίες σε ό,τι αφορά το εισόδημα και την κοινωνική προστασία, την ένταξη στην αγορά εργασίας και την υγειονομική περίθαλψη είναι καινοτόμες. Σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση και τη στέγαση, το καινοτόμο στοιχείο είναι πιο περιορισμένο.

2.3. Μια συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Η πολιτική εισοδήματος και κοινωνικής προστασίας ολοκληρώνεται με την πολιτική επαγγελματικής κατάρτισης και απασχόλησης. Στον τομέα της απασχόλησης, τα θέματα της ένταξης οργάνων και μέσων και της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων αρχών δεν αντιμετωπίζονται στο ΕΣΔ. Σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση και τη στέγαση, οι στρατηγικές και τα μέτρα των διαφόρων αρμοδίων αρχών δίδουν έμφαση σε διαφορετικά θέματα. Στον τομέα

της υγειονομικής περίθαλψης, ο κεντρικός ρόλος των ομοσπονδιακών αρχών στο σύστημα ασφάλισης υγείας στοχεύει σε μια πιο συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση. Γενικά, ωστόσο, το ΕΣΔ στερείται μιας συνεκτικής προσέγγισης, λόγω της δυσκολίας συνδυασμού των συνεισφορών των διαφόρων ομοσπονδιακών οντοτήτων.

Δεδομένων των ιδιοτήτων της βελγικής ομοσπονδιακής δομής, η κατάρτιση μιας στρατηγικής προσέγγισης σχετικά με την κοινωνική ενσωμάτωση καθιστά αναγκαίο τον στενό συντονισμό μεταξύ της ομοσπονδιακής κυβέρνησης και των κυβερνήσεων των περιφερειών και των κοινοτήτων. Το ΕΣΔ αναπτύχθηκε στο πλαίσιο ενός ευρέος φόρουμ: την ομάδα εργασίας για τις κοινωνικές υποθέσεις της βελγικής διακυβερνητικής συνδιάσκεψης (στην οποία συμμετέχουν οι υπουργοί της ομοσπονδιακής κυβέρνησης και οι υπουργοί των ομόσπονδων κυβερνήσεων μετά τη διαδικασία της Λισσαβώνας). Η συμμετοχή των ενδιαφερομένων παραγόντων, συμπεριλαμβανομένου του Κέντρου Πόρων για την καταπολέμηση της φτώχειας, της αβεβαιότητας και του κοινωνικού αποκλεισμού, ήταν περιορισμένη λόγω χρονικών περιορισμών, αλλά το ΕΣΔΕν αναφέρει ότι η συμμετοχή τους θα είναι ενεργή στην εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των ενεργειών.

2.4. Η συμβατότητα των στρατηγικών προσεγγίσεων σε σχέση με το εθνικό σχέδιο δράσης για την απασχόληση

Η ενότητα σχετικά με την πολιτική απασχόλησης στο ΕΣΔ για την ενσωμάτωση είναι σύμφωνη με το ΕΣΔΑ. Η έμφαση σε ενεργητικές πολιτικές της αγοράς εργασίας, με ιδιαίτερη έμφαση στην ένταξη νέων ατόμων, μακροχρόνια ανέργων, μη εξειδικευμένων εργαζομένων και κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων και τα μέτρα για την αντιμετώπιση των παγίδων της ανεργίας απαντούν και στα δύο ΕΣΔ.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Αναφέρεται ολόκληρη σειρά ενεργειών για τη βελτίωση της πρόσβασης όλων στην αγορά εργασίας μέσω ενεργοποίησης, της προώθησης της κοινωνικής οικονομίας, προγραμμάτων δια βίου μάθησης, μεθόδων για την ένταξη των νέων, προγραμμάτων ΤΠΕ. Άλλες πρωτοβουλίες στοχεύουν στη βελτίωση της πρόσβασης σε λογικό εισόδημα, σε αξιοπρεπή στέγαση, στην υγεία και την εκπαίδευση. Το ΕΣΔ ορίζει ότι οικογένειες με πολύ χαμηλό εισόδημα δεν μπορούν να επωφεληθούν πλήρως της έκπτωσης φόρου για συντηρούμενα τέκνα επειδή το σύνολο των φόρων τους είναι πολύ χαμηλό. Αυτή η αδυναμία του φορολογικού συστήματος αφορά ένα ποσοστό οικογενειών μεγαλύτερο του 10%. Επομένως, από το φορολογικό έτος 2001 θα εφαρμοστεί μια πίστωση επιστρεπτέου φόρου για συντηρούμενα τέκνα, ως μέσο για τη βελτίωση της κατάστασης εισοδήματος και για την αντιμετώπιση της παγίδας της ανεργίας. Παρά την πρόσφατη θετική εξέλιξη στην απασχόληση, κατά τη διάρκεια των τελευταίων δέκα ετών ο αριθμός των ατόμων που εξαρτώνται από την κοινωνική μέριμνα έχει αυξηθεί σημαντικά, λόγω του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας καθώς και της διάβρωσης των παραδοσιακών παροχών κοινωνικής ασφάλισης. Το πρόγραμμα Spring στοχεύει στην αντιμετώπιση αυτών των διαρθρωτικών αιτιών με μέτρα ενεργοποίησης και αυξάνοντας τα ελάχιστα επίπεδα παροχών. Το πρόγραμμα δεν έχει ακόμη εφαρμοστεί πλήρως. Θέτει φιλόδοξους ποσοτικούς στόχους και έναν χρονικό ορίζοντα: ο συνολικός αριθμός των ατόμων με ελάχιστο εισόδημα θα πρέπει να μειωθεί κατά ένα τρίτο σε περίοδο πέντε ετών, ο αριθμός ενεργοποιημένων δικαιούχων

πρέπει να αυξηθεί από 5% σε 20%. Δεν υπάρχει λεπτομερής στρατηγική σχετικά με τις ΤΠΕ, αλλά περιλαμβάνονται κάποιες καλές πρωτοβουλίες σχετικά με την κατάρτιση στις ΤΠΕ.

3.2. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Η πρόληψη είναι μια σημαντική συνιστώσα της βελγικής πολιτικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Η βελγική υγειονομική περίθαλψη μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως παράδειγμα. Το σύστημα ασφάλισης υγείας καλύπτει καθορισμένα ποσά για ιατρικές υπηρεσίες, ενώ ο ασθενής επιβαρύνεται με κάθε επιπρόσθετο ποσό. Παρότι κάποιες κοινωνικές κατηγορίες είναι επιλέξιμες για μειωμένες προσωπικές εισφορές, τα νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα ή/και εκείνα που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα υγείας χρειάζονται καλύτερη κάλυψη. Προηγούμενα μέτρα ήδη προέβλεπαν επιστροφές χρημάτων πάνω από ορισμένα επίπεδα δαπανών για κάποιες κατηγορίες. Ο μέγιστος λογαριασμός υγείας (maximum health bill) επεκτείνει και απλοποιεί τα μέτρα αυτά, επιτρέποντας την άμεση επιστροφή των δαπανών πάνω από ανώτατα όρια που τίθενται από το εθνικό ταμείο ασφάλισης υγείας. Τα ανώτατα αυτά όρια σχετίζονται με τη δήλωση φορολογίας εισοδήματος του νοικοκυριού. Το μέτρο αυτό προλαμβάνει τον κίνδυνο αποκλεισμού λόγω σοβαρών προβλημάτων υγείας (στόχος 2) και βελτιώνει τη δυνατότητα πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη (στόχος 1).

3.3. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Το βελγικό ΕΣΔΕν εστιάζει σε ευάλωτες ομάδες όπως οι μακροχρόνια άνεργοι, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι μετανάστες, ομάδες αποκλεισμένες από τον τομέα της υγείας, οι μόνοι γονείς. Εφαρμόζεται μια περιφερειακή προσέγγιση μέσω σχεδίων για την προώθηση μιας συντονισμένης και ολοκληρωμένης δράσης για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού σε επιλεγμένους δήμους (με σύναψη «εταίρικών σχέσεων» μεταξύ δημοσίων και ιδιωτικών φορέων).

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Η διαρθρωτική συμμετοχή των παραγόντων θα εξασφαλιστεί μέσω διαφόρων οργάνων, συμπεριλαμβανομένου του Κέντρου Πόρων για την καταπολέμηση της φτώχειας, της αβεβαιότητας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Το κέντρο αυτό δημιουργήθηκε το 1999, προκειμένου να διασφαλίσει ένα μόνιμο διάλογο με όλους τους ενδιαφερόμενους καθώς και συνεχή αξιολόγηση της πολιτικής κατά της φτώχειας σε όλα τα επίπεδα. Έχει μια σταθερή νομική διάρθρωση και περιλαμβάνει στη συντονιστική ομάδα του εκπροσώπους των ενώσεων των φτωχών, των κοινωνικών εταίρων, των (τοπικών) δημοσίων υπηρεσιών και των οργανισμών ασφάλισης υγείας. Η συμμετοχή αυτής της πλατφόρμας στην ανάπτυξη του ΕΣΔ είναι περιορισμένη.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Το ΕΣΔΕν ασχολείται με την ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των δύο φύλων, αλλά σε περιορισμένο βαθμό. Οι δείκτες συχνά στερούνται προοπτικής σχετικής με ζητήματα ισότητας των φύλων και οι περισσότερες από τις στρατηγικές που σχετίζονται με τα δύο φύλα αφορούν το σύνολο του πληθυσμού και ως εκ τούτου δεν αντιμετωπίζουν τα ζητήματα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Τα κύρια στοιχεία σχετικά με τα δύο φύλα τα οποία αναφέρονται στο ΕΣΔΕν αφορούν την παροχή παιδικών σταθμών για τη διευκόλυνση της ένταξης των γυναικών στο εργατικό δυναμικό. Παρουσιάζονται χρήσιμες πρωτοβουλίες στους τομείς της απασχόλησης, της κατάρτισης και των υπηρεσιών στήριξης, για τη βελτίωση της κατάστασης των μόνων γονέων.

Η κυβέρνηση εκφράζει την ανησυχία της για την υποεκπροσώπηση των γυναικών στις ΤΠΕ. Προκειμένου να δημιουργήσει ένα σαφή δεσμό μεταξύ γυναικών και νέων τεχνολογιών, αναπτύχθηκε ένα σχέδιο δράσης για την ισότιμη πρόσβαση των γυναικών στις νέες τεχνολογίες στο πλαίσιο της διυπουργικής συνδιάσκεψης για την ισότητα. Στον τομέα της υγείας, το ΕΣΔ θεσπίζει νέα μέτρα για την αντιμετώπιση ειδικών προβλημάτων υγείας κάθε φύλου τα οποία έχουν προσδιοριστεί.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Καθένα από τα βελγικά προγράμματα των στόχων 1 και 3 του ΕΚΤ (συνολικό χρηματικό κονδύλι ανερχόμενο σε 929 εκατομμύρια ευρώ) περιέχει συγκεκριμένες προτεραιότητες ή μέτρα σχετικά με την κοινωνική ενσωμάτωση. Οι προτεινόμενες ενέργειες του ΕΚΤ έχουν ως στόχο όλες τις κατηγορίες ατόμων που διατρέχουν τον κίνδυνο στέρησης και οι πολυδιάστατες πτυχές του κοινωνικού αποκλεισμού αντιμετωπίζονται βάσει μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης. Βάσει των προγραμμάτων που εγκρίθηκαν το 2000, μπορεί να αναφερθεί ότι οι διάφορες βελγικές κυβερνήσεις σκοπεύουν να δαπανήσουν 378,5 εκατομμύρια ευρώ για την κοινωνική ενσωμάτωση (40% του συνολικού κονδυλίου).

Το πρόγραμμα EQUAL, με κονδύλι ύψους 74,1 εκατομμυρίων ευρώ, θα επικεντρωθεί επίσης στην ένταξη αυτών που είναι αποκλεισμένοι από την αγορά εργασίας. Παρά τη σημασία του ΕΚΤ και του EQUAL, το ΕΣΔΕν δεν αναφέρεται στην πιθανή επίπτωσή τους στην πολιτική για την προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης στο Βέλγιο.

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις Το δανικό σύστημα κοινωνικής πολιτικής βασίζεται στην αρχή της οικουμενικότητας: σε όλους τους κατοίκους εξασφαλίζονται ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα σε περίπτωση που αντιμετωπίσουν κοινωνικά προβλήματα. Η αποτελεσματικότητα του συστήματος επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι η Δανία είχε το χαμηλότερο ποσοστό φτώχειας στην ΕΕ το 1997.

Οι θετικές τάσεις στη δανική οικονομία, με το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ και χαμηλό ποσοστό ανεργίας, αποτελούν μια καλή βάση για ενισχυτικές πολιτικές για την οικοδόμηση μιας κοινωνίας που ευνοεί περισσότερο την κοινωνική ενσωμάτωση και θα έχει μεγαλύτερη συνοχή. Σύμφωνα με τα εναρμονισμένα στοιχεία του Ευρωπαϊκού Πάνελ για τα Νοικοκυριά (ECHP), ποσοστό 8% του πληθυσμού της Δανίας ζούσε με εισόδημα μικρότερο του 60% του διαμέσου εθνικού εισοδήματος και το ποσοστό των ατόμων που ζούσαν κάτω από συνθήκες φτώχειας συνεχώς κατά την τριετία 1995-1997 ανερχόταν σε ποσοστό 3% του πληθυσμού.

Στρατηγική προσέγγιση Η προσέγγιση της Δανίας στην κοινωνική ενσωμάτωση επικεντρώνεται στην ανάπτυξη μιας αγοράς εργασίας χωρίς αποκλεισμούς, επιτρέποντας σε περισσότερους ανθρώπους να αποκτήσουν ή να διατηρήσουν σταθερή απασχόληση. Αυτός θεωρείται ο καλύτερος δρόμος για την ένταξη και, επίσης, η καλύτερη άμυνα κατά της φτώχειας και του αποκλεισμού. Άλλοι στόχοι είναι η διασφάλιση της χρηματικής στήριξης των μεμονωμένων πολιτών για μια αρκετά αξιοπρεπή ζωή και η βελτίωση των συνθηκών ζωής των πλέον ευάλωτων ομάδων, εκείνων που δεν μπορούν να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας. Η στρατηγική βασίζεται επιπλέον στην προθυμία συμμετοχής του συνόλου των ενδιαφερομένων παραγόντων στην ανάπτυξη κοινωνικής πολιτικής.

Μέτρα πολιτικής Η Δανία ανταποκρίνεται και στους τέσσερις στόχους εστιάζοντας, όμως, επίμονα στην κοινωνική διάσταση της προσέγγισης ενεργοποίησης. Το φάσμα των σχετικών μέτρων είναι εκτενές. Είναι ελεύθερη η πρόσβαση όλων στην εκπαίδευση και την υγειονομική περίθαλψη και υπάρχει μέριμνα για τα παιδιά και τους ηλικιωμένους. Η πρόληψη αποτελεί επίσης εδώ και πολλά χρόνια ένα σημαντικό στοιχείο της πολιτικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, της οποίας μέρος είναι σήμερα η ένταξη στις τεχνολογίες της κοινωνίας της πληροφορίας (eInclusion). Για τις πλέον ευάλωτες ομάδες, εστιάζει σε πρωτοβουλίες όπως η προώθηση της νομικής προστασίας και σχεδίων ατομικής δράσης. Στο πνεύμα της «εταιρικής σχέσης», έχουν συσταθεί το κοινωνικό συμβούλιο, τοπικές επιτροπές συντονισμού και δίκτυα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη. Ένας νέος νόμος περί ίσων ευκαιριών εγκρίθηκε το 2000, κατοχυρώνοντας νομικά την Ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων.

Μελλοντικές προκλήσεις Η μεγαλύτερη μελλοντική πρόκληση είναι η επίτευξη μιας αγοράς εργασίας χωρίς αποκλεισμούς. Αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί στο πλαίσιο του γηράσκοντος εργατικού δυναμικού και του συνολικού μακροπρόθεσμου στόχου αύξησης της απασχόλησης κατά 100.000 άτομα. Μια άλλη πρόκληση είναι η εξασφάλιση της κοινωνικής, γλωσσικής, πολιτισμικής και εργασιακής ένταξης προσφύγων και μεταναστών. Ένα ακόμη αντικείμενο προβληματισμού αποτελούν τα άτομα με πολλαπλά κοινωνικά προβλήματα και προβλήματα υγείας, που αποτελούν μεγάλο ποσοστό των ατόμων που καταλήγουν άστεγα.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Το ποσοστό **απασχόλησης** το 2000, το οποίο ανερχόταν σε ποσοστό 76,3%, συνεχίζει να είναι το υψηλότερο στην ΕΕ. Επιπλέον, το ποσοστό **ανεργίας** είναι χαμηλό - 4,7% - και η μακροχρόνια ανεργία είναι σήμερα της τάξης μόλις του 1%. Το ποσοστό της ανάπτυξης του ΑΕΠ ήταν 2,9% το 2000.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Ενοποιημένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (ESSPROS) από τη EUROSTAT, η Δανία δαπανά το 30% του ΑΕΠ στον τομέα της **κοινωνικής προστασίας** ενώ ο μέσος όρος της ΕΕ των 15 ανέρχεται στο 27,7% (στοιχεία 1998). Υπολογιζόμενες ως κατά κεφαλήν δαπάνες σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ), οι δαπάνες της Δανίας για την κοινωνική προστασία ανέρχονται σε 7.098 ΜΑΔ, σημαντικά πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ των 15 που είναι 5.532 ΜΑΔ.

Η αποτελεσματικότητα του μοντέλου κοινωνικής πολιτικής της Δανίας επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι η Δανία έχει το χαμηλότερο ποσοστό σχετικής φτώχειας στην ΕΕ. Σύμφωνα με τα εναρμονισμένα στοιχεία του ECHP (1997), το 8% του πληθυσμού της Δανίας ζούσε με εισόδημα μικρότερο του 60% του μέσου εθνικού εισοδήματος. Το ποσοστό των ατόμων που ζούσαν κάτω από συνθήκες φτώχειας συνεχώς κατά την τριετία 1995-1997 ήταν 3% (στοιχεία ECHP).

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα είναι μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας, και για να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με περισσότερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες σχετικές πλευρές όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Ο **σημαντικότερος γενικός στόχος** είναι η ανάπτυξη της **αγοράς εργασίας χωρίς αποκλεισμούς**, η οποία θα επιτρέπει σε περισσότερα άτομα να αποκτήσουν ή να διατηρήσουν σταθερή απασχόληση. Για την μεγάλη πλειονότητα των ανθρώπων, η ποιότητα ζωής είναι στενά συνδεδεμένη με μια ενεργό εργασιακή ζωή όπου η απασχόληση δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά επίσης μειώνει τον κίνδυνο κοινωνικής περιθωριοποίησης. Για την επίτευξη αυτού του γενικού στόχου, παρουσιάζονται οι ακόλουθες προκλήσεις:

- Παρά τη σημαντική μείωση της ανεργίας και την αύξηση της απασχόλησης ο **αριθμός των μακροχρόνια αιτούντων επιδόματα συντήρησης** – δηλαδή ατόμων που λαμβάνουν παροχές σε μετρητά, για την ενεργοποίηση ή την επανένταξη τους για τουλάχιστον 10 μήνες κατά τη διάρκεια του ημερολογιακού έτους – αυξήθηκε από 115.000 την περίοδο 1994-1998 σε σχεδόν 122.000 το 1999. Κατά προσέγγιση, περίπου το 70% (85.000 άτομα) από αυτούς αντιμετωπίζουν προβλήματα πέραν της ανεργίας.
- Η προώθηση και η οικοδόμηση κοινωνιών χωρίς αποκλεισμούς παρουσιάζουν μια αυξανόμενη εθνοτική διάσταση. Είναι σημαντικό να ανοίγονται και να προσαρμόζονται πολιτικές κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται ότι η αυξανόμενη εθνοτική ποικιλομορφία στην κοινωνία μετατρέπεται σε πλεονέκτημα και δεν γίνεται παράγοντας αποκλεισμού και κοινωνικού διαχωρισμού. Οι μετανάστες καταλαμβάνουν ένα αυξανόμενο ποσοστό των μακροχρόνιων αποδεκτών χρηματικής ενίσχυσης (34% το 1999 έναντι ποσοστού 24% το 1994).
- Άλλος ένας τομέας ενδιαφέροντος είναι τα άτομα με ειδικά κοινωνικά προβλήματα. Εκτιμάται ότι 50.000 άτομα είναι κοινωνικά περιθωριοποιημένα (π.χ. περίπου

14.000 χρήστες ναρκωτικών, περίπου 4.500 άστεγοι, και περίπου 30.000 άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής υγείας, που χρειάζονται ειδικές κοινωνικές πρωτοβουλίες). Υπολογίζεται ότι μόνο μια μικρή αναλογία των αλκοολικών εμπίπτει στην ομάδα των κοινωνικά περιθωριοποιημένων ατόμων.

Οι θετικές τάσεις στη δανική οικονομία αποτελούν μια καλή βάση για ενισχυτικά μέτρα για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων και την οικοδόμηση μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς και με μεγαλύτερη συνοχή. Εντός της ερχόμενης δεκαετίας, η κυβέρνηση στοχεύει να αυξήσει την απασχόληση κατά 100.000 άτομα. Αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί στο πλαίσιο του γηράσκοντος συνολικού εργατικού δυναμικού που μειώνεται σε αριθμό και προβλέπεται να μειωθεί κατά 40.000 άτομα μέχρι το 2010.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το σύστημα κοινωνικής πολιτικής της Δανίας βασίζεται στην αρχή της οικουμενικότητας: σε όλους τους κατοίκους εξασφαλίζονται ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα σε περίπτωση που αντιμετωπίσουν κοινωνικά προβλήματα όπως ανεργία, ασθένεια ή εξάρτηση. Η δανική προσέγγιση στο ζήτημα της κοινωνικής ενσωμάτωσης επικεντρώνεται στην εξασφάλιση μιας ενεργούς πολιτικής στους πολίτες. Η στρατηγική έγκειται στη διασφάλιση παροχής βοήθειας στους ανθρώπους που την χρειάζονται για την επίτευξη όσο το δυνατόν υψηλότερου βαθμού αυτοσυντήρησης.

Οι βασικοί στόχοι στα επόμενα χρόνια σχετίζονται με την αύξηση της απασχόλησης και την επίτευξη μιας αγοράς εργασίας χωρίς αποκλεισμούς, στοχεύοντας στη μείωση του αριθμού των συνταξιούχων και των μακροχρόνια ανέργων αλλά επίσης μειώνοντας το ποσοστό του ενεργού πληθυσμού που λαμβάνει παροχές. Στόχος είναι η κάλυψη των αναγκών του αυξημένου αριθμού των ηλικιωμένων χωρίς να μειωθούν οι υπηρεσίες και τα επίπεδα της σύνταξης ούτε να αυξηθεί η φορολογία. Ωστόσο, το σημαντικότερο είναι να εξασφαλιστεί ότι οι άνθρωποι συνάπτουν ουσιαστικές εργασιακές σχέσεις, καθώς θεωρείται ο καλύτερος τρόπος για την ένταξη και επίσης η καλύτερη άμυνα κατά της φτώχειας και του αποκλεισμού. Άλλα θέματα είναι η διασφάλιση χρηματικής στήριξης σε κάθε άτομο για μια επαρκώς αξιοπρεπή ζωή και η βελτίωση των συνθηκών ζωής για τους πλέον ευάλωτους, εκείνους που δεν μπορούν να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας.

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Η πολυπλοκότητα που ενυπάρχει στην προσπάθεια βοήθειας των ευάλωτων ομάδων για να κερδίσουν (εκ νέου) μια σταθερή θέση στην αγορά εργασίας αντιμετωπίζεται από μια λεπτομερή προσέγγιση κατευθυνόμενη προς όλα τα επίπεδα διαμόρφωσης και εφαρμογής πολιτικής. Η προσέγγιση επίσης αναγνωρίζει την αναγκαιότητα δημιουργίας οικονομικών κινήτρων για τα άτομα και τους εργοδότες, καθώς και αμοιβαίας κατανόησης της ανάγκης συμβολής όλων για την επίτευξη κοινωνικής συνοχής.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔΕν

Ο συνολικός χαρακτήρας της κοινωνικής πολιτικής προσανατολίζεται στη δημιουργία μιας ενεργούς και συνεκτικής κοινωνίας.

Λαμβάνοντας τον τόπο εργασίας ως αφετηρία για την πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού και της περιθωριοποίησης, τα μέτρα που στηρίζουν την ευθύνη των κοινωνικών εταίρων, ο κοινωνικός δείκτης και οι κώδικες κοινωνικής ευθύνης και δεοντολογίας αντιπροσωπεύουν νέους τρόπους δημιουργίας θετικών κινήτρων για τις εταιρείες, προκειμένου να αποκτήσουν

κοινωνική υπευθυνότητα. Άλλο ένα καινοτόμο στοιχείο είναι το πρόγραμμα ανάπτυξης μεθοδολογίας και ειδικότερα η συνιστώσα που συνεπάγεται την προετοιμασία τοπικών σχεδίων δράσης σχετικά με την αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Η στρατηγική συνεπάγεται υψηλού βαθμού συνεργασία μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης καθώς και μεταξύ δημοσίων αρχών, ΜΚΟ και κοινωνικών εταίρων τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο.

2.4. Συμβατότητα των στρατηγικών προσεγγίσεων σε σχέση με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την απασχόληση

Η προσέγγιση κοινωνικής πολιτικής στο ΕΣΔΕν είναι συνδεδεμένη με άλλους τομείς πολιτικής σε μια κοινή προσπάθεια για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Τόσο το ΕΣΔΑ όσο και το ΕΣΔΕν αποδίδουν ιδιαίτερη έμφαση στη διασφάλιση της συμμετοχής του μεγαλύτερου δυνατού ποσοστού πολιτών στην εργασιακή ζωή. Το ΕΣΔΑ εστιάζει περισσότερο σε εκείνους που ανήκουν στο εργατικό δυναμικό (κυρίως άτομα που έχουν ασφάλιση ανεργίας), ενώ το ΕΣΔΕν εστιάζει περισσότερο στη δημιουργία μιας αγοράς εργασίας χωρίς αποκλεισμούς. Και στα δύο ΕΣΔ, υπάρχουν μόνο λίγες λεπτομέρειες σχετικά με προσφορές στους ανασφάλιστους άνεργους (άτομα το μόνο πρόβλημα των οποίων είναι η ανεργία) τα οποία λαμβάνουν χρηματικές παροχές. Το ΕΣΔΕν περιλαμβάνει επίσης πολιτικές που στοχεύουν σε εκείνους που δεν είναι σε θέση να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Μεγάλη έμφαση δίδεται στην προώθηση της συμμετοχής στην απασχόληση και ο στόχος της ενεργού κοινωνικής πολιτικής είναι άτομα τα οποία για κάποιο λόγο δυσκολεύονται να παραμείνουν ή να εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Η πολιτική στοχεύει να δώσει σε κάθε άτομο την ευκαιρία να συμμετέχει αναπτύσσοντας τις ικανότητές του/της και δημιουργώντας ταυτόχρονα περισσότερες ευκαιρίες εργασίας για άτομα που δεν έχουν πλήρη ικανότητα εργασίας.

Η ενεργός κοινωνική πολιτική περιλαμβάνει σειρά μέτρων με γενικό στόχο να καταστήσει ανεξάρτητα άτομα ικανά να στηρίζουν τους εαυτούς τους και τις οικογένειές τους. Τέτοια μέτρα περιλαμβάνουν παροχές επανένταξης, ευέλικτες εργασιακές ρυθμίσεις, προστατευμένη απασχόληση με επιδότηση μισθού, προστατευμένη εργασία και ημερήσια άσυλα. Έχουν επίσης εισαχθεί κοινωνικά κεφάλαια σε όλες σχεδόν τις συλλογικές συμβάσεις, θεσπίζοντας ένα πλαίσιο για την απασχόληση και την επανακατάρτιση ατόμων με μειωμένη ικανότητα προς εργασία. Οι κοινωνικές ρήτρες αποτελούν ένα ακόμη μέσο στη διάθεση των δημοσίων αρχών που επιθυμούν να συμβάλλουν στη δημιουργία μιας αγοράς εργασίας χωρίς αποκλεισμούς. Ως μέρος της προσπάθειας ενίσχυσης της ενεργού κοινωνικής πολιτικής, από το 2001 έως το 2003 θα εφαρμοστεί η προληπτική μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού προγράμματος. Αυτή η μεταρρύθμιση συνεπάγεται την ύπαρξη ενός νέου κριτηρίου «ικανότητας προς εργασία», το οποίο εστιάζει στους πόρους και τη δυνατότητα ανάπτυξης του ατόμου αντί στους περιορισμούς του. Αυτό το κριτήριο συνάδει με τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται σε άλλα προγράμματα.

3.1.1. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων σε πόρους, δικαιώματα, αγαθά και υπηρεσίες

Η Δανία εξασφαλίζει την πρόσβαση όλων στην εκπαίδευση όπως και στη στέγαση και την υγειονομική περίθαλψη. Όλοι έχουν επίσης δικαίωμα σε κάποια μορφή παροχής εάν δεν μπορούν να στηρίξουν τον εαυτό τους και από την ηλικία των 65 ετών όλοι οι πολίτες έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν μια δημόσια σύνταξη γήρατος. Η πρόσβαση στη στέγαση διασφαλίζεται με στέγαση επιδοτούμενη από το δημόσιο και με ατομικές παροχές στέγασης για ομάδες με χαμηλό εισόδημα. Η μέριμνα για τα παιδιά, τους ηλικιωμένους και άλλα άτομα που δεν μπορούν να φροντίσουν τον εαυτό τους στη Δανία είναι επίσης εκτενής. Το 2000, το 76% των τοπικών αρχών παρείχαν μια εγγύηση παροχής θέσης σε παιδικό σταθμό για παιδιά ηλικίας από 0 έως 5 ετών. Στους ηλικιωμένους και τα άλλα άτομα που χρειάζονται βοήθεια οι τοπικές αρχές υποχρεούνται να παρέχουν προσωπική και πρακτική βοήθεια. Οι οικοδομικοί κανονισμοί για τη δυνατότητα πρόσβασης των ατόμων με ειδικές ανάγκες βασίζονται στους πρότυπους κανόνες για την ισότητα των ευκαιριών για τα άτομα με ειδικές ανάγκες του ΟΗΕ (UN Standard Rules on the Equalisation of Opportunities for Persons with Disabilities). Το ΕΣΔΕν δεν ασχολείται με ζητήματα σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, τον πολιτισμό, τον αθλητισμό και την αναψυχή.

3.2. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Η πρόληψη αποτελεί εδώ και πολλά χρόνια ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της δανικής πολιτικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν τομείς στους οποίους περαιτέρω προληπτική δράση θα ήταν επωφελής. Περαιτέρω ανάπτυξη μπορεί να παρατηρηθεί στο πρόγραμμα δημόσιας υγείας, όπου ένας από τους γενικούς στόχους είναι η βελτίωση της υγείας των πλέον μειονεκτουσών ομάδων. Άλλο ένα θέμα είναι η βελτίωση των στερημένων αστικών συνοικιών βάσει μιας ολιστικής προσέγγισης που θα εστιάζει σε τοπικούς πόρους και υλικές, πολιτιστικές και κοινωνικές βελτιώσεις.

Για τα άτομα που διατρέχουν κίνδυνο περιθωριοποίησης και για τα άτομα που συντηρούν εξαρτώμενα άτομα, εφαρμόζεται ειδική στήριξη για τη βελτίωση της οικονομικής τους κατάστασης αλλά και των συνθηκών στέγασης και της υγείας τους. Η Δανία λαμβάνει μέτρα για να ανταποκριθεί στην πρόκληση της ένταξης μεταναστών και εθνοτικών μειονοτήτων. Για τους νεόφερτους μετανάστες και πρόσφυγες, υπάρχει από το 1999 ένα τριετές πρόγραμμα ένταξης που έχει στόχο να τους εξασφαλίσει ισότιμη πρόσβαση στην κοινωνία και την αγορά εργασίας. Πρόσφατα ελήφθησαν κάποιες άλλες πρωτοβουλίες σε σχέση με εθνοτικές μειονότητες, συμπεριλαμβανομένων σχεδίων για άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής υγείας και άστεγους, της συλλογής περισσότερων πληροφοριών σχετικά με τις εθνοτικές μειονότητες, περισσότερης στήριξης για γονείς, πρωτοβουλιών για οικογένειες με άτομα με ειδικές ανάγκες και περισσότερων παιδικών σταθμών για δίγλωσσα παιδιά. Ενώ δεν παρουσιάζεται λεπτομερής στρατηγική για την ένταξη στις τεχνολογίες της κοινωνίας της πληροφορίας (**eInclusion**), το σχέδιο αναφέρει πρωτοβουλίες σε διάφορους τομείς: ΤΠΕ και τα άτομα με ειδικές ανάγκες, με ένα συγκεκριμένο Πρόγραμμα Δράσης Πληροφορικής, και ΤΠΕ και η τρίτη ηλικία.

3.3. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Στη δράση για τους πλέον ευάλωτους δόθηκε μεγάλη προτεραιότητα και ενισχύονται προσπάθειες για την πρόληψη της επιδείνωσης προβλημάτων, στοχεύοντας παράλληλα στη διασφάλιση αξιοπρεπούς ζωής για κάθε άτομο. Η Δανία φαίνεται να έχει υιοθετήσει μια ισορροπημένη προσέγγιση, βασισμένη τόσο σε διαρθρωτικές πολιτικές που μειώνουν τους κινδύνους αποκλεισμού όσο και σε μέτρα προσαρμοσμένα στις ανάγκες ατόμων που

διατρέχουν κίνδυνο. Εστιάζει σε πρωτοβουλίες για την προώθηση της νομικής προστασίας, σε ατομικά προγράμματα δράσης, στη συμμετοχή του χρήστη, στην παροχή συμβουλών από εξειδικευμένα άτομα, στη συνοχή και την ισότητα.

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Το δανικό μοντέλο στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στη νοοτροπία της «εταιρικής σχέσης», η οποία χαρακτηρίζεται από τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, των τοπικών αρχών και άλλων σχετικών οργανώσεων, συμπεριλαμβανομένων οργανώσεων των χρηστών, σε όλα τα επίπεδα. Η εφαρμογή της κοινωνικής νομοθεσίας είναι αποκεντρωμένη και αποτελεί κυρίως ευθύνη των τοπικών αρχών. Η νομική προστασία διασφαλίζεται από τη δυνατότητα προσφυγής κατά αποφάσεων σχετικών με κοινωνικά θέματα σε δευτεροβάθμιες διοικητικές επιτροπές και τελικά ενώπιον των δικαστηρίων.

Έχει δημιουργηθεί **ένα κοινωνικό συμβούλιο** σε εθνικό επίπεδο, το οποίο συγκεντρώνει μεταξύ άλλων εκπροσώπους των κοινωνικών εταίρων, των τοπικών αρχών και του δανικού συμβουλίου οργανώσεων ατόμων με ειδικές ανάγκες. Το ίδιο εύρος εκπροσώπησης μπορεί να παρατηρηθεί σε τοπικό επίπεδο, με **τις τοπικές επιτροπές συντονισμού**. Άλλο ένα παράδειγμα της προσέγγισης εταιρικής σχέσης είναι η εκστρατεία για την **εταιρική κοινωνική ευθύνη** κατά την οποία δημιουργήθηκε ένα εθνικό δίκτυο καθώς και πέντε περιφερειακά δίκτυα στελεχών επιχειρήσεων με στήριξη από το υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων για την προώθηση της κοινωνικής δέσμευσης του επιχειρηματικού τομέα. **Το κέντρο της Κοπεγχάγης** διαδραματίζει επίσης ένα σημαντικό ρόλο σε αυτόν τον τομέα. Θεσπίζονται ο **κοινωνικός δείκτης** και οι **κώδικες κοινωνικής ευθύνης και δεοντολογίας** για να μπορούν οι εταιρείες να έχουν ένα σημείο αναφοράς σε σχέση με άλλες εταιρείες σε ό,τι αφορά κοινωνικές παραμέτρους.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Το καθολικό σύστημα της Δανίας, το οποίο εξασφαλίζει ίσα δικαιώματα σε όλους, συμβάλλει στην ισότητα μεταξύ των φύλων. Το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών είναι υψηλό και η συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας υποστηρίζεται από μεγάλη προσφορά παιδικών σταθμών. Το 2000 εγκρίθηκε ένας νέος νόμος περί ισότητας των ευκαιριών, υποχρεώνοντας τις δημόσιες αρχές να λαμβάνουν υπόψη τα ζητήματα ισότητας των φύλων στον προγραμματισμό και τη διοίκησή τους. Μια συντονιστική ομάδα θα επιβλέπει και θα διαχειρίζεται τη διαδικασία ενσωμάτωσης της διάστασης της ισότητας των δύο φύλων. Οι γονείς δικαιούνται γονική άδεια έως ένα έτος για παιδιά κάτω των 9 ετών. Το αποτέλεσμα του προγράμματος αδειών δεν είναι ισόρροπο ως προς την εκπροσώπηση των δύο φύλων, καθώς περίπου το 90% των γονέων σε άδεια είναι γυναίκες. Παρότι μόνο μερικοί από τους κοινωνικούς δείκτες που παρουσιάζονται στο ΕΣΔΕν αναλύονται κατά φύλο, προκύπτουν σημαντικές διαφορές σχετικές με τα δύο φύλα. Προκειμένου να αναλυθούν περαιτέρω οι εν λόγω διαφορές και να πραγματοποιηθεί η παρακολούθηση της προόδου, θα χρειαστούν περισσότερες πληροφορίες.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Η επιχορήγηση του ΕΚΤ στο ΕΕΠ του Στόχου 3 είναι 379 εκατομμύρια ευρώ και αντιστοιχεί σε ποσοστό 50% του συνολικού ποσού. Το ΕΕΠ περιλαμβάνει μια προτεραιότητα που στοχεύει στην προώθηση της ισότητας των ευκαιριών για όλους σε ό,τι αφορά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και θα διατίθεται επίσης στήριξη σε τοπικό επίπεδο προκειμένου να

παρέχεται σε μειονεκτούσες ομάδες, όπως οι εθνοτικές μειονότητες, απασχόληση και ευκαιρίες κατάρτισης (κατανομή πίστωσης ΕΚΤ ύψους 105 εκατομμυρίων ευρώ, η οποία αντιπροσωπεύει ποσοστό 27% του προϋπολογισμού). Άλλο ένα πρόγραμμα είναι το πρόγραμμα EQUAL με επιχορήγηση από το ΕΚΤ ύψους 29,9 εκατομμυρίων ευρώ, που αντιστοιχεί στο 50% του συνολικού ποσού. Περίπου το 58% αυτού θα συγκεντρώνεται σε ενέργειες για την ένταξη ατόμων που αντιμετωπίζουν κάποια μορφή αποκλεισμού από την αγορά εργασίας. Παρά την ύπαρξη των ανωτέρω προγραμμάτων, το δυναμικό τους δεν αναφέρεται στο ΕΣΔΕν.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις: Το σύστημα κοινωνικής προστασίας της Γερμανίας είναι επικεντρωμένο στην απασχόληση και βασίζεται σε διάφορα προγράμματα κοινωνικής ασφάλισης, παρέχοντας ασφάλιση κατά των σημαντικότερων κινδύνων ζωής – γήρας, ασθένεια, αναπηρία, την ανάγκη μακροχρόνιας φροντίδας, και ανεργία – και, ως δικλείδα ασφαλείας, στο δικαίωμα των κατοίκων της Γερμανίας στην κοινωνική μέριμνα. Αυτό εγγυάται στους πολίτες που δεν έχουν επαρκές εισόδημα τους βασικούς πόρους για την αντιμετώπιση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών τους αναγκών. Παρά την οικονομική ανάπτυξη των τελευταίων ετών (ανάπτυξη ΑΕΠ το 2000: 3%) και μια αύξηση στον αριθμό των εργαζόμενων της τάξης του 1,1 εκατομμυρίου περίπου από το 1998 έως το 2000, η Γερμανία αντιμετωπίζει, ειδικά στα ανατολικά ομόσπονδα κράτη, επίμονα υψηλά επίπεδα ανεργίας. Τα εναρμονισμένα στοιχεία του ECHP αποκαλύπτουν ότι, το 1997, το 14% του γερμανικού πληθυσμού διαβίωσε κάτω από συνθήκες σχετικής φτώχειας (δηλαδή με εισόδημα μικρότερο του 60% του διαμέσου εισοδήματος). Το 8% των Γερμανών βρισκόταν στην κατάσταση αυτή για (το λιγότερο) τρία συνεχή έτη.

Στρατηγική προσέγγιση: Το ΕΣΔ εμμένει ρητά στην έννοια μιας «κοινωνικά δίκαιης κοινωνίας» και συνδυάζει την αναδυόμενη «κοινωνία της γνώσης» με την ανάγκη ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής. Ταυτόχρονα το κοινωνικό κράτος πρέπει να ενεργοποιεί και να προωθεί (*fördern und fordern*). Κάθε άτομο πρέπει να είναι σε μεγαλύτερο βαθμό υπεύθυνο για τον εαυτό του και ταυτόχρονα πρέπει να εξασφαλίζεται η συμμετοχή του στην κοινωνική ζωή. Το ΕΣΔ αποδίδει ιδιαίτερη έμφαση στην πρόθεση αποφυγής δημιουργίας κύκλων φτώχειας. Η συμμετοχή των μη κυβερνητικών φορέων θεωρείται πολύ σημαντική προϋπόθεση για την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων.

Η δημοσίευση της πρώτης κυβερνητικής έκθεσης για την φτώχεια και την ευημερία τον Απρίλιο του 2001, η οποία έδινε έμφαση στις πολλαπλές διαστάσεις του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού, αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα προς μια περισσότερο τεκμηριωμένη δημόσια συζήτηση. Το ΕΣΔ για την απασχόληση θεωρείται ότι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε σχέση με την αντιμετώπιση των φαινομένων της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Μέτρα πολιτικής: Το ΕΣΔ εστιάζει σε τέσσερις προτεραιότητες για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού: ένταξη στην αγορά εργασίας και προσόντα, συνδυασμός της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή, μέριμνα για τις πλέον ευάλωτες ομάδες και βελτίωση της αποδοτικότητας των προγραμμάτων μέριμνας καθιστώντας τα πιο στοχοθετημένα. Το ΕΣΔ παρέχει μια επισκόπηση του γερμανικού συστήματος κοινωνικής προστασίας και αναφέρεται σε πολλά υπάρχοντα και πρόσφατα εγκεκριμένα, καθώς και σε ορισμένα σχεδιαζόμενα, ατομικά μέτρα και ορθές πρακτικές για την εφαρμογή αυτών των στόχων. Αναφέρεται ένα πλήρες φάσμα τομέων πολιτικής και ομάδων κινδύνου, καθώς και συγκεκριμένη βοήθεια για αυτές, αλλά δεν παρέχονται εξηγήσεις για τις περισσότερες από τις γενικές δεσμεύσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο πολιτικές πιο ευνοϊκές προς την ενσωμάτωση θα μεταφραστούν σε νέες επιχειρησιακές ρυθμίσεις. Γενικά, εκλείπουν οι ποσοτικοποιημένοι στόχοι και ένας μηχανισμός παρακολούθησης οι οποίοι να είναι ικανοί να μετρούν την πρόοδο. Δεν γίνεται αναφορά στο πλαίσιο της 10ετούς προοπτικής που τονίστηκε στη σύνοδο κορυφής της Λισσαβώνας για ένα πιο μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχέδιο.

Μελλοντικές προκλήσεις: Οι κύριες μελλοντικές προκλήσεις είναι η προώθηση ολοκληρωμένων πολιτικών ένταξης σχετικά με ανθρώπους με προβλήματα που εισέρχονται στην αγορά εργασίας, οι οποίες θα αντιμετωπίσουν αυτό το ζήτημα μάλλον ως ζήτημα διαρθρωτικό και όχι ως απλό ζήτημα ομάδας-στόχου. Για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, οι κοινές προσπάθειες από όλους τους σχετικούς εταίρους στους τομείς της εκπαίδευσης, της επαγγελματικής κατάρτισης και της δια βίου μάθησης είναι ουσιώδους σημασίας. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο υψηλότερο ποσοστό ανεργίας στα ανατολικά ομόσπονδα κράτη και στις επιπτώσεις που έχει στην φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Είναι αναγκαίο να επιτευχθεί καλύτερη συμμετοχή του περιφερειακού και του τοπικού επιπέδου στην ανάπτυξη και την εφαρμογή της διαδικασίας κοινωνικής ενσωμάτωσης, προκειμένου να καταστεί δυνατή μια συζήτηση για τους στόχους και τις πρωτοβουλίες σε επίπεδα κατάλληλα για το γερμανικό ομοσπονδιακό σύστημα.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Η ανάπτυξη της οικονομίας και της απασχόλησης το 2000 ήταν (στο 3% και 1,5% αντιστοίχως) η μεγαλύτερη της τελευταίας δεκαετίας. Η ανεργία συνέχισε να μειώνεται στο 7,9%, αλλά το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας (4,0%), ενώ μειώνεται με αργό ρυθμό, παρέμεινε πάνω από το μέσο όρο της ΕΕ. Η ανεργία προσβάλλει ιδιαίτερα άτομα χωρίς πιστοποιημένη εκπαίδευση/επαγγελματική κατάρτιση· ηλικιωμένους εργαζόμενους· άτομα με αναπηρίες· μετανάστες – ειδικά γυναίκες μετανάστες· και γυναίκες με μικρά παιδιά ή μόνες μητέρες. Υπάρχει ένα σημαντικό κενό στην παροχή παιδικών σταθμών τόσο για παιδιά ηλικίας έως τριών ετών όσο και για παιδιά σχολικής ηλικίας στα δυτικά ομόσπονδα κράτη. Η ανάπτυξη της απασχόλησης και η μείωση της ανεργίας συγκεντρώνονται στη δυτική Γερμανία, όπου ορισμένες περιοχές παρουσιάζουν σχεδόν πλήρη απασχόληση, ενώ σε πολλές περιοχές των ανατολικών ομόσπονδων κρατών η ανάπτυξη της απασχόλησης είναι στάσιμη και η ανεργία παραμένει σε υψηλά επίπεδα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ESSPROS, η Γερμανία δαπανά το 29,3% του ΑΕΠ της για την κοινωνική προστασία σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ των 15 που είναι της τάξεως του 27,7% (στοιχεία 1998). Υπολογιζόμενη ως κατά κεφαλήν δαπάνη σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης, η δαπάνη της Γερμανίας για την κοινωνική προστασία, της τάξεως των 6.459 ΜΑΔ, είναι σημαντικά ανώτερη του μέσου όρου της ΕΕ των 15 που είναι 5.532 ΜΑΔ.

Το εκτενές σύστημα κοινωνικής προστασίας στη Γερμανία εξηγεί σε μεγάλο βαθμό τους λόγους για τους οποίους το ποσοστό σχετικής φτώχειας παραμένει χαμηλό παρά τα προβλήματα της αγοράς εργασίας. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ECHP (Πάνελ Νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας), το 1997, το 14% του πληθυσμού ζούσε με εισόδημα κάτω του 60% του διαμέσου εθνικού εισοδήματος, ποσοστό μικρότερο του κοινοτικού μέσου όρου που ήταν 18%. Το ποσοστό της επίμονης σχετικής φτώχειας ήταν 8%. Σύμφωνα με τη διακύμανση του 1998 της εθνικής γερμανικής έρευνας σταθερού δείγματος (SOEP) στα δυτικά γερμανικά ομόσπονδα κράτη, το 13,0% των Γερμανών - αλλά το 25,4% των μη Γερμανών πολιτών - ζούσαν σε κατάσταση σχετικής φτώχειας. Αυτές οι διαφορές εισοδήματος αυξήθηκαν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990.

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα είναι μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας, και για να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με περισσότερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες σχετικές πτυχές του, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Μερικές από τις σημαντικότερες προκλήσεις είναι οι ακόλουθες:

- Οι μισοί μη-Γερμανοί πολίτες (σε σύγκριση με το ένα τέταρτο των γερμανών πολιτών) δεν έχουν καμία πιστοποιημένη επαγγελματική εξειδίκευση ή εκπαίδευση. Οι αναλογίες για τα άτομα μεταξύ 20 και 29 ετών διευρύνονται σε έναν στους τρεις εκ των μη Γερμανών σε σύγκριση με «μόνο» έναν στους δώδεκα Γερμανούς.
- Υπάρχουν ακόμα περιφερειακές διαφορές εισοδήματος μεταξύ των παλαιών και των νέων γερμανικών ομόσπονδων κρατών. Το 1998, η γερμανική έρευνα εισοδήματος και κατανάλωσης (EVS) της Ομοσπονδιακής Στατιστικής Υπηρεσίας αποκαλύπτει ότι ένα ποσοστό ατόμων σε νοικοκυριά με εισόδημα μικρότερο του 60% του εθνικού μέσου κατωφλιού είναι της τάξεως του 11,0% στα «παλαιά» ομόσπονδα κράτη, ενώ στα «νέα» ομόσπονδα κράτη το αντίστοιχο ποσοστό είναι της τάξεως του 18,7% (12,5% συνολικά σε εθνικό επίπεδο).

- Επιπροσθέτως, η Ανατολική Γερμανία χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένες προκλήσεις, όπως η υψηλή διαρθρωτική ανεργία και η ανάγκη για επαρκώς ανεπτυγμένες δημόσιες και ιδιωτικές υποδομές.
- Τον Δεκέμβριο του 1998, ποσοστό 3,5% του πληθυσμού και 4,0% των νοικοκυριών λάμβανε επίδομα κοινωνικής πρόνοιας, με άλλα λόγια «τακτική ενίσχυση για δαπάνες διαβίωσης». Περισσότερα από ένα στα τέσσερα μονογονεϊκά νοικοκυριά (28%) στηρίζονται στην κοινωνική πρόνοια.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Βάσει ενός κοινωνικού κράτους που ενεργοποιεί και προωθεί την κοινωνική πρόνοια, το ΕΣΔ εστιάζει σε τέσσερις προτεραιότητες για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού: ένταξη στην αγορά εργασίας και εξειδίκευση, συνδυασμός επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, μέριμνα για τις πλέον ευάλωτες ομάδες και βελτιωμένη αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων κοινωνικής αρωγής με τη στοχοθέτησή τους. Λόγω της ομοσπονδιακής δομής, κατά την κατάρτιση του ΕΣΔ διεζήχθησαν διαβουλεύσεις τόσο με το ομοσπονδιακό επίπεδο διακυβέρνησης όσο και με τα ομόσπονδα κράτη. Τα ομόσπονδα κράτη, και στο πλαίσιο αυτών οι δήμοι, ευθύνονται για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση είναι κυρίως υπεύθυνη για την προώθηση της συμμετοχής και της πρόσβασης όλων στην αγορά εργασίας, με τη δημόσια υπηρεσία απασχόλησης να είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση/εφαρμογή της νομοθεσίας για την ανεργία και την πρόνοια.

Τα ομόσπονδα κράτη είναι υπεύθυνα για την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, καθώς και για τη χρηματοδότηση και την υλοποίηση της κοινωνικής μέριμνας και, επίσης, σε ορισμένο βαθμό, για την επαγγελματική κατάρτιση, τη δια βίου μάθηση και τη στέγαση. Αυτό οδηγεί στη διαφοροποίηση των στρατηγικών περιφερειακά και τοπικά.

Σε αυτό το πλαίσιο και σε αυτό το στάδιο, το Bundesrat (Ομοσπονδιακό Συμβούλιο), το νομοθετικό σώμα των γερμανικών ομόσπονδων κρατών, έχει εγκρίνει ένα ψήφισμα με το οποίο ζητά την τήρηση του καταμερισμού των αρμοδιοτήτων, όπως ορίζεται στη συνθήκη ΕΕ και εκφράζει σκεπτικισμό απέναντι στη θέσπιση ποσοτικοποιημένων εθνικών στόχων ή επιμέρους στόχων στο ΕΣΔ. Ως αποτέλεσμα των χρονικών περιορισμών, το ΕΣΔ κάνει αναφορά κυρίως σε πολιτικές και μέτρα για περισσότερη ενεργοποίηση και καλύτερα ολοκληρωμένες προσεγγίσεις, που εφαρμόζονταν ήδη ή είναι εν εξελίξει. Λίγες μόνο δεσμεύσεις σχετίζονται πραγματικά με το ίδιο το ΕΣΔΕν.

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Η πρώτη επίσημη έκθεση για την φτώχεια και την ευημερία υπογραμμίζει τους κινδύνους της φτώχειας που συνδέονται με την κατάσταση όσον αφορά στην απασχόληση, την εκπαίδευση και την οικογένεια. Επομένως, οι πλέον ευάλωτες στον κοινωνικό αποκλεισμό ομάδες είναι οι άνεργοι, τα άτομα με λίγα προσόντα, οι μόνοι γονείς και οι οικογένειες με τρία ή περισσότερα παιδιά, καθώς και οι μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων των παλιννοστούντων. Ωστόσο, το ΕΣΔ θα μπορούσε να έχει εστιάσει περισσότερο σε πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση μη ολοκληρωμένων τμηματικών πολιτικών και την κατάρτιση συνεκτικών περιφερειακών προσεγγίσεων. Πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω μια στρατηγική για τα ειδικά προβλήματα των ανατολικών ομόσπονδων κρατών σε ό,τι αφορά την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Από τις γενικές δεσμεύσεις λείπουν εξηγήσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο πολιτικές ευνοϊκότερες για την ενσωμάτωση θα μεταφραστούν σε επιχειρησιακές ρυθμίσεις. Η εφαρμογή στρατηγικών για την παροχή περισσότερων και

καλύτερων παιδικών σταθμών παραμένει ασαφής. Λίγες είναι οι νέες δεσμεύσεις που υπερβαίνουν την διετή προοπτική του τρέχοντος ΕΣΔ (π.χ. μεταρρυθμίσεις στο συνταξιοδοτικό σύστημα, νομοθεσία για την εργασία μερικής απασχόλησης, ενεργοποίηση της αγοράς εργασίας) και οι προτάσεις σχετικά με τη μεσοπρόθεσμη στρατηγική για ολοκληρωμένες προσεγγίσεις βρίσκονται σε πολύ αρχικό στάδιο. Δεν γίνεται κατάλληλη αναφορά στη 10ετή προοπτική που τονίστηκε στη σύνοδο κορυφής της Λισσαβώνας.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔΕν

Το ΕΣΔ αναφέρεται κυρίως σε πολιτικές και μέτρα για μεγαλύτερη ενεργοποίηση και καλύτερα ολοκληρωμένες προσεγγίσεις, που ήδη εφαρμόζονται εφέτος και εν μέρει θα εφαρμόζονται και τον επόμενο χρόνο. Πολλές νέες πρωτοβουλίες είναι πιλοτικά μέτρα σε περιορισμένες περιοχές δοκιμής ή σε ένα δήμο.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Η ανάγκη για καλύτερο συντονισμό των τμηματικών πολιτικών έχει αποτελέσει για χρόνια αντικείμενο συζητήσεων μεταξύ των ενδιαφερομένων φορέων και αναγνωρίζεται επίσης ευρέως στο ΕΣΔ. Ωστόσο, λόγω της ομοσπονδιακής δομής, η διαδικασία διαβουλεύσεων μεταξύ των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών και τους άλλους εταίρους πραγματοποιείται εντός του πλαισίου και των διαδικασιών που προβλέπονται από την ομοσπονδιακή δομή της Γερμανίας. Το ζήτημα αυτό σχετίζεται με τον μάλλον πολύπλοκο διάλογο σχετικά με την κατανομή των δημοσίων δαπανών και εσόδων μεταξύ του ομοσπονδιακού επιπέδου και των ομόσπονδων κρατών, καθώς και την πολιτική αυτονομία των τελευταίων.

2.4. Συμβατότητα των στρατηγικών προσεγγίσεων σε σχέση με το εθνικό σχέδιο δράσης για την απασχόληση

Στόχος του ΕΣΔΕν είναι να συμπληρώσει το ΕΣΔΑ προωθώντας την «πρόσβαση σε μια απασχόληση διαρκείας και υψηλής ποιότητας για όλες τις γυναίκες και τους άνδρες οι οποίοι είναι σε θέση να εργασθούν», ειδικά για μακροχρόνια άνεργους που λαμβάνουν κοινωνική μέριμνα, άτομα με λίγα προσόντα, άτομα με ειδικές ανάγκες και μετανάστες. Σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή (ειδικά νέων) μεταναστών στα μέτρα εκπαίδευσης και κατάρτισης, το ΕΣΔΕν καθορίζει ότι το ποσοστό τους πρέπει να αυξηθεί ώστε να φτάσει το αντίστοιχο ποσοστό όλων των ανέργων. Αναφέρονται τα παραδείγματα τεσσάρων τοπικών πιλοτικών προγραμμάτων για πρωτοβουλίες που έχουν ως στόχο τη νεότητα την περίοδο 2001 – 2003, αλλά γενικά δεν δίδονται ποσοτικοποιημένοι επιμέρους στόχοι σχετικά με την εφαρμογή του γενικού στόχου της ίσης συμμετοχής των μεταναστών σε μέτρα κατάρτισης και εξειδίκευσης. Αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί κατά την εφαρμογή του ΕΣΔΑ 2002.

Ποσοτικοποιημένοι επιμέρους στόχοι σχετικά με μέτρα για τον συνδυασμό της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή λείπουν και από τα δύο ΕΣΔ.

Θα μπορούσαν να αναμένονται συνέργιες μεταξύ των δύο ΕΣΔ στους τομείς της συνεχούς κατάρτισης και της δια βίου μάθησης, όπου το ΕΣΔΕν αντιπροσωπεύει μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση των μη εξειδικευμένων ατόμων και άλλες ομάδες με τις μεγαλύτερες ανάγκες.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Το ΕΣΔ εστιάζει στη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ της δημόσιας υπηρεσίας απασχόλησης και της διοίκησης κοινωνικής μέριμνας στοχεύοντας σε πιο αποτελεσματική συνδρομή για την ένταξη στην αγορά εργασίας και σε απλούστερες γραφειοκρατικές διαδικασίες. Η συνεισφορά των πολιτικών εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης στον στόχο αυτό παραμένει, ωστόσο, ασαφής. Για τα άτομα με χαμηλά επίπεδα προσόντων ή τα οποία δεν διαθέτουν τις βασικές δεξιότητες και δεξιότητες ΤΠ, και τα οποία αντιμετωπίζουν την ένταση μεταξύ του στόχου της δια βίου απασχόλησης και της πραγματικότητας των πολυάριθμων διακοπών της σταδιοδρομίας τους στην αγορά εργασίας, η απάντηση μοιάζει να βρίσκεται σε μερικώς συμπληρωματικά και μόνο μερικώς συνδεδεμένα μέτρα – ο κίνδυνος του «μαθησιακού χάσματος» παραμένει υψηλός. Υπάρχει επίσης μια σημαντικότερη πρωτοβουλία για να ευνοηθεί η ένταξη ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας («50.000 νέες θέσεις εργασίας για τα άτομα με ειδικές ανάγκες»). Προβλέπεται να ενσωματωθούν σε ολόκληρη τη Γερμανία προγράμματα που θα παρέχουν υπηρεσίες προσαρμοσμένες στις ανάγκες των ατόμων με ειδικές ανάγκες μέσω «επαγγελματικής βοήθειας» ('Arbeitsassistentz').

3.1.1. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Η κυβέρνηση έχει διατυπώσει το στόχο ενός βασικού εισοδήματος προσανατολισμένου στις ανάγκες, το οποίο θα βελτιώσει το υπάρχον σύστημα της «ενίσχυσης για το κόστος διαβίωσης» και σκοπεύει να τον επιτύχει σταδιακά. Ως πρώτο βήμα, η πρόσφατη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος περιλαμβάνει διατάξεις, οι οποίες έχουν καταστήσει ευκολότερη την πρόσβαση των ηλικιωμένων ατόμων που βρίσκονται σε δυσμενή κατάσταση στη χρηματοδοτική ενίσχυση. Η μεταρρύθμιση του στεγαστικού επιδόματος στοχεύει να καταστήσει το πρόγραμμα φιλικότερο προς την οικογένεια. Δίδεται προσοχή στις διαρθρωτικές βελτιώσεις των παροχών υγειονομικής περίθαλψης για μετανάστες (Εθνοιατρικό Κέντρο Ανοβέρου).

3.2. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Εκτός συγκεκριμένων μέτρων για άτομα με ειδικές ανάγκες, λίγες μόνο προτάσεις έχουν υποβληθεί σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι εκστρατείες προώθησης ΤΠΕ που ξεκίνησαν το 1999 και 2000 μπορούν να πλησιάσουν άλλες μειονεκτούσες ομάδες. Για την πρόληψη του φαινομένου της έλλειψης στέγης, το ΕΣΔ αναφέρει τη δυνατότητα προσωρινής καταβολής ενοικίου για ενοικιαστές που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα των συμβουλών που παρέχονται από υπηρεσίες παροχής συμβουλών για χρέη, καταρτίζονται πρότυπα ποιότητας για περαιτέρω κατάρτιση στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για χρέη, τα οποία θα εφαρμόζονται σε ολόκληρη τη χώρα. Ωστόσο, φαίνεται σημαντικό να διασφαλιστεί η απαραίτητη χρηματοδοτική στήριξη των εν λόγω κέντρων πληροφόρησης.

3.3. Βοήθεια στους πιο εύλωτους

Ο στόχος 3 εστιάζει σε άτομα με ειδικές ανάγκες, μετανάστες και άτομα με ιδιαίτερα κοινωνικά προβλήματα. Πρέπει να γίνουν περισσότερες δεσμεύσεις πέρα από τη διετή προοπτική του σημερινού ΕΣΔ για τη στήριξη των ολοκληρωμένων προσεγγίσεων και των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Υπάρχει έλλειψη πληροφόρησης για μερικούς τομείς

προβλημάτων και άτομα που διατρέχουν κίνδυνο, π.χ. για ολόκληρη την ομάδα των ατόμων που είναι εθισμένα σε νόμιμα ή παράνομα ναρκωτικά.

Το ευρείας κλίμακας πρόγραμμα «η κοινωνική πόλη» (*'Soziale Stadt'*) στοχεύει στην πιο ολοκληρωμένη περιφερειακή προσέγγιση της καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού σε αστικό περιβάλλον.

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Η διαδικασία του ΕΣΔ περιέλαβε επανειλημμένες διαβουλεύσεις των σχετικών εταίρων από την ομοσπονδιακή και τις περιφερειακές διοικήσεις με εκπροσώπους των κοινωνικών εταίρων, της κοινωνίας των πολιτών και ειδικούς από τον ακαδημαϊκό κόσμο. Επομένως, συνέχισε τη συνεργασία που θεσπίστηκε από το συμβουλευτικό σώμα για την «έκθεση για την φτώχεια και την ευημερία». Η μελλοντική πρόκληση έγκειται στην οργάνωση της συνεργασίας αυτής κατά τρόπο ώστε να προωθούνται ολοκληρωμένες και καινοτόμες προσεγγίσεις κατά την εφαρμογή των στόχων της Νίκαιας.

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Το ΕΣΔ δίδει έμφαση στους γενικούς στόχους για αύξηση της γυναικείας συμμετοχής στην αγορά εργασίας και για συμβιβασμό εργασιακής και οικογενειακής ζωής. Ωστόσο, δεν περιλαμβάνει συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με το πώς πρόκειται να αυξηθεί η γυναικεία συμμετοχή στην αγορά εργασίας και με το πώς οι συγκεκριμένες ανάγκες ατόμων που απειλούνται με αποκλεισμό θα ληφθούν υπόψη στην προώθηση της μερικής απασχόλησης, οικονομικά προσιτών και ποιοτικών (ημερήσιων) παιδικών σταθμών ή μακροχρόνιων υπηρεσιών υγείας και μέριμνας για μέλη οικογενειών.

Το ΕΣΔ αναφέρεται ρητά στην Ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων μόνο στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας *'Soziale Stadt'* («η κοινωνική πόλη») εντός της περιφερειακής προσέγγισης καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού. Αλλά, στις περισσότερες περιπτώσεις, απουσιάζουν συγκεκριμένα μέτρα για την υπέρβαση των εμποδίων για τις γυναίκες σε μειονεκτική θέση. Θα ληφθούν υπόψη συνιστώσες που έχουν σχέση με τα δύο φύλα κατά την εφαρμογή μέτρων για άτομα με ειδικές ανάγκες, στο πλαίσιο της πρόνοιας για τα παιδιά και τους νέους, της εκπαίδευσης και σχετικά με τους μετανάστες. Ωστόσο, κατά την προώθηση δεξιοτήτων ΤΠΕ ο στόχος του 40% για τη συμμετοχή των γυναικών σε όλους τους τομείς των ΤΠΕ θα πρέπει να αναλυθεί κατά κατηγορίες απασχόλησης.

Ένας νέος νόμος αποσκοπεί στην περαιτέρω μείωση των στεγαστικών προβλημάτων θυμάτων οικιακής βίας.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Η συνολική παρέμβαση του ΕΚΤ από το ομοσπονδιακό επίπεδο και το επίπεδο ομόσπονδων κρατών ανέρχεται σε 10.809 δισεκατομμύρια ευρώ στο πλαίσιο του Στόχου 3 και σε 8.805 δισεκατομμύρια ευρώ στο πλαίσιο του στόχου 1. Οι παρεμβάσεις του Στόχου 1 ακολουθούν στενά τη δομή και την ώθηση του ΕΕΠ του στόχου 3. Σύμφωνα με τον τομέα πολιτικής β (*«μία κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς»*) η στήριξη του ΕΚΤ ανέρχεται σε 19,9% (2,107 δισεκατομμύρια Ευρώ) και 22,1% (1,29 δισεκατομμύρια Ευρώ) αντιστοίχως, που επικεντρώνεται στην καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας και στη βελτίωση των ευκαιριών απασχόλησης για ευάλωτες ομάδες στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, ένα ποσοστό

της τάξεως του 10% της συνολικής χορήγησης του ΕΚΤ στον τομέα πολιτικής ε («βελτίωση των ευκαιριών για τις γυναίκες») θα τεθεί κατά μέρος για στόχους κοινωνικής ενσωμάτωσης.

Η κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL, με συνολικό προϋπολογισμό στη Γερμανία ύψους 979 εκατομμυρίων ευρώ, στοχεύει στην εξεύρεση νέων λύσεων για την περαιτέρω ανάπτυξη προγραμμάτων απασχόλησης και επαγγελματικής κατάρτισης, ενεργειών και πρακτικών, εστιάζοντας σε περιεκτικές και προληπτικές ενέργειες για την καταπολέμηση των διακρίσεων, των ανισοτήτων και του αποκλεισμού στην αγορά εργασίας. Στις εννέα θεματικές ενότητες πρέπει να ενσωματωθεί, ως οριζόντιο ζήτημα, πέρα από τη διάσταση της ισότητας των δύο φύλων, το ζήτημα της καταπολέμησης του ρατσισμού και της ξеноφοβίας.

Παρά την ύπαρξη των παραπάνω προγραμμάτων, το ΕΣΔ αναφέρεται μόνο σε τρία μέτρα που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ και σε ένα σχέδιο HORIZON από την τελευταία περίοδο προγραμματισμού του ΕΚΤ, αλλά δεν παρέχει επισκόπηση της στήριξης που παρέχει το ΕΚΤ.

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις: Στην Ελλάδα αναπτύσσεται σταδιακά ένα πλέγμα βασικών κοινωνικών παροχών και κοινωνικής πρόνοιας, βασιζόμενο σε ενιαίες αρχές. Η κοινωνική πολιτική κυριαρχείται από μη στοχοθετημένες παροχές σε χρήμα, γεγονός που αλλάζει ως αποτέλεσμα πρόσφατων εξελίξεων. Σε ό,τι αφορά την παροχή υπηρεσιών και τα προγράμματα για ανοιχτή κοινωνική μέριμνα και προστασία, πρέπει να γίνουν ακόμη πολλές βελτιώσεις όσον αφορά το σχεδιασμό, τις δομές υλοποίησης και τις υπηρεσίες παροχών. Από τα εναρμονισμένα στοιχεία του ECHP προκύπτει ότι το 1997, το 22% του ελληνικού πληθυσμού είχε εισόδημα μικρότερο από το 60% του μέσου εθνικού εισοδήματος, ενώ το ποσοστό των ατόμων που ζούσαν συνεχώς κάτω από συνθήκες σχετικής φτώχειας κατά την τριετία 1995-1997 ήταν ίσο με 11%.

Παρά την επιτυχή προσχώρηση στην ΟΝΕ και τις συνεχιζόμενες καλές οικονομικές επιδόσεις, η Ελλάδα εξακολουθεί να εμφανίζει χαμηλό ποσοστό απασχόλησης και υψηλά ποσοστά ανεργίας. Ως αποτέλεσμα των προβλημάτων στην αγορά εργασίας και των διαρθρωτικών εξελίξεων - όπως η μετάβαση από την αγροτική στην αστική κοινωνία, η γήρανση του πληθυσμού, η εξασθένηση των οικογενειακών μηχανισμών υποστήριξης και οι μεγάλες εισροές μεταναστών - η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός εξακολουθούν να αποτελούν σοβαρή πρόκληση.

Στρατηγική προσέγγιση: Το ΕΣΔΕν διαρθρώνεται σε τρία τμήματα: Γενικές πολιτικές, Εξειδικευμένες πολιτικές και Διοικητικές παρεμβάσεις. Σε αυτό το πλαίσιο προτείνονται τρεις απαντήσεις σε επίπεδο πολιτικής οι οποίες στοχεύουν: α) στην αντιμετώπιση των αναγκών (π.χ. τη ζήτηση) για κοινωνική πολιτική οι οποίες προέκυψαν από τα υπάρχοντα και ανακλύπτοντα προβλήματα, τα οποία συνδέονται με την ανεργία και τη μετάβαση σε νέες οικονομικές συνθήκες, β) στην παροχή (π.χ. την προσφορά) της κοινωνικής πολιτικής μέσω της προσαρμογής των διοικητικών δομών για την εξυπηρέτηση του νέου ρόλου της κοινωνικής πολιτικής, και γ) στους νέους τρόπους χειρισμού των πληροφοριών (τόσο στατιστικοί δείκτες όσο και διοικητικές πληροφορίες). Αυτό το πλαίσιο, παρά το ότι προσδιορίζει αποτελεσματικά τις βασικές προκλήσεις, θα μπορούσε να επωφεληθεί από σαφέστερους και πιο συγκεκριμένους στρατηγικούς σκοπούς και στόχους.

Μέτρα πολιτικής: Το ελληνικό ΕΣΔΕν περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό μέτρων πολιτικής, κατανεμημένων στους τέσσερις κοινούς στόχους. Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί σε μέτρα που προβλέπονται στο στόχο 1.1, τα περισσότερα εκ των οποίων περιλαμβάνονται ήδη στο ελληνικό ΕΣΔΑ, καθώς και σε ποικίλα προγράμματα παροχής κοινωνικής βοήθειας (παροχές σε χρήμα), τα οποία αποσκοπούν κατά κάποιο τρόπο στην ικανοποίηση των επιδιώξεων του στόχου 1.2. Η εμβέλεια αυτών των μέτρων επεκτείνεται με τρία νέα μέτρα που θα υλοποιηθούν από τον Ιανουάριο του 2002. Τα μέτρα που παρουσιάζονται στους στόχους 2 και 3 φαίνονται αποσπασματικά, ενώ εκείνα του στόχου 4 εστιάζουν στη δημιουργία των προϋποθέσεων για τη συμμετοχή του συνόλου των παραγόντων. Η προσπάθεια για την προώθηση των εφαρμογών της κοινωνίας της πληροφορία στην κοινωνική ενσωμάτωση (eInclusion) αντανάκλαται σε ορισμένα μέτρα γενικότερου περιεχομένου των οποίων η εφαρμογή πρέπει να τροποποιηθεί. Συνολικά, ορισμένα μέτρα περιλαμβάνουν στοιχεία καινοτομίας, ενώ η προσέγγιση γενίκευσης της διάστασης της ισότητας των φύλων δεν συμπεριλαμβάνεται σε όλα τα μέτρα του ΕΣΔΕν, εκτός εκείνων που αναφέρονται στον στόχο 1.1. Επιπλέον, η διασπορά των μέτρων πολιτικής σε διαφορετικούς τομείς πολιτικής, παρά το ότι αντικατοπτρίζει την προσπάθεια μετάβασης προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, απαιτεί την ανάπτυξη κατάλληλων μηχανισμών και την κινητοποίηση του συνόλου των αρμοδίων φορέων στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα προσέγγισης στους τομείς όπου προβλέπεται η ανάγκη για δραστηριοποίηση.

Μελλοντικές προκλήσεις: Η σημαντικότερη μελλοντική πρόκληση είναι η επεξεργασία και η υλοποίηση συγκεκριμένων πολιτικών για τη βελτίωση των παρεμβάσεων στον τομέα της κοινωνικής προστασίας υπέρ όλων εκείνων των πολιτών που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού και

φτώχειας, προωθώντας, έτσι, την κοινωνική τους ενσωμάτωση. Άλλες σημαντικές προκλήσεις είναι η προώθηση των προοπτικών απασχόλησης των πιο ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, δεδομένης της συσχέτισης ανεργίας και των καταστάσεων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού και της ανάγκης για μια σημαντική αναμόρφωση του συνταξιοδοτικού συστήματος ώστε να εξασφαλιστεί μακροπρόθεσμα η επάρκεια και η βιωσιμότητα των συντάξεων.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο ελληνικό ΕΣΔΕν²⁷, το ποσοστό σχετικής φτώχειας ήταν 17% το 1988, 18,4% το 1994 και 17,3% το 1999. Αυτό υποδηλώνει ότι η σχετική φτώχεια έχει διατηρηθεί σταθερή παρά τις ταχείες διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία και την κοινωνία. Ωστόσο σύμφωνα με τα στοιχεία του ECHP, το ποσοστό σχετικής φτώχειας ανερχόταν σε 22% τόσο κατά το 1995 όσο και κατά το 1997.

Ωστόσο το χαμηλό εισόδημα αποτελεί μία μόνον από τις διαστάσεις της φτώχειας και για να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με περισσότερη ακρίβεια, είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψη άλλες συναφείς πτυχές όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Η Ελλάδα εξακολουθεί να παρουσιάζει χαμηλό ποσοστό απασχόλησης και υψηλό ποσοστό ανεργίας. Η ανεργία στην Ελλάδα εξακολουθεί να είναι υψηλότερη από το μέσο όρο της ΕΕ των 15 (2000: 11,1% έναντι 8,2%) και εξακολουθεί να επηρεάζει ιδιαίτερα τις γυναίκες και τους νέους.

Οι σημερινές μορφές δημόσιας παροχής κοινωνικών υπηρεσιών και υπηρεσιών πρόνοιας και υποστήριξης στην Ελλάδα πρέπει να προσαρμοστούν ώστε να καλύψουν τις αυξανόμενες και πολυδιάστατες ανάγκες σε αυτό τον τομέα. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ESSPROS (ευρωπαϊκό σύστημα ολοκληρωμένων στατιστικών για την κοινωνική προστασία) της Eurostat, η Ελλάδα έχει αυξήσει τις δαπάνες για την κοινωνική προστασία και δαπάνησε το 24,5% του ΑΕΠ στον τομέα της κοινωνικής προστασίας το 1998 (ο μέσος όρος της ΕΕ των 15 ήταν 27,7%). Υπολογιζόμενες ως κατά κεφαλήν δαπάνες σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (PPS-ΜΑΔ), οι δαπάνες για την κοινωνική προστασία στην Ελλάδα, με 3.139 ΜΑΔ, είναι μικρότερες από το μέσο όρο της ΕΕ των 15 που ανέρχονται σε 5.532 ΜΑΔ, εξαιτίας των χαμηλότερων επιπέδων παραγωγικής ικανότητας. Πάνω από το ήμισυ των κοινωνικών δαπανών προορίζεται για συντάξεις γήρατος και επιζώντων (52,6% σε σύγκριση με το 45,7% στην ΕΕ των 15), και ως εκ τούτου απομένουν συγκριτικά λιγότεροι πόροι για τη χρηματοδότηση άλλων κοινωνικών μεταβιβάσεων.

- Η κύρια μελλοντική πρόκληση, ιδιαίτερα υπό το πρίσμα του γεγονότος ότι η αλληλεγγύη που χαρακτήριζε την ελληνική οικογένεια τείνει να υποχωρήσει, είναι η διατήρηση της κοινωνικής συνοχής με επιδίωξη συγκεκριμένων πολιτικών στον τομέα της κοινωνικής προστασίας υπέρ όλων εκείνων των πολιτών που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού και φτώχειας. Αυτό δηλώνεται σαφώς στο ελληνικό ΕΣΔΕν τόσο ως η σημαντικότερη πρόκληση, όσο και ως προτεραιότητα πολιτικής.
- Μια άλλη πρόκληση, η οποία αναγνωρίζεται από το ΕΣΔΕν είναι η περαιτέρω αύξηση της έκτασης και της ποιότητας των υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας, γεγονός που ενδέχεται να οδηγήσει σε περαιτέρω αύξηση της σημασία τους ως ποσοστού του ΑΕΠ.
- Το ΕΣΔΕν δίδει μεγάλη έμφαση στα μέτρα πολιτικής ενεργοποίησης και πρόληψης, τα οποία έχουν ήδη καταρτιστεί ή εφαρμόζονται σύμφωνα με το ελληνικό ΕΣΔ για

²⁷ Στοιχεία από την εθνική έρευνα για τις δαπάνες των νοικοκυριών χρησιμοποιώντας το διαθέσιμο εισόδημα και το όριο φτώχειας ως το 60% του εθνικού μέσου εισοδήματος.

την απασχόληση. Ως εκ τούτου, η καταπολέμηση της ανεργίας και η προώθηση της απασχόλησης είναι μεγάλες προκλήσεις για το ελληνικό ΕΣΔΕν.

- Παρά τις καλές οικονομικές επιδόσεις που συνεχίζει να επιδεικνύει η χώρα από το 1996, η αντιμετώπιση των γεωγραφικών *ανισοτήτων* εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση για την Ελλάδα, ώστε να ενισχυθεί η κοινωνική συνοχή.
- Η *πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου* (ιδιαίτερα από νέους με «σωματικές», «διανοητικές» ή «κοινωνικές» αναπηρίες), ενώ έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια, παραμένει πρόκληση δεδομένων των ισχυρών συνδέσμων φτώχειας οι οποίοι περνούν από γενιά σε γενιά.
- Η βελτίωση των συνθηκών στέγασης ορισμένων νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα εξακολουθεί να χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή.
- Ένας άλλος τομέας ενδιαφέροντος είναι η ανάγκη για σημαντική μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος. Η αναδιοργάνωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης είναι εξαιρετικά σημαντική, διότι δεδομένων τόσο της οικονομικής κατάστασης όσο και των μελλοντικών προκλήσεων που θέτει η γήρανση του πληθυσμού, είναι αναγκαία για να εξασφαλιστεί η συνεχής συνταξιοδοτική επάρκεια μακροπρόθεσμα.
- Η προώθηση της *πολυπολιτισμικής κοινωνίας* μέσω της ομαλής ένταξης των μεταναστών αποτελεί τόσο πρόκληση όσο και προτεραιότητα του ΕΣΔΕν.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το στρατηγικό πλαίσιο στο ΕΣΔΕν που αποβλέπει στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής διαρθρώνεται σε τρία τμήματα: Γενικές πολιτικές, με ισχυρές επιρροές σε κοινωνικά μεγέθη και κοινωνικές σχέσεις· Εξειδικευμένες πολιτικές, με συγκεκριμένους στόχους και ξεχωριστά όργανα και Διοικητικές παρεμβάσεις ώστε να διευρυνθεί το πεδίο των επιλογών. Σε αυτό το πλαίσιο προτείνονται τρεις προσαρμογές πολιτικής: α) στις ανάγκες (τη ζήτηση) για κοινωνική πολιτική, προκειμένου να αντιμετωπιστούν κυρίως νέα προβλήματα τα οποία συνδέονται με την ανεργία, τη μετάβαση σε νέες οικονομικές συνθήκες και τις παγκόσμιες επανευθυγραμμίσεις, β) την παροχή (την προσφορά) της κοινωνικής πολιτικής μέσω της προσαρμογής των διοικητικών δομών για την εξυπηρέτηση του νέου ρόλου της κοινωνικής πολιτικής, και γ) για την εξεύρεση νέων τρόπων χειρισμού των πληροφοριών (τόσο στατιστικοί δείκτες όσο και διοικητικές πληροφορίες). Γενικά το ΕΣΔΕν συνάδει με τις τέσσερις στρατηγικές κατευθύνσεις: (1) τη συνεχή μακροοικονομική επέκταση, (2) την πολιτική απασχόλησης που αποβλέπει στην καταπολέμηση της ανεργίας και ευνοεί την ευελιξία στην αγορά εργασίας (βοηθώντας τις γυναίκες και τις ομάδες με χαμηλό εισόδημα), (3) μια σειρά μεταρρυθμίσεων σε τομείς που σχετίζονται με τον αποκλεισμό (υγεία, πρόνοια, εκπαίδευση, κοινωνική ασφάλιση, δημόσια διοίκηση, αποκέντρωση), (4) και τρεις νέες στοχοθετημένες πρωτοβουλίες οι οποίες θα δρομολογηθούν τον Ιανουάριο του 2002.

Το ΕΣΔΕν επικεντρώνεται σε επιλεγμένες ομάδες στόχους, επειδή εκτιμάται ότι, δεδομένων των σημερινών περιορισμών, η ταχεία πρόοδος προς τον στόχο της δημιουργίας δικλείδας ασφάλειας θα επιτευχθεί με αυτόν τον τρόπο. Αυτή η προσέγγιση θα μπορούσε να υποστηριχθεί από το σαφέστερο προσδιορισμό των ομάδων που διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού (ως προς το μέγεθος, τη σύνθεση, την απασχόληση, τις συνθήκες στέγασης κ.λπ.) και των γεωγραφικών περιοχών που διατρέχουν κίνδυνο – στοιχεία που απουσιάζουν. Υπάρχει, επομένως, περιθώριο για περαιτέρω βελτιώσεις στον τομέα αυτό.

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Παρ' όλο που γίνονται προσπάθειες για να αναμορφωθούν και να αναπτυχθούν πολιτικές για την αντιμετώπιση ανακυπτόντων προβλημάτων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, το ΕΣΔΕν δεν παρέχει κανέναν ποσοτικοποιημένο στόχο. Οι ανεπαρκείς ποσοτικές πληροφορίες στο ΕΣΔ υπονομεύουν την επεξεργασία ενός πιο συνεκτικού και καλύτερα διαρθρωμένου σχεδίου δράσης. Κατά συνέπεια υπάρχει μεγάλη ανάγκη για απόκτηση αντικειμενικών αποδείξεων μέσω καλύτερων στατιστικών στοιχείων και ανάλυσης, ανάγκη που αναγνωρίζεται στο κεφάλαιο IV του ΕΣΔΕν. Αυτά είναι αναγκαία για τη εξασφάλιση της παρακολούθησης και της αξιολόγησης των μέτρων πολιτικής του ΕΣΔΕν

Οι συντάξεις αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Άλλες κοινωνικές μεταβιβάσεις συμβάλλουν σημαντικά λιγότερο στην ελάφρυνση της σχετικής εισοδηματικής φτώχειας. Τα μέτρα που πρόσφατα θεσπίστηκαν για τις μεταβιβάσεις εισοδήματος σε φτωχά νοικοκυριά (δηλαδή στους κατοίκους ορεινών περιοχών, στις οικογένειες με παιδιά στο σχολείο και στους μακροχρόνια άνεργους) ενδέχεται να συμβάλλουν στη βελτίωση αυτής της κατάστασης. Εξάλλου, κατά την εξέταση των κριτηρίων για την έκταση της κάλυψης των διαφόρων λειτουργιών του συστήματος πρόνοιας, δύο παράμετροι θεωρούνται ζωτικής σημασίας: το επίπεδο των παροχών και ο αριθμός των δικαιούχων. Για τους λόγους αυτούς, η αξιολόγηση της επίπτωσης των μέτρων είναι απαραίτητη.

Γενικά, το ΕΣΔΕν καθιστά σαφές ότι η Ελλάδα δεν έχει θεσπίσει ούτε τυπικό όριο φτώχειας ούτε ένα πανελλήνιο ελάχιστο εξασφαλισμένο εισόδημα. Αυτό εξηγεί τη συνύπαρξη μεγάλης ποικιλίας προγραμμάτων μεταβίβασης εισοδημάτων σε ορισμένες ομάδες του πληθυσμού (π.χ. άτομα με ειδικές ανάγκες, άνεργοι, αποφυλακιζόμενοι, ανασφάλιστες γυναίκες, κ.λπ.). Η ενοποίηση και η εφαρμογή ενιαίων κριτηρίων για τις άνισες παροχές παραμένει μελλοντικό καθήκον.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔΕν

Το ΕΣΔΕν περιλαμβάνει κάποιες νέες στοχοθετημένες πρωτοβουλίες οι οποίες θα εφαρμοστούν τον Ιανουάριο του 2002: εισοδηματική στήριξη των νοικοκυριών ορεινών και λιγότερο ευνοημένων περιοχών, παροχές σε μετρητά στους μακροχρόνια άνεργους ηλικίας 45-65 ετών και παροχές σε οικογένειες με παιδιά ηλικίας έως 16 ετών που πηγαίνουν στο σχολείο. Επίσης, ορισμένα μέτρα τα οποία παρουσιάζονται κυρίως στο πλαίσιο των στόχων 2 και 3 χαρακτηρίζονται από καινοτόμα στοιχεία και προσεγγίσεις. Πρέπει να υπογραμμιστεί ιδίως η εκπόνηση χάρτη για την προσφορά και τη ζήτηση υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, οι οποίες θα συνδεθούν με το ολοκληρωμένο γεωγραφικό σύστημα πληροφοριών που θα αναπτυχθεί τόσο για την υγεία όσο και για την κοινωνική μέριμνα.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Η θέσπιση μηχανισμών και ρυθμίσεων που απαιτούνται για την εξασφάλιση συντονισμένων και ολοκληρωμένων προσεγγίσεων αποτελεί προτεραιότητα. Η κυβέρνηση έχει δεσμευτεί να δημιουργήσει τους εν λόγω μηχανισμούς. Επιπλέον πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω προσεγγίσεις από τη βάση προς τα πάνω και προσανατολισμένες στο χρήστη, καθώς και η επαρκής συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Το ελληνικό ΕΣΔΕν περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό μέτρων πολιτικής τα οποία κατανέμονται στους τέσσερις κοινούς στόχους και περιλαμβάνουν διάφορες μορφές όπως: ενέργειες, νομοθετικές πράξεις, προγραμματισμένες μεταρρυθμίσεις σε διάφορους τομείς πολιτικής, επέκταση των σημερινών μέτρων, οικονομικές παροχές κ.λπ.

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται από το ΕΣΔΕν στα μέτρα και τις ενέργειες που εξυπηρετούν το **στόχο 1.1** *«Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση»*, η συντριπτική πλειονότητα των οποίων είναι μέτρα που περιλαμβάνονται ήδη στο ελληνικό ΕΣΔΑ 2001. Ωστόσο ενώ το ΕΣΔΕν περιέχει μια σειρά στοχοθετημένων ενεργειών που μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας για συγκεκριμένες στοχοθετημένες ομάδες δεδομένου του μεγέθους του προβλήματος της ανεργίας, ένας παράγοντας ζωτικής σημασίας για την πιθανή αποτελεσματικότητά τους θα είναι η πρόοδος της μεγάλης κλίμακας αναδιάρθρωσης του ΟΑΕΔ που βρίσκεται εν εξελίξει και η θέσπιση ενός καλά οργανωμένου συστήματος προσδιορισμού, αναφοράς και παρακολούθησης των ροών προς και από την ανεργία. Επιπλέον, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί σε μέτρα που αποβλέπουν στην παροχή καθοδήγησης και κοινωνικής στήριξης προσαρμοσμένης στις ατομικές ανάγκες.

3.2. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Στο πλαίσιο του **στόχου 1.2** *«Διευκόλυνση της πρόσβασης στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες»* το ΕΣΔΕν αποδίδει επίσης έμφαση σε ένα πλατύ φάσμα προγραμμάτων κοινωνικής βοήθειας (παροχές «σε χρήμα»), τα οποία εξυπηρετούν μόνο μερικώς τον εν λόγω στόχο. Επιπλέον, δεν υπάρχει γενικό πρόγραμμα επιδότησης της μακροπρόθεσμης ανεργίας στην Ελλάδα, ενώ ορισμένες ομάδες που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο να μην είναι επιλέξιμες για εισοδηματική στήριξη. Όσον αφορά τα υπόλοιπα μέτρα αυτού του στόχου (δικαιώματα, αγαθά και υπηρεσίες), αυτά βασίζονται κυρίως σε προγραμματισμένες γενικές μεταρρυθμίσεις συστημάτων π.χ. εκπαίδευσης, υγείας, κοινωνικής προστασίας κ.λπ. που αποσκοπούν στη βελτίωση μεταξύ άλλων της ισότιμης πρόσβασης. Ένα ερώτημα είναι εάν αυτού του είδους οι μεταρρυθμίσεις μπορούν να ικανοποιήσουν τις ειδικές ανάγκες των μειονεκτούντων ατόμων ή των μειονεκτούσων ομάδων του πληθυσμού. Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν υπάρχουν εμφανείς σχέσεις μεταξύ των στόχων 1.1. και 1.2.

3.3. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Σε ό,τι αφορά τα μέτρα που παρουσιάζονται στο πλαίσιο του **στόχου 2**, *«Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού»*, παρά το ότι καλύπτουν τις περισσότερες ομάδες του πληθυσμού που διατρέχουν κίνδυνο, φαίνονται αποσπασματικά και ότι δεν συνδέονται με οποιαδήποτε μέτρα παρουσιάζονται στο πλαίσιο των λοιπών στόχων. Μερικά από τα προγράμματα που παρουσιάζονται, όπως τα «κέντρα κοινωνικής στήριξης και κατάρτισης για τα άτομα με ειδικές ανάγκες», η «ανάπτυξη και επέκταση του προγράμματος ψυχικής υγείας «Ψυχαργός» και οι «ολοκληρωμένες αστικές αναπτυξιακές παρεμβάσεις» περιλαμβάνουν καινοτόμα στοιχεία, ιδιαίτερα καθώς βασίζονται σε ολοκληρωμένη προσέγγιση. Σε ό,τι αφορά τις ενέργειες για την προώθηση των εφαρμογών της κοινωνίας της πληροφορίας στην κοινωνική ενσωμάτωση (eInclusion), αυτές εστιάζονται κυρίως στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.

3.4. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Στο πλαίσιο του **στόχου 3**, *«Βοήθεια στους πιο ευάλωτους»*, προτείνονται ορισμένα μέτρα, κυρίως μέσω της παροχής στήριξης σε διαπολιτισμικά εκπαιδευτικά προβλήματα, ενώ δεν υπάρχει εμφανής σχέση μεταξύ των προβλεπόμενων ενεργειών και των συνοδευτικών υπηρεσιών κοινωνικής στήριξης που απαιτούνται για τις συγκεκριμένες ομάδες. Η πολιτική που ακολουθείται βασίζεται περισσότερο σε μια προσέγγιση ομάδων στόχων. Ωστόσο, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις θα είναι επίσης σημαντικές εάν χαθεί η κοινωνική συνοχή. Τα περισσότερα μέτρα στοχεύουν σε συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού. Στο σημείο αυτό πάλι, υπάρχουν ορισμένα μέτρα τα οποία μπορούν να χαρακτηριστούν καινοτομικά, καθώς υποστηρίζονται από μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, όπως το ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για τους Ρόμα (τσιγγάνους), το οποίο συνδυάζει επενδύσεις υποδομής με επενδύσεις σε ανθρώπινο και κοινωνικό κεφάλαιο.

3.5. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Τα μέτρα που παρουσιάζονται στο πλαίσιο του **στόχου 4** *«Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων»* περιλαμβάνουν σχέδια απαραίτητα για την παρακολούθηση και την εφαρμογή του ΕΣΔΕν, καθώς και μέτρα για τη βελτίωση της διακυβέρνησης και της διοικητικής ικανότητας. Ως εκ τούτου η συνάφεια των εν λόγω μέτρων με τον στόχο αυτό είναι έμμεση. Για μερικά εξ αυτών δεν υπάρχει άμεση σχέση με τον εν λόγω στόχο ενώ μερικά άλλα μάλλον θα καθυστερήσουν πολύ να τεθούν σε εφαρμογή. Τα υπόλοιπα μέτρα αναφέρονται στην ενδυνάμωση εθελοντικών δραστηριοτήτων σύμφωνα με μια διαδικασία σχεδιασμού. Η επιδίωξη να οργανωθεί ένα δίκτυο υπηρεσιών υποστήριξης των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού σε επίπεδο Δήμων είναι ελπιδοφόρα.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Ενώ εκφράζεται σαφώς η πρόθεση για την υιοθέτηση μιας προσέγγισης ενσωμάτωσης της διάστασης της ισότητας των δύο φύλων, το ΕΣΔΕν στερείται συνεκτικής στρατηγικής βασισμένης στη συστηματική ανάλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στην Ελλάδα, καθώς και παρακολούθησης των αλλαγών που πραγματοποιούνται. Ελάχιστα είναι αυτά που προσθέτει το ΕΣΔΕν όσον αφορά τις ενέργειες για την Ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων σε σχέση με το ΕΣΔΑ. Ορισμένα μέτρα παρουσιάζονται υπέρ των πλέον ευάλωτων ομάδων, όπως τα προγράμματα μέριμνας για τις αποφυλακισμένες.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Σε όλο το ΕΣΔΕν γίνονται μόνο μερικές γενικές αναφορές στο ελληνικό ΚΠΣ 2000-2006 και στην κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL και δεν παρέχονται αριθμοί στο επίπεδο των στόχων ή των μέτρων που αφορούν στη συμβολή των Διαρθρωτικών Ταμείων και ιδίως του ΕΚΤ. Ωστόσο, μεγάλος αριθμός μέτρων, ιδιαίτερα εκείνα που αναφέρονται στους στόχους της Νίκαιας 1.1, 2, 3 και κάποια που αναφέρονται στον στόχο 4, υπονοούν εμμέσως τη συμβολή του ΕΚΤ.

Το ΕΚΤ είναι ενεργό στην Ελλάδα στον τομέα της κοινωνικής ενσωμάτωσης, κυρίως μέσω της ενίσχυσης της απασχολησιμότητας και της ένταξης ευάλωτων ομάδων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της πρόσβασης στα συστήματα της εκπαίδευσης και της υγείας. Η στήριξη του ΕΚΤ αντικατοπτρίζεται κυρίως στη συγχρηματοδότηση των

επιχειρησιακών προγραμμάτων «απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση», «εκπαίδευση και αρχική κατάρτιση» και «υγεία και πρόνοια». Παρέχεται επίσης υποστήριξη από το ΕΤΠΑ για συναφείς υποδομές και εξοπλισμό.

Επιπλέον η πρωτοβουλία EQUAL OP για την Ελλάδα, η οποία στοχεύει στην προώθηση και τη δοκιμή νέων τρόπων καταπολέμησης της διάκρισης και των ανισοτήτων που αντιμετωπίζουν τα πλέον μειονεκτούντα άτομα στην αγορά εργασίας (νέοι, γυναίκες, εκείνοι που δεν έχουν τίτλους σπουδών, εθνοτικές μειονότητες, άτομα με ειδικές ανάγκες, ηλικιωμένοι εργαζόμενοι, πρόσφυγες, άτομα με προηγούμενη παραβατική συμπεριφορά, άτομα που κάνουν κατάχρηση ναρκωτικών και αλκοόλ και αιτούντες άσυλο) βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην υποστήριξη από το ΕΚΤ.

ΙΣΠΑΝΙΑ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις: Το ισπανικό κράτος πρόνοιας έχει βελτιωθεί σημαντικά κατά τη διάρκεια των τελευταίων 20 ετών. Η ταχεία αύξηση των δαπανών για την κοινωνική προστασία (με ρυθμό ταχύτερο από την αύξηση του ΑΕΠ και των συνολικών δημοσίων δαπανών) έχει επιτρέψει στην Ισπανία να οικοδομήσει ένα σύστημα κοινωνικής προστασίας βασισμένο στην πρόσβαση στην εκπαίδευση, την υγεία και τις κοινωνικές παροχές, ιδιαίτερα στις συντάξεις για τους ηλικιωμένους. Το παραδοσιακό χρηματοδοτούμενο από τη φορολογία σύστημα της επαγγελματικής προστασίας εξελίσσεται σε μικτό σύστημα, το οποίο παρέχει επίσης χρηματοδοτούμενες από το δημόσιο παροχές κοινωνικής μέριμνας. Τα τελευταία δέκα χρόνια, η κοινωνική προστασία έχει διευρυνθεί ώστε να καλύπτει τα πλέον ευάλωτα άτομα με τη σταδιακή εφαρμογή συστημάτων κοινωνικής μέριμνας ως ένα τελικό δίκτυ ασφαλείας. Το ποσοστό ανεργίας στην Ισπανία, παρά τη σταθερή βελτίωση που παρατηρείται τα τελευταία 5 χρόνια, παραμένει υψηλό στο 14,1%. Σύμφωνα με τα εναρμονισμένα στοιχεία του ECHP, το 19% του ισπανικού πληθυσμού ζούσε με εισόδημα χαμηλότερο του 60% του διαμέσου εισοδήματος. Οι πρόσφατες τάσεις δείχνουν ότι οι άστεγοι, οι μετανάστες, τα παιδιά τους και οι μονογονεϊκά νοικοκυριά είναι οι κοινωνικά πλέον ευάλωτες ομάδες και ότι το βασικό αίτιο του αποκλεισμού είναι η έλλειψη απασχόλησης.

Στρατηγική προσέγγιση: Οι ισπανικές αρχές θεωρούν τον αποκλεισμό πολυδιάστατο φαινόμενο, το οποίο καθιστά την κινητοποίηση των παραγόντων πολύ πιο δύσκολη και μπορεί επομένως να κάνει δυσκολότερη την εφαρμογή μιας συνεπούς πολιτικής για την ενσωμάτωση. Στο πλαίσιο αυτό, το τρέχον σχέδιο παρουσιάζει έναν κατάλογο των διαφόρων υφιστάμενων μέτρων και των σχεδιαζόμενων βελτιώσεων που προορίζονται για την αντιμετώπιση του ζητήματος της ενσωμάτωσης. Η βασική στρατηγική προτεραιότητα του εν λόγω σχεδίου είναι η κινητοποίηση των δημοσίων αρχών σε διάφορα επίπεδα, των κοινωνικών εταίρων και των ΜΚΟ. Εάν επιτευχθεί αυτό, θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την παρουσίαση ενός σχεδίου, στο πλαίσιο του οποίου τα μέτρα θα είναι περισσότερο ολοκληρωμένα από ό,τι στο τρέχον σχέδιο.

Μέτρα πολιτικής: Η Ισπανία ασχολείται και με τους τέσσερις στόχους. Η ισπανική απάντηση στις προκλήσεις της κοινωνικής ενσωμάτωσης εστιάζεται βασικά στη συνιστώσα εκείνη της κοινωνικής προστασίας που αφορά στην απασχόληση, κυρίως μέσω των συνταξιοδοτικών συστημάτων για τους συνταξιούχους εργαζομένους και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Στόχος είναι να διασφαλιστεί ένα αποδεκτό επίπεδο προστασίας για τους ηλικιωμένους και τις πλέον ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού. Η άλλη σημαντική δέσμη κοινωνικής προστασίας αφορά το ελάχιστο εισόδημα, το τελευταίο δίκτυ ασφαλείας για τα εν λόγω άτομα, ιδιαίτερα τους νέους και τους πιο ηλικιωμένους ανέργους κάτω από την ηλικία συνταξιοδότησης, οι οποίοι πρέπει να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Παραδοσιακά, οι ισπανικές αρχές υιοθετούν μια στοχοθετημένη προσέγγιση βασισμένη σε ισχυρά εξειδικευμένα δημόσια ιδρύματα και όχι μια ολοκληρωμένη προσέγγιση. Στο σχέδιο αναπτύσσεται επίσης η πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες, προκειμένου να αποτραπεί ο αποκλεισμός από την κοινωνία της πληροφορίας.

Μελλοντικές προκλήσεις: Θα απαιτηθεί συντονισμός και συνεργασία μεταξύ των διαφόρων διοικητικών επιπέδων, προκειμένου να προσδιοριστούν ορισμένα ελάχιστα μέτρα για να αντιμετωπιστεί το ζήτημα της ενσωμάτωσης με πιο ομοιογενή τρόπο σε ολόκληρη την επικράτεια της χώρας. Η κεντρική και οι αυτόνομες διοικήσεις δεσμεύονται σε όλες τις αυτόνομες κοινότητες που αναπτύσσουν τα δικά τους περιφερειακά σχέδια, όπως συμβαίνει ήδη σε πολλές περιοχές και ιδιαίτερα στη Ναβάρρα. Μια άλλη σημαντική πρόκληση είναι η αντιμετώπιση δριμύτατων μορφών φτώχειας. Ιδιαίτερη προσοχή αξίζει να δοθεί σε σχετικά πρόσφατες μορφές αποκλεισμού όπως εκείνες που βιώνουν οι ενήλικες και τα παιδιά μετανάστες, οι άστεγοι και εκείνοι που αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής υγείας. Τέλος, η βελτίωση

των δεικτών που σχετίζονται με τον αποκλεισμό και η εφαρμογή των περιφερειακών σχεδίων κατά του αποκλεισμού πρέπει στο εγγύς μέλλον να αναπτυχθούν περισσότερο.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων 20 ετών, το ισπανικό σύστημα κοινωνικής προστασίας έχει γνωρίσει αλλαγές που αντιπροσωπεύουν μια στροφή από το παραδοσιακό χρηματοδοτούμενο από τη φορολογία σύστημα επαγγελματικής προστασίας προς ένα μικτό σύστημα, το οποίο επίσης παρέχει χρηματοδοτούμενες από το δημόσιο παροχές κοινωνικής μέριμνας. Αυτό το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας αφορά κυρίως στην εξασφάλιση ελάχιστου εισοδήματος, την προστασία της υγείας, τις παροχές για τους άνεργους και τους ηλικιωμένους και την ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας και τείνει να αποκτήσει καθολικό πεδίο εφαρμογής. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η εγγύηση ελάχιστου εισοδήματος δεν βασίζεται σε ένα ομοιογενές εθνικό σύστημα, καθώς υπάρχουν διαφορετικά περιφερειακά συστήματα τα οποία παρέχουν διαφορετικά επίπεδα παροχών.

Η οικονομική κατάσταση της Ισπανίας βελτιώθηκε το 2000, με ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ ίσο με 4,1%. Αυτό συνέβαλε ιδιαίτερα στην αύξηση του ποσοστού απασχόλησης και τη μείωση της ανεργίας. Παρότι το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε από το 47,1% το 1996 σε 55% το 2000, παραμένει πολύ κατώτερο του κοινοτικού μέσου όρου του 63%. Παρά τη σημαντική αύξηση στην απασχόληση των γυναικών, εξακολουθεί να υπάρχει μια διαφορά της τάξης του 30 τοις εκατό μεταξύ των δύο φύλων. Παρά τις σταθερές βελτιώσεις της τελευταίας πενταετίας, το ποσοστό ανεργίας βρίσκεται στο 14,1%, παραμένοντας το υψηλότερο στην ΕΕ. Και εδώ υπάρχει ένα σημαντικό άνοιγμα ψαλίδας μεταξύ των φύλων, καθώς το ποσοστό ανεργίας των γυναικών είναι διπλάσιο από το ποσοστό των ανδρών. Άλλα ιδιαίτερα ζητήματα στην Ισπανία είναι το υψηλό ποσοστό ανεργίας των νέων και το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας, που ανέρχονται σε 11,4% και 5,9% αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του SESPROS της Eurostat, η Ισπανία δαπανά το 21,6% του ΑΕΠ της στον τομέα της κοινωνικής προστασίας, σε σύγκριση με το 27,7% που είναι ο μέσος όρος στην ΕΕ των 15 (στοιχεία 1998). Οι κατά κεφαλήν δαπάνες σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ) είναι 3.224 ΜΑΔ σε σύγκριση με τις 5.532 ΜΑΔ που είναι ο μέσος όρος στην ΕΕ των 15. Σύμφωνα με τα εναρμονισμένα στοιχεία του ECHP, το 19% του ισπανικού πληθυσμού ζούσε με εισόδημα χαμηλότερο του 60% του διαμέσου εισοδήματος (ποσοστό σχετικής φτώχειας). Το ποσοστό των ατόμων που ζούσαν σε κατάσταση φτώχειας συνεχώς για την τριετία 1995-1997 ανέρχόταν σε ποσοστό 8% (στοιχεία ECHP).

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα αποτελεί μόνον μία από τις διαστάσεις της φτώχειας, και για να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με μεγαλύτερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη και άλλες σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Ορισμένες από τις βασικές προκλήσεις είναι οι ακόλουθες:

- Η εξασφάλιση μιας ελάχιστης μέριμνας σε ολόκληρη την επικράτεια της χώρας, καθώς ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται ο κοινωνικός αποκλεισμός διαφέρει σημαντικά στις διάφορες Αυτόνομες Κοινότητες.
- Η εξασφάλιση στενότερου συντονισμού μεταξύ των ενεργών πολιτικών απασχόλησης και των πολιτικών κοινωνικής ενσωμάτωσης.

- Η εστίαση στις κατ' εξοχήν ευάλωτες ομάδες, όπως οι άστεγοι, οι μετανάστες και οι μονογονεϊκές οικογένειες, καθώς αυτές οι ομάδες είναι αντιμέτωπες με καταστάσεις που τις φέρνουν σε μειονεκτική θέση, όπως η ανεργία, η ανεπαρκής μόρφωση, κακές συνθήκες στέγασης, ειδικές ανάγκες κ.λπ.
- Η ανταπόκριση στην ανάγκη παροχής κοινωνικής προστασίας σε συνταξιούχους και σε άτομα με ειδικές ανάγκες.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το ΕΣΔΕν παρουσιάζει τη συνολική εικόνα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και τα διάφορα υφιστάμενα μέτρα και τις σχεδιαζόμενες βελτιώσεις για την αντιμετώπιση του εν λόγω ζητήματος. Αυτό το εγχείρημα απαίτησε τη συμμετοχή μεγάλου αριθμού διαφορετικών εταίρων σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Στο θεσμικό πλαίσιο της Ισπανίας, το ΕΣΔΕν αποτελεί αναγκαστικά περισσότερο μια επισκόπηση των διαφόρων μέτρων, παρά ένα ενιαίο ολοκληρωμένο πρόγραμμα. Ωστόσο, αυτό πρέπει να θεωρηθεί σημαντικό επίτευγμα.

Το ΕΣΔ δεν επισημαίνει σαφώς βασικούς ή ποσοτικοποιημένους στόχους. Ωστόσο, μπορεί να συναχθεί από τα λεπτομερή οικονομικά στοιχεία που παραθέτονται στο σχέδιο ότι το συνταξιοδοτικό σύστημα και το σύστημα ελάχιστου εισοδήματος αποτελούν τα βασικά μέσα για την αντιμετώπιση του προβλήματος του αποκλεισμού. Η κινητοποίηση των ενδιαφερομένων παραγόντων αποτελεί στρατηγικό στόχο, ο οποίος θα επιτρέψει τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής για την ενσωμάτωση.

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Όπως μπορεί να συναχθεί από την οικονομική ανάλυση, περίπου το 90% των πόρων που αναφέρονται στο ΕΣΔΕν στοχεύει στη εξασφάλιση του συμπληρώματος ελάχιστης σύνταξης και το 10% στην προώθηση της ένταξης στην αγορά εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, προτεραιότητα αποτελεί η εξασφάλιση εισοδηματικής στήριξης για τα άτομα που βρίσκονται εκτός της αγοράς εργασίας, όπως οι ηλικιωμένοι και τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Το άλλο 10% χρησιμοποιείται κυρίως για την αντιμετώπιση ζητημάτων που σχετίζονται εμμέσως με την φτώχεια, όπως οι συνθήκες στέγασης, η υγεία, η εκπαίδευση κ.λπ., ή η στήριξη συγκεκριμένων ομάδων στόχων. Τα μέτρα που περιλαμβάνονται σε αυτές τις κατηγορίες καθορίζονται επαρκώς, καθώς αντιστοιχούν σε ενέργειες που υλοποιούνται από εξειδικευμένους δημόσιους οργανισμούς.

Η έλλειψη ποσοτικοποιημένων στόχων αποτελεί αδυναμία του ΕΣΔ. Η βελτίωση των σχετικών με τον αποκλεισμό δεικτών, οι οποίοι πρέπει επίσης να καλύπτουν την παράμετρο της ισότητας των φύλων, είναι απαραίτητη για την καλύτερη κατανόηση της διαδικασίας του κοινωνικού αποκλεισμού και την ενθάρρυνση της προσαρμογής της κοινωνικής πολιτικής στις νέες τάσεις. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι για κάθε στόχο υπάρχει περιγραφή μιας σειράς πρωτοβουλιών οι οποίες θα υλοποιηθούν τα επόμενα δύο έτη, προκειμένου να βελτιωθούν οι πολιτικές που σχετίζονται με την κοινωνική ενσωμάτωση.

2.2. Καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔΕν

Το πλέον καινοτόμο στοιχείο του ΕΣΔΕν είναι η κινητοποίηση των ενδιαφερομένων φορέων, όπως περιγράφεται στο πλαίσιο του στόχου 4. Παρότι στο πλαίσιο των άλλων στόχων υπάρχει μια περιγραφή των πρωτοβουλιών που σχεδιάζονται για τα επόμενα δύο έτη, αυτές αναφέρονται γενικά στη βελτίωση των υφισταμένων μέτρων. Η κινητοποίηση του συνόλου των παραγόντων στον τομέα της κοινωνικής ενσωμάτωσης μπορεί να θεωρηθεί τρόπος προώθησης της συνειδητοποίησης του προβλήματος καθώς και στήριξης συστημικών αλλαγών που θα καταστήσουν δυνατή τη δημιουργία μιας πιο ολοκληρωμένης προσέγγισης.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Η αποκεντρωμένη διοίκηση της Ισπανίας συνεπάγεται ότι τα περισσότερα στοιχεία που περιγράφονται στο σχέδιο εμπίπτουν στις αρμοδιότητες των Αυτόνομων Κοινοτήτων. Το «υπουργείο προεδρίας» (Ministerio de Presidencia) είναι υπεύθυνο για το συντονισμό της ανάπτυξης, της παρακολούθησης και της αξιολόγησης του σχεδίου. Στο πλαίσιο αυτό, θα έπρεπε να αξιολογηθεί σε περιφερειακό επίπεδο ο βαθμός στον οποίο τα διάφορα μέτρα συντονίζονται και ολοκληρώνονται. Εξάλλου, οι περισσότεροι δημόσιοι φορείς στην Ισπανία στον τομέα των κοινωνικών υποθέσεων οργανώνονται σε μεγάλο βαθμό γύρω από ομάδες στόχους, γεγονός που σημαίνει ότι μια ολιστική προσέγγιση της κοινωνικής ενσωμάτωσης θα είναι δυνατή μόνο μέσω ισχυρής συνεργασίας και καλού συντονισμού. Είναι σαφές από τις ενέργειες που περιγράφονται στο πλαίσιο του στόχου 4 ότι καταβάλλονται τεράστιες προσπάθειες για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος.

2.4. Συμβατότητα της στρατηγικής προσέγγισης σε σχέση με το ΕΣΔ για την Απασχόληση

Τα δύο ΕΣΔ συνδέονται στενά σε ό,τι αφορά τα μέτρα για την απασχόληση. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τα μέτρα του Στόχου 1, τα οποία σκοπεύουν αφενός στη διασφάλιση των επιδομάτων ανεργίας για τους δικαιούχους και αφετέρου στην προώθηση της ένταξης στην αγορά εργασίας μέσω της επαγγελματικής κατάρτισης. Το σχέδιο περιλαμβάνει την εκτιμώμενη διάθεση πόρων του ΕΣΔ για την απασχόληση, οι οποίοι καταβάλλονται στα πλέον ευάλωτα άτομα.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Μεγαλύτερη έμφαση δίδεται στα συστήματα ένταξης, τα οποία συνδυάζουν την απασχόληση και την κατάρτιση καθώς και τα επιδόματα απασχόλησης. Η ομάδα στόχος του εν λόγω στόχου είναι οι μακροχρόνια άνεργοι. Το ενεργό εισόδημα για την ένταξη εμπλέκει τόσο τη δημόσια υπηρεσία απασχόλησης όσο και τις κοινωνικές υπηρεσίες. Αποσκοπεί στη διασφάλιση ενός ελάχιστου εισοδήματος και την παροχή βοήθειας προκειμένου να προωθηθεί η ένταξη των δικαιούχων στην αγορά εργασίας. Καθώς το μέτρο αυτό τελεί υπό τη διαχείριση της κεντρικής κυβέρνησης, θα είχε ενδιαφέρον να εκτιμηθεί ο συνδυασμός του με παρόμοια συστήματα για την ένταξη, η διαχείριση των οποίων γίνεται σε περιφερειακό επίπεδο.

3.1.1. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Προτεραιότητα δίνεται στη διασφάλιση της πρόσβασης στους ελάχιστους πόρους, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν το **65%** των δαπανών στο πλαίσιο αυτού του στόχου και το 32% του συνολικού ΕΣΔ. Οι βασικοί δικαιούχοι είναι κυρίως οι συνταξιούχοι και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Οι άλλες προτεραιότητες στο πλαίσιο αυτού του στόχου είναι τα εκπαιδευτικά μέτρα, ιδίως για εκείνους που δεν έχουν ένα ελάχιστο μορφωτικό υπόβαθρο, τα οποία αντιπροσωπεύουν το **12%** του εν λόγω στόχου. Ποσοστό **12%** αντιπροσωπεύουν και τα μέτρα για την υγεία, τα οποία εστιάζουν κυρίως στις ολοκληρωμένες υπηρεσίες, οι οποίες περιλαμβάνουν κοινωνικές υπηρεσίες και υπηρεσίες υγείας, με τις περιφερειακές και τοπικές διοικήσεις να αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της περίθαλψης ασθενών με χρόνιες ασθένειες, και στο εθνικό σχέδιο για την καταπολέμηση των ναρκωτικών. Τέλος, ποσοστό 10% διατίθεται σε κοινωνικές υπηρεσίες και για την αντιμετώπιση του προβλήματος της στέγασης.

3.2. Η πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Μια από τις δέσμες αυτού του στόχου αφορά στην εφαρμογή σχεδίων ενσωμάτωσης σε περιφερειακό επίπεδο. Μέχρι σήμερα, μόνον 8 Αυτόνομες Κοινότητες έχουν παρουσιάσει σχέδιο, αν και μέχρι το τέλος του 2003 όλες οι Αυτόνομες Κοινότητες, καθώς και οι μεγαλύτεροι δήμοι θα διαθέτουν τα δικά τους σχέδια. Το ΕΣΔΕν δεν προσδιορίζει κάποια χρηματοδοτική στήριξη για τα σχέδια αυτά, όμως αυτό πρέπει να θεωρηθεί ως σημείο εκκίνησης. Μια άλλη δέσμη αυτού του στόχου είναι η «οικογενειακή αλληλεγγύη». Τα μέτρα αυτά επικεντρώνονται κυρίως στα συντηρούμενα άτομα και την παιδική μέριμνα και επωφελούνται σαφούς οικονομικής στήριξης.

Σε ό,τι αφορά την πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες, το σχέδιο αναγνωρίζει το ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι νέες τεχνολογίες ως προς την παροχή αρωγής στις ΜΚΟ και καθορίζει ορισμένες πρωτοβουλίες για την προμήθεια των ΜΚΟ με εξοπλισμό ΤΠΕ και για την ενθάρρυνση των δικτύων πολυμέσων. Αξίζει να σημειωθεί η πρόθεση για προώθηση των νέων τεχνολογιών για την ανάπτυξη της τηλεργασίας σε ομάδες με κοινωνικές δυσκολίες. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι 9,8 εκατομμύρια άνθρωποι χαρακτηρίζονται ως άτομα με δυσκολίες πρόσβασης στις νέες τεχνολογίες, γεγονός που σημαίνει ότι το ζήτημα αυτό υπερβαίνει τον συγκεκριμένο τομέα του κοινωνικού αποκλεισμού.

3.3. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Οι προτεραιότητες παρουσιάζονται από ομάδες στόχους. Κορυφαία οικονομική προτεραιότητα αποτελούν οι «μετανάστες» και οι «οικογένειες με παιδιά» που αντιπροσωπεύουν περίπου το 45% των δαπανών που σχεδιάζονται στο πλαίσιο του στόχου 3. Οι «ηλικιωμένοι» και τα «άτομα με ειδικές ανάγκες» αντιπροσωπεύουν το 40%, ενώ οι «γυναίκες» και οι «νέοι» αντιπροσωπεύουν το 10% των οικονομικών παροχών. Σε ό,τι αφορά το πρόβλημα της έλλειψης στέγης, χορηγείται μόνο ένα μικρό μερίδιο, μικρότερο του 1%. Τα περισσότερα από τα μέτρα ή τα ειδικά σχέδια που περιγράφονται παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την καταπολέμηση του αποκλεισμού και είναι απευθύνονται σε συγκεκριμένες ομάδες στόχους.

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Το πιο σχετικό στοιχείο του ΕΣΔΕν είναι η τεράστια προσπάθεια και δέσμευση από την πλευρά των διαφόρων ισπανικών αρχών και εταιρών για τη συλλογή πληροφοριών, προκειμένου να παρουσιάσουν αυτό το σχέδιο, η οποία κατέστησε δυνατή την ευρεία επισκόπηση των ζητημάτων που αφορούν στην ενσωμάτωση στην Ισπανία. Η παρακολούθηση του ΕΣΔΕν θα απαιτήσει σημαντική προσπάθεια, προκειμένου να δημιουργηθούν θεσμικές μορφές λήψης αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένων νέων φόρουμ συζήτησης. Σε ό,τι αφορά την κοινωνική ενσωμάτωση, η συνεργασία μεταξύ της κεντρικής διοίκησης και των περιφερειών θα είναι παρόμοια με εκείνη που υπάρχει ήδη για την πολιτική απασχόλησης. Οι κοινωνικοί εταίροι και οι ΜΚΟ επίσης αποσκοπούν στη θεσμοθέτηση του τρόπου με τον οποίο θα συμβάλλουν περαιτέρω στο διάλογο για την κοινωνική ενσωμάτωση. Ωστόσο, θα ήταν καλό να υπήρχαν κάποιες πληροφορίες για τον τρόπο με τον οποίο οι δημόσιες διοικήσεις των Αυτόνομων Κοινοτήτων κινητοποιούν τους διαφόρους παράγοντες στο επίπεδό τους, καθώς η κοινωνική ενσωμάτωση υλοποιείται κυρίως σε περιφερειακό επίπεδο. Υπό την έννοια αυτή, το σχέδιο της Ναβάρρα κατά του αποκλεισμού (1998-2005) υποδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο η Αυτόνομη Κοινότητα μπορεί να κινητοποιήσει τους περιφερειακούς εταίρους για τον προσδιορισμό των προκλήσεων και των επιχειρησιακών μέτρων.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Το ΕΣΔΕν αποσκοπεί στην Ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων στο πλαίσιο και των τεσσάρων στόχων. Τα ζητήματα που σχετίζονται με την ισότητα των δύο φύλων, ωστόσο, εξετάζονται κυρίως από την πλευρά των αδυναμιών των γυναικών, όπως συμβαίνει στο ευρύ τέταρτο ισπανικό σχέδιο δράσης για την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, το οποίο εμφανίζεται στο πλαίσιο του στόχου 3. Στο πλαίσιο του ίδιου στόχου παρουσιάζεται ένα νέο εθνικό σχέδιο δράσης κατά της οικιακής βίας, το οποίο καλύπτει τη στήριξη για τα θύματα αλλά και μέτρα για τους δράστες και κατάρτιση για το προσωπικό των αρχών επιβολής του νόμου. Στο πλαίσιο των στόχων 1 και 2, τα ζητήματα της ισότητας των δύο φύλων συχνά εγείρονται για την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού και όταν τα μέτρα έχουν ειδικές επιπτώσεις στην οικογενειακή ζωή, όπως η παιδική μέριμνα και η υγειονομική περίθαλψη, και μπορούν να διευκολύνουν την ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας.

Ως τμήμα του Υπουργείου Εργασίας, το Ινστιτούτο Γυναικών έχει συμμετάσχει στη διαδικασία κατάρτισης του ΕΣΔΕν, ωστόσο δεν υπάρχει σαφής ένδειξη για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση του ΕΣΔΕν από την οπτική γωνία της ισότητας των δύο φύλων.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Οι σημερινοί στόχοι 1 και 3 του ΚΠΣ (2000-2006) στηρίζουν την κοινωνική ενσωμάτωση κυρίως μέσω του άξονα προτεραιότητας «εργασιακή ένταξη των ατόμων με ειδικές δυσκολίες». Τόσο το ΕΚΤ όσο και τα εθνικά επιδόματα αντιπροσωπεύουν για ολόκληρη την περίοδο περίπου 980 εκατομμύρια ευρώ. Οι Αυτόνομες Κοινότητες και οι ΜΚΟ αποτελούν τους βασικούς φορείς προώθησης των μέτρων που σχετίζονται με την κοινωνική ενσωμάτωση. Η πρωτοβουλία EQUAL συμβάλλει επίσης στην κοινωνική ενσωμάτωση, κυρίως μέσω των προτεραιοτήτων που σχετίζονται με την ενσωμάτωση στην εργασία και την ισότητα των δύο φύλων.

ΓΑΛΛΙΑ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις Αυτά τα τελευταία χρόνια, η Γαλλία κατέγραψε μια έντονη ανάπτυξη της οικονομίας και γνώρισε μείωση του ποσοστού ανεργίας, καθώς και του αριθμού των ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Η χώρα εξακολουθεί να αντιμετωπίζει υψηλά επίπεδα ανεργίας που πλήττει τις διάφορες κοινωνικές ομάδες και τις διάφορες περιοχές με ιδιαίτερα άνισο τρόπο. Με ποσοστό σχετικής φτώχειας 17% το 1997, η Γαλλία βρίσκεται ελαφρώς πιο κάτω από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρόλο που η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός συνδέονται κατά βάση με την απουσία απασχόλησης, πλήττουν επίσης και εργαζόμενους. Οι βασικές ευάλωτες ομάδες στην φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό είναι: τα παιδιά κάτω των 15 ετών που ζουν σε φτωχά νοικοκυριά, οι μακροχρόνια άνεργοι, οι ανειδίκευτοι νέοι, οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι πολυμελείς οικογένειες, οι πληθυσμοί των υποβαθμισμένων συνοικιών και οι αιτούντες άσυλο.

Στρατηγική προσέγγιση Το ΕΣΔΕν επεκτείνει και ολοκληρώνει την προσπάθεια για την καταπολέμηση των διαφόρων μορφών αποκλεισμού, η οποία ξεκίνησε το 1998. Θα πρέπει να εφαρμοστεί με τη βοήθεια ενός πλήρους χρηματοδοτικού προγράμματος. Το ΕΣΔΕν εφαρμόζει μια διπλή στρατηγική, προσδιορισμένη μεσοπρόθεσμα, η οποία προωθεί ιδιαίτερα μια πολιτική πρόσβασης στην απασχόληση, στηριζόμενη στο ΕΣΔΑ, και οργανώνει την κινητοποίηση των διαφόρων παραγόντων, δημόσιων και ιδιωτικών, για την προώθηση της πρόσβασης των ατόμων που βρίσκονται σε πλέον δυσμενή θέση στα δικαιώματά τους. Αυτή η κινητοποίηση των παραγόντων απαιτεί ενισχυμένο συντονισμό μεταξύ των σχετικών διοικητικών υπηρεσιών και την άμεση συμμετοχή του συνόλου των σχετικών εταίρων, κυρίως των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Η εγκεκριμένη διαδικασία βασίζεται στον πολυδιάστατο χαρακτήρα του κοινωνικού αποκλεισμού και δίδει έμφαση σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση των διαφόρων πολιτικών. Το ΕΣΔΕν υπογραμμίζει επίσης τη σημασία μιας πιο συγκεκριμένης δράσης στις περιοχές όπου παρουσιάζονται εντονότερα τα φαινόμενα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Τέλος, παρά το ότι πραγματοποιήθηκε μια σημαντική προσπάθεια σε ό,τι αφορά τον προσδιορισμό των δεικτών, δυστυχώς απουσιάζουν στόχοι ή ποσοτικοποιημένοι επιμέρους στόχοι.

Μέτρα πολιτικής Τα μέτρα διαρθρώνονται σε τέσσερις βασικές κατηγορίες, αντιστοιχώντας στους τέσσερις στόχους που καθορίστηκαν στη Νίκαια: Παρότι ένα μεγάλο μέρος των μέτρων επικεντρώνεται στην πρόσβαση στην απασχόληση, το ΕΣΔΕν 2001 προτείνει πολλά μέτρα κοινωνικού και πολιτιστικού χαρακτήρα. Αυτά τα μέτρα αφορούν συγκεκριμένες ομάδες, αλλά και περιοχές. Η αυστηρότητα των προτεινόμενων πολιτικών θα μπορεί να αξιολογηθεί μόνο λαμβάνοντας υπόψη τα χρηματοδοτικά στοιχεία του «εθνικού προγράμματος πρόληψης και καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού» του Ιουλίου 2001. Η διατομεακή προσέγγιση της πρόσβασης στα δικαιώματα συμβάλλει στην προώθηση της ισότητας ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών στο πλαίσιο των μηχανισμών και των μέτρων του σχεδίου, γεγονός που θα έπρεπε να ενισχυθεί από την εν εξελίξει ανάπτυξη δεικτών που αναλύονται κατά φύλο.

Μελλοντικές προκλήσεις Η καταπολέμηση των παραγόντων αστάθειας σε ό,τι αφορά το εισόδημα από την εργασία, τη στέγαση, την υγεία, τις γνώσεις και τις δεξιότητες και η εγγύηση της αποτελεσματικής πρόσβασης στα δικαιώματα είναι οι βασικές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι γαλλικές αρχές. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει επίσης να δοθεί στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ευαίσθητες συνοικίες κοινωνικής στέγασης ή ορισμένες γεωγραφικές ζώνες. Εξάλλου, υπό το πρίσμα της παρουσίασης του «εθνικού προγράμματος πρόληψης και καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού» τον Ιούλιο του 2001, και προκειμένου να ενισχυθεί ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας του ΕΣΔΕν, αποδεικνύεται ότι είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί η στενή παρακολούθηση βάσει κατάλληλων δεικτών και η συνδυασμένη εφαρμογή του ΕΣΔΕν και του συνόλου των διαφόρων

προγραμμάτων και πρωτοβουλιών που θα εγκρίνουν οι γαλλικές αρχές στον τομέα της κοινωνικής ενσωμάτωσης.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Από τα μέσα του 1997, η γαλλική οικονομία, παρά μια πρόσφατη κάμψη, γνώρισε ένα συγκρατημένο ποσοστό ανάπτυξης (αύξηση του ΑΕΠ κατά 3,2% το 2000) και τη δημιουργία μεγάλου αριθμού θέσεων εργασίας (515.000 το 1999, 580.000 το 2000). Το ποσοστό ανεργίας βρίσκεται σε συνεχή ύφεση από το 1997 (8,7 % στο τέλος του Μαρτίου του 2001). Η εν λόγω ύφεση ωφέλησε ιδιαίτερα τους μακροχρόνια άνεργους, τα άτομα άνω των 50 ετών καθώς και τους νέους. Παρά την εν λόγω εξέλιξη, το επίπεδο της **ανεργίας** παραμένει πολύ υψηλό και, κυρίως, **εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές ανισότητες**. Έτσι, το ποσοστό ανεργίας είναι 7,7% για τους άνδρες, ενώ φτάνει το 10,9 % για τις γυναίκες. Οι διάφορες περιφέρειες πλήττονται άνισα, η Βόρεια και η Νότια Γαλλία αντιμετωπίζουν υψηλότερα ποσοστά ανεργίας από ό,τι η Δυτική ή η Κεντρική Γαλλία.

Υπολογιζόμενη βάσει του ποσοστού σχετικής φτώχειας, που ορίζεται ως το ποσοστό του πληθυσμού που ζει με εισόδημα μικρότερο του 60% του εθνικού διαμέσου εισοδήματος, η φτώχεια έπληττε το 17% του πληθυσμού το 1997, τοποθετώντας τη Γαλλία ελαφρώς κάτω από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (σύμφωνα με τα στοιχεία του ECHP). Σύμφωνα με τα εθνικά στατιστικά στοιχεία, περίπου 5 εκατομμύρια άτομα ζούσαν το 2000 κάτω από το κατώφλι της φτώχειας (λαμβάνοντας ως καθορισμένο κατώφλι το 50% του διαμέσου εισοδήματος).

Ωστόσο, το εισόδημα αποτελεί μόνον μία από τις διαστάσεις της φτώχειας. Για να αποκτήσει κανείς μια σαφή εικόνα του φαινομένου, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες εξίσου σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός συνδέονται κυρίως με την απουσία απασχόλησης, ωστόσο πλήττουν και άτομα που έχουν μια θέση εργασίας. Αυτοί οι «φτωχοί εργαζόμενοι» αποτελούν μια από τις πλέον ευάλωτες στην φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό ομάδες (1,3 εκατομμύρια άτομα). Οι άλλες ομάδες είναι: τα παιδιά κάτω των 15 ετών τα οποία ζουν σε φτωχά νοικοκυριά (950.000 το 2000), οι μακροχρόνια άνεργοι, οι ανειδίκευτοι νέοι, οι πολυμελείς οικογένειες, οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι αιτούντες άσυλο καθώς και οι πληθυσμοί που ζουν σε υποβαθμισμένες συνοικίες ή στα υπερπόντια διαμερίσματα.

Η επιστροφή ενός τμήματος του φτωχού πληθυσμού στην απασχόληση ή η απαλλαγή του από επισφαλείς συνθήκες ζωής είναι πρόσφατα γεγονότα που απορρέουν από τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης. **Η καταπολέμηση των παραγόντων αστάθειας σε ό,τι αφορά το εισόδημα από την εργασία, τη στέγαση, την υγεία ή και τις γνώσεις/δεξιότητες είναι η σημαντικότερη πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι γαλλικές αρχές. Μια δεύτερη πρόκληση είναι εκείνη της πρόσβασης των ατόμων που αντιμετωπίζουν πρόβλημα κοινωνικού αποκλεισμού στα δικαιώματά τους.** Η πολυπλοκότητα των διοικητικών διαδικασιών που πρέπει να διεκπεραιωθούν, των εντύπων που πρέπει να συμπληρωθούν και των φακέλων που πρέπει να δημιουργηθούν, το περίπλοκο πλέγμα των κανόνων διαχείρισης καθιστούν συχνά δύσκολη την πρόσβαση αυτή στα δικαιώματα. Πρέπει επίσης να δοθεί προσοχή στις υποβαθμισμένες ή ευαίσθητες **συνοικίες κοινωνικής στέγασης**, καθώς και στις **γεωγραφικές ζώνες που αντιμετωπίζουν έντονα προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού.**

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το ΕΣΔΕν εφαρμόζει μια διπλή στρατηγική, προσδιορισμένη μεσοπρόθεσμα, η οποία προωθεί ιδιαίτερα μια πολιτική πρόσβασης στην απασχόληση, στηριζόμενη στο ΕΣΔΑ, και οργανώνει την κινητοποίηση των διαφόρων παραγόντων, δημόσιων και ιδιωτικών, για την προώθηση της πρόσβασης των ατόμων που βρίσκονται σε πλέον δυσμενή θέση στα δικαιώματά τους. Αυτή η κινητοποίηση των φορέων απαιτεί ενισχυμένο συντονισμό μεταξύ των σχετικών διοικητικών υπηρεσιών και τη στενή συμμετοχή του συνόλου των σχετικών εταίρων, κυρίως των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Η προσπάθεια βασίζεται στη διαπίστωση του πολυδιάστατου χαρακτήρα του κοινωνικού αποκλεισμού και δίδει έμφαση σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση των ενεργειών υπέρ της απασχόλησης, της κατάρτισης, της στέγασης και της υγείας.

Το σχέδιο **δεν καθορίζει ποσοτικοποιημένους στόχους** (ή επιμέρους στόχους). Ωστόσο, αυτή η απουσία ποσοτικοποιημένων στόχων μπορεί να αποβεί εις βάρος της καλής κατανόησης και αντίληψης των καταστάσεων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, κυρίως κατά τη διεξαγωγή των αξιολογήσεων. Η στρατηγική φαίνεται να προσανατολίζεται προς την παρουσίαση των «τάσεων». Για το λόγο αυτό, προτείνεται ένας μακρύς κατάλογος δεικτών με ιδιαίτερη προσοχή στην ανάλυση των δεικτών ανάλογα με το φύλο και σύμφωνα με τις μεταβλητές της ηλικίας, των κοινωνικο-επαγγελματικών κατηγοριών, του εισοδήματος, της κατάστασης στην αγορά εργασίας και της μορφολογίας της οικογένειας. Αντίθετα, το πρόγραμμα του Ιουλίου του 2001 καθορίζει για τα περισσότερα μέτρα ποσοτικοποιημένους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν έως το 2003. **Από αυτή την άποψη, πρέπει να υπογραμμιστεί η σημασία της έγκρισης μιας ολοκληρωμένης προσπάθειας για την εφαρμογή, αφενός, του ΕΣΔΕν και, αφετέρου, του προγράμματος του Ιουλίου 2001.**

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Η στρατηγική που προτείνεται στο ΕΣΔΕν εντάσσεται στην **παράταση των πολιτικών που εγκρίθηκαν το 1998** και στη **μεσοπρόθεσμη προοπτική** που έχει καθοριστεί έως το 2003. Η χρηματοδοτική εκδοχή του **ΕΣΔΕν** βρίσκεται στο **εθνικό πρόγραμμα του Ιουλίου του 2001**. Οι πρώτοι απολογισμοί της νομοθεσίας του 1998 έδειξαν ότι τα μέτρα συνέβαλαν πραγματικά στη βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση, ενώ επηρέασαν σε μικρότερο βαθμό την πρόσβαση στα δικαιώματα (με εξαίρεση την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη, η οποία βελτιώθηκε με τη θέσπιση καθολικής ιατρικής κάλυψης).

Το ΕΣΔΕν στοχεύει αρχικά στην επανένταξη στην αγορά εργασίας εκείνων που αναζητούν εργασία, δίνοντας σαφή έμφαση στα άτομα που είναι περισσότερο απομακρυσμένα από την απασχόληση. Περιλαμβάνει πέντε σημαντικούς στόχους που αναπτύσσουν το πρόγραμμα του 1998 και αντιστοιχούν στις συστάσεις της συνόδου της Νίκαιας.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔΕν

Στη γαλλική πολιτική για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, η πραγματική αλλαγή σημειώθηκε με το νόμο της 29ης Ιουλίου 1998, τις βασικές γραμμές του οποίου επαναλαμβάνει το ΕΣΔΕν. Παρόλα αυτά το ΕΣΔΕν τονίζει **τις προσπάθειες που γίνονται προς την κατεύθυνση των πλέον απομακρυσμένων από την αγορά εργασίας ομάδων του πληθυσμού**, διευρύνει **την κινητοποίηση των διαφόρων φορέων του κράτους** (στους τομείς της δικαιοσύνης, του πολιτισμού, της εθνικής παιδείας), **καθώς και των επιχειρήσεων** (η ανάπτυξη της κοινωνικής ευθύνης και ο κοινωνικός διάλογος στο πλαίσιο των

επιχειρήσεων για την πρόληψη και την αποφυγή των διακοπών της απασχόλησης που οδηγούν στον αποκλεισμό αποτελεί έναν από τους στόχους του σχεδίου νόμου του «κοινωνικού εκσυγχρονισμού»). Το σχέδιο του 2001 υπογραμμίζει επίσης τη σημασία μιας **πιο καθορισμένης δράσης στις περιοχές όπου παρατηρούνται εντονότερα τα φαινόμενα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.**

2.3. Ολοκληρωμένη και συντονισμένη προσπάθεια

Η στρατηγική προσέγγιση είναι σαφής και ανταποκρίνεται στις προσδιορισμένες προκλήσεις. Βασίζεται στην αναγνώριση του πολυδιάστατου χαρακτήρα του κοινωνικού αποκλεισμού και στην αναγκαιότητα πρότασης διαφοροποιημένων λύσεων. Το ΕΣΔΕν προσδιορίζει σαφώς τις συνέπειες του κοινωνικού αποκλεισμού, αναγνωρίζει την αναγκαιότητα της πρόληψής του, διακρίνει τις πλέον ευάλωτες ομάδες και περιοχές. Για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις, το ΕΣΔΕν ακολουθεί συγχρόνως μια στρατηγική βασισμένη **στη συνέργια μεταξύ των διαφόρων πολιτικών (απασχόλησης, στέγασης, υγείας κ.λπ.) και στην κινητοποίηση των φορέων.**

Σε ό,τι αφορά τη συνεργασία και το συντονισμό του συνόλου των φορέων, πρέπει να σημειωθεί ότι η ανάπτυξη αυτής της στρατηγικής έγινε αντικείμενο σημαντικού διαλόγου στη γαλλική κοινωνία κατά την περίοδο 1995-1998. Τα συνεργαζόμενα δίκτυα, οι κοινωνικοί φορείς παρέμβασης είχαν κινητοποιηθεί ιδιαίτερα, όπως και οι αρμόδιες κρατικές διοικητικές υπηρεσίες. Παρατείνοντας και αναπτύσσοντας αυτές τις προσπάθειες, το ΕΣΔΕν σίγουρα δεν δημιούργησε εξίσου ισχυρή κινητοποίηση εκτός των άμεσα ενδιαφερόμενων συνεργαζόμενων δικτύων και των κρατικών υπηρεσιών. Επίσης, **φαίνεται απαραίτητη η θέσπιση ενισχυμένων μηχανισμών συντονισμού μεταξύ των ενδιαφερόμενων διοικητικών υπηρεσιών καθώς και η διασφάλιση της συμμετοχής των διαφόρων εταίρων στην εφαρμογή των μηχανισμών.** Για το λόγο αυτό, θα έπρεπε να διασφαλιστεί η ισχυρή συμμετοχή των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, ιδιαίτερα των γενικών συμβουλίων (*conseils généraux*) και των δημοτικών αρχών.

2.4. Σχέση των στρατηγικών προσεγγίσεων με το ΕΣΔΑ

Το ΕΣΔΕν έχει συγκεκριμένες σχέσεις με τη στρατηγική που προτείνεται στο εθνικό σχέδιο δράσης για την απασχόληση του 2001. Το σχέδιο δράσης λαμβάνει απαραίτητα υπόψη τη γαλλική στρατηγική για την απασχόληση όπως διαμορφώνεται στο ΕΣΔΑ, το οποίο πρόκειται να ενισχύσει και να εμπλουτίσει. Πράγματι, η Γαλλία δίνει ιδιαίτερη σημασία στα προληπτικά ή/και ενεργά μέτρα υπέρ των ατόμων που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό όπως μαρτυρούν, κυρίως, η εισαγωγή του νέου μηχανισμού «εξατομικευμένο σχέδιο δράσης», η δημιουργία του «πριμ για την εργασία» ή και η ενίσχυση του προγράμματος TRACE («διαδρομή πρόσβασης στην απασχόληση») που απευθύνεται στους νέους που βρίσκονται σε ιδιαίτερα δυσμενή θέση. Άλλα μέτρα προβλέπουν ενισχύσεις σε άμεση σχέση με την απασχόληση (εμπορικοί ή μη εμπορικοί τομείς).

3. ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Προώθηση της συμμετοχής στην απασχόληση και της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Η εγκεκριμένη προσέγγιση δεν συνίσταται στη δημιουργία συγκεκριμένων δικαιωμάτων, τα οποία θα προορίζονται για τους πλέον μειονεκτούντες, αλλά προτείνει την προσαρμογή όλων των μηχανισμών του κοινού δικαίου και την ανάπτυξη ενεργειών παρακολούθησης, οι οποίες θα επιτρέπουν την αποτελεσματική κινητοποίησή τους. Τα μέτρα αφορούν κυρίως στην υποστήριξη για την απασχόληση των ανέργων και των πλέον απομακρυσμένων ομάδων από την αγορά εργασίας, την επικύρωση των επαγγελματικών κεκτημένων, τη θέσπιση κοινωνικών τιμολογήσεων βάσει του πραγματικού εισοδήματος των ατόμων. Η πρόσβαση στη στέγαση, η βελτίωση του μηχανισμού πρόσβασης στην περίθαλψη, και, κυρίως, μια σημαντική προσπάθεια υπέρ της φροντίδας ατόμων με διανοητικά προβλήματα ξεχωρίζουν μεταξύ των νέων μέτρων. Το ΕΣΔΕν προτείνει επίσης προγράμματα πρόσβασης στην εκπαίδευση, τη δικαιοσύνη και τον πολιτισμό, έστω και αν δεν έχουν το εύρος των προηγούμενων μέτρων.

3.2. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Η προτεινόμενη **στρατηγική** είναι **συνεπής** προς την **αρχή της πρόληψης**, η οποία ορίστηκε από τη σύνοδο κορυφής στη Νίκαια. Έτσι, προβλέπεται μια σειρά συγκεκριμένων μέτρων με στόχο την προληπτική δράση μέσω στοχοθετημένων παρεμβάσεων στις περιπτώσεις που υπάρχει κίνδυνος διατάραξης των συνθηκών ζωής. Η πρόταση μιας κοινωνικής υποστήριξης των οικογενειών που βρίσκονται σε κατάσταση υπερχρέωσης, η πρόληψη απώλειας της στέγης, η δημιουργία μιας μονάδας εκπαιδευτικής παρακολούθησης, η οποία θα έχει σκοπό την αποφυγή της εγκατάλειψης του σχολείου, καθώς και η πρόληψη της διάλυσης των οικογενειών με αυξημένη στήριξη στους γονείς αποτελούν τα βασικά μέτρα μαζί με την επέκταση των χώρων πρόσβασης στις νέες τεχνολογίες για τους νέους και εκείνους που αναζητούν εργασία.

Παρότι το σχέδιο δεν αναφέρει την ένταξη στις τεχνολογίες της κοινωνίας της πληροφορίας (eInclusion) ως σημαντική πρόκληση, περιέχει ωστόσο μια σειρά **πρωτοβουλιών που αφορούν στις τεχνολογίες πληροφόρησης και επικοινωνίας** (ΤΠΕ) στην εκπαίδευση (όλα τα σχολεία θα συνδεθούν με το διαδίκτυο πριν από το τέλος του σχολικού έτους 2001 – 2002, χορήγηση διπλώματος πληροφορικής και διαδικτύου), στην κατάρτιση (μαθήματα εισαγωγής στο διαδίκτυο και «πιστοποιητικό ικανότητας χρήσης του διαδικτύου» τα οποία προτείνονται σε εκείνους που αναζητούν εργασία και καταρτίζονται, καθώς και στους νέους που επιθυμούν να τα αποκτήσουν στις τοπικές αποστολές) και στη θέσπιση σημείων πρόσβασης του κοινού στο διαδίκτυο (από τώρα έως το 2003 θα έχουν δημιουργηθεί περισσότεροι από 7.000 δημόσιοι χώροι, οι οποίοι θα προσφέρουν πρόσβαση στο διαδίκτυο. Οι 2.500 από αυτούς τους χώρους, οι οποίοι θα υπογράφουν ένα «χάρτη δημόσιων ψηφιακών χώρων», θα παρέχουν σε όλους τη δυνατότητα να αποκτήσουν γενική κατάρτιση υπό τη μορφή ενός «διαβατηρίου για το διαδίκτυο και τα πολυμέσα». Επίσης, θα συνεχιστεί και θα ενισχυθεί το πρόγραμμα «Points Cyb» (κυβερνοσημεία).

3.3. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Η εγκεκριμένη προσέγγιση είναι **προσανατολισμένη τόσο στα άτομα και όσο και στις περιοχές**. Ο προσδιορισμός των ευάλωτων ομάδων είναι πολύ σαφής και οι ενέργειες που

προτείνονται στοχεύουν στα άτομα και τις ζώνες που εκτίθενται σε μεγαλύτερο βαθμό στα προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού. Θα εγκριθούν, ιδίως, η διεύρυνση του προγράμματος TRACE για τους νέους που βρίσκονται σε κατάσταση επαγγελματικής ένταξης και η ανάπτυξη των δραστηριοτήτων κοινωνικής ωφέλειας στις υποβαθμισμένες συνοικίες. Ιδιαίτερη προσοχή δίδεται στα υπερπόντια εδάφη και διαμερίσματα τα οποία αντιμετωπίζουν το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, η Γαλλία δρομολόγησε την επονομαζόμενη «πολιτική της πόλης», μια σημαντική προσπάθεια με στόχο τις υποβαθμισμένες συνοικίες, το Σχέδιο 2001 που τονίζει μια πιο περιφερειακή προσέγγιση της παρέμβασης του κράτους, ιδιαίτερα στον τομέα της πρόσβασης στην απασχόληση των πληθυσμών που βρίσκονται σε πλέον δυσμενή θέση.

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των φορέων

Το ΕΣΔΕν αναγνωρίζει και υπογραμμίζει ότι μια αποτελεσματική δράση για την καταπολέμηση των διαφόρων μορφών αποκλεισμού προϋποθέτει τη διασφάλιση **αποτελεσματικού συντονισμού μεταξύ του συνόλου των φορέων**. Για να γίνει αυτό χρειάζεται η ενίσχυση των τοπικών δομών κοινωνικής παρακολούθησης και η ανάπτυξη στην περιοχή χώρων υποδοχής οι οποίοι να συγκεντρώνουν τις διάφορες δημόσιες και κοινωνικές υπηρεσίες. Η μεγαλύτερη κινητοποίηση και ο καλύτερος συντονισμός των αποκεντρωμένων υπηρεσιών του κράτους θα ενισχύσουν τις εταιρικές σχέσεις με τις ενώσεις. Η εταιρική σχέση είναι ένα απαραίτητο στοιχείο του σχεδίου, τόσο στο περιεχόμενό του όσο και στους τρόπους εφαρμογής του.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Η διατομεακή προσέγγιση που υιοθετήθηκε, η οποία αποσκοπούσε στη διασφάλιση σε όλους αποτελεσματικής πρόσβασης στα ίδια δικαιώματα, θα έπρεπε να συμβάλει στην προώθηση της ισότητας των ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών στους μηχανισμούς και τα μέτρα που παρουσιάζονται. Η εν λόγω προσέγγιση φαίνεται, ωστόσο, πιο μετριοπαθής σε ό,τι αφορά την κοινωνική προστασία όπου παρουσιάζονται διαφορές, κυρίως σε περιπτώσεις διάλυσης οικογενειών, καθώς και στους τομείς όπου χρειάζεται ανάπτυξη των στατιστικών κατά φύλο, στη οποία το σχέδιο σκοπεύει να προβεί σταδιακά.

Ο προσδιορισμός των σημαντικότερων προκλήσεων δείχνει τις διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών σε ό,τι αφορά την απασχόληση και την οικογενειακή κατάσταση (ποσοστό 85 % των μόνων γονέων είναι γυναίκες). Κατά συνέπεια, οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται αντιμετωπίζουν κυρίως τα ζητήματα της πρόσβασης στην απασχόληση (ποσοτικοποιημένοι στόχοι συμμετοχής των γυναικών με χαμηλή εξειδίκευση στο πρόγραμμα TRACE) και της βελτίωσης της οικονομικής ανεξαρτησίας των δικαιούχων του επιδόματος των μόνων γονέων. Επίσης, στο πλαίσιο πολλών στόχων όπως η απασχόληση, η στέγαση, η υγεία, η πρόσβαση στο διαδίκτυο, πρέπει να δοθεί προσοχή στους ιδιαίτερα περιθωριοποιημένους άνδρες, αποφυλακισμένους, άστεγους, άτομα με προηγούμενη παραβατική συμπεριφορά, μετανάστες εργάτες που ζουν σε ξενώνες, ιδιαίτερα από συγκεκριμένα μέτρα. Η ανάπτυξη της εξατομικευμένης κοινωνικής υποστήριξης θα έπρεπε επίσης να συγκλίνει σε μια καλύτερη συνειδητοποίηση των ειδικών αναγκών των ανδρών και των γυναικών.

Απομένει να επιλυθεί το ζήτημα των μέσων εφαρμογής των μέτρων. Το σχέδιο αναλαμβάνει να προσδώσει ιδιαίτερη προσοχή στην ανάλυση των δεικτών ανάλογα με το φύλο, προκειμένου να ενισχυθεί η στοχοθέτηση των μέτρων προς όφελος των γυναικών, οι οποίες συχνά είναι τα

βασικά θύματα των καταστάσεων αποκλεισμού. Αυτό το ζήτημα αποκτά μεγαλύτερη σημασία καθώς το πρόγραμμα του Ιουλίου 2001, σε αντίθεση με το ΕΣΔΕν, ασχολείται λίγο με τη διάσταση της ισότητας των δύο φύλων.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ

Το ΕΣΔΕν δεν αναφέρει ρητά τις παρεμβάσεις που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ. **Οι σχέσεις, ωστόσο, είναι ευδιάκριτες** σε ό,τι αφορά την προληπτική πολιτική που ακολουθείται. Για το λόγο αυτό, στο πλαίσιο του προγράμματος στόχου 3 για την περίοδο 2000 - 2006, το ΕΚΤ δίνει ιδιαίτερη στήριξη σε ό,τι αφορά την ενίσχυση της προληπτικής προσέγγισης. Πράγματι, τα μέτρα αντιπροσωπεύουν το 65,5 % των συνολικών εθνικών κονδυλίων (δηλαδή η συμβολή του ΕΚΤ ανέρχεται περίπου σε 3 δισεκατομμύρια ευρώ).

Η στήριξη του ΕΚΤ αφορά ιδιαίτερα στις ενέργειες υπέρ των ατόμων του «εξατομικευμένου προγράμματος δράσης για μια νέα αρχή», καθώς και η στήριξη της ανάπτυξης των τοπικών σχεδίων για την ένταξη και την απασχόληση (PLIE) και των νομαρχιακών σχεδίων για την ένταξη (PDI). Η παρέμβαση του ΕΚΤ προσανατολίζεται επίσης προς τις ενέργειες για την καταπολέμηση των διαφόρων μορφών αποκλεισμού βάσει της προσέγγισης της πρόληψης και της κοινωνικής ένταξης και αναζητώντας το συνδυασμό των προληπτικών προσεγγίσεων κατά της μακροχρόνιας ανεργίας και των ενεργειών για την καταπολέμηση των διαφόρων μορφών αποκλεισμού. Παρεμβαίνει επίσης προληπτικά, προκειμένου να δώσει μια νέα ευκαιρία στους νέους που εγκαταλείπουν το σχολικό σύστημα χωρίς να έχουν εναλλακτική λύση. Κατά τον ίδιο τρόπο, η στήριξη του ΕΚΤ κινητοποιείται υπέρ των εν ενεργεία εργαζομένων. Τέλος, η παρέμβαση του ΕΚΤ υποστηρίζει ενέργειες που αποσκοπούν στην εξάλειψη των εμποδίων της πρόσβασης στην απασχόληση και στην κατάρτιση των γυναικών και στη δυνατότητα διαφοροποίησης των επαγγελματικών τους επιλογών.

ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις: Το 2000 ήταν το 7^ο έτος εκπληκτικής οικονομικής ανάπτυξης στην Ιρλανδία. Το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 10,7%, τρεις φορές περισσότερο από τον κοινοτικό μέσο όρο και υπερβαίνοντας τα αποτελέσματα των προηγούμενων ετών. Οι επιπτώσεις είναι τεράστιες, με μείωση της ανεργίας στο 4,2% και της μακροχρόνιας ανεργίας στο 1,7%. Παράλληλα με την αύξηση της απασχόλησης παρουσιάζονται αυξανόμενα ελλείμματα σε εργατικό δυναμικό και δεξιότητες. Όσον αφορά στην φτώχεια, η εικόνα είναι μεικτή. Βάσει του ορισμού της «επίμονης φτώχειας», τα επίπεδα φτώχειας των ενηλίκων έπεσαν από το 15% το 1994 στο 8% το 1998, ενώ τα επίπεδα φτώχειας στα παιδιά κατά την ίδια περίοδο μειώθηκαν στο 12%. Ωστόσο, υπάρχει μια αυξανόμενη εισοδηματική διαφορά: το 1997 το 20% του πληθυσμού ζούσε κάτω από συνθήκες σχετικής φτώχειας (εισοδήμα κάτω του 60% του διαμέσου εισοδήματος). Το ΕΣΔΕν δεν παρέχει παρά λίγες πληροφορίες για τις τάσεις ή λεπτομερή στοιχεία για την φτώχεια, όπως ο κίνδυνος φτώχειας ανά γεωγραφική περιοχή ή συγκεκριμένη ομάδα. Δεν αναλύεται το πρόβλημα ούτε προσδιορίζονται με συστηματικό τρόπο οι ευάλωτες ομάδες. Τα ζητήματα που αφορούν στην υγεία, την φτώχεια που αντιμετωπίζουν οι αγροτικές περιοχές, τις μεταβιβάσεις και τη στέγαση δεν αναπτύσσονται λεπτομερώς, παρά το ότι αναφέρονται γενικοί στόχοι για κάποια ζητήματα.

Στρατηγική προσέγγιση: Η ανάγκη αντιμετώπισης της φτώχειας αναγνωρίζεται επαρκώς: για τις πολιτικές κοινωνικής ενσωμάτωσης διατίθενται 10 δισεκατομμύρια ευρώ και το 1997 δημιουργήθηκε η εθνική στρατηγική για την καταπολέμηση της φτώχειας, στην οποία βασίζεται το ΕΣΔΕν. Η εν λόγω στρατηγική για την καταπολέμηση της φτώχειας (και ως εκ τούτου η στρατηγική προσέγγιση της φτώχειας στην Ιρλανδία) έχει ένα μακροπρόθεσμο πρόγραμμα δράσης (10ετές) και αποτελείται από ειδικούς στόχους που καλύπτουν συγκεκριμένους τομείς και ομάδες προγραμμάτων. Η απασχόληση και η πρόσβαση όλων σε θέσεις εργασίας θεωρούνται ζωτικής σημασίας παράγοντες για την αντιμετώπιση του προβλήματος του κοινωνικού αποκλεισμού. Δημιουργήθηκε η διοικητική υποδομή καθώς και διαδικασίες και μηχανισμοί παρακολούθησης (πολλοί από αυτούς για πρώτη φορά), προκειμένου να υλοποιηθεί η στρατηγική. Ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός ότι οι στόχοι και οι αρχές έχουν ενταχθεί σε εθνικά οικονομικά και αναπτυξιακά σχέδια. Υπάρχει δέσμευση για επανεξέταση και βελτίωση της στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας, και ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη μια ευρεία αναθεώρηση. Ούτε η ανάλυση στην οποία βασίζεται η εθνική στρατηγική για την καταπολέμηση της φτώχειας ούτε όμως και οι πρόσφατες αξιολογήσεις της εν λόγω στρατηγικής αντανακλώνται καταλλήλως στο ΕΣΔΕν. Η ισότητα των φύλων δεν επισημαίνεται ως ειδικό ζήτημα.

Όταν ολοκληρωθεί, η αναθεώρηση της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας αναμένεται να περιλαμβάνει τόσο μια ανάλυση όσο και μια στρατηγική απάντηση στο πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού. Πρόκειται για στοιχείο που δεν είναι εμφανές στο ΕΣΔΕν, το οποίο στερείται στρατηγικής διάστασης και δεν περιλαμβάνει κανένα στόχο ή αξιολόγηση της εν εξελίξει στρατηγικής.

Μέτρα πολιτικής: Η Ιρλανδία αναλαμβάνει δράση στο πλαίσιο και των τεσσάρων στόχων, ειδικά ως προς τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση και τη βελτίωση του επιπέδου εκπαίδευσης. Οι άνεργοι και τα άτομα με ειδικές ανάγκες αποτελούν ομάδες στόχους, ενώ επισημαίνεται η αξία της δια βίου μάθησης. Δύο ζητήματα που εξετάζονται είναι η σημασία της οικογένειας και η αντιμετώπιση του προβλήματος της έλλειψης στέγης. Αναγνωρίζεται η ανάγκη για δημιουργία αποτελεσματικής υποδομής κοινωνικής μέριμνας για τα παιδιά και τους ηλικιωμένους, ενώ η παιδική φτώχεια αποτελεί βασικό σημείο του ΕΣΔΕν. Γενικά θεωρείται σημαντική η συμμετοχή και η συμβολή των εμπλεκόμενων παραγόντων ενώ βρίσκεται εν εξελίξει μια προσπάθεια μεγαλύτερης συμμετοχής τους στη στρατηγική για

την καταπολέμηση της φτώχειας. Ωστόσο, η συμμετοχή των ενδιαφερομένων φορέων στη διαδικασία του παρόντος ΕΣΔΕν ήταν μικρή, αλλά θα αντιμετωπιστεί στο μέλλον.

Μελλοντικές προκλήσεις: Το ΕΣΔΕν περιγράφει σε γενικές γραμμές τις μελλοντικές προκλήσεις και δεν προσδιορίζει ειδικούς στόχους. Ωστόσο, είναι δυνατόν να συναχθεί από το ΕΣΔΕν ότι κάθε μελλοντική στρατηγική στο πλαίσιο των αναθεωρημένων ΕΣΔ πρέπει να αντιμετωπίζει μια σειρά ζητημάτων. Βασικές προτεραιότητες θα είναι: η ενίσχυση των επενδύσεων στην παροχή υπηρεσιών (υπηρεσίες υγείας, στέγασης και μεταβιβάσεων) για τα άτομα με χαμηλό εισόδημα, η αντιμετώπιση της αγροτικής και αστικής φτώχειας και η θέσπιση μιας υποδομής κοινωνικής μέριμνας (ειδικά για τα παιδιά και τους ηλικιωμένους). Θα πρέπει επίσης να δοθεί προσοχή στη μείωση των αυξανόμενων εισοδηματικών ανισοτήτων, την ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών, καθώς και στην ανεξαρτησία και την ευημερία των γυναικών. Πρέπει επίσης να επιλυθούν τα ζητήματα της στοχοθέτησης των ευκαιριών απασχόλησης, της αύξησης του επιπέδου μόρφωσης και της καταπολέμησης του αναλφαβητισμού.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Το 2000 ήταν το 7^ο έτος εκπληκτικής οικονομικής ανάπτυξης στην Ιρλανδία. Το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 10,7%, τρεις φορές περισσότερο από τον κοινοτικό μέσο όρο και υπερβαίνοντας τα αποτελέσματα των προηγούμενων ετών. Αυτές οι εξελίξεις συνοδεύτηκαν επίσης από αυξανόμενα ελλείμματα σε εργατικό δυναμικό και δεξιότητες. Είναι σημαντική αυτή η επίπτωση· ιδιαίτερα ξεχωρίζει η μείωση της ανεργίας στο 4,2% και της μακροχρόνιας ανεργίας στο 1,7% και η αύξηση της απασχόλησης. Υπάρχει μια τάση διαρκούς ανάπτυξης, αλλά με μικρότερο ρυθμό (προβλεπόμενη ανάπτυξη 6,7% του ΑΕΠ του 2001). Ως προς την φτώχεια, η εικόνα είναι μεικτή. Βάσει του εθνικού ορισμού της «επίμονης φτώχειας», τα επίπεδα της φτώχειας στους ενήλικες μειώθηκαν από το 15% το 1994 στο 8% το 1998, ενώ τα επίπεδα φτώχειας στα παιδιά κατά την ίδια περίοδο μειώθηκαν στο 12%. Ωστόσο, υπάρχει αυξανόμενη εισοδηματική διαφορά (οι αιτίες της οποίας δεν εξετάζονται στο ΕΣΔΕν). Σύμφωνα με τα στοιχεία του ECHP, το 1997, το 20% του πληθυσμού είχε εισόδημα χαμηλότερο από το 60% του διαμέσου εισοδήματος. Η Ιρλανδία δαπάνησε μόνο το 16% του ΑΕΠ για την κοινωνική προστασία το 1998 (το χαμηλότερο ποσοστό στην Ένωση), γεγονός που οφείλεται εν μέρει στο σχετικά χαμηλό ποσοστό των ηλικιωμένων. Ωστόσο, και αυτό το επίπεδο κοινωνικών δαπανών αποτελεί μια ιδιαίτερη πρόκληση για την Ιρλανδία.

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα είναι μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας και για να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με μεγαλύτερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών. Το ΕΣΔΕν, ωστόσο, δεν παρέχει παρά λίγες πληροφορίες για τις τάσεις ως προς την φτώχεια. Ακόμη και στις περιπτώσεις που παρατίθενται, οι πληροφορίες αυτές δεν αναλύονται, όπως ο κίνδυνος φτώχειας ανά γεωγραφική περιοχή ή οι κίνδυνοι φτώχειας που σχετίζονται με πιο ευάλωτες ομάδες. Είναι δυνατό να συναχθούν κάποια από τα σημαντικότερα προβλήματα, όπως η φτώχεια την οποία αντιμετωπίζουν οι αγροτικές περιοχές, η οποία φαίνεται να έχει ενδημικό χαρακτήρα. Αναγνωρίζεται ότι υπάρχουν ανισότητες όσον αφορά στην πρόσβαση στην υγεία, χωρίς ωστόσο να παρέχονται στοιχεία. Τα δικαιώματα του ανθρώπου εξετάζονται κυρίως μέσω του νόμου για την ισότητα, αλλά δεν γίνεται ειδική αναφορά στα κοινωνικά δικαιώματα, ενώ γίνεται ελάχιστη αναφορά στην ιδιότητα του πολίτη. Σε αυτό το στάδιο της αναθεώρησης της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας, το ΕΣΔΕν προσδιορίζει μελλοντικές προκλήσεις με γενικούς όρους και όχι συγκεκριμένους στόχους. Κύριος στόχος της ιρλανδικής

κυβέρνησης είναι η διατήρηση ενός βιώσιμου ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης και αύξησης της απασχόλησης, αντιμετωπίζοντας παράλληλα τα προβλήματα του κοινωνικού αποκλεισμού, της φτώχειας και των ανισοτήτων. Ωστόσο, μπορεί να συναχθεί από το ΕΣΔΕν ότι, προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά ο κοινωνικός αποκλεισμός, οι πολιτικές θα πρέπει να αντιμετωπίζουν τα ακόλουθα ζητήματα: την παροχή υπηρεσιών (υγείας, στέγασης και μεταβιβάσεων) για τα άτομα με χαμηλό εισόδημα, την φτώχεια που πλήττει αγροτικές και αστικές περιοχές και τη θέσπιση μιας υποδομής κοινωνικής μέριμνας (ειδικά για τα παιδιά και τους ηλικιωμένους). Θα πρέπει επίσης να δοθεί προσοχή στις αυξανόμενες εισοδηματικές ανισότητες, την ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών και την ανεξαρτησία και την ευημερία των γυναικών. Πρέπει επίσης να εξεταστούν τα ζητήματα της στοχοθέτησης των ευκαιριών απασχόλησης για τα άτομα που υφίστανται κοινωνικό αποκλεισμό, καθώς και της βελτίωσης του επιπέδου της μόρφωσης και της καταπολέμησης του αναλφαβητισμού. Αυτό θα απαιτήσει συντονισμό σε τοπικό επίπεδο και παροχή καλύτερων στοιχείων, ιδιαίτερα για τις περιθωριοποιημένες ομάδες.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Η ανάγκη αντιμετώπισης της φτώχειας αναγνωρίζεται εδώ και καιρό στην Ιρλανδία μέσω της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας, καλύπτοντας πολιτικές για τις οποίες δαπανώνται περίπου 10 δισεκατομμύρια ευρώ. Η στρατηγική, η οποία θεσπίστηκε το 1997, εστιάζει στην απασχόληση ως βασική διέξοδο από τον αποκλεισμό. Η διαρθρωτική στήριξη για τη στρατηγική περιλαμβάνει ενισχυμένη νομοθεσία (ειδικά για την ισότητα) και μια προσέγγιση εταιρικής σχέσης, συγκεκριμένα την εθνική συμφωνία εταιρικής σχέσης. Η στρατηγική αυτή βρίσκεται στον πυρήνα του ΕΣΔΕν και της στρατηγικής του προσέγγισης: έχει ένα μακροπρόθεσμο πρόγραμμα δράσης (10ετές) και αποτελείται από ειδικούς στόχους που καλύπτουν συγκεκριμένους τομείς προγράμματος, ενισχύοντας την προσέγγιση βάσει ομάδων στόχων. Δημιουργήθηκε διοικητική υποδομή και διαδικασίες και μηχανισμοί παρακολούθησης (πολλοί εξ αυτών για πρώτη φορά) προκειμένου να υλοποιηθεί η στρατηγική. Ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός ότι οι στόχοι και αρχές οι έχουν ενσωματωθεί σε εθνικά οικονομικά και αναπτυξιακά σχέδια. Υπάρχει δέσμευση για επανεξέταση και βελτίωση της στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και ήδη βρίσκεται εν εξελίξει μια ευρεία αναθεώρηση.

Ο ατυχής συγχρονισμός του ΕΣΔΕν και της αναθεώρησης της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας συνεπάγεται ότι το ΕΣΔΕν δεν περιέχει σαφή ανάλυση του προβλήματος της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Τα ζητήματα που αφορούν στην υγεία, την φτώχεια που πλήττει τις αγροτικές περιοχές, τη στέγαση και τις μεταβιβάσεις δεν αναπτύσσονται πλήρως. Η στοχοθέτηση αποτελεί σημαντικό μέρος της αναθεώρησης αλλά μόνο λίγοι στόχοι μπόρεσαν να περιληφθούν στο ΕΣΔΕν. Αναμένεται ότι σημαντική συνέπεια της αναθεώρησης των ΕΣΔ θα αποτελέσει η περαιτέρω βελτίωση σε αυτούς τους τομείς.

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Η εθνική στρατηγική για την καταπολέμηση της φτώχειας έχει δεκαετή προοπτική. Η δέσμευση αυτή στην μακροπρόθεσμη προοπτική συνοδεύεται επίσης από την πρόθεση για αναθεώρηση και αλλαγή, όπου απαιτείται. Η εστίαση στην απασχόληση ως την πιο σημαντική διέξοδο από τον αποκλεισμό, ειδικά για τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τους ανέργους, εξακολουθεί να είναι ορθή, δεδομένης της κατάστασης στην αγορά εργασίας. Η συμβολή του εθνικού αναπτυξιακού προγράμματος στην κοινωνική ενσωμάτωση συνάδει με την προσέγγιση αυτή. Η χρονική στιγμή

της αναθεώρησης της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας συνεπάγεται ότι το ΕΣΔΕν περιορίζεται εν πολλοίς στην περιγραφή της πολιτικής των μέτρων που έχουν ήδη εφαρμοστεί. Δεν παρέχει ποιοτική ή ποσοτική κριτική, ούτε στοιχεία αξιολόγησης από τα τέσσερα πρώτα έτη της στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔΕν

Το ΕΣΔΕν περιλαμβάνει ελάχιστα νέα στοιχεία που υπερβαίνουν την εθνική στρατηγική για την καταπολέμηση της φτώχειας, παρά το ότι παρέχει χρήσιμα και ενδιαφέροντα παραδείγματα ορθής πρακτικής. Η αναθεώρηση των ΕΣΔ αναμένεται, όπως αποφασίστηκε από κοινού με τους κοινωνικούς εταίρους, να δώσει νέα ώθηση μέσω της εξέτασης έξι θεμάτων: της εκπαιδευτικής υστέρησης, της απασχόλησης, της φτώχειας που πλήττει τις αγροτικές περιοχές, της αστικής υστέρησης, της στέγασης και της υγείας. Κάθε ομάδα εργασίας θα εξετάσει ως οριζόντια ζητήματα τα θέματα που αφορούν στις γυναίκες, τα παιδιά, τους ηλικιωμένους και τα άτομα που ανήκουν σε εθνοτικές μειονότητες. Μια διαφορετική ομάδα, η ομάδα εργασίας συγκριτικής αξιολόγησης και ανάπτυξης δεικτών (Benchmarking and Indexation Working Group – BIG) θα εξετάσει την επάρκεια των επιδομάτων κοινωνικής πρόνοιας. Η αρμοδιότητα κάθε ομάδας εργασίας περιλαμβάνει επίσης στόχους και δείκτες. Η έκθεση για την αναθεώρηση θα κατατεθεί το Νοέμβριο του 2001. Έχει δοθεί η υπόσχεση ότι η αναθεωρημένη εθνική στρατηγική θα αναδιαμορφωθεί με τη χρήση του πλαισίου ΕΣΔΕν.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Η διαδικασία της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας δομείται πάνω σε μια διπυργική και διυπηρεσιακή προσέγγιση. Κοινωνικοί εταίροι, ΜΚΟ, εθελοντικές ομάδες και φορείς εκπροσώπησης κοινωνικών ομάδων συμμετέχουν στην ανάπτυξη πολιτικής και τη στρατηγική, ενώ βρίσκεται εν εξελίξει μια προσπάθεια ενίσχυσης της διαδικασίας αυτής. Στη διαδικασία αναθεώρησης της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας η συμμετοχή των σχετικών φορέων συμβάλλει θετικά και σημαντικά. Η συμμετοχή και η συμβολή στη διαδικασία ΕΣΔΕν είναι λιγότερο σαφείς. Οργανώθηκαν διασκέψεις, προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα σε ομάδες να συμμετάσχουν, αλλά η άποψη των ενδιαφερομένων είναι ότι αυτή η διαδικασία είναι λιγότερο συλλογική από ό,τι άλλες στρατηγικές διαδικασίες και ότι οι απόψεις τις οποίες κατέθεσαν αγνοήθηκαν. Έχει δοθεί υπόσχεση για πλήρη συμμετοχή στα μελλοντικά ΕΣΔΕν. Καταβάλλεται προσπάθεια για τη θέσπιση μιας συνολικής προσέγγισης μέσω της «προστασίας από την φτώχεια». Πρόκειται για μια ριζοσπαστική προσπάθεια που καταβάλλεται για να διασφαλιστεί ότι όλες οι κυβερνητικές πολιτικές θα λαμβάνουν υπόψη την επίδραση στα άτομα που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας. Στόχος της «προστασίας από την φτώχεια» είναι να παράσχει στους υπεύθυνους για τη χάραξη των πολιτικών μια συστηματική προσέγγιση της αξιολόγησης της επίπτωσης των πολιτικών τους, ιδιαίτερα κατά το στάδιο του σχεδιασμού, στα άτομα που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας. Μέχρι σήμερα, η κεντρική ιδέα παραμένει η ίδια, αλλά η εφαρμογή χρειάζεται περισσότερη προσπάθεια. Η προσέγγιση πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω και να επεκταθεί στο τοπικό επίπεδο, αφού πραγματοποιηθεί εξωτερική εξέταση της επίδρασής της..

2.4. Η συμβατότητα της στρατηγικής προσέγγισης με το ΕΣΔ για την απασχόληση:

Υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες συμβατότητας μεταξύ των δύο ΕΣΔ και το ΕΣΔΑ αντιμετωπίζει ζητήματα που αφορούν στην κοινωνική ενσωμάτωση. Ωστόσο, παρά το ότι το

ΕΣΔΕν αναφέρεται στο ρόλο του **ΕΣΔ για την Απασχόληση**, οι δεσμοί μεταξύ των δύο εγγράφων δεν είναι ισχυροί και θα μπορούσαν να βελτιωθούν

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Η ενσωμάτωση των ατόμων που υφίστανται αποκλεισμό στην αγορά εργασίας και η εξάλειψη της μακροχρόνιας ανεργίας αποτελούν βασικές προκλήσεις. Η στρατηγική συνίσταται στην παροχή κινήτρων και την κινητοποίηση όλων των πηγών απασχόλησης και στην παροχή των απαραίτητων ευκαιριών εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης. Το ΕΣΔΕν βασίζει την προσέγγισή του στα σχετικά μέτρα απασχολησιμότητας του ΕΣΔ για την Απασχόληση και εστιάζει στα άτομα με ειδικές ανάγκες, τους ανέργους και, σε μικρότερη έκταση, στους νομάδες και τους πρόσφυγες. Έχει συσταθεί μια ομάδα εργασίας για την δια βίου μάθηση προκειμένου να εντοπίσει τα κενά στην παροχή αυτής της μορφής εκπαίδευσης και να υποβάλει προτάσεις. Η επανακατάρτιση ατόμων με ξεπερασμένες ή ανεπαρκείς δεξιότητες αποτελεί προτεραιότητα, ωστόσο δεν έχουν ακόμη τεθεί στόχοι. Έχουν δρομολογηθεί ήδη αρκετές πρωτοβουλίες πολιτικής με στόχο να καταστεί δυνατή η πρόσβαση στην κοινωνία της γνώσης. Πρόκειται είτε για μικρά πιλοτικά προγράμματα για συγκεκριμένες ομάδες, όπως οι δυνατότητες ΤΠΕ για τα άτομα με ειδικές ανάγκες ή για την στήριξη του εθελοντικού τομέα, είτε για μεγάλες γενικές προσεγγίσεις όπως μέτρα για την απόκτηση ικανοτήτων χρησιμοποίησης της ψηφιακής τεχνολογίας.

3.1.1. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Στο ΕΣΔΕν εγείρονται θέματα που αφορούν στην κοινωνική προστασία και το ελάχιστο εισόδημα. Για να τεθεί το θέμα αυτό σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, σημειώνεται ότι η Ιρλανδία δαπανά το χαμηλότερο ποσοστό του ΑΕΠ στον τομέα της κοινωνικής προστασίας από κάθε άλλο κράτος μέλος (16,1% σε σύγκριση με το 27,7% του κοινοτικού μέσου όρου). Ωστόσο, σήμερα υπάρχει δέσμευση για την αύξηση όλων των παροχών πρόνοιας. Ειδικότερα, υπάρχει δέσμευση για την αύξηση του επιδόματος τέκνων, ενώ υπάρχει και ο στόχος ενός ελάχιστου εβδομαδιαίου επιδόματος πρόνοιας της τάξεως των 100 ιρλανδικών λιρών. Στη φάση του σχεδιασμού βρίσκονται η απαλλαγή των χαμηλόμισθων από τη φορολογία και η ανάπτυξη ενός κατωφλιού για την εισοδηματική επάρκεια. Σε ό,τι αφορά την υγεία, αναγνωρίζεται ότι στην Ιρλανδία η πρόσβαση στην υγεία είναι άνιση. Έχουν τεθεί γενικοί στόχοι από το «πρόγραμμα για την ευημερία και τη δίκαιη μεταχείριση», όχι όμως και συγκεκριμένοι ποσοτικοί στόχοι. Σε ό,τι αφορά τις μεταβιβάσεις, η αναβάθμιση των εγκαταστάσεων για την καλύτερη πρόσβαση για τα άτομα με ειδικές ανάγκες έχει συνολικό χαρακτήρα και περιλαμβάνει τα ταξί καθώς και τα λεωφορεία και τα τρένα. Παρότι δεν επισημαίνεται, αυτές οι αλλαγές θα βοηθήσουν και άλλα άτομα (τους γονείς με μικρά παιδιά ή τους ηλικιωμένους). Ωστόσο, δεν προσδιορίζεται ο τρόπος με τον οποίο θα καλυφθούν οι μεταφορικές ανάγκες άλλων ατόμων που υφίστανται κοινωνικό αποκλεισμό, ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές. Άλλα ζητήματα πρόσβασης, όπως η πρόσβαση στη δικαιοσύνη, την ψυχαγωγία και τις τέχνες, δεν εξετάζονται. Ωστόσο, υπάρχουν αρκετές πρωτοβουλίες με στόχο την αντιμετώπιση της οικιακής βίας, συμπεριλαμβανομένης της εθνικής συντονιστικής επιτροπής των γυναικών κατά της βίας, καθώς και το MOVE και το «πρώτη επαφή» (First Contact), δύο πιλοτικά προγράμματα που στοχεύουν σε δυνητικούς δράστες βίαιων πράξεων.

3.2. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Η ζήτηση για **στέγαση** υπολογίζεται σε 500.000 νέες κατοικίες για τα επόμενα 10 έτη. Ωστόσο, στο ΕΣΔΕν δεν τίθενται στόχοι για την επίτευξη αυτού του στόχου και δεν αποσαφηνίζεται η επίδραση που θα έχει στην κοινωνική ενσωμάτωση. Στόχοι θα τεθούν μετά την αναθεώρηση του ΕΣΔΕν. Οι ανάγκες στέγασης των νομάδων έχουν επιλεγεί για να ληφθεί δράση, ωστόσο δεν έχουν χαρακτηριστεί ως προτεραιότητες άλλες ομάδες που υφίστανται κοινωνικό αποκλεισμό ή οι χαμηλόμισθες οικογένειες. Το ΕΣΔΕν αναγνωρίζει ότι πρέπει να αντιμετωπιστεί επείγοντως το ζήτημα της έλλειψης στέγης· στο Δουβλίνο έχει ιδρυθεί μια υπηρεσία για τους αστέγους. Το ΕΣΔΕν δεν περιλαμβάνει σχετικούς δείκτες/στοιχεία. Για τις **οικογένειες** υπάρχει μια σειρά πολιτικών για τη στήριξη όλων των πτυχών της οικογενειακής ζωής: έχει δρομολογηθεί η δημιουργία της υπηρεσίας παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών περί οικονομικών και προϋπολογισμού για την αντιμετώπιση της **δανειοληψίας** και μια στρατηγική για τη βελτίωση της **ισορροπίας μεταξύ εργασίας και προσωπικής ζωής**, χωρίς όμως να έχουν τεθεί στόχοι. Ένα παράδειγμα εφαρμοσμένης πολιτικής είναι το **δοκιμαστικό πρόγραμμα υπηρεσιών για την οικογένεια**, το οποίο ασχολείται με προβληματικές οικογένειες που αντιμετωπίζουν σύνθετα προβλήματα, όπως οι νέες μόνες μητέρες. Εφαρμοζόμενο σε τοπική βάση, το πρόγραμμα παρέχει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, προσφέροντας ένα «πακέτο υπηρεσιών στήριξης» προσαρμοσμένων στις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε οικογένειας. Περιλαμβάνει καθοδήγηση, παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και περιπτώσιολογική διαχείριση. Μια πρόσφατη έκθεση αξιολόγησης έχει συστήσει τη θεσμοθέτηση του προγράμματος.

3.3. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Οι παρεμβάσεις τείνουν να εστιάζονται σε συγκεκριμένες ομάδες αντί να υιοθετούν μια καθολική προσέγγιση. Η **φτώχεια των αγροτικών περιοχών** είναι ενδημική. Σχεδόν το 61% των μαθητών που υστερούν μορφωτικά βρίσκονται σε αγροτικές περιοχές. Όπως συμβαίνει και με άλλα ζητήματα που σχετίζονται με την αγροτική φτώχεια, δεν έχουν τεθεί συγκεκριμένοι στόχοι, παρά το ότι υπάρχουν συνολικοί στόχοι που θα ωφελήσουν τους κατοίκους των αγροτικών περιοχών, όπως ο στόχος για τη δραστική μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και για τη βελτίωση των επιπέδων μόρφωσης. Επισημαίνεται η φτώχεια μεταξύ των **ηλικιωμένων**, ιδιαίτερα η ανάγκη για αποτελεσματική συνταξιοδοτική κάλυψη. Για φέτος έχει προγραμματιστεί η θέσπιση νομοθεσίας, ωστόσο δεν έχουν τεθεί συγκεκριμένοι στόχοι για τις ευάλωτες ομάδες. Μια νέα εξέλιξη είναι το **πρόγραμμα RAPID**, το οποίο προσδιορίζει τις 25 περισσότερο μειονεκτούσες περιοχές στην Ιρλανδία με βάση την απασχόληση, τα εισοδηματικά επίπεδα, την οικογενειακή και κοινωνική διάθρωση, την μορφωτική υστέρηση και τα υψηλά επίπεδα κοινωνικής στέγασης. Το RAPID στοχεύει στην επικέντρωση των μέτρων κοινωνικής ενσωμάτωσης και των επενδύσεων του εθνικού αναπτυξιακού σχεδίου στους πλέον μειονεκτούντες. Πρόκειται για μια περιορισμένη τοπικά και στοχοθετημένη προσέγγιση της κοινωνικής προστασίας. Το **Colaiste Ide – η Επιτροπή Επαγγελματικής Εκπαίδευσης της πόλης του Δουβλίνου** παρέχει ποιότητα, ευέλικτη εκπαίδευση (σε απευθείας σύνδεση και εξ αποστάσεως) στους ανέργους, τους μόνους γονείς και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Προσελκύει φοιτητές από ολόκληρη την Ιρλανδία και αναλαμβάνει εναλλακτικές δραστηριότητες.

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Οι ενδιαφερόμενοι φορείς συμμετέχουν στο πρόγραμμα δράσης για την κοινωνική ενσωμάτωση. Η συμβουλευτική υποδομή είναι ισχυρή, ενώ είναι πλέον εμφανής η μεγαλύτερη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στο περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων της μεταβίβασης σε

κάποιο βαθμό του εθνικού αναπτυξιακού σχεδίου και της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας στα περιφερειακά κοινοβούλια, της σύστασης αναπτυξιακών συμβουλίων πόλεων και κομητειών και της αυξανόμενης συμμετοχής των τοπικών αρχών. Η νεοσυσταθείσα συντονιστική επιτροπή για την ισότητα ευκαιριών και την κοινωνική ενσωμάτωση αποτελείται από ένα ευρύ φάσμα οργανισμών (συμπεριλαμβανομένων ΜΚΟ και κοινωνικών εταίρων) και ένα από τα καθήκοντά της είναι η εξεύρεση τρόπων προώθησης της ισότητας και της κοινωνικής ενσωμάτωσης ως βασικού τμήματος της κυβερνητικής πολιτικής. Μια πρόσφατη λευκή βίβλος για τη στήριξη της εθελοντικής δραστηριότητας θέτει ένα πλαίσιο για την ενίσχυση των σχεδιαζόμενων συμβουλευτικών μηχανισμών ως μέρος της αναθεώρησης της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας. Για το ΕΣΔΕν, πραγματοποιήθηκαν διασκέψεις για τη συλλογή απόψεων, αλλά επικρατεί η αίσθηση ότι η διαδικασία αυτή ήταν λιγότερο συλλογική από ό,τι άλλες.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Δεν περιλαμβάνεται ανάλυση κατά φύλο στις βασικές προκλήσεις, ωστόσο βρίσκονται εν εξελίξει εργασίες για την αντιμετώπιση της φτώχειας των γυναικών, μεταξύ άλλων και μέσω της αναθεώρησης της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας. Από άποψη διάρθρωσης, υφίσταται μονάδα για την Ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων (Gender Mainstreaming Unit – GMU) που υπάγεται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Ισότητας και Νομοθετικής Μεταρρύθμισης, καθώς και η σχεδιαζόμενη μονάδα για την ισότητα των δύο φύλων στην εκπαίδευση. Η νέα δομή για την ισότητα καλύπτει 9 μορφές ισότητας, αντικαθιστώντας την εστίαση αποκλειστικά στο φύλο. Η επίδραση αυτής της αλλαγής δεν είναι γνωστή. Η ισότητα των δύο φύλων λαμβάνεται υπόψη στην κοινωνική προστασία αλλά η ζωτικής σημασίας μεταρρύθμιση του **συνταξιοδοτικού** και του ασφαλιστικού συστήματος είναι αργή σε ό,τι αφορά την ισότητα των δύο φύλων. Η ισότητα δεν εξετάζεται ως προς την πρόσβαση στις υπηρεσίες.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Το εθνικό ΕΠ για την Απασχόληση και την Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού αντιπροσωπεύει επενδύσεις άνω των 12,5 δισεκατομμυρίων ευρώ. Εξάλλου, η συμβολή του ΕΚΤ στο πρόγραμμα υπερβαίνει τα 900 εκατομμύρια ευρώ ή το 85% του συνόλου του ΕΚΤ. Εξάλλου, το ΕΚΤ συμβάλλει στα δύο περιφερειακά ΕΠ, όπου τα μέτρα ΕΚΤ αφορούν στην παιδική μέριμνα, και στο ΕΠ PEACE II, στο οποίο το ΕΚΤ χρησιμοποιείται για τη στήριξη της κοινωνικής ενσωμάτωσης και των ενεργειών για την απασχολησιμότητα. Παρότι το ποσό του ΕΚΤ που χορηγείται στο πεδίο πολιτικής για την κοινωνική ενσωμάτωση είναι σχετικά μικρό (περίπου 12% του διαθέσιμου 1,056 εκατομμυρίων ευρώ), παρέχεται ουσιαστική στήριξη ΕΚΤ μέσω των πεδίων πολιτικής Α και Γ για τις ομάδες που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού.

ΙΤΑΛΙΑ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις: Ο κοινωνικός αποκλεισμός στην Ιταλία είναι φαινόμενο που παρουσιάζεται σε ορισμένες περιοχές του νότιου τμήματος της χώρας, ενώ στον Βορρά το φαινόμενο είναι πιο περιορισμένο και αφορά πιο συγκεκριμένες ομάδες. Στο επίκεντρο του κοινωνικού αποκλεισμού βρίσκεται η φτώχεια, η οποία, σύμφωνα με τους ευρωπαϊκούς δείκτες, το 1997, βρισκόταν στο 19% (ποσοστό σχετικής φτώχειας βάσει ενός κατωφλίου της τάξης του 60% του εθνικού διαμέσου εισοδήματος). Ο κοινωνικός αποκλεισμός πλήττει ιδιαίτερα τις πολυμελείς οικογένειες και τις οικογένειες των οποίων ο αρχηγός είναι άνεργος, καθώς και τα άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και τα συντηρούμενα ηλικιωμένα άτομα. Η γεωγραφική συγκέντρωση των εν λόγω κινδύνων είναι εντονότερη στο νότιο τμήμα της χώρας, όπου το κοινωνικό σύστημα είναι ακόμη επικεντρωμένο στους μηχανισμούς οικονομικής βοήθειας και όχι στη διαθεσιμότητα των υπηρεσιών. Η οικογένεια, η οποία εξακολουθεί να αποτελεί τη βάση του κοινωνικού μοντέλου της χώρας και επωφελείται πολλών φορολογικών πλεονεκτημάτων και άμεσων ενισχύσεων, αναπληρώνει ακόμη την έλλειψη κοινωνικών υπηρεσιών. Αυτό το φαινόμενο ενδέχεται να έχει αρνητικά αποτελέσματα στην απασχόληση των γυναικών, παρά τις πρωτοβουλίες που έχουν ληφθεί υπέρ του συνδυασμού της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής (ο οποίος αποτελεί ακόμη μια ιδιαίτερα μακρινή προοπτική στην Ιταλία).

Στρατηγική προσέγγιση: Η στρατηγική της κοινωνικής ενσωμάτωσης βασίζεται σε μια συνδυασμένη προσέγγιση, η οποία περιλαμβάνει καθολικές και προληπτικές πολιτικές, καθώς και θεραπευτικές πολιτικές προσανατολισμένες προς ομάδες-στόχους. Η νέα πολιτική προγραμματισμού, που βρίσκεται σε πειραματικό στάδιο, στοχεύει να είναι: **ολοκληρωμένη**, με παρεμβάσεις και κοινωνικές υπηρεσίες σύμφωνες με την αρχή της καθολικής πρόσβασης, μια ενισχυμένη εταιρική σχέση, τη δημιουργία δικτύων και ενός συστήματος παρακολούθησης· ιδιαίτερα **αποκεντρωμένη**, με άμεση συμμετοχή των περιφερειακών αρχών σε όλα τα επίπεδα· **βασισμένη σε εταιρικές σχέσεις**, καθιστώντας τη συμμετοχή των διαφόρων φορέων στοιχείο του νέου προγραμματισμού και **πολυτομεακή**, με διάφορα πολυετή σχέδια. Το ΕΣΔΕν βασίζεται σε ένα χρονοδιάγραμμα που εκτείνεται έως το 2003, οι στόχοι πολιτικής του οποίου δεν είναι ποσοτικοποιημένοι σε εθνικό επίπεδο. Ωστόσο, το πνεύμα της στρατηγικής και τα εγκεκριμένα μέτρα πολιτικής μαρτυρούν σαφώς τη δέσμευση της κυβέρνησης για μια μεγάλη χρονική περίοδο. Δύο βασικές τάσεις χαρακτηρίζουν τις προτεραιότητες των **δημόσιων δαπανών** μέχρι το 2003: η εξισορρόπηση (1998-2000) των δαπανών σε ό,τι αφορά την κοινωνική προστασία, με μείωση των συντάξεων (αναπηρίας και πολέμου) και αύξηση των μεταβιβάσεων και των υπηρεσιών και την τάση για διπλασιασμό των κονδυλίων του ταμείου για τις κοινωνικές πολιτικές μεταξύ 2000 και 2003.

Μέτρα πολιτικής: Το εθνικό κοινωνικό σχέδιο (ΕΚΣ), το οποίο εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2001, αποτελεί τη βάση για την προετοιμασία του ΕΣΔ και αναφέρεται ρητά στους στόχους της Νίκαιας. Αυτό το σχέδιο εφαρμόζεται μέσω περιφερειακών σχεδίων και αποτελεί το πλαίσιο της νέας στρατηγικής κοινωνικής ενσωμάτωσης και τη βάση της μεταρρύθμισης της κοινωνικής πρόνοιας που εγκρίθηκε πρόσφατα (νόμος πλαίσιο του 2000). Το ΕΣΔ παραπέμπει σε μια σειρά μέσων προγραμματισμού (τέσσερα εθνικά σχέδια και τέσσερα τομεακά), που συμπληρώνονται από άλλες ειδικότερες μορφές παρεμβάσεων (τις δοκιμές στο τοπικό επίπεδο του στοιχειώδους εισοδήματος (Revenu Minimum d'insertion-RMI), το νόμο για την εκπαίδευση των μεταναστών, τη στήριξη των οικογενειών και της μητρότητας, το νόμο για τα δικαιώματα των παιδιών κ.λπ.). Τα ισχύοντα μέτρα ανταποκρίνονται στους τέσσερις κοινούς στόχους και παρουσιάζονται σύμφωνα με αυτή τη δομή.

Μελλοντικές προκλήσεις: Η σημαντικότερη πρόκληση είναι η ανάπτυξη του Νότου της χώρας, που αποτελεί, εξάλλου, προτεραιότητα των ιταλικών διαρθρωτικών πολιτικών. Για το λόγο αυτό, έπρεπε να καταβληθεί μια στρατηγική προσπάθεια. Η φροντίδα των νέων και των συντηρούμενων ηλικιωμένων

ατόμων αποτελεί μια εξίσου σημαντική πρόκληση. Εξάλλου, το πρόβλημα της φτώχειας, το οποίο προσδιορίζεται σαφώς στη διάγνωση και θεωρείται ένας από τους πέντε στόχους του ΕΚΣ, παραμένει μια πρόκληση στην οποία δεν ανταποκρίνεται ακόμη κανένα συγκεκριμένο μέτρο, πέρα από το σύστημα του ελάχιστου εισοδήματος, που εξακολουθεί να βρίσκεται σε πειραματικό επίπεδο. Στο θεσμικό επίπεδο, η βασική πρόκληση είναι ο συντονισμός του εθνικού προγραμματισμού, τόσο μεταξύ των διαφόρων τομεακών σχεδίων όσο και μεταξύ του εθνικού και των περιφερειακών επιπέδων. Η παρακολούθηση και η αξιολόγηση, (που διενεργούνται από το Παρατηρητήριο των Κοινωνικών Πολιτικών) και η ικανότητα των περιφερειακών αρχών να αναλαμβάνουν τις ευθύνες που τους ανατίθενται είναι επίσης στοιχεία που πρέπει να παρακολουθηθούν στενά.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ

Το ΕΣΔ αναλύει την φτώχεια με πολύ λεπτομερή τρόπο χρησιμοποιώντας τις έννοιες της **σχετικής** φτώχειας (βάσει ενός κατωφλίου ανάλογου με το επίπεδο των δαπανών) και της **απόλυτης** φτώχειας (σε σχέση με ένα ελάχιστο σύνολο αγαθών και υπηρεσιών). Σύμφωνα με τα εθνικά στοιχεία, το 1999, η σχετική φτώχεια άγγιξε σχεδόν το 12% των νοικοκυριών (περίπου 7.508.000 άτομα), εκ των οποίων το 65,9% βρίσκεται στο Νότο· ποσοστό 4,9% των νοικοκυριών (1.038.000 άτομα) διαβίει κάτω από συνθήκες απόλυτης φτώχειας (το 11% βρίσκεται στο Νότο ενώ μόνο το 1,4% στον Βορρά). Το 1997, σύμφωνα με τα στοιχεία του ECHP για την φτώχεια σε **σχέση με το εισόδημα**, (μεθοδολογία Eurostat) το 19% του ιταλικού πληθυσμού ζούσε με εισόδημα κατώτερο του 60% του διαμέσου εισοδήματος. Ποσοστό 34,7% των ατόμων αυτών κατοικούν στο Νότο, 9% στο Βορρά και 19,1% στην κεντρική Ιταλία. Η κατανομή του εισοδήματος είναι επίσης άνιση στις γεωγραφικές αυτές περιοχές, γεγονός που αυξάνει τις διαφορές από άποψη κοινωνικής συνοχής. Λαμβάνεται υπόψη ο **κίνδυνος φτώχειας** ως προς το εισόδημα και προσδιορίζονται οι βασικές κατηγορίες των ατόμων που πλήττονται από τον εν λόγω κίνδυνο (π.χ. πολυμελείς οικογένειες, νέοι και συντηρούμενοι ηλικιωμένοι) και διαπιστώνεται ότι η φτώχεια αυξάνεται σύμφωνα με τον αριθμό των ανήλικων παιδιών ανά νοικοκυριό.

Το ιταλικό ΕΣΔ αντιμετωπίζει το εισόδημα ως μία μόνο από τις διαστάσεις της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Για να αποκτήσει κανείς σαφή άποψη για αυτό το φαινόμενο, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών, καθώς και άλλοι παράγοντες όπως, για παράδειγμα, το επίπεδο και η ποιότητα σχολικής εκπαίδευσης, η πρόσβαση στις γνώσεις (κυρίως σε ό,τι αφορά τις νέες τεχνολογίες της πληροφορίας), η έξοδος από το σχολικό σύστημα (στο Νότο, οι νέοι που εξέρχονται από το σχολικό σύστημα χωρίς να αποκτήσουν δίπλωμα είναι οχτώ φορές περισσότεροι από ό,τι στο Βορρά).

Μεταξύ αυτών που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού εντάσσονται οι **ανήλικοι** (το 28% των ανηλίκων στο Νότο ζει κάτω από συνθήκες φτώχειας, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στον Βορρά ανέρχεται στο 5,2%), οι **άστεγοι**, τα **άτομα με ειδικές ανάγκες** (κυρίως οι ηλικιωμένοι με ειδικές ανάγκες) και οι **μετανάστες**, που αντιμετωπίζουν δυσκολίες πρόσβασης στην απασχόληση και στο σχολικό σύστημα και έχουν επισφαλείς θέσεις εργασίας.

Η απουσία **απασχόλησης** παραμένει σημαντικός παράγοντας αποκλεισμού (που αγγίζει το 28,7% των νοικοκυριών, των οποίων ο αρχηγός είναι άνεργος). Αυτές οι συνθήκες επιδεινώνονται στο Νότο, εξαιτίας του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου των ανέργων και του υψηλού ποσοστού της ευκαιριακής απασχόλησης.

Η οικογένεια αναγκάζεται ακόμη σε πολλές περιπτώσεις να διαδραματίζει, κυρίως στο Νότο, ένα ρόλο κοινωνικού στηρίγματος και διευρυμένου δικτύου βοήθειας και κοινωνικής ενσωμάτωσης. Η φροντίδα των παιδιών και άλλων συντηρούμενων ατόμων από την οικογένεια αντιπροσωπεύει μια σημαντική πρόκληση για την ιταλική κοινωνική πολιτική και για την κοινωνική ενσωμάτωση, η οποία είναι ακόμα επικεντρωμένη σε μεγάλο βαθμό στην οικονομική βοήθεια και όχι στην παροχή υπηρεσιών.

Οι ανάγκες σε **υπηρεσίες φύλαξης των παιδιών** δεν ικανοποιούνται: π.χ., μόνον το 6% των παιδιών (0-2 ετών) γίνονται δεκτά σε παιδικούς σταθμούς. Η φροντίδα των παιδιών και των συντηρούμενων ατόμων έχει αρνητική επίπτωση στην ισότητα των ευκαιριών μεταξύ των ανδρών και των γυναικών στο μέτρο που μπορεί να περιορίσει την πρόσβαση των γυναικών στην απασχόληση και στην οικονομική ανεξαρτησία. Πρέπει να ενισχυθούν οι πολιτικές που αποσκοπούν στον συνδυασμό της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, ιδίως δε να αυξηθεί η διαθεσιμότητα υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το ΕΣΔΕν παρέχει μια ευρεία απάντηση στην πρόκληση της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Βρίσκεται εν εξελίξει μια διαδικασία **σταδιακής εξισορρόπησης των δημόσιων δαπανών** στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας (συμπεριλαμβανομένων της κοινωνικής ασφάλισης και των συντάξεων). Οι βασικές αρχές του ΕΣΔ είναι η προώθηση της καθολικής πρόσβασης, του ελάχιστου εισοδήματος, των αποκεντρωμένων υπηρεσιών και ο εξορθολογισμός των μεταβιβάσεων των δημόσιων πόρων, με καλύτερο προσδιορισμό των πόρων που προορίζονται για την καταπολέμηση της φτώχειας και εκείνων που προορίζονται για άλλους κοινωνικούς σκοπούς, (π.χ. στην κατανομή του φορτίου των οικογενειακών ευθυνών). Το ΕΣΔ αναπτύσσει τις προτεραιότητες που προσδιορίζονται στο Εθνικό κοινωνικό σχέδιο 2000-2003 (ΕΚΣ), που εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2001. Οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει η κυβέρνηση στο ΕΚΣ καθιστούν σαφές ότι έχει δεσμευτεί για μια μακροχρόνια στρατηγική, η οποία αποσκοπεί να επιτύχει φιλόδοξους στόχους. Εξαιτίας της γεωγραφικής συγκέντρωσης των προβλημάτων, η κάλυψη των κενών του Νότου είναι επίσης ένας στόχος που πρέπει να επιτευχθεί. Η αποτελεσματικότητα της παρακολούθησης, υπό την καθοδήγηση σε κεντρικό επίπεδο ενός παρατηρητηρίου των κοινωνικών πολιτικών, είναι ένα βασικό μέσο της εν λόγω στρατηγικής. Συνεπώς, η ανάπτυξη μεθόδων για την αξιολόγηση των πολιτικών εξακολουθεί να θεωρείται μία από τις προτεραιότητες.

Οι στόχοι πολιτικής του ΕΣΔ που έχουν προτεραιότητα είναι ο σεβασμός των δικαιωμάτων των παιδιών, η καταπολέμηση της φτώχειας, η βελτίωση των υπηρεσιών για τα νοικοκυριά, η βελτίωση των συνθηκών φροντίδας των συντηρούμενων ατόμων και η ενσωμάτωση των μεταναστών. Η μεταρρύθμιση της πολιτικής πρόνοιας επιδιώκει μια μακροπρόθεσμη καθολική προσέγγιση. Η στρατηγική είναι τόσο προληπτική (π.χ. ορισμένα εθνικά και τομεακά σχέδια, όπως το εθνικό σχέδιο για την υγεία, το σχέδιο για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, το σχέδιο για την εκπαίδευση κ.λπ...) όσο και θεραπευτική. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται οι δοκιμές του συστήματος του στοιχειώδους εισοδήματος, η νομοθεσία για τη μητρότητα, τα συντηρούμενα άτομα, τις ειδικές ανάγκες, τα δικαιώματα των παιδιών κ.λπ..

Η στρατηγική προσέγγιση προϋποθέτει την ικανότητα των περιφερειών να αναλαμβάνουν τις νέες ευθύνες που τους έχουν ανατεθεί και να θεσπίζουν μέσα προγραμματισμού (σήμερα, τα σχέδια βρίσκονται υπό εκπόνηση και μόνο 3 περιφερειακά σχέδια έχουν εγκριθεί, στην Κεντρική και Βόρεια Ιταλία).

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Χάρη στην οργάνωση του ιταλικού κοινωνικού συστήματος και την περιφερειοποιημένη δομή του, οι στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν παρουσιάζονται κυρίως σε ποιοτικούς όρους και σπανίως είναι ποσοτικοποιημένοι· αντιθέτως, η ποσοτικοποίηση και η θέσπιση χρονοδιαγραμμάτων καλύπτονται από τα υπό έγκριση περιφερειακά και τοπικά σχέδια.

Η ιταλική κυβέρνηση είναι επομένως έτοιμη να προβεί στην ποσοτικοποίηση των εθνικών στόχων μετά την έγκριση των εθνικών σχεδίων.

Το σύστημα παρακολούθησης, η εργασία επί των δεικτών, η φύση των προβλημάτων και η προσέγγιση πολυετούς σχεδιασμού επιτρέπουν τη διαπίστωση της συνοχής μεταξύ των κυριότερων προκλήσεων και της προτεινόμενης στρατηγικής. Η απάντηση της ιταλικής κυβέρνησης αφορά μόνο σε μια διετή περίοδο.

2.2. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Το κεφάλαιο 3 του ΕΣΔ επικεντρώνεται στον ρόλο του «ολοκληρωμένου συστήματος των κοινωνικών πολιτικών», το οποίο διαρθρώνεται γύρω από οχτώ σχέδια, τέσσερα εθνικά (κοινωνικές υπηρεσίες, υγεία, απασχόληση, εκπαίδευση) και τέσσερα τομεακά (άτομα με ειδικές ανάγκες, παιδιά και έφηβοι, τοξικομανείς, ηλικιωμένοι). Ένας πυλώνας του ΕΣΔΕν είναι το ΕΚΣ, ένα είδος «master plan», κάτι πολύ καινοτόμο για τα δεδομένα της Ιταλίας, το οποίο χαρακτηρίζεται από μια ολοκληρωμένη στρατηγική καθολικής απάντησης στις ανάγκες της κοινωνικής ενσωμάτωσης και βασίζεται στις αρχές της καθολικής πρόσβασης, της στενότερης εταιρικής σχέσης, της δημιουργίας δικτύων και συστήματος παρακολούθησης. Το ΕΚΣ αποτελεί το πλαίσιο για τον περιφερειακό και τοπικό σχεδιασμό. Στην πραγματικότητα, το ΕΚΣ εφαρμόζεται μέσω περιφερειακών (Piani sociali regionali) και τοπικών σχεδίων (piani di zona), στα οποία συμμετέχουν άμεσα οι περιφερειακές και τοπικές αρχές τόσο από άποψη προγραμματισμού όσο και από άποψη εφαρμογής.

Στο πλαίσιο αυτού του περίπλοκου συστήματος σχεδιασμού, οι αρχές του συντονισμού και της ολοκλήρωσης επεξηγούνται, ιδιαίτερα στο ΕΚΣ. Δεν είναι σαφές πώς θα διασφαλιστεί η ολοκλήρωση μεταξύ των εθνικών και των τομεακών σχεδίων και σε ποιο βαθμό η προτεινόμενη δομή θα μπορέσει να μειώσει τις περιφερειακές διαφορές. Η συμμετοχή των **ιδιωτικών φορέων** προκύπτει από το ρόλο των ιδρυμάτων και την ικανότητά τους να κινητοποιούν χρηματοδοτικούς πόρους. Ο ρόλος τους αναφέρεται στο ΕΚΣ 2001-2003, στο οποίο οι ιδιωτικοί παράγοντες, ιδιαίτερα οι εκπρόσωποι του τριτογενούς και του εθελοντικού τομέα είναι προνομιούχοι φορείς ως προς τις παρεμβάσεις.

2.3. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔΕν

Η πιο καινοτόμος πλευρά του ΕΣΔΕν είναι η ίδια η διαδικασία της εφαρμογής του **νόμου πλαισίου για τη μεταρρύθμιση του συστήματος της κοινωνικής πρόνοιας**. Η μεταρρύθμιση προβλέπει το διαχωρισμό των εργασιών διαχείρισης και συντονισμού: οι κεντρικές αρχές θα

καλούνται όλο και περισσότερο να αναπτύσσουν εργασίες συντονισμού και παρακολούθησης, ενώ η διαχείριση και η εφαρμογή θα εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των περιφερειών.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο καινοτομίας είναι ο πειραματισμός στο πλαίσιο του **στοιχειώδους εισοδήματος** στο επίπεδο ενός ορισμένου αριθμού δήμων, ο οποίος πραγματοποιείται από το 1998. Ωστόσο, το ΕΣΔ δεν παρέχει πληροφορίες για τα συλλεχθέντα αποτελέσματα και την ενδεχόμενη πρόθεση γενίκευσης του εν λόγω μέτρου. Ένα άλλο καινοτόμο στοιχείο αφορά στα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για τη διάγνωση των προβλημάτων του κοινωνικού αποκλεισμού: πραγματοποιήθηκε μια εκτενής εργασία πάνω **στους δείκτες**, η οποία θα πρέπει να οδηγήσει σε σημαντική βελτίωση του σταθερού συστήματος ανάλυσης και παρακολούθησης.

2.4. Η συμβατότητα μεταξύ του ΕΣΔΕν και του ΕΣΔΑ

Δεν υπάρχει συγκεκριμένη παραπομπή στις πολιτικές που εκφράζονται στο ΕΣΔΑ, αλλά μόνο μια γενική επανάληψη των τελευταίων στο πλαίσιο του ΕΣΔΕν.

3. ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΚΟΙΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Τα μέτρα διαρθρώνονται γύρω από δύο άξονες: προώθηση της πρόσβασης στην **απασχόληση** και διευκόλυνση της πρόσβασης στους **πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες**. Ο άξονας **απασχόληση** περιλαμβάνει όλες τις εν εξελίξει πολιτικές (μεταρρύθμιση των σχολείων, πανεπιστημιακή μεταρρύθμιση, κατάρτιση, κέντρα για την απασχόληση κ.λπ...) και, σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται επίσης φορολογικά μέτρα και μέτρα εισοδηματικής στήριξης, όπως ο πειραματισμός του RMI· στο πλαίσιο αυτού του στόχου περιλαμβάνονται επίσης μέτρα στήριξης σε άτομα που δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν στις ανάγκες τις οικογένειάς τους, των κρατουμένων και των μεταναστών. Σε ό,τι αφορά τον άξονα **«συμμετοχή»**, πρέπει να σημειωθούν η ενίσχυση της συμμετοχής των δικαιούχων κοινωνικών υπηρεσιών, η διαδικασία περιφερειακής κατανομής των υπηρεσιών δημόσιας υγείας, καθώς και μέτρα για τη μείωση του κόστους των κατοικιών, η δωρεάν μέριμνα για τους πλέον μειονεκτούντες και η κοινωνική γραμματεία.

3.2. Πρόληψη του κινδύνου κοινωνικού αποκλεισμού

Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται τρεις τύποι πρωτοβουλιών: η καταπολέμηση **της αποτυχίας και της πρόωρης εξόδου από το σχολικό σύστημα**· τα μέτρα για τη στήριξη του δικτύου της **οικογενειακής αλληλεγγύης** και η έγκριση ενός εθνικού σχεδίου για τη **νέα οικονομία**, το οποίο προβλέπει μέτρα κατάρτισης, η διάδοση των υπολογιστών και η προώθηση της χρήσης του Διαδικτύου μεταξύ των νέων. Με εξαίρεση αυτό το σχέδιο (600.000 ενδιαφερόμενοι μαθητές για την περίοδο 2001-2002· +/-90 εκατομμύρια ευρώ), οι άλλες αναφερθείσες ενέργειες δεν περιέχουν ποσοτικοποιημένους στόχους.

3.3. Βοήθεια στους πιο εύάλωτους

Οι ληφθείσες πρωτοβουλίες αφορούν τέσσερις ομάδες στόχους. **Οι φτωχοί**: η απάντηση της κυβέρνησης είναι το RMI και ελάχιστα μέτρα για τους αστέγους. **Οι τοξικομανείς**: αναφέρονται ενέργειες θεραπευτικού χαρακτήρα. **Οι ανήλικοι, οι έφηβοι και τα παιδιά**: δίδεται μια

διαφοροποιημένη απάντηση (δομές κοινωνικοποίησης, συμμετοχή των νέων στην κοινωνική ζωή, δομή υποδοχής για τους ανήλικους, ψυχοκοινωνική στήριξη, σχολική ενσωμάτωση των μεταναστών, προστασία των νέων που διατρέχουν κίνδυνο να στραφούν προς την εγκληματικότητα). Τα άτομα με ειδικές ανάγκες: τους αφορά άμεσα ένα εθνικό τομεακό σχέδιο (2000-2002), καθώς και σειρά ειδικών μέτρων, που περιέχουν και χρηματοδοτική στήριξη.

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Η ίδια η φύση της εν εξελίξει μεταρρύθμισης βασίζεται σε μια προσέγγιση εταιρικής σχέσης που απαιτεί τον ενεργό ρόλο διαφόρων παραγόντων, σε διαφορετικά επίπεδα ευθύνης. Η ενεργός συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, καθώς και του εθελοντικού τομέα, των ΜΚΟ και των κοινωνικών εταιριών πρέπει να οργανωθεί από τις περιφερειακές αρχές. Οι πολίτες, ως δικαιούχοι των υπηρεσιών και ως καταναλωτές, καλούνται επίσης να διαδραματίσουν πιο ενεργό ρόλο.

Πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται σε κεντρικό επίπεδο μπορούν να μεταφερθούν στον τοπικό προγραμματισμό, με την ενθάρρυνση των «κοινωνικών συμφωνιών» (*Patti per il sociale*). Οι συμφωνίες αυτές ήταν ένα πιλοτικό πείραμα βασισμένο σε μια προσέγγιση «από τη βάση προς τα πάνω» και απαίτησαν εκτεταμένες διαβουλεύσεις με τους σχετικούς φορείς.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Από τον προσδιορισμό των σημαντικότερων προκλήσεων στο αναλυτικό τμήμα του σχεδίου καθίστανται εμφανείς οι διαφορές εις βάρος των γυναικών σε ό,τι αφορά την απασχόληση και την ανεργία, τις αναπηρίες, την κατανομή των οικογενειακών ευθυνών, και προκύπτει μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών στην εθελοντική εργασία. Αντιθέτως, μεταξύ των αστέγων, το 80% είναι άνδρες, οι μισοί εκ των οποίων είναι μετανάστες. Το ΕΣΔ παρέχει πολλούς δείκτες και στατιστικές κατανεμημένες κατά φύλο (συμπεριλαμβανομένων των σχετικών με τα νοικοκυριά στοιχείων, που αναλύονται σε σχέση με τον αρχηγό της οικογένειας (κατοικία, υποκειμενική φτώχεια, δυσκολία πρόσβασης στις υπηρεσίες κ.λπ.). Η ανάλυση της κοινωνικής κατάστασης πραγματοποιήθηκε βάσει του φύλου. Το ζήτημα της προώθησης της ισότητας μεταξύ των γυναικών και των ανδρών, παρά το ότι αντιμετωπίζεται σε επίπεδο διάγνωσης, παραμένει ανεπαρκώς ανεπτυγμένο σε επίπεδο στρατηγικής προσέγγισης, καθώς δίδεται έμφαση στο συνδυασμό της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής αντί στη μείωση της διαφοράς του ποσοστού δραστηριότητας. Μια σειρά μέτρων μπορεί να θεωρηθεί θετική για αυτό το σκοπό (η στήριξη σε περίπτωση εγκυμοσύνης για τις γυναίκες που δεν καλύπτονται από την υπάρχουσα νομοθεσία όσον αφορά στην άδεια μητρότητας, φορολογικές απαλλαγές ευνοούν τη φροντίδα των παιδιών και των ηλικιωμένων στο σπίτι, καλύτερη πρόσβαση στις υπηρεσίες μέριμνας για τα παιδιά και τους ηλικιωμένους). Αναφέρεται επίσης ο νόμος κατά της οικιακής βίας, καθώς και η ανάπτυξη, σε επίπεδο εθνικών στατιστικών, νέων δεικτών για την οικιακή βία και το συνδυασμό της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ

Το ΕΣΔ αναφέρεται στη στήριξη του ΕΚΤ· σε γενικές γραμμές, σε ό,τι αφορά τους πόρους, υπολογίζεται ότι το 6% των πόρων για τους στόχους 1 και 3 του Ταμείου προορίζεται για τον κοινωνικό αποκλεισμό και την εξατομίκευση των υπηρεσιών. Ωστόσο, ο ρόλος του ΕΚΤ στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού υπερβαίνει κατά πολύ τα συγκεκριμένα

επιδιωκόμενα μέτρα. Αναφέρονται επίσης και άλλες κοινοτικές πρωτοβουλίες, αλλά δεν λαμβάνεται υπόψη η επίπτωσή τους στον κοινωνικό αποκλεισμό, εκτός από την πρωτοβουλία EQUAL η οποία αποσκοπεί στην προώθηση της ολοκλήρωσης μεταξύ του ΕΣΔΑ και του ΕΣΔΕν και μιας καινοτόμου προσέγγισης σε ό,τι αφορά τις πολιτικές συνοχής και εκείνες για την κοινωνική ενσωμάτωση.

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και τάσεις Το Λουξεμβούργο διαθέτει μια αποδοτική οικονομία και ένα υψηλό επίπεδο ζωής. Ασκείται γενναιόδωρη κοινωνική πολιτική· το σύνολο των δαπανών κοινωνικής προστασίας ανήλθε σε 9.258 ΜΑΔ/έτος/κάτοικο το 1998 θέτοντας το εν λόγω κράτος στην πρώτη θέση μεταξύ των χωρών της Ένωσης. Η έρευνα της Eurostat σχετικά με το εισόδημα των νοικοκυριών του 1996 δείχνει ένα ποσοστό σχετικής φτώχειας ίσο με 12% βάσει του διάμεσου εθνικού εισοδήματος ίσο με 2.200 ευρώ ανά μήνα και ανά άτομο στη χώρα αυτή (μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις), γεγονός που επιβεβαιώνει τη σχετική αποτελεσματικότητα του συστήματος κοινωνικής προστασίας του Λουξεμβούργου για τη σημαντική μείωση της φτώχειας. Ωστόσο, η ασκούμενη πολιτική συναντά ακόμη δυσκολίες σε ό,τι αφορά τους άνεργους ηλικιωμένους, τους ανειδίκευτους αιτούντες εργασία, τις μονογονεϊκές οικογένειες και άλλες ομάδες αναξιοπαθούντων ατόμων, μεταξύ των οποίων και οι «νεοαφιχθέντες» οι οποίοι εγκατέλειψαν τον τόπο καταγωγής τους.

Στρατηγική προσέγγιση. Το Λουξεμβούργο σκοπεύει, στο πλαίσιο της νέας κοινής στρατηγικής, να **συνεχίσει**, χωρίς να εκτιμήσει εάν πρέπει να εισάγει ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις, την άσκηση αυστηρής πολιτικής υπέρ ενός **ενεργού κοινωνικού κράτους**. Πρόθεση του κοινωνικού συστήματος του Λουξεμβούργου είναι να έχει **καθολικό χαρακτήρα**. Από αυτό το πρώτο ΕΣΔΕν μπορούν να εξαχθούν τρεις μεγάλες τάσεις: διασφάλιση ενός επαρκούς εισοδήματος για όλους, ενίσχυση της επαγγελματικής ένταξης ως μέσο βιώσιμης καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και, τέλος, καλύτερη πρόληψη των δυνητικών καταστάσεων κρίσης. Το σχέδιο σκοπεύει επίσης να αναπτύξει το συντονισμό και την παρακολούθηση των πολιτικών ως προς τα ζητήματα αυτά.

Μέτρα πολιτικής Ενώπιον των προβλημάτων που τίθενται, τα μέτρα που προτείνονται είναι ορθά και ανταποκρίνονται στους κοινούς στόχους που εγκρίθηκαν στη Νίκαια. Σε ό,τι αφορά τον πρώτο στόχο, το σχέδιο ακολουθεί την ασκούμενη ενεργό πολιτική, κυρίως τα μέτρα που στοχεύουν στη διασφάλιση επαρκών μέσων διαβίωσης και στη βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση, την κατάρτιση, τη στέγαση και σε όλες τις δημόσιες υπηρεσίες. Σε ό,τι αφορά το δεύτερο στόχο, το σχέδιο επιδιώκει να αποτρέψει τον αποκλεισμό από το σχολείο και τον αναλφαριθμητισμό, καθώς και να σπάσει τον φαύλο κύκλο της υπερχρέωσης. Ως προς τον τρίτο στόχο, προβλέπει καλύτερη προστασία της νεολαίας και προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που δεν μιλούν λουξεμβουργιανά. Τέλος, σε ό,τι αφορά τον τέταρτο στόχο, η προετοιμασία αυτού του σχεδίου κατάφερε να κινητοποιήσει το σύνολο των πολιτικών, κοινωνικών και επαγγελματικών δυνάμεων. Η κυβέρνηση έχει δώσει την υπόσχεση να συνδυάσει με δομημένο τρόπο τις διάφορες οργανώσεις (ΜΚΟ) και τις τοπικές αρχές στην εφαρμογή και τη διαχείριση του ΕΣΔΕν.

Μελλοντικές προκλήσεις Ορισμένες προκλήσεις αξίζουν ίσως μεγαλύτερη προσοχή: οι συνθήκες στέγασης, η μετανάστευση, ο ρόλος του σχολικού συστήματος ως μέσου κοινωνικής ενσωμάτωσης, οι ομάδες που διατρέχουν κίνδυνο ή, ακόμη, εκείνες που λαμβάνουν κοινωνική μέριμνα. Η συνδυασμένη δράση του ΕΣΔΕν και του ΕΣΔΑ θα πρέπει να εδραιωθεί, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη γενίκευση των πολιτικών ενεργοποίησης και πρόληψης ως προς τους δικαιούχους του RMG (ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος) ή άλλες ομάδες με περιορισμένες επαγγελματικές δεξιότητες. Οι κίνδυνοι έλλειψης κατοικιών στις οποίες θα έχουν πρόσβαση άτομα με χαμηλό εισόδημα πρέπει να περιοριστούν περισσότερο, εξαιτίας της κατάστασης της αγοράς ακινήτων. Οι πρόσφατες εισροές μεταναστών θέτουν προβλήματα ένταξης στην πολιτιστική και την κοινωνική ζωή της χώρας, ιδιαίτερα στο σχολείο. Εξάλλου, η αναλογία των γυναικών, που συχνά συνοδεύονται από παιδιά, οι οποίες εξαρτώνται από την κοινωνική μέριμνα ή και ο αριθμός των ηλικιωμένων που βρίσκονται στην ίδια κατάσταση είναι ζητήματα που απαιτούν ενδεδειγμένη εξέταση. Θα μπορούσε να διενεργηθεί μια εις βάθος ανάλυση του φαινομένου του αποκλεισμού σύμφωνα με την ηλικία, την καταγωγή ή το φύλο. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί η απουσία ποσοτικοποιημένων στόχων σε αυτό το πρώτο ΕΣΔΕν.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Η ισχυρή οικονομική ανάπτυξη (8,5%), η προληπτική και ενεργή πολιτική απασχόλησης, η εξατομίκευση των υπηρεσιών για την απασχόληση είναι κάποιοι από τους παράγοντες που εξηγούν την απόλυτη σχεδόν απουσία ανεργίας (2,4%). Παρά την αξιοζήλευτη οικονομική κατάσταση και την καθολική και γενναιόδωρη κοινωνική πολιτική (το σύνολο των δαπανών κοινωνικής προστασίας στο Λουξεμβούργο ανέρχεται σε 9.258 ΜΑΔ²⁸ ανά κάτοικο το 1998, αριθμός που τοποθετεί την χώρα αυτή στην πρώτη θέση μεταξύ των χωρών της Ένωσης), από την **έρευνα της Eurostat του 1996** για τα εισοδήματα των νοικοκυριών στην Ευρώπη προκύπτει, σε σχέση με το Λουξεμβούργο, ότι το 12% του πληθυσμού εισπράττει εισόδημα κατώτερο του 60% του εθνικού διαμέσου εισοδήματος (ήτοι 2.200 ευρώ ανά μήνα και ανά κάτοικο) μετά τις μεταβιβάσεις. Σύμφωνα με τα εθνικά στοιχεία, το 5% του πληθυσμού έχει μηνιαίο εισόδημα μικρότερο των 1000 ευρώ και αυτό το ποσοστό παραμένει γενικά σταθερό εδώ και πολλά χρόνια. Αυτό αποδεικνύει την αποτελεσματικότητα του υπάρχοντος συστήματος κοινωνικών μεταβιβάσεων για την ουσιαστική μείωση των επιπτώσεων της φτώχειας.

Ωστόσο, το εισόδημα είναι μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας. Για να αποκτήσει κανείς μια σαφή άποψη για τις διαστάσεις του φαινομένου, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Η πρόσφατη άνοδος του πληθωρισμού (3,1%) πλήττει τα άτομα με μέσο εισόδημα. Κύριοι παράγοντες αυτής της αύξησης ήταν τα βασικά **καταναλωτικά** αγαθά, όπως η στέγη, το νερό, το ηλεκτρικό ρεύμα και η ενέργεια και τα τρόφιμα (πάνω από 5%).

Παρά την αύξηση του αριθμού των κοινωνικών **κατοικιών** (+7,5%) καθώς και των επιδοτούμενων ενοικιαζόμενων κατοικιών εξακολουθούν να μην καλύπτονται οι ανάγκες του πληθυσμού με χαμηλό εισόδημα, έλλειψη που θα μπορούσε να επιδεινωθεί στο πλαίσιο μιας αγοράς ακινήτων που αναπτύσσεται διαρκώς.

Η διαρκής αύξηση της απασχόλησης συνοδεύεται από ένα χαμηλό ποσοστό ανεργίας (2,4%). Η **μόνιμη ανεργία** αντανακλά αρκετά συχνά επιδεινωμένα μεμονωμένα προβλήματα και έχει, ως εκ τούτου, έντονο κοινωνικό χαρακτήρα. Έτσι, υπάρχει ένας **εξαιρετικά σκληρός πυρήνας** τον οποίο τα ισχύοντα ενεργά μέτρα επιστροφής στην απασχόληση δεν καταφέρνουν να απορροφήσουν. Πρόκειται γενικά για άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και περιορισμένα προσόντα ή άτομα που αντιμετωπίζουν πολλαπλά και διαφορετικά προβλήματα (έλλειψη εξειδίκευσης, ψυχοκοινωνικά ή υγείας).

Παρότι οι πολιτικές που αναπτύχθηκαν περιόρισαν το πρόβλημα της φτώχειας, έχοντας μάλιστα οδηγήσει σε ελαφρά βελτίωση της κατάστασης (μείωση κατά 1,7% των δικαιούχων ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος από το 1998 στο 1999), ωστόσο, η ασκούμενη πολιτική συναντά δυσκολίες σε ό,τι αφορά τους άνεργους ηλικιωμένους, τους ανειδίκευτους αιτούντες εργασία, τις μονογονεϊκές οικογένειες, τις χιλιάδες των νεοαφιχθέντων στη χώρα (τα άτομα χωρίς άδεια παραμονής, οι πρόσφυγες, οι αιτούντες άσυλο, τα εκτοπισμένα άτομα, οι λαθρομετανάστες) και διάφορες άλλες περιθωριοποιημένες ομάδες (άτομα με κοινωνικά προβλήματα, τοξικομανείς, αλκοολικοί, άτομα χωρίς μόνιμη κατοικία, αποφυλακισμένοι...).

²⁸

ΜΑΔ= Μονάδες αγοραστικής δύναμης.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το ΕΣΔ επιβεβαιώνει τη θέληση των κυβερνητικών αρχών να καταβάλλουν προσπάθειες για την επίτευξη ενός **ενεργού κοινωνικού κράτους** που δρα σε ένα πλαίσιο υπεύθυνης αλληλεγγύης και ανοικτής κοινωνίας στην οποία θα μπορούν να συμμετέχουν όλοι. Πρόθεση του κοινωνικού συστήματος του Λουξεμβούργου είναι να έχει **καθολικό χαρακτήρα** και να μην εισάγει διακρίσεις. Το Λουξεμβούργο σκοπεύει, στο πλαίσιο της νέας αυτής ευρωπαϊκής στρατηγικής, να **συνεχίσει** να ασκεί στον τομέα αυτό μια ισχυρή πολιτική, η οποία θα αποσκοπεί στο να δίνεται η δυνατότητα στον κάθε πολίτη να συμμετέχει πραγματικά στην οικονομική και κοινωνική ζωή, παρέχοντάς του επαρκή μέσα επιβίωσης, διασφαλίζοντάς του την πρόσβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα (στέγαση, υγεία, εκπαίδευση, απασχόληση, πολιτισμός, δικαιοσύνη, αναψυχή) και δίνοντάς του τη δυνατότητα να ασκεί τα δικαιώματά του ως πολίτης.

2.1. Η στρατηγική μακροπρόθεσμη προοπτική:

Ενώπιον των προκλήσεων που τίθενται, τα προτεινόμενα μέσα είναι ορθά και ανταποκρίνονται στους κοινούς στόχους που εγκρίθηκαν στη Νίκαια, χωρίς να εισάγουν σημαντικές μεταρρυθμίσεις. Αυτό το πρώτο ΕΣΔΕν εντάσσεται σε μια μεσοπρόθεσμη προοπτική: οι αρχές επιδιώκουν, αφενός, να **αξιολογήσουν** τις επιπτώσεις της ισχύουσας νομοθεσίας, αφετέρου δε, να την ενισχύσουν και να τη **συμπληρώσουν** με τη θέσπιση νέας νομοθεσίας. Ωστόσο, το Λουξεμβούργο θίγει ελάχιστα το ζήτημα της επεξεργασίας στρατηγικών και επιχειρησιακών στόχων, της επιλογής δεικτών παρακολούθησης και της προσαρμογής των προτεινόμενων μέτρων σύμφωνα με τα αποτελέσματα: επίσης είναι δύσκολο να προβλεφθούν η τελική επίδραση των προτεινόμενων μέτρων και το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των νέων πολιτικών. Το Λουξεμβούργο αποφεύγει να ποσοτικοποιήσει τις φιλοδοξίες του στον τομέα αυτό.

2.2. Ο καινοτόμος χαρακτήρας του ΕΣΔΕν

Το ΕΣΔΕν καταρτίζει έναν συστηματικό κατάλογο των πρωτοβουλιών που έχουν αποδείξει την αποτελεσματικότητά τους, ιδίως σε ό,τι αφορά την αλληλέγγυα οικονομία, την απασχόληση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, τα μέτρα ένταξης των δικαιούχων ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος στην αγορά εργασίας ή στο πλαίσιο των ενεργών πολιτικών υπέρ της επιστροφής εύάλωτων ατόμων στην εργασία. Παρουσιάζει υπεραξία σε σχέση με τις υπάρχουσες πολιτικές καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας, εκσυγχρονίζοντας και βελτιώνοντας ορισμένες προσεγγίσεις (υπερχρέωση, εξάρτηση, πρόσβαση στο ελάχιστο εισόδημα, σχολική αποτυχία...). Τα πιο καινοτόμα στοιχεία στο ΕΣΔ εστιάζουν στη γενίκευση της υπηρεσίας έκτακτης ιατρικής βοήθειας (SAMU) σε εθνικό επίπεδο, την εφαρμογή εναλλακτικής επαγγελματικής κατάρτισης για τους νέους που κρατούνται στο κοινωνικοεκπαιδευτικό ίδρυμα του Dreiborn και την υποδοχή στο νηπιαγωγείο παιδιών που δεν μιλούν λουξεμβουργιανά.

2.3. Ολοκληρωμένη και συντονισμένη προσέγγιση

Το ΕΣΔΕν καταρτίστηκε γύρω από μια **ευρεία διαβούλευση** παραγόντων της πολιτικής και οικονομικής ζωής και της κοινωνίας των πολιτών, κατόπιν μιας φάσης ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, ιδιαίτερα ως προς τους κοινωνικούς εταίρους και τις ΜΚΟ. Εξάλλου, η κυβέρνηση άδραξε την ευκαιρία του ΕΣΔΕν για την προώθηση της διασύνδεσης των διαφόρων πολιτικών, και, συνεπώς, μεταξύ των διαφόρων διοικητικών φορέων που συμμετέχουν στην καταπολέμηση της φτώχειας. Το ΕΣΔΕν είναι ο καρπός μιας συντονισμένης προσπάθειας καταγραφής των πολιτικών, χωρίς πάντοτε να τις συνδέει μεταξύ

τους. Θα μπορούσε να είχε εξεταστεί περισσότερο μια εις βάθος ανάλυση του αποκλεισμού, σύμφωνα με την ηλικία, την καταγωγή ή το φύλο.

2.4. Σχέση και συνοχή με το ΕΣΔΑ

Η απασχόληση είναι ένας σημαντικός παράγοντας ενσωμάτωσης. Η εντατικοποίηση μιας ενεργού πολιτικής απασχόλησης και η εφαρμογή των μέτρων που ανακοινώθηκαν στο πλαίσιο του ΕΣΔΑ αποβλέπουν στην ενίσχυση της πρόσβασης κάθε ατόμου σε μια θέση εργασίας και, μέσω αυτής, στην υλοποίηση της κοινωνικής του ένταξης. Τα μέτρα που προβλέπονται στο πλαίσιο του ΕΣΔΕν και του ΕΣΔΑ αλληλοσυμπληρώνονται ως προς το ότι τα μέτρα του ΕΣΔΑ αποσκοπούν στην επανένταξη στην αγορά εργασίας των ατόμων που αναζητούν εργασία γενικά, ενώ τα μέτρα που προβλέπονται στο ΕΣΔΕν στοχεύουν πιο συγκεκριμένα στην επανένταξη ατόμων ιδιαίτερα μειονεκτούντων.

Ο συγκεκριμένος και συγχρόνως συμπληρωματικός χαρακτήρας των δύο ΕΣΔ για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού υπογραμμίστηκαν στο πλαίσιο τόσο του ΕΣΔ για την ενσωμάτωση όσο και του ΕΣΔ για την απασχόληση.

3. ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση και της πρόσβασης όλων στους πόρους, την απασχόληση, τα δικαιώματα και τις υπηρεσίες

Την επίτευξη του στόχου της προώθησης της συμμετοχής και της πρόσβασης επιδιώκει ο μεγαλύτερος αριθμός μέτρων. Η κοινωνική ενσωμάτωση θα γίνει μέσω των πολιτικών υπέρ της απασχόλησης, της οικογένειας, της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της στέγασης, της πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες ή στη δικαιοσύνη, της πρόσβασης στην κοινωνία της γνώσης και χάρη στα στοχοθετημένα μέτρα για την κάλυψη των αναγκών των πλέον ευάλωτων ατόμων. Το ΕΣΔΕν περιέχει επίσης έναν κατάλογο πολιτικών, υφιστάμενων ή ανανεούμενων, μεταξύ των οποίων οι δραστηριότητες δημιουργίας θέσεων απασχόλησης και επανένταξης στο πλαίσιο της αλληλέγγυας οικονομίας. Ένα από τα σημαντικότερα μέτρα είναι η **επαγγελματική ένταξη** ως μέσο βιώσιμης καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

3.2. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Σε απόλυτους αριθμούς, το εύρος του αποκλεισμού μπορεί να φαίνεται ελάχιστο. Εκδηλώνεται με την αύξηση των μακροχρόνια ανέργων και των ηλικιωμένων αιτούντων εργασία, τη σταθερότητα του αριθμού των δικαιούχων του εγγυημένου κατώτατου εισοδήματος (9.000 άτομα, ήτοι 2% του πληθυσμού), των νέων που αντιμετωπίζουν σχολική αποτυχία, των ατόμων με πολλαπλά προσωπικά προβλήματα, των ατόμων με ειδικές ανάγκες και άλλων συντηρούμενων ατόμων.

Ο πρόσφατος νόμος της 8^{ης} Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με την πρόληψη και τη διαχείριση της **υπερχρέωσης** εντάσσεται σε αυτή την οπτική πρόληψης που αποσκοπεί στη διάρρηξη του φαύλου κύκλου. Άλλα πιο συγκεκριμένα μέτρα (συγχρόνως θεραπευτικά και προληπτικά) και με αμεσότερα απτά αποτελέσματα τα οποία προκύπτουν είναι τα μέτρα κοινωνικής και οικογενειακής πολιτικής (αύξηση των οικογενειακών επιδομάτων, μείωση της φορολόγησης των χαμηλών εισοδημάτων, αύξηση των φορολογικών εκπτώσεων των συμπληρωματικών συντάξεων, κατάργηση των φόρων κληρονομιάς κατοικίας για τους δικαιούχους του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος) καθώς και άλλα ρυθμιστικά μέτρα υπέρ των ατόμων με μέτρια εισοδήματα (κατώφλι κατάσχεσης και εκχώρησης κυριότητας, εναρμόνιση των

ελάχιστων κοινωνικών παροχών, επιτροπή διαμεσολάβησης, ταμείο εξυγίανσης της υπερχρέωσης) ή η δημιουργία της υπηρεσίας έκτακτης ιατρικής βοήθειας, τα ειδικά μέτρα κατάρτισης ή επαναφοράς στην απασχόληση για τους δικαιούχους του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, μέτρα που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας ή του πολιτιστικού αποκλεισμού, η εκπαίδευση και πρόωπη εθελοντική κοινωνικοποίηση στο νηπιαγωγείο ή σε τάξεις εκμάθησης της γαλλικής, η δημιουργία ενός σχολείου μετάβασης προς την ενεργό ζωή για τους εφήβους που έχουν διακόψει το σχολείο ή για τους νέους ενήλικες. Το σχέδιο δεν αναλύει ιδιαίτερα το θέμα της ένταξης στις τεχνολογίες της κοινωνίας της πληροφορίας (eInclusion) ως σημαντική πρόκληση που πρέπει να αντιμετωπιστεί έως το 2003.

3.3. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Ο στόχος αυτός καλυπτόταν ήδη με τον καλύτερο τρόπο από την «κλασική» πολιτική του Λουξεμβούργου. Τα προβλεπόμενα μέτρα μεταφράζουν αυτή την πρόθεση για διόρθωση των ανισοτήτων μιας κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από οικονομική άνθηση πέρα από ένα σκληρό πυρήνα αποκλεισμού και από την επιμονή της φτώχειας. Βασιζόμενο στο νόμο για το ελάχιστο εγγυημένο **εισόδημα** (revenu minimum garanti – RMG), ο οποίος τίθεται στο πλαίσιο της καταπολέμησης της φτώχειας με στόχο τη διασφάλιση **για όλους** ενός ελάχιστου επιπέδου μέσω διαβίωσης, το ΕΣΔΕν διευρύνει τον ορίζοντά του ώστε να περιλάβει τον κοινωνικό αποκλεισμό με πιο ολοκληρωμένο τρόπο, κυρίως διευκολύνοντας την πρόσβαση (νέος μηχανισμός από τον Μάρτιο του 2000).

Το ΕΣΔΕν αριθμεί πολιτικές κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης, για παράδειγμα: δομές υποδοχής για τα παιδιά που βρίσκονται σε κίνδυνο, στο πλαίσιο ενός νομοσχεδίου για την προώθηση των δικαιωμάτων του παιδιού και της προστασίας της νεολαίας, ειδικά μέτρα σχετικά με τους δικαιούχους του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, τα άτομα με ειδικές ανάγκες (σχέδιο νόμου της 27^{ης} Ιουλίου 2001), η ένταξη των ατόμων που δεν μιλούν λουξεμβουργιανά ή η διαδικασία νομιμοποίησης των αιτούντων άσυλο αλλά και των παράνομων μεταναστών, των προσφύγων από το Κοσσυφοπέδιο, ... Πρέπει να σημειωθεί επίσης η ύπαρξη ενός πολυετούς σχεδίου καταπολέμησης της τοξικομανίας ή υπέρ των ατόμων που πάσχουν από ψυχιατρικές ασθένειες.

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Η κινητοποίηση του συνόλου των φορέων είναι μέρος της λουξεμβουργιανής παράδοσης, και έτσι, λίγα εξαιρετικά καινοτόμα μέτρα εμφανίζονται στο εν λόγω σχέδιο. Πάντως, ελήφθη καταλλήλως υπόψη η προσδοκία του Συμβουλίου για τη συμμετοχή όσο το δυνατόν περισσότερων φορέων στην κατάρτιση και την εφαρμογή του ΕΣΔΕν: το σχέδιο δομήθηκε γύρω από μια ευρεία διαβούλευση και συμμετοχή παραγόντων της πολιτικής και οικονομικής ζωής καθώς και της κοινωνίας των πολιτών. Για το σκοπό αυτό, υπήρξε μια φάση πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης για τα συμπεράσματα της συνόδου κορυφής της Νίκαιας, κυρίως ως προς τους κοινωνικούς εταίρους και τις ΜΚΟ. Έπειτα, το έγγραφο σύνθεσης που συντάχθηκε κατόπιν διαβουλεύσεων υποβλήθηκε στο Κοινοβούλιο και εγκρίθηκε στις 17 Μαΐου 2001. Τέλος, εγκρίθηκε από ολόκληρη την κυβέρνηση. Οι διάφορες οργανώσεις (ΜΚΟ) και οι τοπικές αρχές θα εξακολουθήσουν, στη συνέχεια, να συνεργάζονται για την εφαρμογή και τη διαχείριση του ΕΣΔΕν.

4. Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Η κυβέρνηση έχει την πρόθεση να εντάξει συστηματικά την ισότητα των ανδρών και των γυναικών σε όλες τις πρακτικές και τις πολιτικές. Επιπλέον, το ΕΣΔ προτείνει να ακολουθηθούν θετικές ενέργειες που θα αποσκοπούν στην επαγγελματική και κοινωνική ένταξη των γυναικών, εκ των οποίων ο πολλαπλασιασμός των τοπικών δομών στήριξης, διευκολύνοντας, μεταξύ άλλων, την επιστροφή των γυναικών στην αγορά εργασίας και την κοινωνική ζωή. Ορισμένα μέτρα αφορούν πιο συγκεκριμένα τις γυναίκες, όπως η δημιουργία παιδικών σταθμών, η θέσπιση του καταμερισμού των δικαιωμάτων συνταξιοδότησης μεταξύ γυναικών και ανδρών, καθώς και η νομοθεσία περί ασφάλισης-συνταξιοδότησης (σύστημα «υπολογισμού»: για κάθε παιδί αναγνωρίζονται επτά έτη συνταξιοδοτικών εισφορών για τον γονέα που παραμένει στο σπίτι).

Εξάλλου, το σχετικό ποσοστό των γυναικών που εξαρτώνται από την κοινωνική πρόνοια ή λαμβάνουν το ελάχιστο εισόδημα θα απαιτούσε μια ουσιαστικότερη εξέταση της προώθησης της ισότητας ανάλογα με το φύλο στις διάφορες πολιτικές.

Η Ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων εγείρει το ζήτημα μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης των διαφόρων μέσων παρέμβασης, εκείνης των κατάλληλων δεικτών παρακολούθησης και της ειδικότερης προσοχής στις γυναίκες και τα παιδιά που πλήττονται ιδιαίτερα από το πρόβλημα της φτώχειας.

5. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΑΠΟ ΤΟ ΕΚΤ

Το ΕΣΔΕν δεν αναφέρεται στο ρόλο του ΕΚΤ, αλλά, προφανώς, ορισμένα μέτρα που αναφέρονται καλύπτουν τις παρεμβάσεις που γίνονται δυνάμει του στόχου 3 ή της πρωτοβουλίας Equal (οι πολιτικές ενσωμάτωσης των νέων, των γυναικών που επιστρέφουν στην αγορά εργασίας, της παιδαγωγικής που εγκρίνεται, της ένταξης των ατόμων που δεν μιλούν λουξεμβουργιανά, των ατόμων που υφίστανται διακρίσεις ή των συντηρούμενων ατόμων (άτομα με ειδικές ανάγκες, τοξικομανείς, άτομα χωρίς μόνιμη στέγη, μετανάστες, αποφυλακισμένοι...)).

Το Λουξεμβούργο έχει λάβει συνδρομή από το ΕΚΤ της τάξεως των 44 εκατομμυρίων ευρώ για την περίοδο 2000-2006 δυνάμει του διαρθρωτικού στόχου 3 και της κοινοτικής πρωτοβουλίας Equal. Ένα ποσοστό 36% της συνολικής συνδρομής του ΕΚΤ διατίθεται για την κοινωνική ενσωμάτωση, εκ του οποίου 25% για τις ενέργειες για τα άτομα με ειδικές ανάγκες και 11% για άλλα άτομα που υφίστανται διακρίσεις.

ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις Η δημογραφική κατάσταση στις Κάτω Χώρες χαρακτηρίζεται από τον αυξανόμενο αριθμό των ηλικιωμένων και των εθνοτικών μειονοτήτων. Η οικονομική άνθηση των περασμένων ετών οδήγησε σε μείωση του επίσημου ποσοστού της ανεργίας κάτω από το 3% και σε αύξηση της συμμετοχής στην εργασία που έφτασε στο 73%. Ωστόσο, ορισμένες κατηγορίες έχουν ένα αξιοσημείωτα χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης και τα σχεδόν 1 εκατομμύριο άτομα με κάποια ανικανότητα προς εργασία παραμένουν τομέας ενδιαφέροντος. Το 1997, το ποσοστό σχετικής φτώχειας βρισκόταν στο 13%, κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ. Η οικονομική φτώχεια μειώθηκε τα τελευταία 5 χρόνια καθώς το ελάχιστο εισόδημα αυξήθηκε περισσότερο από ό,τι οι μέσοι μισθοί. Επιπλέον, η μακροχρόνια εξάρτηση από το ελάχιστο εισόδημα μειώθηκε ελαφρώς. Από τα στατιστικά στοιχεία για το εισόδημα προκύπτει ότι οι γυναίκες και οι ηλικιωμένοι είναι συνήθως πιο ευάλωτοι από ό,τι άλλες κατηγορίες. Παροχές, όπως η στέγαση, είναι περισσότερο οικονομικές και προσιτές για τους λιγότερο ευκατάστατους. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν κάποια προβλήματα. Η ποιότητα της εκπαίδευσης αντιμετωπίζει προβλήματα στελέχωσης, ενώ προβλήματα μαθησιακών δυσκολιών αντιμετωπίζουν τα παιδιά διαφορετικής εθνοτικής καταγωγής και το φαινόμενο της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου παρατηρείται σε μεγάλο βαθμό. Η πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη περιορίζεται από λίστες αναμονής και υπάρχουν σημαντικές ανισότητες στο χώρο της υγείας μεταξύ ατόμων με διαφορετική κοινωνικοοικονομική κατάσταση.

Στρατηγική προσέγγιση. Η στρατηγική των Κάτω Χωρών για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού βασίζεται σε 4 κύριες αρχές. Η πρώτη έγκειται στην επαναφορά στην εργασία των ατόμων που εξαρτώνται από κάποια παροχή ή στην προώθηση της συμμετοχής τους σε κάποιο πρόγραμμα κοινωνικής ενεργοποίησης. Η δεύτερη έγκειται στην προσφορά εισοδηματικής ασφάλειας σε όλους εκείνους, οι οποίοι δεν είναι σε θέση να αυτοσυντηρηθούν. Οι παροχές και ο ελάχιστος μισθός αναπροσαρμόζονται βάσει των μισθών. Μια γενικευμένη καθολική πολιτική ελαχίστου εισοδήματος σε συνδυασμό με πιο συγκεκριμένα προγράμματα επιδοτήσεων και τοπική στήριξη του ατομικού εισοδήματος εξασφαλίζουν ότι διατηρείται η αγοραστική δύναμη των ατόμων που λαμβάνουν ή κερδίζουν χαμηλό εισόδημα. Η παγίδα της ανεργίας, η οποία αυξήθηκε μεταξύ του 1995 και του 2000, μειώθηκε μετά τη θέσπιση ενός νέου φορολογικού συστήματος με μεγαλύτερη έκπτωση φόρου. Η τρίτη έγκειται στη διατήρηση ενός καλά ανεπτυγμένου συστήματος κοινωνικών υπηρεσιών και παροχών. Επίσης δίδεται προσοχή στη βελτίωση της δυνατότητας πρόσβασης των πλέον ευάλωτων. Η τέταρτη αρχή είναι η προσέγγιση εταιρικής σχέσης, η οποία έχει ως σκοπό να διασφαλίσει ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς μπορούν να συμμετέχουν στην ανάπτυξη και την εφαρμογή πολιτικής.

Μέτρα πολιτικής Οι 4 στόχοι της ΕΕ αντιμετωπίζονται εκτενώς στο ΕΣΔ. Η κοινωνική συμμετοχή και η προσφορά προσιτών και οικονομικών παροχών αποτελούν δύο κύριες αρχές που υιοθετήθηκαν ως απάντηση στον στόχο 1 της ΕΕ. Η πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού, στόχος 2 της ΕΕ, τονίζεται ιδιαίτερος στο πλαίσιο των ολλανδικών πολιτικών, συμπεριλαμβανομένων συγκεκριμένων μέτρων για την προώθηση της πρόσβασης στο διαδίκτυο και την πρόληψη του «ψηφιακού αναλφαριθμητισμού». Οι ολλανδικές πολιτικές για την φτώχεια δίνουν μεγάλη έμφαση στις πλέον ευάλωτες ομάδες και η μεγάλη σημασία που δίδεται στην εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο καθιστά εφικτή την ειδική δράση προς τις περιθωριοποιημένες συνοικίες (στόχος 3 της ΕΕ). Η ολλανδική προσέγγιση πολιτικής βασίζεται στις αρχές της συνεργασίας μεταξύ των κεντρικών και των τοπικών αρχών και της συμμετοχής όλων των ενδιαφερομένων φορέων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων που αντιμετωπίζουν προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού (στόχος 4 της ΕΕ).

Μελλοντικές προκλήσεις Η σημαντικότερη πρόκληση για την Ολλανδία θα είναι να συνδυάσει την εισοδηματική πολιτική της, η οποία εγγυάται ένα σχετικά υψηλό ελάχιστο εισόδημα, με μια πολιτική ενεργοποίησης η οποία θα ανταμείβει οικονομικά τα άτομα που εγκαταλείπουν το σύστημα παροχών για μια αμειβόμενη εργασία. Άλλη μία δύσκολη πρόκληση αποτελεί η επανένταξη ατόμων που

σήμερα λαμβάνουν επίδομα λόγω ανικανότητας προς εργασία, αλλά τα οποία είναι σε θέση να εργαστούν. Απαιτείται επίσης να ληφθούν προληπτικά μέτρα για τη μείωση του αριθμού των ατόμων που εντάσσονται στο πρόγραμμα ανικανότητας. Η γήρανση του πληθυσμού θα αυξήσει τη ζήτηση για υγειονομική περίθαλψη. Πρέπει να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα των λιστών αναμονής. Το αυξανόμενο ποσοστό ατόμων μειονοτικής εθνοτικής προέλευσης απαιτεί κατάλληλη εφαρμογή των προγραμμάτων ένταξης. Παρόλο που οι αριθμοί δείχνουν ότι οι μαθησιακές δυσκολίες μειώνονται, πρέπει να στηριχθούν προσπάθειες για την αντιμετώπιση των δυσκολιών στην αρχή τους.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Από δημογραφική άποψη η ολλανδική κοινωνία έχει αλλάξει σημαντικά κατά τη διάρκεια των περασμένων δεκαετιών. Ο πληθυσμός μεγάλωσε σε ηλικία και σήμερα 13,6% των ατόμων είναι ηλικίας άνω των 65 ετών, έναντι του αντίστοιχου ποσοστού του 7,7% το 1950. Το γεγονός αυτό οδήγησε σε αυξημένο αριθμό ατόμων με σωματικές αναπηρίες ή χρόνιες παθήσεις. Εξίσου σημαντική είναι και η μεγαλύτερη αύξηση του πληθυσμού των εθνοτικών μειονοτήτων, συνέπεια του υψηλού ποσοστού γεννήσεων και της μετανάστευσης. Η Ολλανδία έχει επωφεληθεί από την οικονομική άνθηση της τελευταίας περιόδου, η ανεργία επισήμως έπεσε κάτω από το 3% και το επίπεδο συμμετοχής στην εργασία αυξήθηκε από 62% το 1990 σε 73% το 2000. Ωστόσο, τα ποσοστά απασχόλησης των γυναικών, των εθνοτικών μειονοτήτων, των ηλικιωμένων και των ατόμων με χαμηλή εξειδίκευση είναι πολύ χαμηλότερα.

Από το 1995, το ελάχιστο εισόδημα έχει αυξηθεί περισσότερο από ό,τι οι μέσοι μισθοί. Το επί τοις εκατό ποσοστό που δαπανάται σε πάγια έξοδα διαβίωσης έχει μειωθεί και η μακροχρόνια εξάρτηση από το ελάχιστο εισόδημα μειώθηκε ελαφρώς. Οι γυναίκες και οι ηλικιωμένοι εξαρτώνται γενικά για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από ένα ελάχιστο εισόδημα σε σχέση με άλλες κατηγορίες ατόμων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ECHP, το 1997, το 13% του πληθυσμού ζούσε με εισόδημα κάτω του 60% του εθνικού διαμέσου εισοδήματος. Μόνο το 4% ζούσε κάτω από συνθήκες σχετικής φτώχειας σε όλη την περίοδο 1995-1997.

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα αποτελεί μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας, και, προκειμένου να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με μεγαλύτερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και τον βαθμό ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Οι Κάτω Χώρες διαθέτουν το μεγαλύτερο ποσοστό ενοικιαζόμενων κοινωνικών κατοικιών στην ΕΕ, γεγονός που παρέχει ελευθερία επιλογής ακόμη και στους λιγότερο ευκατάστατους. Τα στεγαστικά επιδόματα προκάλεσαν μείωση του καθαρού ποσοστού εισοδήματος που δαπανάται για ενοικίαση στέγης κατά τη διάρκεια των περασμένων ετών. Στην εκπαίδευση, τα παιδιά που προέρχονται από εθνοτικές μειονότητες, συχνά μειονεκτούν σοβαρά από τις απόψεις γλώσσας και ανάπτυξης. Από το 1991 έως το 1999, ο αριθμός των δημοτικών σχολείων με μεγάλη συγκέντρωση αναξιοπαθούντων παιδιών μειώθηκε από 19% σε 8%. Η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου αντιμετωπίζεται επίσης με επιτυχία, οδηγώντας σε μείωση από 26.600 άτομα το 1998 σε 21.800 το 2000. Οι τομείς της υγείας και της μέριμνας για τη νεολαία αντιμετωπίζουν το πρόβλημα των πινάκων αναμονής, καθώς η προσφορά δεν μπορεί να συμβαδίσει με τη ζήτηση. Πρόσφατες μελέτες για τις κοινωνικοοικονομικές διαφορές ως προς την κατάσταση της υγείας αποκαλύπτουν ότι τα άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο περνούν κατά μέσο όρο 12 χρόνια λιγότερο έχοντας καλή υγεία και ζουν κατά μέσο όρο 3,5 χρόνια λιγότερο από ό,τι τα άτομα με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο. Η πρόσβαση στο διαδίκτυο είναι καλή, αλλά μπορεί να βελτιωθεί για τους πλέον ευάλωτους. Υποχρεωτικά προγράμματα ένταξης οργανώνονται για όλους τους νέους μετανάστες. Επιπλέον, λαμβάνονται μέτρα για τους πολλούς παλιότερους μετανάστες που βρίσκονται ακόμη σε μειονεκτική θέση. Τέλος, τα άτομα με χαμηλά εισοδήματα τείνουν να συγκεντρώνονται στις ίδιες συνοικίες μεγάλων πόλεων, συμβάλλοντας στην κοινωνική και οικονομική απομόνωση.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Η στρατηγική αποτελείται από 4 κύριες αρχές. Πρώτον, η *κοινωνική συμμετοχή* προωθείται με τη μορφή της αμειβόμενης απασχόλησης ή της κοινωνικής ενεργοποίησης για εκείνους που απέχουν πολύ από την αγορά εργασίας. Στόχος είναι η αύξηση του ποσοστού δραστηριότητας ειδικών ομάδων-στόχων. Το ζήτημα της απασχόλησης αναπτύσσεται λεπτομερέστερα στο ΕΣΔΑ, που συμπληρώνει το ΕΣΔΕν. Το ΕΣΔΕν εστιάζει σε προγράμματα κοινωνικής ενεργοποίησης, τα οποία προωθούν την επανένταξη των μακροχρόνια άνεργων μέσω εθελοντικής εργασίας ή άλλων κοινωφελών δραστηριοτήτων. Αυτό επαναφέρει τη συνήθεια εργασίας και προωθεί τις κοινωνικές δεξιότητες των συμμετεχόντων. Η κοινωνική ενεργοποίηση μπορεί να αποτελέσει επιλογή και για τα άτομα που λαμβάνουν επίδομα ανικανότητας προς απασχόληση.

Δεύτερον, η *εισοδηματική ασφάλεια* επιδιώκεται με τρεις τρόπους: 1/ Μέσω μιας γενικής εισοδηματικής πολιτικής, που αναπροσαρμόζει τον ελάχιστο μισθό και τις κοινωνικές παροχές βάσει της αύξησης του μέσου μισθού, εξασφαλίζοντας ότι όλοι επωφελούνται από την αύξηση της ευημερίας. 2/ Υπάρχουν συγκεκριμένα προγράμματα επιδοτήσεων για ομάδες που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες δαπάνες στους τομείς της στέγασης, των παιδιών, ή λόγω ανικανότητας ή χρόνιων παθήσεων. 3/ Οι δήμοι και οι κοινότητες μπορούν να προσφέρουν συγκεκριμένη εισοδηματική στήριξη, πιθανά συνδεδεμένη με μέτρα ενεργοποίησης, βάσει ατομικών και τοπικών περιστάσεων. Πρόκειται για μία επιτυχή προσέγγιση που θα εξακολουθήσει να ακολουθείται. Ταυτόχρονα, οι πολιτικές ενεργοποίησης πρέπει να εξασφαλίσουν ότι οι άνθρωποι εγκαταλείπουν το σύστημα παροχών όταν μπορούν να σταματήσουν να εξαρτώνται από αυτό. Η παγίδα της φτώχειας αντιμετωπίζεται με την προσφορά οικονομικών κινήτρων σε εκείνους που δέχονται μια προσφορά για εργασία ή συμμετέχουν στην κοινωνική ενεργοποίηση. Σε εκείνους με μακροχρόνια εξάρτηση από ένα ελάχιστο εισόδημα, οι οποίοι δεν μπορούν να εργαστούν ή να συμμετέχουν στην κοινωνική ενεργοποίηση, προσφέρεται πρόσθετη εισοδηματική στήριξη.

Τρίτον, η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός καταπολεμούνται επίσης με την *προσφορά οικονομικών και προσιτών υπηρεσιών*. Η ολλανδική τοπική πολιτική στέγασης καθιστά δυνατή την επιλογή και την ενοικίαση κατοικίας καλής ποιότητας. Στην εκπαίδευση, στόχος είναι η μείωση των αναπτυξιακών δυσκολιών των παιδιών ενώ ένας ειδικότερος στόχος είναι η μείωση κατά το ήμισυ της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου μέχρι το 2010. Στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, η στρατηγική για την εξάλειψη των λιστών αναμονής θα μπορούσε να αναπτυχθεί περισσότερο εις βάθος, ιδιαίτερα υπό το πρίσμα της γήρανσης του πληθυσμού. Σε ό,τι αφορά τις κοινωνικοοικονομικές διαφορές σε σχέση με την κατάσταση της υγείας, η κυβέρνηση επιθυμεί να μειώσει τα έτη ζωής με προβλήματα υγείας των ατόμων με χαμηλή κοινωνικοοικονομική θέση κατά 25% μέχρι το 2020. Οι συνδυασμένες πολιτικές των Κάτω Χωρών για τις ΤΠΕ προσανατολίζονται στην πρόσβαση στο διαδίκτυο και σε γνώσεις και δεξιότητες ΤΠΕ. Τίθενται βραχυπρόθεσμοι στόχοι για τη σύνδεση σχολείων, δημόσιων βιβλιοθηκών και δημοτικών υπηρεσιών με το διαδίκτυο. Η κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών προωθείται από ένα πρόγραμμα ένταξης για όλους τους νεοαφιχθέντες μετανάστες και από προγράμματα κοινωνικής ενεργοποίησης για άνεργους παλαιότερα εισελθέντες μετανάστες.

Τέταρτον, η *προσέγγιση εταιρικής σχέσης*, βάσει της οποίας εθνικές και τοπικές δημόσιες αρχές συνεργάζονται στενά με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των ίδιων των δικαιούχων.

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Η στρατηγική της Ολλανδίας είναι ένας συνδυασμός πολιτικών εισοδήματος, ενεργοποίησης, υπηρεσιών και παροχών. Βασικά, η στρατηγική αποσκοπεί στη διατήρηση του υφιστάμενου συστήματος και στην ενίσχυση και τη ρύθμισή του στα σημεία που παρουσιάζει αδυναμίες (με ιδιαίτερη έμφαση στις πλέον αδύναμες ομάδες). Γενικά, η στρατηγική που περιγράφεται φαίνεται ικανή να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις. Οι νέες προκλήσεις, όπως οι ΤΠΕ ή η φτώχεια σε περιθωριοποιημένες συνοικίες πόλεων, αντιμετωπίζονται μέσω νέων στρατηγικών. Ορισμένα θέματα όπως η γήρανση ή η δυνατότητα ένταξης στο εργατικό δυναμικό ατόμων που λαμβάνουν επίδομα ανικανότητας για εργασία, θα μπορούσαν να αναπτυχθούν περισσότερο εις βάθος. Η μακροπρόθεσμη προοπτική έχει αναπτυχθεί καλά στο ΕΣΔΕν. Έχουν συμπεριληφθεί συγκεκριμένοι στόχοι και δεσμεύσεις για την ερχόμενη δεκαετία. Το χρονοδιάγραμμα ορισμένων στόχων, όπως εκείνων που σχετίζονται με τη δυνατότητα πρόσβασης στις δημόσιες μεταβιβάσεις, υπερβαίνει ακόμη και το 2010.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔΕν

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει σημαντικές προσπάθειες για τον εκσυγχρονισμό και την ολοκλήρωση των ολλανδικών πολιτικών που στοχεύουν στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Επιπλέον, η προετοιμασία του ΕΣΔΕν συνέπεσε με την αξιολόγηση των εθνικών πολιτικών για την καταπολέμηση της φτώχειας της περιόδου 1995-2000. Το πόρισμα της εν λόγω αξιολόγησης θα συνεχίσει να παρέχει καθοδήγηση πολιτικής τα ερχόμενα χρόνια. Το ΕΣΔΕν προσπαθεί να διαμορφώσει και να ενοποιήσει τις συνεχιζόμενες προσπάθειες μεταρρύθμισης και εκσυγχρονισμού.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Ο υπουργός Κοινωνικών Υποθέσεων είναι ο συντονιστής υπουργός στον τομέα της αντιμετώπισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Μια διυπουργική ομάδα εργασίας, όπου συμμετέχουν όλα τα σχετικά υπουργεία, καταρτίζει εκθέσεις ετησίως σχετικά με την πρόοδο που πραγματοποιείται. Η εν λόγω ομάδα εργασίας συνέταξε και αυτό το ΕΣΔ. Η ένωση των ολλανδικών δήμων και κοινοτήτων (VNG) και το γραφείο κοινωνικού και πολιτιστικού προγραμματισμού (SCP) παρείχαν πληροφορίες και συμβουλευτικές υπηρεσίες στην ομάδα εργασίας. Στις Κάτω Χώρες, η διαβούλευση και η συνεργασία με όλους τους σχετικούς φορείς και παράγοντες είναι θεσμοθετημένες.

2.4. Η συμβατότητα της στρατηγικής προσέγγισης σε σχέση με το ΕΣΔ για την απασχόληση

Το ΕΣΔΑ επικεντρώνεται στα θέματα της αγοράς εργασίας ενώ το ΕΣΔΕν εστιάζει σε άλλες πτυχές της κοινωνικής πολιτικής. Η στρατηγική για την αγορά εργασίας του ΕΣΔΑ επαναλαμβάνεται εν συντομία, επειδή αποτελεί τον πυλώνα της επανένταξης και της ενεργοποίησης της ολλανδικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ωστόσο, το ΕΣΔΕν έχει τρεις επιπλέον πυλώνες που αποτελούν το κυρίως σώμα της έκθεσης. Τόσο το ΕΣΔΑ όσο και το ΕΣΔΕν αναφέρονται ρητά το ένα στο άλλο.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Η αύξηση της συμμετοχής στην εργασία επιδιώκεται μέσω μέτρων στοχοθετημένων σε ευάλωτες ομάδες (γυναίκες, εθνοτικές μειονότητες, ηλικιωμένοι) και μέσω φορολογικών κινήτρων. Μια φορολογική μεταρρύθμιση που θεσπίστηκε το 2001 καθιστά το φορολογικό σύστημα φιλικότερο προς την απασχόληση. Η αναθεώρηση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης στοχεύει στη δημιουργία μιας ιδιωτικής αγοράς για υπηρεσίες επανένταξης. Προκειμένου να στηρίξει την ανάπτυξη και την εφαρμογή της πολιτικής κοινωνικής ενεργοποίησης σε τοπικό επίπεδο, η κυβέρνηση δημιούργησε ένα προσωρινό εθνικό σημείο πληροφόρησης και εξυπηρέτησης για την κοινωνική ενεργοποίηση (ISSA). Το πρόγραμμα παροχής κινήτρων για την κοινωνική ενεργοποίηση παρέχει επιδοτήσεις σε δήμους και κοινότητες για να εδραιώσουν καλύτερα την κοινωνική ενεργοποίηση στις ίδιες τους τις διαρθρωτικές πολιτικές. Στο μέλλον, θα θεσπιστούν συμφωνίες επιδόσεων για δήμους και κοινότητες. Ο πολιτικός στόχος είναι η κάλυψη όλων των αποδεκτών παροχών μέσω μιας εκτενούς προσέγγισης.

3.1.1. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Στον τομέα της *στέγασης*, η μελλοντική πολιτική περί μισθώσεων θα συνεχίσει να διασφαλίζει ότι οι αυξήσεις των ενοικίων περιορίζονται στα επίπεδα του πληθωρισμού. Θεσπίζονται ανώτατα όρια για την ετήσια αύξηση των ενοικίων σε σχέση με την ποιότητα των κατοικιών. Ο νόμος περί (προώθησης της απόκτησης) ιδιόκτητης στέγης της 1^{ης} Ιανουαρίου 2001 παρέχει στα άτομα με χαμηλό εισόδημα μια επιδότηση υποθήκης, που μπορεί να συμπληρωθεί από μια επιδότηση του φόρου μεταβίβασης περιουσίας. Η Ολλανδία προωθεί επίσης τη δυνατότητα πρόσβασης στις *δημόσιες μεταβιβάσεις* εστιάζοντας ιδιαίτερος στα άτομα με ειδικές ανάγκες.

3.2. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Η προληπτική προσέγγιση μπορεί να απαντηθεί στον τομέα της *εκπαίδευσης*, όπου οι μαθησιακές δυσκολίες αντιμετωπίζονται μέσω έγκαιρης διάγνωσης, θεραπείας και πρόληψης. Η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου αποτελεί άλλον ένα κύριο τομέα παρέμβασης. Οι εκπαιδευτικές ευκαιρίες των μειονεκτούντων μαθητών βελτιώνονται με επιπλέον οικονομικούς πόρους και στήριξη για ειδικά σχολεία παροχής εκπαιδευτικών ευκαιριών. Στόχος είναι η βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και των επιδόσεων των μαθητών. Σε πολλούς δήμους δημιουργήθηκαν «σχολεία με διευρυμένο ωράριο», τα οποία στοχεύουν στο συνδυασμό των παραδοσιακών σχολικών δραστηριοτήτων με τη φύλαξη των παιδιών εκτός των ωρών των μαθημάτων, καθιστώντας με τον τρόπο αυτό δυνατό τον συνδυασμό της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής. Η κυβέρνηση έχει προβλέψει επιπλέον κονδύλια για το «σχέδιο δράσης υποχρεωτικής φοίτησης» και το «σχέδιο δράσης για μαθητές που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο». Στον τομέα της *υγειονομικής περίθαλψης*, στις τοπικές αρχές έχει δοθεί ένας πιο προληπτικός και συντονιστικός ρόλος με την τροποποίηση του νόμου περί δημόσιας υγείας (πρόληψη), ο οποίος θα πρέπει να τις καθιστά ικανές να μειώσουν αποτελεσματικότερα τις διαφορές ως προς την κατάσταση της υγείας οι οποίες οφείλονται στην κοινωνικοοικονομική θέση.

3.3. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Οι ολλανδικές *εισοδηματικές πολιτικές* εστιάζουν στις πλέον ευάλωτες ομάδες. Ειδικά εθνικά προγράμματα εισοδήματος προσφέρουν στεγαστικά επιδόματα, παροχές για άτομα με ειδικές ανάγκες και χρόνιες παθήσεις και δίδακτρα σπουδών. Η στήριξη εισοδήματος από τους δήμους περιλαμβάνει μέσα όπως βοήθεια βασιζόμενη στα μέσα διαβίωσης των δικαιούχων, απαλλαγές από τοπικά τέλη, μειωμένα εισιτήρια σε πολιτιστικές δραστηριότητες κ.λπ. Οι *πολιτικές ΤΠΕ* στοχεύουν σε μειονεκτούσες ομάδες σε ευάλωτες περιοχές. Η πρόσβαση στο διαδίκτυο προωθείται μέσω σχεδίων όπως οι «ψηφιακοί χώροι αναψυχής». Στις δημόσιες βιβλιοθήκες σε μειονεκτούσες συνοικίες, οι κάτοικοι μπορούν να έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο με μικρό κόστος ή/και να καταρτιστούν στη χρήση των ΤΠΕ. Το 2000, διατέθηκαν 9,1 εκατομμύρια ευρώ στο εν λόγω πρόγραμμα, ως μέρος της πολιτικής αστικής ανανέωσης. Οι χώροι σήμερα είναι γύρω στους 300. Άλλο ένα μέτρο είναι η «γειτονιά της γνώσης» όπου, με οικονομική στήριξη από την κυβέρνηση, ορισμένοι ολλανδικοί δήμοι πειραματίζονται με την εισαγωγή υποδομής και εφαρμογών ΤΠΕ σε συνοικίες.

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Όλες οι προσπάθειες της πολιτικής των Κάτω Χωρών βασίζονται σε μια *προσέγγιση εταιρικής σχέσης*. Ενώ οι εθνικές αρχές παρέχουν νομοθεσία, πλαίσια και οικονομικά μέσα, οι τοπικές αρχές διαδραματίζουν σημαντικότατο ρόλο στην ανάπτυξη και την εφαρμογή των μέτρων. Η κυβέρνηση προσπαθεί να προωθήσει τη συμμετοχή πολιτών, επιχειρήσεων και ομάδων συμφερόντων ευάλωτων κατηγοριών. Το 2000, ομάδες ειδικών συμφερόντων που διεκδικούσαν κοινωνικές παροχές, εκκλησίες, ανθρωπιστικές ΜΚΟ και εργατικά συνδικάτα ένωσαν τις δυνάμεις τους σε μια «συμμαχία για την κοινωνική δικαιοσύνη». Δύο φορές το χρόνο, αντιπροσωπεία της κυβέρνησης, με επικεφαλής τον υπουργό Κοινωνικών Υποθέσεων και Απασχόλησης, έχει επαφές με την εν λόγω συμμαχία, την ένωση των ολλανδικών δήμων και κοινοτήτων (VNG) και την ένωση επαρχιακών αρχών (IPO) για όλα τα θέματα που σχετίζονται με την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

4. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Στο εν λόγω ΕΣΔΕν αποδίδεται ελάχιστη προσοχή στην ενσωμάτωση της διάστασης των δύο φύλων, με εξαίρεση την περιορισμένης κλίμακας αξιολόγηση ορισμένων διαστάσεων της ισότητας των φύλων στους τομείς της απασχόλησης, του εισοδήματος και της έλλειψης στέγης. Ορισμένα στοιχεία επιβεβαιώνουν την ύπαρξη (υψηλότερου) κινδύνου εισοδηματικής φτώχειας μεταξύ των ηλικιωμένων άγαμων γυναικών και των μόνων γονέων που ζουν με ελάχιστο εισόδημα. Το Shelters Monitor – με στοιχεία που αφορούν στα άσυλα - που δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά το 2000, θα αναπτυχθεί προκειμένου να παρέχει στοιχεία και πληροφορίες με μεγαλύτερη ευαισθησία στα ζητήματα που αφορούν στα δύο φύλα, συμπεριλαμβανομένων στοιχείων για την ομάδα των άστεγων γυναικών που παρουσιάζει αυξητική τάση.

Γενικά, το ΕΣΔΕν αποδίδει προσοχή σε ζητήματα ισότητας των φύλων όταν αυτά σχετίζονται με το ΕΣΔΑ και το μακροπρόθεσμο σχέδιο πολιτικής για τη χειραφέτηση, για παράδειγμα ο γενικός στόχος της αύξησης της απασχόλησης των γυναικών στο 65% έως το 2010. Ωστόσο, μόνο στο ΕΣΔΑ περιέχονται συγκεκριμένα σχετικά μέτρα. Κατά την εξέταση των πολιτικών κοινωνικής ενεργοποίησης/συμμετοχής, το ΕΣΔΕν ασχολείται και με ορισμένες πτυχές της ισότητας των φύλων. Για παράδειγμα, τονίζει τη σημασία της δημιουργίας παιδικών σταθμών προκειμένου να υποστηριχθεί η επανένταξη των μόνων μητέρων που ζουν με επίδομα κοινωνικής πρόνοιας στην αγορά εργασίας. Παρόλα αυτά, σε άλλους ζωτικής σημασίας

τομείς της πολιτικής κοινωνικής ενσωμάτωσης (π.χ. εκπαίδευση, υγεία, στέγαση) δεν γίνεται παρά ελάχιστη αναφορά στις πτυχές που αφορούν στην ισότητα των φύλων. Το νέο Emancipation Monitor, με στοιχεία σχετικά με τη χειραφέτηση, το οποίο πρωτοδημοσιεύθηκε τον Νοέμβριο του 2000 πρέπει να καταστήσει δυνατή την εξέταση αυτής της πτυχής των προβλημάτων.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Ο στόχος 3 του ΕΚΤ στηρίζει τις προσπάθειες της Ολλανδίας για την επανένταξη στην αγορά εργασίας μακροχρόνια άνεργων ατόμων. Ένα μεγάλο μέρος των εν λόγω ατόμων εντάσσονται στην κατηγορία εκείνων «που απέχουν πολύ από την αγορά εργασίας». Απαιτούν διετή τουλάχιστον προσπάθεια επανένταξης, η οποία θα αποτελείται από διάφορα στοιχεία. Το ΕΚΤ στηρίζει επίσης μέτρα στον τομέα της εκπαίδευσης στοχεύοντας στη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Οι ενέργειες ίσης στήριξης αποσκοπούν στη βελτίωση των προσόντων ευάλωτων ομάδων που διατρέχουν τον κίνδυνο αντιμετώπισης διακρίσεων.

ΑΥΣΤΡΙΑ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις Η κοινωνική προστασία βασίζεται σε ένα καθολικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης σε ομοσπονδιακή βάση, με υποχρεωτική συμμετοχή όλων των ενεργών και των μη ενεργών εξαρτώμενων από αυτούς ατόμων (σύζυγοι και παιδιά). Το σύστημα αυτό παρέχει πρόσβαση σε ασφάλιση υγείας, ανεργίας, συστήματα συνταξιοδότησης και ασφάλεια σε περίπτωση ατυχήματος. Ένα δεύτερο δίκτυο ασφάλειας, βασιζόμενο στα λοιπά εισοδήματα των δικαιούχων, το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας (Sozialhilfe), βρίσκεται υπό την ευθύνη των εννέα ομόσπονδων κρατών. Η καλή απόδοση στον τομέα της οικονομίας και της απασχόλησης στην Αυστρία συνεχίστηκε το 2000. Η πραγματική αύξηση του ΑΕΠ ανήλθε σε 3,2%, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε περαιτέρω στο 3,7%, πλησιάζοντας τον στόχο της πλήρους απασχόλησης. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ECHP, το 1997, το 13% του πληθυσμού στην Αυστρία αντιμετώπιζε το πρόβλημα της σχετικής εισοδηματικής φτώχειας. Το ποσοστό της επίμονης σχετικής φτώχειας είναι 5% (1995-1997). Επομένως η φτώχεια δεν αποτελεί μαζικό φαινόμενο στην Αυστρία.

Τις τελευταίες δεκαετίες, τα ποσοστά συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό έχουν αυξηθεί, ενώ τα ποσοστά ανεργίας έχουν παραμείνει σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Οι διαφορές μεταξύ υψηλών και χαμηλών εισοδημάτων είναι μικρότερες από το μέσο όρο της ΕΕ των 15, αλλά οι εισοδηματικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών είναι σημαντικές. Το γενικό επίπεδο μόρφωσης και κατάρτισης του πληθυσμού έχει βελτιωθεί σημαντικά τα τελευταία 30 έτη. Το ελάχιστο επίπεδο των συντάξεων γήρατος (Ausgleichszulagenrichtsatz) έχει αυξηθεί σημαντικά από το 30 στο 50% του μέσου μισθωτού εισοδήματος.

Στρατηγική προσέγγιση: Σύμφωνα με τις αυστριακές αρχές, η αυστριακή πολιτική πλαίσιο για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού βασίζεται σε μια ολοκληρωμένη πολιτική για την οικονομία, την απασχόληση και την πρόνοια. Το ΕΣΔΕν περιλαμβάνει έναν περιεκτικό κατάλογο υφιστάμενων μέτρων, τα οποία συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό στην ευνοϊκή κατάσταση που επικρατεί στην Αυστρία. Για τη δημιουργία μιας συνολικής στρατηγικής προσέγγισης, σχεδιάζεται να δρομολογηθεί έρευνα για τον προσδιορισμό των μελλοντικών παραγόντων κινδύνου που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Οι ποσοτικοί στόχοι που βασίζονται στις αναμενόμενες συνέπειες, οι δείκτες παρακολούθησης της προσπάθειας που παρουσιάζεται τώρα και τα χρονοδιαγράμματα εφαρμογής δεν περιγράφονται λεπτομερώς. Η ένταξη της εκπαιδευτικής πολιτικής στο γενικό πλαίσιο πολιτικής και η ειδική συμβολή της σε κάθε στόχο πολιτικής πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω.

Μέτρα πολιτικής: Η Αυστρία ανταποκρίνεται στους τέσσερις στόχους εστιάζοντας ιδιαίτερα στα μέτρα απασχόλησης και παροχών γενικά για τις οικογένειες. Ωστόσο, το ΕΣΔΕν βασίζεται σε εν εξελίξει μέτρα και δεν παρουσιάζει παρά λίγες νέες εξελίξεις πολιτικής (π.χ. σύνταξη γήρατος για τις γυναίκες, άτομα με ειδικές ανάγκες, οικογενειακή φτώχεια). Τα προβλήματα ορισμένων ομάδων που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα πρόσβασης στην αγορά εργασίας ή αποκλεισμό από τις κοινωνικές παροχές (όπως οι μετανάστες που δεν είναι πολίτες της ΕΕ) δεν αντιμετωπίζονται στο ΕΣΔ.

Μελλοντικές προκλήσεις Η βασική πρόκληση είναι ο καθορισμός μιας συνολικής και ολοκληρωμένης στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, με παράλληλη βελτίωση του ήδη καλά ανεπτυγμένου κοινωνικού συστήματος. Για

το σκοπό αυτό, θα πρέπει να τεθούν στόχοι, να οριστούν σαφή χρονοδιαγράμματα και να προωθηθεί ένα πακέτο μέτρων για την αντιμετώπιση των προσδιοριζόμενων κενών. Η γενική δέσμευση για παρακολούθηση και αξιολόγηση θα πρέπει να μεταφραστεί σε επιχειρησιακές συμφωνίες στο πλαίσιο της εφαρμογής του ΕΣΔΕν. Θα πρέπει επίσης να γίνουν προσπάθειες για τη μείωση της πολυπλοκότητας του διοικητικού συστήματος, που συνδέεται με τις ευθύνες μεταξύ του ομοσπονδιακού κράτους και των επαρχιών και μεταξύ των διαφόρων διοικητικών μονάδων (π.χ. μια ενιαία αρχή).

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Οι καλές επιδόσεις στον τομέα της οικονομίας και της απασχόλησης στην Αυστρία συνεχίστηκαν το 2000. Η πραγματική αύξηση του ΑΕΠ ανήλθε στο 3,2%, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε περαιτέρω στο 3,7%, πλησιάζοντας τον στόχο της πλήρους απασχόλησης. Το ποσοστό απασχόλησης είναι σχεδόν σύμφωνο με τους στόχους της Λισσαβώνας ανερχόμενο σε 68,3% (77% για τους άνδρες, 59,4% για τις γυναίκες).

Συνολικά, η συχνότητα εμφάνισης της σχετικής φτώχειας στην Αυστρία είναι κατά 25% μικρότερη από τον κοινοτικό μέσο όρο. Η κύρια βάση της κοινωνικής προστασίας είναι ένα καθολικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης με υποχρεωτική συμμετοχή όλων των ενεργών και των μη ενεργών συντηρούμενων από αυτούς ατόμων (σύζυγοι και παιδιά). Ένα δεύτερο δίκτυο ασφαλείας βασιζόμενο στα λοιπά εισοδήματα των δικαιούχων, το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας (Sozialhilfe), βρίσκεται υπό την ευθύνη των εννέα ομόσπονδων κρατών και παρέχει στους πολίτες της ΕΕ δικαίωμα στην κοινωνική πρόνοια.

Η πολυπλοκότητα του ζητήματος αντικατοπτρίζεται όχι μόνο στην κατανομή των ευθυνών μεταξύ ομοσπονδιακού κράτους και επαρχιών, αλλά και μεταξύ διαφόρων διοικητικών μονάδων στα δύο αυτά επίπεδα. Η διττός χαρακτήρας του αυστριακού συστήματος κοινωνικής προστασίας εμποδίζει τα περισσότερα άτομα από το να περιέλθουν σε κατάσταση φτώχειας, ωστόσο, εκτός από κάποιες περιπτώσεις, το σύστημα είναι απολύτως αξιόπιστο. Υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω ανάπτυξη του συντονισμού και της ολοκλήρωσης των πολιτικών ενσωμάτωσης για τις πλέον ευάλωτες ομάδες.

Σύμφωνα με δεδομένα του SESPROS (ευρωπαϊκό σύστημα ολοκληρωμένων στατιστικών για την κοινωνική προστασία) της EUROSTAT, η Αυστρία δαπανά το 28,4% του ΑΕΠ στον τομέα της κοινωνικής προστασίας σε σύγκριση με το 27,7% που είναι ο μέρος όρος στην ΕΕ (στοιχεία 1998). Υπολογιζόμενες ως κατά κεφαλήν δαπάνες σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ), οι δαπάνες της Αυστρίας για την κοινωνική προστασία ανέρχονται στις 6.297 ΜΑΔ, περίπου 15% πάνω από τον κοινοτικό μέσο όρο των 5.532 ΜΑΔ.

Το εκτενές σύστημα κοινωνικής προστασίας της Αυστρίας έχει συμβάλει στη διατήρηση της σχετικής φτώχειας γενικά σε χαμηλά επίπεδα. Σύμφωνα με στοιχεία του ECHP για το 1997, το 13% του πληθυσμού ζούσε με εισόδημα μικρότερο του 60% του εθνικού διαμέσου εισοδήματος. Το 4,7% ζούσε κάτω από αυτό το κατώφλι σχετικής φτώχειας συνεχώς για την περίοδο 1995-1997.

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα αποτελεί μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας, και, προκειμένου να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με περισσότερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες εξίσου σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Οι διαφορές μεταξύ υψηλών και χαμηλών εισοδημάτων είναι μικρότερες από τον μέσο όρο της Ευρώπης των 15. Ωστόσο, υπάρχουν σχετικά υψηλές εισοδηματικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών.

- Το συνολικό επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης του πληθυσμού έχει βελτιωθεί σημαντικά τα τελευταία 30 έτη – το ποσοστό των ατόμων που έχουν ολοκληρώσει μόνο την πρωτοβάθμια εκπαίδευση έχει μειωθεί δραματικά.
- Το ελάχιστο επίπεδο συντάξεων γήρατος (Ausgleichszulagenrichtsatz) έχει αυξηθεί σημαντικά εντός της περιόδου αυτής από περίπου 30% του διαμέσου εισοδήματος από την εργασία σε περίπου 50% του εισοδήματος αυτού.
- Υπάρχουν ενδείξεις ότι οι αιτούντες άσυλο που δεν καλύπτονται από την ομοσπονδιακή ελάχιστη εγγύηση (“Bundesbetreuung”) διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας και αποκλεισμού.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το αυστριακό κοινωνικό κράτος έχει θεσπίσει ένα πλήρες δίκτυο κοινωνικής ασφάλισης, το οποίο έχει οδηγήσει σε μια αρκετά ευνοϊκή κατάσταση ως προς την φτώχεια σε σχέση με άλλα κράτη μέλη. Ως εκ τούτου, το ΕΣΔ δίδει μεγαλύτερη έμφαση στην παρουσίαση ενός καταλόγου των υφιστάμενων μέτρων, τα οποία πρόκειται να συνεχιστούν και να αξιολογηθούν, παρά σε πολλές νέες ενέργειες που θα ληφθούν στο μέλλον.

- Το ΕΣΔΕν αναφέρεται μόνο επιγραμματικά σε υφιστάμενες μελέτες και σε εν εξελίξει συζητήσεις.
- Η μετάφραση των στόχων Νίκαιας βασίζεται σε εν εξελίξει και σε ορισμένα νέα μέτρα.
- Υπάρχουν μόνο μερικοί ποσοτικοποιημένοι στόχοι, αν και το σχέδιο ορισμένες φορές περιλαμβάνει δεσμεύσεις για ορισμένα μέτρα και *μη ποσοτικοποιημένους* στόχους. Το σχέδιο σχεδόν δεν παρέχει δεσμευτικά χρονοδιαγράμματα εφαρμογής. Κατάλληλοι μηχανισμοί παρακολούθησης, ικανοί για τον υπολογισμό της προόδου στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού θα ήταν ιδιαίτερα σημαντικοί.

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Ενώ το ΕΣΔΕν περιλαμβάνει έναν περιεκτικό κατάλογο των υφιστάμενων μέτρων, είναι απαραίτητο να αξιολογηθούν ή να επανεκτιμηθούν σε συνάρτηση με νέες εξελίξεις ή νέες ανάγκες. Στο ΕΣΔΕν αναφέρονται ορισμένα μακροπρόθεσμα ζητήματα, τα οποία έχουν σημαντικό προληπτικό αποτέλεσμα για τη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού, αλλά παραμένουν ασαφή (π.χ. το πρόβλημα των γυναικών που δεν λαμβάνουν σύνταξη γήρατος αναφέρεται ως ζήτημα το οποίο η κυβέρνηση σκοπεύει να αντιμετωπίσει στο μέλλον). Η ένταξη της εκπαιδευτικής πολιτικής στο γενικό πλαίσιο πολιτικής και η ειδική συμβολή της σε κάθε στόχο πολιτικής θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔΕν

Η ομάδα εργασίας (Beirat) για την ανάπτυξη και την εφαρμογή του ΕΣΔΕν μπορεί να χαρακτηριστεί ως καινοτομία σε ό,τι αφορά τη διαδικασία. Η πρόθεση της κυβέρνησης να αντιμετωπίσει το πρόβλημα των γυναικών χωρίς σύνταξη είναι σημαντική. Ένα συγκεκριμένο μέτρο είναι ο συνυπολογισμός ενός ορισμένου αριθμού περιόδων φροντίδας παιδιών στα έτη που απαιτούνται για να δικαιούται κανείς σύνταξη λόγω γήρατος. Παρότι απομένει να αξιολογηθούν οι επιδράσεις του νέου επιδόματος παιδικής μέριμνας (“Kinderbetreuungsgeld”) στην αγορά εργασίας, υπάρχουν κάποια σημαντικά και θετικά στοιχεία σε αυτό, όπως η σημαντική αύξηση των πρόσθετων αποδοχών (Zuverdienstgrenze) ή οι περίοδοι που υπολογίζονται ως συμβάλλον χρόνος όχι μόνο για την επιλεξιμότητα αλλά και για το επίπεδο της σύνταξης.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Αρκετά μέτρα τα οποία αναφέρονται στο ΕΣΔ δεν έχουν αναπτυχθεί ειδικά για την καταπολέμηση της φτώχειας, παρά το ότι έχουν συμβάλει στη μείωση της φτώχειας (π.χ. ορισμένα μέτρα για την απασχόληση, το επίδομα παιδικής μέριμνας, ειδικά ταμεία για άτομα με κάποια αναπηρία). Η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητά τους ως προς αυτό το θέμα θα αναλυθούν.

Στην Αυστρία, ο συντονισμός των μέτρων σε περιφερειακό επίπεδο για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένου του μέτρου κοινωνικής πρόνοιας (Sozialhilfe), αποτελεί σημαντικό ζήτημα. Το ΕΣΔΕν αναφέρει ότι θα συσταθεί μια ομάδα εργασίας που θα ασχοληθεί με το πρόβλημα αυτό και ότι θα αναπτυχθούν πανεθνικά πρότυπα ποιότητας.

2.4. Συμβατότητα των στρατηγικών προσεγγίσεων σε σχέση με το ΕΣΔ για την απασχόληση

Γίνεται αναφορά στη συνοχή μεταξύ ΕΣΔΕν και ΕΣΔΑ. Στο ΕΣΔΕν επαναλαμβάνονται διάφορα μέτρα και στόχοι που τίθενται στο ΕΣΔΑ. Το ΕΣΔΑ έχει επισημάνει επίσης τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες σε σχέση με την αγορά εργασίας. Η ένταξη των μεταναστών αναφέρεται ως μία από τις προτεραιότητες του ΕΣΔΕν. Ωστόσο, παραμένουν ασαφή συγκεκριμένα μέτρα ή μια υπόδειξη του τρόπου με τον οποίο θα επιτευχθεί αυτός ο στόχος.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση

Το ΕΣΔ δίνει έμφαση στους στόχους για την απασχόληση. Σε ορισμένο βαθμό, το ΕΣΔΕν αναφέρεται σε στοιχεία τα οποία έχουν αναπτυχθεί στο ΕΣΔΑ. Αυτό συνάδει με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβώνας σε σχέση με τον στόχο της προώθησης της συμμετοχής στην απασχόληση. Ωστόσο, δεν αναφέρονται ορισμένες ομάδες, οι οποίες αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα με την απασχόληση, όπως οι

μετανάστες που δεν είναι πολίτες της ΕΕ, για τους οποίους δεν λαμβάνεται κανένα μέτρο σε ό,τι αφορά την εναρμόνιση της άδειας παραμονής και της άδειας εργασίας. Αναφέρονται κάποιες ενδιαφέρουσες πρωτοβουλίες για την κατάρτιση στην πληροφορική, οι οποίες απευθύνονται κυρίως στις γυναίκες. Ελάχιστα αναφέρονται για τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία της γνώσης και οι πρωτοβουλίες ηλεκτρονικής μάθησης θα αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της «διαίρεσης της μάθησης», καθώς και για το ποια είναι τα ειδικά χαρακτηριστικά που προβλέπονται για την αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών των μειονεκτούντων ατόμων.

3.1.1. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Σε ό,τι αφορά την πρόσβαση όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες, το ΕΣΔΕν αριθμεί τις διάφορες *μεταβιβάσεις*, οι οποίες ήδη υπάρχουν στο προηγμένο αυστριακό κράτος πρόνοιας και οι οποίες έχουν θετικά αποτελέσματα στην επίτευξη του στόχου αυτού. Παρέχεται σε όλους πρόσβαση στην εκπαίδευση. Το ποσοστό των ατόμων με μορφωτικό επίπεδο χαμηλότερο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης έχει μειωθεί δραματικά τις τελευταίες δεκαετίες. Ωστόσο, για το 15,8% του πληθυσμού μεταξύ 20 και 29 ετών, το μορφωτικό επίπεδο δεν είναι υψηλότερο από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (άνδρες: 14,4%, γυναίκες: 17,1%).

Πρέπει να αξιολογηθεί ένας αριθμός μεταρρυθμίσεων στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής («κοινωνική στοχοθέτηση») ως προς τις πιθανές επιδράσεις τους στον τομέα της πρόσβασης στα αγαθά και τις υπηρεσίες.

3.2. Πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού

Το ΕΣΔΕν αναφέρει τρεις τομείς πολιτικής που πρέπει να χρησιμεύουν για την πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού: η χρήση της τεχνολογίας της πληροφορίας, τα μέτρα για τη στήριξη της αλληλεγγύης στο πλαίσιο των οικογενειών και άλλων βασικών ομάδων και η αρωγή σε ειδικές καταστάσεις ανάγκης. Εκτός από ειδικά μέτρα για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, στο ΕΣΔΕν αναφέρεται μια καινοτόμος προσέγγιση για την πρόληψη του φαινομένου της έλλειψης στέγης σε περιφερειακό επίπεδο (π.χ. Βιέννη). Πρέπει να εξεταστούν περαιτέρω οι προοπτικές για μακροπρόθεσμες αλλαγές και βελτιώσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να συμβάλουν στην επίλυση των υπαρχόντων προβλημάτων σε ορισμένους εναπομείναντες τομείς (π.χ. ο αποκλεισμός των μεταναστών από ορισμένα μέτρα κοινωνικών παροχών ή η έλλειψη καινοτόμων και ενεργών μέτρων πολιτικής για την αγορά εργασίας για εκείνους που δεν μπορούν να απασχοληθούν στην «πρώτη ή κύρια» αγορά εργασίας.

3.3. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Στο ΕΣΔΕν περιέχεται ένας περιεκτικός κατάλογος των πλέον ευάλωτων ομάδων. Αξιοσημείωτα μέτρα είναι οι πρόσθετες χρηματικές παροχές στα άτομα με κάποια αναπηρία («Behindertenmilliarde») και το επίδομα παιδικής μέριμνας, το οποίο σχεδιάζεται ως καθολική παροχή χωρίς να υπάρχει αναγκαιότητα ασφάλισης. Ωστόσο, το ΕΣΔΕν δεν προσδιορίζει ποια συγκεκριμένα μέτρα σχεδιάζονται στο μέλλον για άλλες

ειδικές ομάδες. Υπάρχουν ορισμένες μόνο δεσμεύσεις πέραν της διετούς προοπτικής του ισχύοντος ΕΣΔ (αναπηρία, μόνοι γονείς, ηλικιωμένοι και άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο) και είναι δύσκολο να καθοριστεί ένα στρατηγικό πλαίσιο για ολοκληρωμένες προσεγγίσεις και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Το ΕΣΔΕν αναφέρεται στην αγροτική διάσταση της φτώχειας και ανακοινώνονται διάφορες προτάσεις για τη βελτίωση της υποδομής στις αγροτικές περιοχές.

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση αναφέρει στο ΕΣΔΕν ότι έχουν οργανωθεί διαβουλεύσεις με όλους τους σχετικούς φορείς. Κάποιοι ενδιαφερόμενοι φορείς, ωστόσο, έχουν εκφράσει ανησυχία για τη διαδικασία και επιθυμούν μεγαλύτερη αναγνώριση των προτάσεών τους. Δεν περιέχονται αναφορές στην κινητοποίηση των οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ισότητας των δύο φύλων.

Ωστόσο, το ΕΣΔΕν παρέχει μια θεσμική βάση για τον διάλογο μεταξύ των διαφόρων παραγόντων και θεσμικών ομάδων στο πλαίσιο της εφαρμογής του ΕΣΔΕν και της προετοιμασίας του επόμενου εγγράφου.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Το ΕΣΔΕν επαναλαμβάνει τους γενικούς στόχους για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας και για το συνδυασμό επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής. Ωστόσο, απουσιάζει από το ΕΣΔ μια σταθερή προσέγγιση της ενσωμάτωσης της διάστασης της ισότητας των δύο φύλων και υποδείξεις για τον τρόπο με τον οποίο θα αντιμετωπιστούν τα ειδικά προβλήματα των μειονεκτουσών γυναικών. Υπάρχουν μόνο μερικές αναφορές στο ειδικό πρόβλημα της φτώχειας των γυναικών.

Ενώ το μέτρο «Kinderbetreuungsgeld» ενδέχεται να ανακουφίζει το πρόβλημα της φτώχειας σε ορισμένες περιπτώσεις, η περαιτέρω αξιολόγηση της επίδρασης της ισότητας των δύο φύλων θα πρέπει να εκτιμήσει σε άλλες περιπτώσεις εάν αποθαρρύνει τις γυναίκες (ιδιαίτερα εκείνες με χαμηλά εισοδήματα και λιγότερα προσόντα) από το να (επαν-) ενταχθούν στην αγορά εργασίας μετά την περίοδο φροντίδας του παιδιού.

Η συζήτηση για τα ατομικά δικαιώματα εστιάζεται στα ατομικά συνταξιοδοτικά δικαιώματα των γυναικών.

Το επίδομα συντήρησης (Unterhaltsvorschuss) επιδιώκει να συμβάλλει στη μείωση της φτώχειας των γυναικών.

Ο «νόμος περί προστασίας κατά της βίας» (Gewaltschutzgesetz) δίνει τη δυνατότητα στις γυναίκες και τα παιδιά τους να παραμείνουν στα διαμερίσματά τους και έτσι συμβάλλει στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων που απειλούνται με βία.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Από τα 1.147 εκατομμύρια ευρώ για το πρόγραμμα του στόχου 3, 219 εκατομμύρια ευρώ διατίθενται στον τομέα πολιτικής 2 (κοινωνική ενσωμάτωση). Στον στόχο 1, Burgenland, 4,5 εκατομμύρια ευρώ προορίζονται να διατεθούν για την προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Σε άλλους τομείς πολιτικής αναμένονται θετικές επιδράσεις στην αντιμετώπιση της φτώχειας.

Γίνεται μόνο μια γενική αναφορά στην επίδραση του ΕΚΤ στη βελτίωση της κατάστασης όσον αφορά στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Στο ΕΣΔΕν αναφέρεται η κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL, η οποία εστιάζει περισσότερο στα άτομα που υφίστανται αποκλεισμό από την αγορά εργασίας. Το συνολικό ποσό της πρωτοβουλίας EQUAL για την περίοδο προγραμματισμού 2000-2006 είναι 204 εκατομμύρια ευρώ.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις Παρά το χαμηλό ποσοστό ανεργίας και το υψηλό ποσοστό απασχόλησης, το ποσοστό της φτώχειας παραμένει υψηλό στην Πορτογαλία (23%, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το 1997). Μορφές παραδοσιακής φτώχειας, που οφείλονται στους περιορισμούς του συστήματος κοινωνικής προστασίας και στην κυριαρχία στους τομείς εντατικής δραστηριότητας του ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού με χαμηλή παραγωγικότητα συνυπάρχουν με την ανάδυση μιας «νέας φτώχειας», η οποία απορρέει από τις πρόσφατες διαδικασίες εκσυγχρονισμού της πορτογαλικής οικονομίας και σχετίζεται συχνά με τη μετανάστευση και με την αστάθεια των θέσεων εργασίας. Το χαμηλό επίπεδο των προσόντων που έχουν αποκτηθεί μέσω της εκπαίδευσης και των επαγγελματικών προσόντων της πλειονότητας του πορτογαλικού πληθυσμού σε συνδυασμό με το υψηλό ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου αυξάνουν τους παράγοντες κοινωνικού αποκλεισμού. Στο πλαίσιο αυτό, η κυβέρνηση άρχισε να αναπτύσσει κατά τη διάρκεια των 5 τελευταίων ετών μια «νέα γενιά ενεργών κοινωνικών πολιτικών» προσανατολισμένων στην ενίσχυση της κοινωνικής ενσωμάτωσης σε μια βάση εταιρικών σχέσεων και ευνοώντας τις μεθοδολογίες ολοκληρωμένης παρέμβασης.

Στρατηγική προσέγγιση: Η γενική και μακροπρόθεσμη στρατηγική προσέγγιση βασίζεται σε μια οικονομική ανάπτυξη συμβατή με τη βελτίωση της κοινωνικής συνοχής και στην εξάλειψη των διαρθρωτικών παραγόντων που οδηγούν στον κοινωνικό αποκλεισμό. Το ΕΣΔ προβλέπει την ένταξη της διάστασης της ενσωμάτωσης σε όλες τις μόνιμες πολιτικές, τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, καθώς και ολοκληρωμένες πρωτοβουλίες στοχοθετημένες σε ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες και περιοχές. Η προσέγγιση εταιρικής σχέσης και η κινητοποίηση των φορέων σε εθνικό και τοπικό επίπεδο αποτελούν επίσης κεντρικό στοιχείο της στρατηγικής. Το ΕΣΔ θέτει ποσοτικοποιημένους στόχους για την εξάλειψη της παιδικής φτώχειας, τη μείωση της απόλυτης φτώχειας και του ποσοστού φτώχειας καθώς και για την καταπολέμηση της φτώχειας σε αστικές και αγροτικές περιοχές.

Μέτρα πολιτικής Το ΕΣΔ αναπτύσσει διεξοδικά τους 4 μεγάλους στόχους και τους επιμέρους στόχους της Νίκαιας, αλλά ενίοτε παρατηρείται σε αυτό κάποια σύγχυση μεταξύ των «προτεραιοτήτων» και των «σκοπών», η επανάληψη των ίδιων «οργάνων» σε πολλούς στόχους και επιμέρους στόχους και η δυσκολία καθορισμού προτεραιοτήτων. Τα περισσότερα από τα προβλεπόμενα μέτρα δεν είναι νέα και η σχέση ανάμεσα σε κάθε μέτρο και τον στόχο που αυτό εξυπηρετεί δεν είναι πάντα σαφής. Βάσει των μέτρων που παρουσιάζονται, πρέπει να επισημανθούν τρεις πτυχές: η συμμετοχή στην απασχόληση θεωρείται μια προοπτική πρόληψης/ενεργοποίησης και προώθησης της δια βίου μάθησης, η αρχή της θετικής διάκρισης αποτελεί κύριο στοιχείο της μεταρρύθμισης του συστήματος κοινωνικής προστασίας (αντιμετωπίζοντας, έτσι, το πρόβλημα των συνταξιούχων που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της φτώχειας), η ολοκληρωμένη προσέγγιση των ευάλωτων ομάδων προτείνεται σύμφωνα με έναν ανεπτυγμένο τρόπο σύναψης συμβάσεων. Εξάλλου, το ΕΣΔ προβλέπει την ανάπτυξη υπηρεσιών και υποδομών που θα απευθύνονται κατά προτεραιότητα στα μειονεκτούντα άτομα και τις οικογένειες και δεσμεύεται ως προς την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών («κοινωνικό συμβόλαιο για την ισότητα των δύο φύλων»).

Μελλοντικές προκλήσεις: Οι κύριες προκλήσεις που πρέπει να σημειωθούν αφορούν τη διάρθρωση μεταξύ της προληπτικής και της θεραπευτικής διάστασης των κοινωνικών πολιτικών: άμεση δράση που στοχεύει στις σοβαρές καταστάσεις αποκλεισμού, έγκαιρη παρέμβαση και ενεργοποίηση για την προώθηση της επαγγελματικής επανένταξης και μακροπρόθεσμη πρόληψη ενδεχόμενου κινδύνου αποκλεισμού μέσω της βελτίωσης των

επιπέδων εκπαίδευσης και εξειδίκευσης. Ο ρόλος της κοινωνικής προστασίας πρέπει να εντατικοποιηθεί, όπως και η προσαρμογή των κοινωνικών υπηρεσιών και υποδομών στις ανάγκες των πλέον μειονεκτούντων και οι δυνατότητες πρόσβασης στους τομείς της υγείας, της στέγασης, της δικαιοσύνης, κ.λπ. Δεδομένης της φιλοδοξίας των ποσοτικοποιημένων στόχων που η Πορτογαλία όρισε βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, το σύστημα παρακολούθησης των δεικτών αποτελεί σίγουρα σημαντική πρόκληση. Εξάλλου, θα πρέπει να αναπτυχθεί η αποτελεσματική κινητοποίηση των παραγόντων, ειδικότερα των ίδιων των αποδεκτών των ενεργειών και των κοινωνικών εταίρων.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Το 2000, το ποσοστό ανάπτυξης της οικονομίας (3,3%) ήταν ίσο με το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, η παραγωγικότητα αυξήθηκε με ρυθμό ίσο με τον κοινοτικό μέσο όρο (1,6%), καθώς η Πορτογαλία σημειώνει πάντα το χαμηλότερο επίπεδο παραγωγικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (65,8% του κοινοτικού μέσου όρου).

Η κατάσταση στον τομέα της απασχόλησης χαρακτηρίζεται από ένα ποσοστό απασχόλησης (68,3%) υψηλότερο του κοινοτικού μέσου όρου και από ένα ποσοστό ανεργίας (4,2% το 2000) το οποίο είναι σχετικά χαμηλό. Ωστόσο, και παρά την σε γενικές γραμμές θετική ανάπτυξη των δεικτών που σχετίζονται με την αγορά εργασίας, κάποια διαρθρωτικά προβλήματα συνεχίζουν να υφίστανται: η μακροχρόνια ανεργία αποτελεί ποσοστό 40% της συνολικής ανεργίας, το χαμηλό ποσοστό των ατόμων ηλικίας 15-64 ετών που έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (11,5% έναντι 42,3% στην ΕΕ) και το υψηλό ποσοστό των νέων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολικό σύστημα (το 43% των νέων ηλικίας 18-24 ετών εγκαταλείπουν το σχολείο έχοντας χαμηλά προσόντα).

Η φτώχεια παραμένει ένα διαδεδομένο φαινόμενο στην Πορτογαλία. Υπολογιζόμενη σύμφωνα με το ποσοστό σχετικής φτώχειας, το οποίο ορίζεται ως το ποσοστό του πληθυσμού που ζει με εισόδημα κατώτερο του 60% του εθνικού διαμέσου εισοδήματος, η φτώχεια θα έπληττε το 23% του πληθυσμού το 1997 (το υψηλότερο ποσοστό στην ΕΕ). Η επίμονη φτώχεια παραμένει επίσης σε υψηλά επίπεδα: ποσοστό 15% του πληθυσμού έζησε τρία συνεχή χρόνια κάτω από το κατώφλι της σχετικής φτώχειας. Ωστόσο είναι προφανές ότι το εισόδημα αποτελεί μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας και ότι για να αποκτήσει κανείς σαφή άποψη για τη διάσταση αυτού του φαινομένου, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες συναφείς πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών. Η Πορτογαλία δαπανά στον τομέα της κοινωνικής προστασίας μικρότερο ποσοστό του ΑΕΠ της σε σχέση με τον κοινοτικό μέσο όρο (23,4% το 1998 έναντι του κοινοτικού μέσου όρου που ήταν 27,7%).

Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον αριθμό των ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση επίμονης φτώχειας, στο υψηλό ποσοστό των φτωχών εργαζόμενων (σε σχέση με το χαμηλό επίπεδο των μισθών και την αστάθεια των θέσεων εργασίας) και στην εξίσου υψηλή αναλογία των συνταξιούχων που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας (φέρνοντας στο φως μία από τις αδυναμίες του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης), στο χαμηλό επίπεδο εξειδίκευσης του εργατικού δυναμικού και στην πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, καθώς και στο ζήτημα της φτώχειας στις αγροτικές και σε ορισμένες αστικές περιοχές. Καθώς το ποσοστό φτώχειας των γυναικών είναι υψηλότερο από εκείνο των ανδρών (25% έναντι 22%), στις γυναίκες πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Οι μεγάλες προτεραιότητες σε ό,τι αφορά την καταπολέμηση της φτώχειας και την προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης είναι γενικής φύσεως και βασίζονται σε β

στρατηγικούς άξονες: οικονομική ανάπτυξη, κοινωνική συνοχή, ισότητα ευκαιριών, κοινωνική προστασία, ολοκλήρωση και δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών/υποδομών.

Έτσι, οι κύριοι στόχοι του ΕΣΔ είναι οι ακόλουθοι:

- Ενεργοποίηση των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας ατόμων και διαβίου μάθηση στο πλαίσιο μιας οικονομικής ανάπτυξης που είναι ανταγωνιστική και σέβεται τις ανάγκες συνοχής
- ανάπτυξη των συστημάτων κοινωνικής προστασίας ως συγκεκριμένων οργάνων καταπολέμησης της φτώχειας
- κοινωνική και επαγγελματική επανένταξη των ατόμων και των οικογενειών που βρίσκονται σε κατάσταση αποκλεισμού (ολοκληρωμένα προγράμματα και «συμβάσεις κοινωνικής ένταξης»)
- ολοκληρωμένη ανάπτυξη των περιοχών που αντιμετωπίζουν κοινωνικό αποκλεισμό
- δημιουργία ενός δικτύου κοινωνικών υπηρεσιών και υποδομών με τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών
- προώθηση της ισότητας των δύο φύλων για την εφαρμογή ενός «κοινωνικού συμβολαίου για την ισότητα των δύο φύλων».

Στο ΕΣΔ, η Πορτογαλία έθεσε ορισμένους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν εντός συγκεκριμένων προθεσμιών:

ποσοτικοποιημένοι στόχοι: έως το 2010, εξάλειψη της «παιδικής φτώχειας»· έως το 2005 μείωση του ποσοστού της σχετικής φτώχειας στο 17% και μείωση κατά το ήμισυ της «απόλυτης φτώχειας»· έως το 2003, εφαρμογή 50 «συμβάσεων αστικής κοινωνικής ανάπτυξης» (διαχειριζόμενων με ολοκληρωμένο τρόπο και στοχοθετημένων σε αστικές μειονεκτούσες κοινωνίες)

άλλοι στόχοι: δρομολόγηση του προγράμματος «ύπαιθρος και κοινωνική ανάπτυξη» (ολοκληρωμένη τοπική ανάπτυξη των αγροτικών κοινοτήτων), υπογραφή ενός «συμβολαίου κοινωνικής ένταξης» με όλα τα ενδιαφερόμενα άτομα εντός προθεσμίας ενός έτους (3 μηνών για παιδιά και νέους που διατρέχουν κίνδυνο), δημιουργία μιας εθνικής τηλεφωνικής γραμμής έκτακτης ανάγκης (σε στενή συνεργασία με τα τοπικά κέντρα έκτακτης κοινωνικής ανάγκης).

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Σε ό,τι αφορά τη σχέση μεταξύ της στρατηγικής και των στόχων που επιδιώκονται, πρέπει να σημειωθούν τα ακόλουθα στοιχεία:

- η εφαρμογή της αρχής της ένταξης της διάστασης της ενσωμάτωσης για να καταστεί η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού μία ολοκληρωμένη ξεχωριστή συνιστώσα των τομεακών πολιτικών εκτός του πλαισίου της κοινωνικής πολιτικής ·

- στο ΕΣΔ αντιμετωπίζονται τα πολλαπλά θέματα που σχετίζονται με τη συμμετοχή στην οικονομική ζωή, ιδιαίτερα η κατάρτιση, η επαγγελματική εξειδίκευση, η εκπαίδευση, η απασχόληση, η δια βίου μάθηση στο πλαίσιο της κοινωνίας της γνώσης. Πρέπει να σημειωθεί ότι το ΕΣΔ στοχεύει επίσης στην τοποθέτηση της εξάλειψης των διαρθρωτικών παραγόντων του κοινωνικού αποκλεισμού στην καρδιά των οικονομικών πολιτικών.
- η σημασία της ανάπτυξης των συστημάτων κοινωνικής προστασίας αποτελεί κεντρικό στοιχείο της στρατηγικής· παρά τους σχετικούς δημοσιονομικούς περιορισμούς, συνεχίζεται η μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής αλληλεγγύης και προστασίας (βάσει των αρχών της δικαιοσύνης, της ισότητας, της αλληλεγγύης, της θετικής διάκρισης).
- η περιφερειακή διάσταση του κοινωνικού αποκλεισμού στη διπλή εκδοχή της (υποβαθμισμένες αστικές συνοικίες στις μεγάλες πόλεις και αγροτικές κοινότητες στο εσωτερικό της χώρας) αποτελεί αντικείμενο μιας στρατηγικής ολοκληρωμένης ανάπτυξης.

Η ανάλυση των προβλημάτων σε μια μακροπρόθεσμη προοπτική είναι σαφής στο ΕΣΔ: οι προκλήσεις έχουν διαρθρωτικό χαρακτήρα και παραπέμπουν στο εθνικό σχέδιο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης (απώτερος στόχος του οποίου είναι να καλυφθεί σε μία γενιά η υστέρηση της χώρας σε σχέση με τον κοινοτικό μέσο όρο)· κάποιοι ποσοτικοποιημένοι στόχοι, κυρίως όσον αφορά στην «παιδική φτώχεια» και την «απόλυτη φτώχεια» (εννοιών που εξάλλου δεν έχουν οριστεί), παρουσιάζονται για έναν ορίζοντα που υπερβαίνει το 2003. Ωστόσο, απομένει ακόμη να αναπτυχθεί ο τρόπος με τον οποίο το εν λόγω διετές σχέδιο ενσωματώνεται στον μακροπρόθεσμο ορίζοντα, καθώς συχνά είναι δύσκολο να γίνει κατανοητή η διάκριση μεταξύ μελλοντικών «προτεραιοτήτων» και πιο άμεσων «στόχων».

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔΕν

Όσον αφορά στη στρατηγική, υπάρχουν δύο καινοτομίες σε εθνικό επίπεδο: η ενσωμάτωση της διάστασης της κοινωνικής ένταξης στις τρέχουσες πολιτικές και η μακροπρόθεσμη προοπτική στον αγώνα για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Πρέπει να αναφερθεί επίσης η στρατηγική πρόληψης του κινδύνου ύπαρξης μιας νέας μορφής αποκλεισμού, του «αποκλεισμού από την πληροφόρηση». Όσον αφορά στις πολιτικές, έχουν ήδη εφαρμοστεί τα περισσότερα από τα προγράμματα και τα μέτρα που αναγγέλθηκαν.

Πάντως, πρέπει να τονισθεί ο καινοτόμος χαρακτήρας ορισμένων θεμάτων όπως, για παράδειγμα, μια νέα διάσταση του συστήματος «σύναψης συμβάσεων»: μαζί με τις «συμβάσεις κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης» (που δεν είναι άγνωστες καθώς η Πορτογαλία ακολουθεί ήδη την προσέγγιση ολοκληρωμένων διαδικασιών ένταξης, π.χ. το RMG), το ΕΣΔ αναφέρει ένα νέο «κοινωνικό συμβόλαιο για την ισότητα των δύο φύλων» και «συμβόλαια αστικής κοινωνικής ανάπτυξης».

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Ο ρόλος των διαφόρων παραγόντων (θεσμικών και μη κυβερνητικών, δημοσίων και ιδιωτικών) σε πολλαπλά επίπεδα παρέμβασης (κυρίως σε εθνικό και τοπικό επίπεδο) καθορίζεται στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου (επιτροπή κοινωνικής

διαβούλευσης) και της εταιρικής σχέσης μεταξύ του κράτους και της κοινωνίας των πολιτών (συμφωνία συνεργασίας για την κοινωνική αλληλεγγύη, κοινωνικό δίκτυο για την ανάπτυξη). Η ανάγκη συντονισμού αναφέρεται πολλές φορές και παρά τις προσπάθειες που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας στο πλαίσιο των προγραμμάτων καταπολέμησης της φτώχειας, πρέπει να αναπτυχθεί κι άλλο μια ενεργή εταιρική σχέση.

Το ΕΣΔ προβλέπει: τη συνδυασμένη κινητοποίηση των εθνικών, περιφερειακών (δεν έχει αναπτυχθεί δεδομένου του ρόλου τους που ήταν ο απλός συντονισμός) και τοπικών αρχών· τις θεσμικές εταιρικές σχέσεις (διυπουργική επιτροπή παρακολούθησης για τη διάρθρωση των διαφόρων τομεακών πολιτικών και την ένταξη της διάστασης της ενσωμάτωσης και επιχειρησιακή επιτροπή στο πλαίσιο του υπουργείου Εργασίας για την προετοιμασία του ΕΣΔ και την παρακολούθησή του)· την προσαρμογή των διοικητικών και κοινωνικών υπηρεσιών στις ανάγκες των τοπικών παραγόντων (π.χ. γραφεία αλληλεγγύης και κοινωνικής προστασίας)· τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων (πρέπει να βελτιωθεί), των ΜΚΟ και των ιδρυμάτων κοινωνικών υπηρεσιών· την ανάληψη ευθυνών από τους πολίτες και τις επιχειρήσεις (π.χ. διεύρυνση του πορτογαλικού δικτύου επιχειρήσεων).

2.4. Συμβατότητα μεταξύ της στρατηγικής προσέγγισης και του ΕΣΔ για την απασχόληση

Το ΕΣΔ για την απασχόληση αποτελεί το προτιμησιακό πλαίσιο αναφοράς, κυρίως για τα μέτρα του στόχου 1 του ΕΣΔ για την ενσωμάτωση. Οι κύριοι στόχοι του ΕΣΔΑ (μετάβαση των νέων προς την ενεργό ζωή, κοινωνικο-επαγγελματική ένταξη, σχολική και επαγγελματική εξειδίκευση, παρακολούθηση της διαδικασίας τομεακής αναδιάρθρωσης και προώθηση της ποιότητας της απασχόλησης) επαναλαμβάνονται άμεσα ή έμμεσα στο ΕΣΔΕν.

Υπάρχει επίσης στενή σχέση μεταξύ των δύο σχεδίων σε ό,τι αφορά τη στρατηγική: διάρθρωση μεταξύ των συστημάτων εκπαίδευσης/κατάρτισης/απασχόλησης· υιοθέτηση μακροοικονομικών πολιτικών για τη δημιουργία θέσεων εργασίας· καινοτομία και κοινωνία των πληροφοριών· τομεακή, περιφερειακή και τοπική προσέγγιση για την επίλυση των προβλημάτων κοινωνικής φύσης· προώθηση του κοινωνικού διαλόγου· διάρθρωση μεταξύ των πολιτικών κοινωνικής προστασίας/απασχόλησης/κατάρτισης· προώθηση της ισότητας των ευκαιριών για να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας και εκείνη των ανδρών στην οικογενειακή ζωή.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Δεδομένης της σφαιρικής προσέγγισης που πρέπει να αποτελέσει το πλαίσιο δράσης για την εφαρμογή των 4 κοινών στόχων (που αναλύονται στο ΕΣΔ διεξοδικά, αλλά όχι ιδιαίτερα συστηματικά σε ό,τι αφορά τον καθορισμό προτεραιοτήτων είτε μεταξύ των κύριων στόχων είτε μεταξύ των επιμέρους στόχων), θα μπορούσαν να αναφερθούν κάποια παραδείγματα:

3.1. Προώθηση της συμμετοχής στην απασχόληση

Σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, οι προσπάθειες στο επίπεδο της πολιτικής απασχόλησης επικεντρώνονται στην ανάπτυξη μέτρων πρόληψης της μακροχρόνιας ανεργίας και ενεργοποίησης μέσω του καθορισμού των διαδικασιών κοινωνικής ενσωμάτωσης και επαγγελματικής ένταξης με τη μορφή συμβατικών σχεδίων (μεγαλύτερη ανάληψη ατομικής ευθύνης), όπως και στην ανάπτυξη της εθνικής στρατηγικής για τη δια βίου μάθηση. Σε ό,τι αφορά την πρόσβαση στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες, πρέπει να σημειωθεί η επιδίωξη μιας πολιτικής «θετικής διάκρισης» των συντάξεων γήρατος, η στέγαση σε νέους χώρους εκείνων που ζουν σε επισφαλείς κατοικίες αποφεύγοντας ταυτόχρονα νέους τομείς αποκλεισμού, η βελτίωση της λειτουργίας της εθνικής υπηρεσίας υγείας και των τοπικών κέντρων υγείας (ειδικότερα, η στήριξη των τοξικομανών).

3.2. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Σε ό,τι αφορά την πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού, θεμελιώδη συνιστώσα του συνιστά η στρατηγική πρόληψης του κινδύνου «αποκλεισμού από την πληροφόρηση» (γενίκευση της πρόσβασης στις τεχνολογίες της πληροφορίας και προσπάθεια κατάρτισης που θα αποδεικνύεται με την απόκτηση ενός «διπλώματος βασικών ικανοτήτων» από 2 εκατομμύρια άτομα μέχρι το 2006). Σχετικά με τη διατήρηση της αλληλεγγύης, ένα καινοτόμο στοιχείο φαίνεται να είναι η σύζευξη μεταξύ της λογικής της παραδοσιακής αλληλεγγύης και της λογικής ανάπτυξης της αγοράς παροχής υπηρεσιών (π.χ. ανταμοιβή των γειτόνων για υπηρεσίες οικιακής στήριξης).

3.3. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Η δράση υπέρ των πλέον ευάλωτων ομάδων (που έχουν προσδιοριστεί λεπτομερώς στο ΕΣΔ, με ιδιαίτερη προσοχή στους μετανάστες, τους αποφυλακισμένους και τους τοξικομανείς) βασίζεται σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που χρησιμοποιεί εξατομικευμένα προγράμματα κοινωνικής, θεσμικής και οικονομικής ενσωμάτωσης και σχέδια ένταξης για ομάδες προτεραιότητας σύμφωνα με τη μεθοδολογία της σύναψης συμβάσεων. Συγκεκριμένη δράση προβλέπεται επίσης για τις προβληματικές περιοχές, μέσω περιφερειακών πρωτοβουλιών για την ενσωμάτωση.

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Σε ό,τι αφορά την κινητοποίηση, οι πρακτικές προώθησης της συμμετοχής των αποκλεισμένων αναπτύσσονται σε τρία επίπεδα (ατομικό, συλλογικό και οργανωτικό) και ο ρόλος των «μεσαζόντων» ως παραγόντων προώθησης της πληροφορίας και της ενεργού συμμετοχής των αποκλεισμένων είναι ζωτικής σημασίας. Σε θεσμικό επίπεδο, οι θεσμικές εταιρικές σχέσεις και τα τομεακά σχέδια δράσης που εφαρμόζονται ήδη, καθώς και τα «γραφεία αλληλεγγύης και κοινωνικής προστασίας» (τοπική και κοινοτική παρέμβαση για την ολοκληρωμένη επίλυση των προβλημάτων) αποτελούν μια απόπειρα προσαρμογής των διοικητικών και κοινωνικών υπηρεσιών στις ανάγκες των πολιτών. Σε ό,τι αφορά τις εταιρικές σχέσεις δημόσιου/ιδιωτικού τομέα, αξίζει να σημειωθεί η ενθάρρυνση της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Πρόκειται για ένα ζήτημα που αντιμετωπίζεται στο πλαίσιο όλων των στόχων του ΕΣΔ (συχνά με έμμεσο τρόπο) και το οποίο αποτελεί έναν από τους τομείς προτεραιότητας που χρήζουν παρέμβασης.

Σε ό,τι αφορά τον στόχο 1, οι προτεραιότητες συνίστανται στην προώθηση της ισότητας των ευκαιριών κατά την πρόσβαση στην απασχόληση και στη διασφάλιση μιας αντιμετώπισης που δεν εισάγει διακρίσεις, στην ένταξη της ιδέας του συνδυασμού επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής στη νοοτροπία των επιχειρήσεων, ως δικαιώματος των εργαζομένων (ανδρών και γυναικών), υποχρέωσης των εργοδοτών και κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων και, τέλος, στην ανάπτυξη ενός δικτύου υπηρεσιών στήριξης των παιδιών και των συντηρούμενων ατόμων, προκειμένου να προωθηθεί η απασχόληση, η κατάρτιση και η επαγγελματική ενσωμάτωση των γυναικών. Σε ό,τι αφορά τον στόχο 2, το ζήτημα της ισότητας παρουσιάζεται ρητώς σε ό,τι αφορά την πρόσβαση στην κοινωνία της πληροφορίας και στις τεχνολογίες της πληροφορίας. Σε ό,τι αφορά τον στόχο 3, το ΕΣΔ δεν κάνει καμία ειδική αναφορά στις γυναίκες θύματα της οικιακής βίας. Σε ό,τι αφορά τον στόχο 4, το ΕΣΔ αναφέρει πόσο σημαντικό είναι να λαμβάνεται συστηματικά υπόψη η διάσταση της ισότητας ανδρών και γυναικών στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης. Ωστόσο, επιβάλλονται επιπλέον προσπάθειες σε ό,τι αφορά την αύξηση της κινητοποίησης των γυναικείων οργανώσεων ή/και εκείνων που εκπροσωπούν τα συμφέροντα των γυναικών.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Στο επίπεδο των «μέσων» που συμβάλλουν στην πραγματοποίηση των στόχων της Νίκαιας, τα επιχειρησιακά προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ στο πλαίσιο του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης ΙΙΙ (2000-2006) όπως και η κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL αναφέρονται συχνά, αλλά το ΕΣΔ δεν περιέχει καμία ένδειξη των σχετικών ποσών. Ωστόσο, η αποτελεσματική διάρθρωση μεταξύ των χρηματοδοτήσεων που προέρχονται από τον προϋπολογισμό της κοινωνικής ασφάλισης και του ΚΠΣ ΙΙΙ αναφέρεται ως ένας από τους παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη του σχεδίου. Εξάλλου, το πλαίσιο δράσης που αντιπροσωπεύει το ΕΣΔ αποτελεί μια ευκαιρία για την αποφυγή του κατακερματισμού των εθνικών και κοινοτικών παρεμβάσεων και για τον εξορθολογισμό αυτών με τη συγκέντρωση και την εξειδίκευση των μέσων.

Οι πόροι που χορηγούνται στην Πορτογαλία από τα διαρθρωτικά ταμεία στο πλαίσιο του στόχου 1 είναι σημαντικοί: η συνεισφορά του ΕΚΤ αντιπροσωπεύει το 22% (4.370 εκατομμύρια ευρώ) αυτής της στήριξης. Το 16% περίπου του ΕΚΤ προορίζεται συγκεκριμένα για τον τομέα της κοινωνικής ενσωμάτωσης (ποσοστό που συνιστά αύξηση σε σχέση με το ΚΠΣ ΙΙ). Πρέπει να σημειωθεί επίσης η έμμεση συνεισφορά των άλλων τομέων παρέμβασης του ΕΚΤ (ενεργές πολιτικές της αγοράς εργασίας και δια βίου μάθηση). Σε ό,τι αφορά το ΚΠΣ ΙΙΙ, μπορούν να αναφερθούν, μεταξύ άλλων, τα προγράμματα «απασχόληση, κατάρτιση και κοινωνική ανάπτυξη» (ο σημαντικότερος άξονας από οικονομικής άποψης στοχεύει συγκεκριμένα στην κοινωνική ανάπτυξη), «εκπαίδευση» (καταπολέμηση της εγκατάλειψης του σχολείου, βελτίωση των επιπέδων φοίτησης, εκπαίδευση των ενηλίκων), «κοινωνία της

πληροφορίας» (απόκτηση δεξιοτήτων στη χρήση ΤΠΕ, καταπολέμηση του ηλεκτρονικού αποκλεισμού) και «υγεία» (ένας από τους άξονες έχει ως στόχο τη βελτίωση της πρόσβασης σε ποιοτική υγειονομική μέριμνα).

ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις Το φινλανδικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης στηρίζεται στις βασικές αρχές των καθολικών υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας και υγείας και σε ένα εκτενές σύστημα εισοδηματικής ασφάλειας. Στόχος είναι η παροχή στο σύνολο του πληθυσμού υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας και υγείας που κυρίως χρηματοδοτούνται μέσω της φορολογίας και των οποίων η ευθύνη της οργάνωσης είναι αποκεντρωμένη, καθώς ανατίθεται στους δήμους. Το σύστημα εισοδηματικής ασφάλισης είναι από τη φύση του ένα σύστημα κοινωνικής ασφάλισης βασιζόμενο στον κίνδυνο, το οποίο συμπληρώνεται από στεγαστικές παροχές. Το 1998, η Φινλανδία δαπάνησε το 27,2% του ΑΕΠ για την κοινωνική προστασία, ελαφρώς λιγότερο από τον κοινοτικό μέσο όρο. Αυτή η δομή έχει καταφέρει να διασφαλίσει ένα χαμηλό επίπεδο φτώχειας σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα. Το 1997, το 9% του φινλανδικού πληθυσμού ζούσε με εισόδημα κάτω του 60% του εθνικού διαμέσου εισοδήματος.

Η αύξηση της οικονομικής μεγέθυνσης (5,7%) συνεχίστηκε στη Φινλανδία το 2000 χάρη στον τομέα των εξαγωγών. Φαίνεται πιθανό η οικονομική ανάπτυξη να συνεχιστεί με τους ίδιους περίπου ρυθμούς και για αυτό τον χρόνο (στο 4% περίπου). Το ποσοστό της απασχόλησης ανήλθε στο 67,5% το 2000.

Στρατηγική προσέγγιση Η στρατηγική του ΕΣΔΕν για την επόμενη δεκαετία αποκρυσταλλώνεται σε τέσσερις γενικές πολιτικές: την προώθηση της υγείας και της ικανότητας για ενεργό ζωή· την αύξηση της ελκυστικότητας της επαγγελματικής ζωής· την πρόληψη και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και τη διασφάλιση αποτελεσματικών υπηρεσιών και ενός λογικού επιπέδου εισοδηματικής ασφάλειας. Το σημείο εκκίνησης είναι η διατήρηση της βασικής δομής του φινλανδικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και η εργασία στο πλαίσιο της εν λόγω δομής, δίνοντας περισσότερη έμφαση στην υπεροχή της εργασίας. Η διαδικασία θα παρακολουθηθεί και θα αξιολογηθεί συστηματικά από τις φινλανδικές αρχές, αλλά, εκτός από το ποσοστό της σχετικής φτώχειας, το ΕΣΔΕν δεν προσδιορίζει ποιοι στόχοι και δείκτες θα χρησιμοποιηθούν για αυτό το σκοπό.

Μέτρα πολιτικής Η Φινλανδία θεωρεί το καθολικό σύστημα των υπηρεσιών και των μεταβιβάσεων εισοδήματος αποτελεσματικό εργαλείο πολιτικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Το σύστημα έχει συμπληρωθεί από επιπλέον μεταβιβάσεις εισοδήματος και υπηρεσίες για σε ομάδες που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού.

Το ΕΣΔΕν ανταποκρίνεται και στους τέσσερις στόχους με ένα αριθμό μέτρων, τα περισσότερα εκ των οποίων στοχεύουν στη βελτίωση του καθολικού συστήματος. Τα μέτρα περιλαμβάνουν, παραδείγματος χάρι, αύξηση του επιπέδου της εθνικής σύνταξης, δραστηριότητες αποκατάστασης της εργασίας, βελτίωση των υπηρεσιών ψυχικής υγείας για τα παιδιά και τους νέους, θέσπιση ενός οργάνου-διαμεσολαβητή για ζητήματα διακρίσεων και ενεργοποίηση των ηλικιωμένων, καθώς και συστάσεις ποιότητας για τη φροντίδα τους. Έχουν προσδιοριστεί οι επιπτώσεις των μέτρων στον προϋπολογισμό, όπου είναι δυνατόν. Η Φινλανδία έχει προσαρτήσει στο σχέδιο ένα ολοκληρωμένο συνοπτικό πίνακα του συνόλου των μέτρων των τεσσάρων κοινών στόχων που έχουν αναλυθεί σύμφωνα με προσδιορισμένους παράγοντες κινδύνου.

Μελλοντικές προκλήσεις Οι κυριότερες προκλήσεις περιλαμβάνουν: την ανάπτυξη του συστήματος προστασίας με τέτοιο τρόπο ώστε η αποδοχή της εργασίας να είναι πάντα προσοδοφόρα· την πρόληψη της συσσώρευσης των προβλημάτων σε ό,τι αφορά π.χ. τους

μακροχρόνια άνεργους, τα άτομα με ψυχικά προβλήματα ή προβλήματα εθισμού, εκείνους που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της υπερχρέωσης και τις οικογένειές τους· η στόχευση της στήριξης ατόμων που βρίσκονται στην πλέον ευάλωτη θέση· τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ διαφόρων φορέων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της πρόληψης του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας, και την αντιμετώπιση των περιφερειακών διαφορών ώστε να διατηρούνται τα ίδια επίπεδα κοινωνικών υπηρεσιών σε ολόκληρη τη χώρα.

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Η έντονη οικονομική ανάπτυξη (5,7%) συνεχίστηκε το 2000 χάρη στην ανάπτυξη του τομέα των εξαγωγών. Οι εθνικές πηγές, ωστόσο, δείχνουν μικρότερη ανάπτυξη για αυτό το χρόνο (2,7%), κυρίως λόγω της μειωμένης διεθνούς ζήτησης. Η απασχόληση αυξήθηκε κατά 1,5% το 2000. Το ποσοστό απασχόλησης ήταν 67,5% (70,6% για τους άνδρες και 64,4% για τις γυναίκες). Σε αντίθεση με την ευνοϊκή οικονομική ανάπτυξη το 2000, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε αργά και παρέμεινε στο 9,8% (9,1% για τους άνδρες, 10,6% για τις γυναίκες). Τα διαρθρωτικά προβλήματα στην αγορά εργασίας εκδηλώνονται στη δυσανάλογα υψηλή ανεργία μεταξύ των ανειδίκευτων εργαζομένων και των ηλικιωμένων εργαζομένων από τη μία πλευρά και στην αύξηση των προβλημάτων στελέχωσης σε μερικούς τομείς και σε τομείς με μεγάλη ανάπτυξη από την άλλη.

Εξαιτίας της αποταμίευσης που πραγματοποιήθηκε ως συνέπεια της ύφεσης που σημειώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και μιας σχετικά μεγάλης περιόδου οικονομικής ανάπτυξης που ακολούθησε, το μερίδιο του ΑΕΠ που καταβλήθηκε για τις κοινωνικές δαπάνες στη Φινλανδία ήταν κατώτερο του κοινοτικού μέσου όρου. Σύμφωνα με τα στοιχεία του SESPROS από τη Eurostat, η Φινλανδία δαπανά το 27,2% του ΑΕΠ της για την κοινωνική προστασία σε σύγκριση με το 27,7% που είναι ο μέσος όρος της ΕΕ των 15 (στοιχεία 1998). Υπολογιζόμενες ως κατά κεφαλήν δαπάνες σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ), οι δαπάνες της Φινλανδίας για την κοινωνική προστασία ανέρχονται σε 5.181 ΜΑΔ, σχεδόν στο ίδιο επίπεδο με τον μέσο όρο της ΕΕ των 15 που ανέρχεται στις 5.379 ΜΑΔ (στοιχεία 1997). Τα εναρμονισμένα στοιχεία του ECHP αποκαλύπτουν ότι το 1997 το 9% (ΕΕ15 18%) του φινλανδικού πληθυσμού ζούσε με εισόδημα κατώτερο του 60% του εθνικού διαμέσου εισοδήματος. Οι νέοι ενήλικες, οι άνεργοι και «άλλα με ενεργά άτομα» και νοικοκυριά ενός ατόμου τείνουν να παρουσιάζουν τον υψηλότερο κίνδυνο εισοδηματικής φτώχειας.

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα είναι μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας, και για να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με μεγαλύτερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

- Οι εθνικές πηγές δείχνουν ότι ο αριθμός των ατόμων που πλήττονται από σοβαρό κοινωνικό αποκλεισμό κυμαίνεται από 30.000 έως 60.000, δηλαδή ποσοστό 0,6-1,2% των Φινλανδών.
- Το υψηλό επίπεδο ανεργίας, ιδιαίτερα της μακροχρόνιας ανεργίας (ποσοστό μακροχρόνια άνεργων ίσο με 2,8%), παραμένει το σημαντικότερο κοινωνικό πρόβλημα της Φινλανδίας.
- Οι κυριότεροι παράγοντες που οδηγούν στον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού συμπεριλαμβάνουν οικονομικό ή χρηματοδοτικό αποκλεισμό, προβλήματα υγείας, αποκλεισμό από την αγορά εργασίας, αποκλεισμό από την αγορά στέγης, αποκλεισμό από την εκπαίδευση ή χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και άλλους τύπους αποκλεισμού,

όπως η εγκληματικότητα, οι διάφορες μορφές εθισμού, ο πολιτισμικός αποκλεισμός κ.λπ.

- Οι περιφερειακές διαφορές χρήζουν προσοχής
- Ο αποκλεισμός σχετίζεται συχνά με τη συσσώρευση πολλών προβλημάτων. Μια βασική πρόκληση είναι η πρόληψη της ταυτόχρονης συσσώρευσης ανεπάρκειας πόρων.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το φινλανδικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης στηρίζεται στις βασικές αρχές των καθολικών υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας και υγείας και σε ένα εκτενές σύστημα εισοδηματικής ασφάλισης. Οι κάτοικοι έχουν συνήθως ατομικά δικαιώματα σε βασικές υπηρεσίες και παροχές. Δεν υπάρχει βασική απαίτηση ως προς την απασχόληση ή το εισόδημα, ωστόσο οι εργαζόμενοι λαμβάνουν υψηλότερες παροχές βάσει του εισοδήματός τους. Τα συστήματα έχουν καταφέρει να διασφαλίσουν ένα χαμηλό επίπεδο φτώχειας σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα.

Η στρατηγική του ΕΣΔΕν για την επόμενη δεκαετία αποκρυσταλλώνεται σε τέσσερις πολιτικές: την προώθηση της υγείας και της ικανότητας για ενεργό ζωή· την αύξηση της ελκυστικότητας της επαγγελματικής ζωής· την πρόληψη και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και τη διασφάλιση αποτελεσματικών υπηρεσιών και ενός λογικού επιπέδου εισοδηματικής ασφάλειας.

Η Φινλανδία προσπαθεί να διατηρήσει τη βασική δομή του υπάρχοντος συστήματος και εργάζεται στο πλαίσιο της εν λόγω δομής δίδοντας μεγαλύτερη έμφαση στην υπεροχή της εργασίας. Η μεταρρύθμιση των παροχών κοινωνικής ασφάλισης, της φορολογίας και των δαπανών παροχής υπηρεσιών πρόκειται να συνεχιστεί, προκειμένου η αποδοχή της εργασίας να είναι πάντα οικονομικά συμφέρουσα. Στόχος είναι η βελτίωση όχι μόνο των κινήτρων για τα νοικοκυριά αλλά και των θεσμικών κινήτρων για τους οργανισμούς: ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στα κίνητρα για τους εργοδότες, τη νομοθεσία που ρυθμίζει τη σχέση μεταξύ του κράτους και των δήμων, και στην κρατική χρηματοδότηση των οικονομικών των δήμων.

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Το σχέδιο καθορίζει βασικούς στόχους στρατηγικής και επιχειρεί να προσδιορίσει τις προκλήσεις μέσα από μια μακροπρόθεσμη προοπτική. Η Φινλανδία επιδιώκει να επεκτείνει περαιτέρω το υπάρχον σύστημα. Οι πολιτικές και τα μέτρα που στοχεύουν στην αναβάθμιση του καθολικού συστήματος στήριξης και υπηρεσιών μπορούν να θεωρηθούν μια προσπάθεια βιώσιμης αντιμετώπισης των προβλημάτων. Το ΕΣΔΕν αναγνωρίζει, ωστόσο, ότι πολλές από τις προκλήσεις που προβλέπονται στο σχέδιο απαιτούν επίσης τη χρήση ειδικών στοχοθετημένων ενεργειών. Συνολικά, υπάρχει ένα ευρύ φάσμα εγχειρημάτων σε διάφορα επίπεδα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων. Ένας σημαντικός στόχος είναι η αύξηση της απασχόλησης και, ειδικότερα, η προσπάθεια καταπολέμησης της μακροχρόνιας ανεργίας, μέσω μιας στρατηγικής βασισμένης σε μια ενεργό κοινωνική πολιτική. Αυτό αποτελεί μια ειδική πρόκληση για τη Φινλανδία. Ενώ βρίσκεται στο επίκεντρο των κυβερνητικών πολιτικών εδώ και αρκετά χρόνια, η μακροχρόνια ανεργία δεν έχει μειωθεί όσο θα

ήταν επιθυμητό και πλήττει μια ομάδα ατόμων που δύσκολα μπορούν να αποκτήσουν μια θέση εργασίας.

2.2. Καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔΕν

Πέρα από την εκτενή σειρά μέτρων που έχουν συμπεριληφθεί στο σχέδιο της Φινλανδίας, παρουσιάζονται επίσης διάφορα ζητήματα που αποτελούν αντικείμενο διαρκούς συζήτησης πολιτικής και μέτρα που έχουν προταθεί ή εξετάζονται από διάφορες ομάδες εργασίας. Αυτά θα συζητηθούν και θα αντιμετωπιστούν κατά την περίοδο του σχεδίου. Ορισμένα παραδείγματα σχεδιαζόμενων μέτρων είναι τα εξής: η μεταρρύθμιση του επαγγελματικού συστήματος υγείας για την ενσωμάτωση βραχυπρόθεσμων θέσεων εργασίας· η προώθηση της απασχόλησης των ατόμων με ειδικές ανάγκες· η ανάπτυξη ενός μοντέλου δράσης βασιζόμενου στην κοινή ευθύνη από την πλευρά διαφόρων φορέων εντός της κοινωνίας και το οποίο θα επιφέρει αλλαγές στις χρηματοδοτικές ευθύνες των συστημάτων παροχών προκειμένου να αυξηθούν οι ευκαιρίες απασχόλησης για εκείνους που διατρέχουν κίνδυνο αποκλεισμού από την αγορά εργασίας· η κατάρτιση ολοκληρωμένων στρατηγικών στέγασης σε δήμους βάσει των υπαρχουσών δυνατοτήτων στέγασης· η εξέταση των εθνικών αναγκών ανάπτυξης και της φοιτητικής μέριμνας στα επίπεδα της προσχολικής εκπαίδευσης, της βασικής εκπαίδευσης και της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης· και η θέσπιση ενός κέντρου το οποίο θα συνεργάζεται στενά με ΜΚΟ για τη μελέτη και την παρακολούθηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Η προετοιμασία πολιτικών σε ευρεία βάση έχει μεγάλη παράδοση στη Φινλανδία. Τα συστήματα διευθύνονται συνήθως από τη δημόσια διοίκηση, κυρίως σε δημοτικό επίπεδο. Οι πολιτικές της χώρας στους τομείς του εισοδήματος, της φορολογίας, της απασχόλησης και των κοινωνικών υποθέσεων έχουν αναπτυχθεί μέσω της συνεργασίας μεταξύ του κράτους, των δήμων και των κοινωνικών εταίρων. Η εν λόγω παράδοση, που βασίζεται στην εταιρική σχέση, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην προσαρμογή του φινλανδικού συστήματος κοινωνικών πολιτικών στη μεταβολή των περιστάσεων στη δεκαετία του 1990. Οι φορείς του τριτογενούς τομέα και οι εκκλησίες, ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας έχουν αυξήσει πρόσφατα τη συνεργασία τους με στόχο την πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού.

2.4. Συμβατότητα των στρατηγικών προσεγγίσεων και στόχων σε σχέση με το ΕΣΔ για την απασχόληση

Τα μέτρα του ΕΣΔΕν που βρίσκονται στο κεφάλαιο «αποκλεισμός από την αγορά εργασίας» του σχεδίου έχουν αναφερθεί και στο ΕΣΔΑ και είναι συμβατά. Και τα δύο σχέδια έχουν ελεγχθεί από μια διυπουργική ομάδα υπεύθυνη για το συντονισμό ζητημάτων σχετικών με την ΕΕ στον τομέα των κοινωνικών υποθέσεων. Επιπλέον, οι κοινωνικοί εταίροι, οι οποίοι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην κοινωνική πολιτική και την πολιτική απασχόλησης στη Φινλανδία, έχουν συμμετάσχει στην προετοιμασία και των δύο ΕΣΔ.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Οι αλλαγές στην αγορά εργασίας έδειξαν ότι η ζήτηση της αγοράς εστιάζεται κυρίως σε άτομα με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και δεξιοτήτων. Είναι σημαντικό να διασφαλιστεί επαρκής προσφορά εργασίας. Χάρη στην απομάκρυνση των αντικινήτρων που περιλάμβανε το σύστημα φόρων και παροχών, δεν υπάρχουν πλέον εμπόδια στην απασχόληση. Έχουν αναπτυχθεί νέοι τύποι υπηρεσιών και διάφορα είδη επιδοτούμενης εργασίας για την προώθηση της απασχόλησης των ατόμων με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και δεξιοτήτων. Η επανένταξη στην εργασία και οποιαδήποτε σχετικά μέτρα στήριξης που στοχεύουν στην αύξηση της ικανότητας ενός ατόμου να ελέγχει τη ζωή του είναι βασικές μέθοδοι που προσδιορίζονται από το ΕΣΔΕν για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Υπάρχουν επίσης μέτρα για τη βελτίωση της ικανότητας εργασίας των μεγαλύτερης ηλικίας ατόμων, καθώς και για την αύξηση της απασχολησιμότητας των μεταναστών. Σε ό,τι αφορά το συνδυασμό της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής, οι γονείς με παιδιά προσχολικής ηλικίας έχουν δικαίωμα σε θέση σε παιδικό σταθμό, ανεξάρτητα από το καθεστώς απασχόλησής τους. Το ΕΣΔΕν προβλέπει την ανάπτυξη απογευματινών δραστηριοτήτων για τα παιδιά σχολικής ηλικίας. Η δια βίου μάθηση προωθείται με τη μεταρρύθμιση της εισοδηματικής ασφάλειας κατά την επαγγελματική κατάρτιση των ενηλίκων.

3.1.1. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Ο κίνδυνος του κοινωνικού αποκλεισμού καταπολεμάται με τη χρήση του καθολικού συστήματος υπηρεσιών και μεταβιβάσεων εισοδήματος που καλύπτει όλους τους κατοίκους της Φινλανδίας. Το δίκτυο κοινωνικής ασφάλισης και η ευρεία αποδοχή του έσωσαν τη Φινλανδία από μεγάλη κοινωνική αναταραχή στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Οι πολιτικές που στοχεύουν στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού θα συνεχίσουν να στηρίζονται κατά κύριο λόγο στην ανάπτυξη του καθολικού συστήματος, το οποίο μπορεί, ωστόσο, να συμπληρωθεί με ειδικά στοχοθετημένα μέτρα, όπου είναι απαραίτητο.

Το σχέδιο αναφέρεται σε μέτρα για τη βελτίωση του συστήματος κοινωνικής προστασίας, π.χ. συντονισμός επιδόματος διαβίωσης και αποδοχών για την ενθάρρυνση των ατόμων να αποκτήσουν μια θέση μερικής απασχόλησης ή προσωρινή εργασία· παράταση της περιόδου επιδόματος για την επανένταξη των νέων με ειδικές ανάγκες, προκειμένου να στηριχθούν για να αποκτήσουν μια θέση χωρίς να χάσουν αμέσως τις παροχές τους· αύξηση του ανώτατου ενοικίου που είναι αποδεκτό για τα γενικά επιδόματα στέγασης· και βελτίωση των υπηρεσιών ψυχικής υγείας για τα παιδιά και τους νέους ενήλικες.

3.2. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Έντονες προσπάθειες έχουν γίνει σε ορισμένους τομείς πολιτικής με στόχο την πρόληψη των καταστάσεων κρίσης που οδηγούν στον κοινωνικό αποκλεισμό. Η αναδιανομή του εισοδήματος μειώνει τη σχετική φτώχεια στη Φινλανδία με ιδιαίτερα

αποτελεσματικό τρόπο. Το ΕΣΔΕν αναφέρει τα ακόλουθα μέτρα στο πλαίσιο του στόχου για την πρόληψη: αύξηση του εθνικού επιπέδου σύνταξης· αύξηση των επιδομάτων τέκνου που σχετίζονται με τη στήριξη της αγοράς εργασίας· μεταρρύθμιση που στοχεύει στην αύξηση της αποτελεσματικότητας του προληπτικού επιδόματος διαβίωσης· συμμόρφωση προς τα συστήματα αναζήτησης εργασίας ως προαπαιτούμενο για τη λήψη επιδομάτων ανεργίας· δωρεάν προσχολική εκπαίδευση για τα παιδιά ηλικίας έξι ετών· και θέσπιση ενός ταμείου αντιστάθμισης για να διασφαλιστεί ότι η προστασία των παιδιών δεν εξαρτάται από την οικονομική κατάσταση του δήμου.

3.3. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Ο κίνδυνος του κοινωνικού αποκλεισμού αντιμετωπίζεται πρώτον και κύριον από τις υπηρεσίες και την εισοδηματική ασφάλεια που παρέχονται στο πλαίσιο της αρχής της καθολικότητας, ωστόσο, η ύπαρξη προβλημάτων κοινωνικού αποκλεισμού σημαίνει ότι απαιτούνται πρόσθετα ειδικά στοχοθετημένα μέτρα. Η Φινλανδία παρουσιάζει διάφορα είδη μέτρων επανένταξης που στοχεύουν στην αύξηση της ικανότητας ενός ατόμου να ελέγχει τη ζωή του. Αναφέρονται επίσης καινοτόμα εργαστήρια σε ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης για την αντιμετώπιση του φαινομένου του αποκλεισμού από την εκπαίδευση, καθώς και εργαστήρια για νέους άνεργους, τα οποία συγχρηματοδοτούνται και τα δύο από το ΕΚΤ. Η κυβέρνηση προτείνει τη θέσπιση ενός οργάνου-διαμεσολαβητή για ζητήματα διακρίσεων και προώθησης των καλών σχέσεων μεταξύ των εθνοτήτων. Επιπλέον, πρέπει να αναπτυχθεί η ικανότητα των απλών ανθρώπων να αντεπεξέρχονται στην κοινωνία των πληροφοριών.

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Στη φινλανδική δομή, η συμμετοχή και η κινητοποίηση του συνόλου των φορέων αποτελεί μέρος της κανονικής διοίκησης, όπου οι σχέσεις με όργανα εκτός της ίδιας της διοίκησης ρυθμίζονται από τη νομοθεσία και την καθημερινή πρακτική. Ωστόσο, το ΕΣΔΕν αναφέρεται σε νέες πρωτοβουλίες ως προς το θέμα αυτό, όπως: την ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των δημοτικών αρχών στον τομέα της ενεργού κοινωνικής πολιτικής, το πρόγραμμα κοινωνικής στέγασης «Προάστια 2000» την ανάπτυξη ανοιχτών υπηρεσιών για άτομα που έχουν νοσηλευτεί για ψυχικά ασθένειες και τη δημιουργία περιφερειακών κέντρων εταιρικής σχέσης από τους ΜΚΟ.

4. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Η δομή του συστήματος κοινωνικής πολιτικής βασίζεται κυρίως στα ατομικά και τα εξατομικευμένα δικαιώματα και έχει αποδειχτεί ότι τα καθήκοντα αυξάνουν την ισότητα των δύο φύλων στην κοινωνία. Το ΕΣΔΕν αναγνωρίζει τις διαφορές μεταξύ των δύο φύλων ως τέτοιες, καθώς και τη σημασία της προώθησης της ισότητας των δύο φύλων. Τα εξατομικευμένα συστήματα στηρίζονται από ένα εκτενές σύστημα υπηρεσιών που διευκολύνει το συνδυασμό της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής, καθώς και τη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Στο πλαίσιο του προγράμματος της Φινλανδίας για το στόχο 3, προβλέπεται χρηματοδότηση σχεδόν 140 εκατομμυρίων ευρώ από το ΕΚΤ και το δημόσιο για συγκεκριμένα μέτρα που στοχεύουν στην επανένταξη των πλέον ευάλωτων ατόμων και των μειονεκτουσών ομάδων, ποσό που αντιπροσωπεύει το 13% των συνολικών δημοσίων δαπανών για το πρόγραμμα. Τα μέτρα κοινωνικής ενσωμάτωσης χρηματοδοτούνται επίσης μέσω περιφερειακών φινλανδικών προγραμμάτων. Επιπλέον, η κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL στοχεύει στην καταπολέμηση κάθε μορφής διάκρισης και ανισότητας, καθώς και στην πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού. Η χρηματοδότηση του ΕΚΤ και του δημοσίου για το πρόγραμμα EQUAL της Φινλανδίας ανέρχεται σε 145 εκατομμύρια ευρώ. Συνολικά, οι προγραμματισμένες δαπάνες του ΕΚΤ και του δημοσίου για την κοινωνική ενσωμάτωση αποτελούν περίπου το 20% της συνολικής δημόσιας χρηματοδότησης για τα προγράμματα ΕΚΤ στη Φινλανδία.

ΣΟΥΗΔΙΑ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις: Το σουηδικό σύστημα κοινωνικών παροχών και υγείας είναι καθολικό και εκτενές. Οι παροχές κοινωνικής ασφάλειας βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στην αρχή της αποζημίωσης για απώλεια εισοδήματος εξασφαλίζοντας το δικαίωμα σε βασικές παροχές για όλους τους κατοίκους της χώρας ανεξάρτητα από την κοινωνική ή την επαγγελματική τους θέση, την οικογενειακή κατάσταση ή το φύλο τους.

Η σταθερή οικονομική ανάπτυξη (πάνω από 3% κατά τη διάρκεια των 3 τελευταίων χρόνων) με υψηλό ποσοστό απασχόλησης της τάξης του 73% και σχετικά χαμηλό ποσοστό ανεργίας αποτελεί σταθερή βάση για την ενίσχυση πολιτικών για την κοινωνική ενσωμάτωση και την καταπολέμηση της φτώχειας. Η Σουηδία δαπάνησε το 33% του ΑΕΠ της στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας το 1998. Το ποσοστό αυτό είναι το υψηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το ποσοστό της σχετικής φτώχειας είναι χαμηλό, ανερχόμενο στο 12% το 1997.

Στρατηγική προσέγγιση: Το σουηδικό σύστημα πρόνοιας βασίζεται σε μια πολιτική πλήρους απασχόλησης τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες και σε ένα καθολικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Η κυβέρνηση δεσμεύεται με το ΕΣΔΕν να αυξήσει περαιτέρω τις θέσεις εργασίας (στόχος: ποσοστό απασχόλησης της τάξης του 80 % μέχρι το 2004) και να ενισχύσει την κοινωνική δικαιοσύνη (στόχος: μείωση στο ήμισυ του αριθμού των ατόμων που εξαρτώνται από το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας μέχρι το 2004). Μια δραστική πολιτική απασχόλησης είναι το κλειδί για την καταπολέμηση της φτώχειας. Επιλέγοντας ένα καθολικό σύστημα με παροχές που σχετίζονται με το εισόδημα αντί ενός συστήματος ελάχιστων επιπέδων παροχών, η Σουηδία διασφαλίζει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που ευνοεί την ενσωμάτωση. Η διάσταση της ισότητας των δύο φύλων ενσωματώνεται στη δομή του συστήματος πρόνοιας. Τα καθολικά συστήματα που εξασφαλίζουν ατομικά δικαιώματα ενισχύουν την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Μέτρα πολιτικής: Το ΕΣΔΕν ανταποκρίνεται στους τέσσερις κοινούς στόχους αυξάνοντας τις επενδύσεις στο σύστημα πρόνοιας και προσαρμόζοντας τα προγράμματα κοινωνικής προστασίας ώστε να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικότερα τους υπάρχοντες θύλακες ανέχειας. Το ΕΣΔΕν περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα γενικών μεταρρυθμίσεων και ειδικών μέτρων σε όλους τους τομείς με μια λεπτομερή προσέγγιση για τον κοινωνικό αποκλεισμό. Τα μέτρα που ευνοούν την ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας συνεπάγονται ότι στους άνεργους προσφέρεται κατάρτιση ή εργασιακή εμπειρία εάν δεν υπάρχει διαθέσιμη κάποια θέση εργασίας. Η αρχή της υπεροχής της εργασίας προωθεί αποτελεσματικά μέτρα ώστε να δώσει στα άτομα την ευκαιρία να βρουν μια θέση εργασίας και να στηρίξουν τον εαυτό τους. Οι συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις επιδιώκουν να αυξήσουν την κοινωνική ενσωμάτωση. Το ΕΣΔΕν περιλαμβάνει επένδυση σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, μεταρρύθμιση της επαγγελματικής κατάρτισης και της εκπαίδευσης των ενηλίκων, καθώς και αύξηση των δεξιοτήτων και της ικανότητας πρόσβασης στην τεχνολογία της πληροφορίας.

Μελλοντικές προκλήσεις: Η σημαντικότερη πρόκληση του μέλλοντος είναι η συνέχιση της ενδυνάμωσης του συστήματος πρόνοιας, συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής πλήρους απασχόλησης και του καθολικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Μόνο αυξάνοντας το ποσοστό της απασχόλησης μπορούν να χρηματοδοτηθούν επαρκώς η υγειονομική περίθαλψη, οι κοινωνικές υπηρεσίες και οι συντάξεις του γηράσκοντος πληθυσμού και να μειωθεί η ανάγκη για παροχές και άλλα επιδόματα κοινωνικής ασφάλισης. Έχουν προσδιοριστεί και άλλες προκλήσεις για να διασφαλιστεί ότι δεν αποκλείονται κοινωνικά εκείνοι των οποίων το βιοτικό επίπεδο επιδεινώθηκε σημαντικά κατά τις οικονομικές κρίσεις, να ενισχυθεί η προστασία όσων διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού εξαιτίας

αναπηρίας, εθνοτικής προέλευσης, χαμηλής ή μη ολοκληρωμένης εκπαίδευσης, μη ένταξης στην αγορά εργασίας ή επειδή κατοικούν σε μειονεκτούσες περιοχές, και να βελτιωθεί η στήριξη των πλέον ευάλωτων (εκείνων που κάνουν κατάχρηση αλκοόλ και ναρκωτικών, των άστεγων, των παιδιών που διατρέχουν κίνδυνο και των ατόμων που πάσχουν από ψυχασθένεια).

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Το σουηδικό σύστημα κοινωνικών παροχών και υγείας είναι καθολικό και εκτενές και το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην αρχή της αποζημίωσης της απώλειας εισοδήματος, συμπεριλαμβανομένων των ατομικών δικαιωμάτων σε βασικές παροχές για όλους τους κατοίκους της χώρας ανεξάρτητα από την κοινωνική ή την επαγγελματική τους θέση, την οικογενειακή κατάσταση ή το φύλο τους. Δεν υπάρχει βασική απαίτηση ως προς την απασχόληση ή το εισόδημα προκειμένου να αποκτήσει κανείς πρόσβαση στην κοινωνική ασφάλιση, παρά το ότι οι εργαζόμενοι λαμβάνουν υψηλότερες παροχές βάσει του εισοδήματός τους. Τα τελευταία τρία χρόνια η **ανάπτυξη του ΑΕΠ** ήταν ανώτερη του 3% ετησίως, 3,6% το 2000, αλλά αναμένεται να υποχωρήσει στο 2% το τρέχον έτος. Το **ποσοστό απασχόλησης** το 2000 ήταν 73% (71% για τις γυναίκες και 74,8% για τους άνδρες), ένα από τα υψηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το επίπεδο ανεργίας εξακολουθεί να μειώνεται και το 2000 ήταν 5,9% (5,8% για τις γυναίκες και 6% για τους άνδρες) σε σύγκριση με 7,2% το 1999. Το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας παραμένει χαμηλό, στο 1,1% για τις γυναίκες και στο 1,4% για τους άνδρες το 2000.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του SESPROS από τη Eurostat, το 1998 η Σουηδία δαπάνησε το 33,3% του ΑΕΠ της για την **κοινωνική προστασία**, το υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ (ο κοινοτικός μέσος όρος ήταν 27,7%). Ο προϋπολογισμός του 2001 δείχνει ότι το ποσοστό των σχετικά φτωχών ατόμων (εκείνων που ζουν με εισόδημα μικρότερο του 50% του διαμέσου εισοδήματος) έχει αυξηθεί από 7,2% σε 9,1% από το 1991 έως το 1998²⁹. Βάσει των εναρμονισμένων στοιχείων του ECHP, το ποσοστό σχετικής φτώχειας (υπολογιζόμενο στο 60% του εθνικού διαμέσου εισοδήματος) ήταν 12% το 1997.

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα είναι μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας, και για να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με μεγαλύτερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Μετά την οικονομική ανάκαμψη μεταρρυθμίστηκε η κοινωνική πολιτική και αυξήθηκαν οι πόροι. Ωστόσο, μπορούν να παρατηρηθούν οι ακόλουθες προκλήσεις:

- Η επέκταση του συστήματος επιδομάτων κοινωνικής πρόνοιας συνεπάγεται την αύξηση του κόστους, εξαιτίας των μεγαλύτερων περιόδων εξάρτησης από την πρόνοια και του αυξανόμενου αριθμού των εξαρτημένων από τα εν λόγω επιδόματα για μεγάλες χρονικές περιόδους νοικοκυριών (νέοι και νοικοκυριά με πρόσφυγες και μετανάστες). Για την καταπολέμηση αυτού του προβλήματος, στόχος της πολιτικής ήταν να καταστήσει το σύστημα λιγότερο γενναιόδωρο και πιο περιοριστικό, ιδιαίτερα μέσω αυστηρότερων κριτηρίων επιλεξιμότητας και θέτοντας ανώτατα όρια στα επίπεδα των

²⁹ Υπολογιζόμενο σύμφωνα με το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών ανά μονάδα κατανάλωσης, χρησιμοποιώντας εθνικά στοιχεία, το ποσοστό σχετικής φτώχειας έπεσε στο 3,9 % κατά την ίδια περίοδο.

παροχών. Η αποκατάσταση του κοινωνικού συστήματος διασφαλίζει τη βιωσιμότητα και τη σταθερότά του.

- Παρότι το σουηδικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης ήταν σε θέση να αντιμετωπίσει την πρόκληση της οικονομικής ύφεσης και να αποτρέψει τη μετατροπή της σε κρίση του συστήματος πρόνοιας, κάποιες ομάδες, όπως οι νέοι, οι μετανάστες και οι μόνοι γονείς, επλήγησαν περισσότερο από άλλες. Η πρόκληση έγκειται στον τρόπο αποζημίωσης των εν λόγω ομάδων.
- Μια άλλη πρόκληση είναι επίσης η βελτίωση της κατάστασης των πλέον ευάλωτων. Παρά την έλλειψη διαθέσιμων στοιχείων υπάρχουν ενδείξεις ότι η κατάσταση των πλέον ευάλωτων επιδεινώθηκε από πολλές απόψεις, δηλαδή σε ό,τι αφορά τα παιδιά που διατρέχουν κίνδυνο, εκείνους που κάνουν κατάχρηση αλκοόλ και ναρκωτικών, τους άστεγους και τα άτομα που διαβιούν σε νοικοκυριά με περισσότερα άτομα από εκείνα που φυσιολογικά χωρούν στην κατοικία τους, τους εγκληματίες και τις ιερόδουλες. Περαιτέρω προσοχή πρέπει επίσης να δοθεί στις ανάγκες των μακροχρόνια ανέργων, των ατόμων με ειδικές ανάγκες, των ηλικιωμένων και των ατόμων που γεννήθηκαν εκτός της Σουηδίας.
- Παρότι υπάρχουν μόνο ελάχιστες περιφερειακές διαφορές σε ό,τι αφορά το διαθέσιμο εισόδημα, η διαδικασία του **κοινωνικοοικονομικού και εθνοτικού διαχωρισμού** συνεχίστηκε κατά τη δεκαετία του 1990. Ωστόσο, η τάση δεν είναι ούτε δραματική, ούτε σαφής από όλες τις απόψεις. Ο εθνοτικός διαχωρισμός είναι ιδιαίτερα υψηλός.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το σουηδικό σύστημα κοινωνικής πρόνοιας βασίζεται σε μια πολιτική πλήρους απασχόλησης τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες και σε ένα καθολικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Η κυβέρνηση δεσμεύεται να αυξήσει τις θέσεις εργασίας και την κοινωνική δικαιοσύνη. Ο στόχος της απασχόλησης είναι ότι το 80% του πληθυσμού ηλικίας μεταξύ 20 και 64 ετών να έχει τακτική απασχόληση μέχρι το 2004. Ο στόχος της κοινωνικής δικαιοσύνης είναι η μείωση κατά το ήμισυ της εξάρτησης από την πρόνοια από το 1999 έως το 2004.

Μια δραστική πολιτική απασχόλησης είναι το κλειδί για την καταπολέμηση της φτώχειας. Στόχος της σουηδικής πολιτικής απασχόλησης είναι η μείωση της ανεργίας και η επίτευξη υψηλού ποσοστού απασχόλησης τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες, ανεξάρτητα από το παρελθόν ή την καταγωγή τους.

Οι στόχοι της κυβέρνησης για την αύξηση της κοινωνικής δικαιοσύνης περιλαμβάνουν 1) τη διασφάλιση του ότι δεν αποκλείονται κοινωνικά οι ομάδες των οποίων το βιοτικό επίπεδο επιδεινώθηκε σημαντικά κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης – κυρίως οι νέοι, οι μόνοι γονείς και ορισμένες ομάδες μεταναστών και προσφύγων, 2) την ενίσχυση της προστασίας για τις ομάδες που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού εξαιτίας αναπηρίας, εθνοτικής προέλευσης, χαμηλής ή ατελούς εκπαίδευσης, μη ένταξης στην αγορά εργασίας ή επειδή κατοικούν σε μειονεκτούσες περιοχές, και 3) τη βελτίωση της στήριξης των πλέον ευάλωτων ομάδων. Πρέπει να ληφθούν μέτρα για την πρόληψη και τη θεραπεία της κατάχρησης

αλκοόλ και ναρκωτικών, τη μείωση του αριθμού των αστέγων και την ενίσχυση της προστασίας των παιδιών που διατρέχουν κίνδυνο και των διανοητικά ασθενών ατόμων.

Επιλέγοντας ένα καθολικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης με παροχές ανάλογες με το εισόδημα, αντί ενός συστήματος με ελάχιστα επίπεδα παροχών, σύμφωνα με τις σουηδικές αρχές, η διοίκηση είναι λιγότερο δαπανηρή από ό,τι σε ένα σύστημα παροχών βασισμένο στα μέσα διαβίωσης των δικαιούχων και οι πλέον μειονεκτούσες ομάδες είναι σε ευνοϊκότερη θέση.

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Δεδομένης μιας πολιτικής πλήρους απασχόλησης με καθολικό κοινωνικό σύστημα, το οποίο συμπληρώνεται από προγράμματα βασισμένα στο εισόδημα, οι στρατηγικές προσεγγίσεις και οι βασικοί στόχοι τίθενται σωστά. Όταν δεν είναι δυνατός ο προσδιορισμός της καθαρής φτώχειας ή του καθαρού κοινωνικού αποκλεισμού, είναι συνετό να ενισχυθεί η πρόνοια όλων των ατόμων. Εάν η οικονομική ανάπτυξη συνεχίσει όπως προβλέπεται, θα επιτευχθούν οι μακροπρόθεσμοι στόχοι. Ενισχύοντας το πλαίσιο της πολιτικής κοινωνικής πρόνοιας, θα αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που πιθανώς δημιουργήθηκαν από τη μικρότερη ανάπτυξη.

Το σουηδικό ΕΣΔΕν δεν ασχολείται στην πραγματικότητα με τον τρόπο με τον οποίο η εν λόγω βασική στρατηγική του συστήματος πρόνοιας θα μειώσει αποτελεσματικά την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, αλλά έχει εκτιμηθεί η σημασία και οι δυνατότητες των καθολικών συστημάτων. Επιπλέον, δεν είναι σαφής ο τρόπος με τον οποίο τα διάφορα μέτρα που αναφέρονται στο ΕΣΔΕν θα συμβάλλουν στον κεντρικό στόχο της μείωσης κατά το ήμισυ του αριθμού των ατόμων που εξαρτώνται από την πρόνοια. Η πρόοδος, ωστόσο, θα μετρηθεί έως το 2004.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔΕν

Το καθολικό κοινωνικό σύστημα, όπως περιγράφεται παραπάνω, αποτελεί την κινητήρια δύναμη των σουηδικών πολιτικών για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Το σύστημα παρέχει μια σταθερή βάση για την κατάργηση των κύριων αιτιών της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ωστόσο, χρειάζονται ακόμη ειδικά μέτρα για την αντιμετώπιση ειδικών περιπτώσεων ή ομάδων ανθρώπων, στα οποία υπάρχει περιθώριο εφαρμογής περαιτέρω καινοτομιών.

Στο ΕΣΔΕν αναφέρονται μερικές υπηρεσίες διαμεσολαβητή (για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τα παιδιά). Καθώς έχει μεγάλη παράδοση σε τέτοιου είδους υπηρεσίες σε διάφορους τομείς, αυτός ο τυπικός σουηδικός θεσμός του διαμεσολαβητή για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού θα μπορούσε να αναφερθεί ως καινοτομία, σχετικά με την οποία θα μπορούσαν να δοθούν περισσότερες πληροφορίες.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Στο πλαίσιο του συστήματος πρόνοιας, η συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση των πολιτικών ρυθμίζεται κυρίως από τη νομοθεσία και τους διοικητικούς κανόνες. Τα όργανα εκτός της διοίκησης μπορούν επίσης να δώσουν τη

γνώμη τους. Έχοντας αυτό ως δεδομένο, η γενική πολιτική πρόνοιας λαμβάνει υπόψη όλες τις σχετικές πτυχές της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ακόμη και αν δεν εκφράζεται ρητώς, φαίνεται ότι υπάρχει μια σαφής ισορροπία μεταξύ των πολιτικών που σχετίζονται με την ανεργία και των μέτρων για την ενδυνάμωση των κοινωνικών συστημάτων, καθώς και σαφώς καθορισμένοι βασικοί στόχοι και για τους δύο τομείς (βλέπε επίσης σημείο 3.4 παρακάτω). Στο ΕΣΔ γίνονται αναφορές στις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί από την κυβέρνηση και από διάφορους άλλους φορείς και ομάδες συμφερόντων σε όλα τα επίπεδα, αν και δεν είναι δυνατό να εκτιμηθεί ο βαθμός στον οποίο η συμμετοχή των φορέων εκτός της κανονικής διοίκησης έχει οδηγήσει σε πραγματικές συνεισφορές στο ΕΣΔΕν. Θα πρέπει να ενθαρρυνθούν άλλοι παράγοντες να συμμετάσχουν στον κοινό αγώνα κατά της φτώχειας.

2.4. Συμβατότητα των στρατηγικών προσεγγίσεων σε σχέση με το εθνικό σχέδιο δράσης για την απασχόληση

Η Σουηδία επέλυσε το πρόβλημα της συμβατότητας και του συντονισμού του ΕΣΔΑ επισυνάπτοντάς το ως προσάρτημα 1 στο ΕΣΔΕν. Στο ΕΣΔΕν δεν αναπτύχθηκαν επαρκώς οι δυνατότητες της πολιτικής απασχόλησης για το σύστημα πρόνοιας, ούτε και στο ΕΣΔΑ ο τρόπος σύνδεσης με την κοινωνική πολιτική. Παρόλο που φαίνεται να υπάρχει συντονισμός σε επίπεδο πολιτικής μεταξύ αυτών των δύο πλευρών του σουηδικού κοινωνικού κράτους, αυτός δεν εκφράζεται σαφώς στο ΕΣΔΕν.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Καθώς η πολιτική πλήρους απασχόλησης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του σουηδικού συστήματος πρόνοιας, το ΕΣΔΕν τονίζει το ρόλο της πολιτικής απασχόλησης στον αγώνα για την καταπολέμηση της φτώχειας. Για την προώθηση της συμμετοχής στην απασχόληση, η Σουηδία επέλεξε την αρχή της ενεργοποίησης και της αύξησης των δεξιοτήτων. Η αρχή της υπεροχής της εργασίας συνεπάγεται αποτελεσματικά μέτρα ώστε να δώσει την ευκαιρία στους ανθρώπους να βρουν μια θέση εργασίας και να στηρίξουν τον εαυτό τους. Για να ενισχυθεί το κίνητρο για την εργασία, οι κανόνες του συστήματος ασφάλισης κατά της ανεργίας έχουν τροποποιηθεί αναλόγως. Επιπλέον, την περασμένη χρονιά δρομολογήθηκε ένα πρόγραμμα εγγύησης δραστηριότητας. Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, όπως η εξειδικευμένη επαγγελματική κατάρτιση, η νέα μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση και ένα καινούριο σχέδιο για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης των ενηλίκων, διευκολύνουν επίσης την πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Προκειμένου να είναι ευκολότερη και για τους δύο γονείς η είσοδος και η παραμονή στην αγορά εργασίας, οι γονικές παροχές πρόκειται να παραταθούν κατά 30 ημέρες, ανερχόμενες συνολικά σε 480 ημέρες, εάν και οι δύο γονείς αξιοποιούν τουλάχιστον 60 ημέρες ο καθένας.

3.1.1. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στους πόρους, τα δικαιώματα, τα αγαθά και τις υπηρεσίες

Το καθολικό σύστημα κοινωνικής πρόνοιας συνεπάγεται ατομικά δικαιώματα και πρόσβαση όλων σε κοινωνικές παροχές, την εκπαίδευση, την υγεία και τις υπηρεσίες μέριμνας, καθώς και στη στέγαση. Όλοι δικαιούνται λογικούς οικονομικούς πόρους

σε περίπτωση απώλειας εισοδήματος. Για την προώθηση της πρόσβασης όλων, η Σουηδία έχει δρομολογήσει διάφορες μεταρρυθμίσεις και μέτρα. Παραδείγματος χάρη, βελτιώθηκε η οικονομική κατάσταση των ηλικιωμένων και μεταρρυθμίστηκε η σύνταξη γήρατος βάσει των ισόβιων αποδοχών και συμπεριλαμβανομένης μιας βασικής κάλυψης υπό μορφή εξασφαλισμένης σύνταξης για εκείνους με χαμηλό εισόδημα ή χωρίς εισόδημα. Για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην εκπαίδευση, έχουν γίνει επενδύσεις σε όλα τα επίπεδα. Μεταρρυθμίστηκε η πολιτική της στέγασης· παραδείγματος χάρη οι τοπικές αρχές πρέπει να προγραμματίζουν την προσφορά της στέγασης ώστε να διασφαλίζεται αξιοπρεπής στέγαση για όλους. Ένα εθνικό σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη των υγειονομικών υπηρεσιών πρόκειται να βελτιώσει την υγειονομική περίθαλψη. Ένας νόμος περί κοινωνικών υπηρεσιών πρόκειται να επεκτείνει το δικαίωμα του ατόμου στην πρόνοια. Η υπηρεσία του διαμεσολαβητή για θέματα αναπηρίας θα δημιουργήσει ένα εθνικό κέντρο για τη δυνατότητα πρόσβασης.

3.2. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Ένας από τους κύριους στόχους της κυβέρνησης είναι η ενίσχυση της προστασίας των ομάδων που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού για οποιοδήποτε λόγο. Η κατάσταση πρόκειται να αναλύεται ετησίως ώστε να καθίσταται δυνατή η ενδυνάμωση συγκεκριμένων μέτρων. Το ΕΣΔΕν παρουσιάζει πολυάριθμα σχέδια και μέτρα για αυτό το σκοπό, όπως το εθνικό σχέδιο δράσης κατά του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, της ομοφυλοφοβίας και των διακρίσεων, το οποίο παρουσιάστηκε πρόσφατα προκειμένου να αυξηθούν οι δυνατότητες θέσπισης γενικής νομοθεσίας κατά των διακρίσεων. Τα μέτρα για την ένταξη στις τεχνολογίες της κοινωνίας της πληροφορίας (eInclusion) εστιάζουν στις δυνατότητες των ΤΠΕ για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, ενώ δεν αναφέρονται οι υπάρχουσες πρωτοβουλίες σε ό,τι αφορά την απόκτηση ψηφιακών γνώσεων από τις μειονεκτούσες ομάδες ή την πρόσβαση των ηλικιωμένων στις ΤΠΕ.

3.3. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Η βελτίωση της στήριξης των πλέον ευάλωτων είναι επίσης μία από τις στρατηγικές προσεγγίσεις πολιτικής της κυβέρνησης που θα αναλύονται ετησίως. Τα θεσπιζόμενα μέτρα και σχέδια καλύπτουν τους πλέον ευάλωτους, όπως τα παιδιά που διατρέχουν κίνδυνο, εκείνους που κάνουν κατάχρηση αλκοόλ και ναρκωτικών, τους άστεγους και τα άτομα που διαβιούν σε νοικοκυριά με περισσότερα άτομα από εκείνα που φυσιολογικά μπορούν να ζήσουν στην κατοικία τους, τα άτομα με παραβατική συμπεριφορά και τις ιερόδουλες, καθώς και τους μακροχρόνια άνεργους, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τους ηλικιωμένους και τους μετανάστες. Για τη βελτίωση της κοινωνικής ένταξης, έχει διοριστεί ένας ειδικός ερευνητής, ο οποίος θα υποβάλλει προτάσεις προς εφαρμογή των δύο κοινοτικών οδηγιών κατά των διακρίσεων. Η κυβέρνηση έχει δεσμεύσει κονδύλια για την περίοδο 1999-2003 για να αντιμετωπίσει τον κοινωνικό, εθνοτικό διαχωρισμό και τον διαχωρισμό λόγω διακρίσεων στις μητροπολιτικές περιοχές και να προωθήσει την ισότητα ως προς τις συνθήκες διαβίωσης μεταξύ των κατοίκων των εν λόγω περιοχών, αλλά και μεταξύ ανδρών και γυναικών.

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Καθώς η Σουηδία έχει μεγάλη παράδοση σε εθελοντικές οργανώσεις, η κυβέρνηση χορηγεί επιδόματα κάθε χρόνο για τη στήριξη περίπου 100 οργανώσεων στον κοινωνικό τομέα. Για να αυξηθούν οι γνώσεις και να αναπτυχθεί το έργο αυτών των οργανώσεων, συστάθηκε μια γραμματεία στον Εθνικό Φορέα Υγείας και Πρόνοιας το 2001. Για να γενικευθεί ο αγώνας κατά του αποκλεισμού, όλες οι κυβερνητικές υπηρεσίες θα προετοιμάσουν σχέδια δράσης για την προώθηση της εθνοτικής ποικιλομορφίας μεταξύ των εργαζομένων τους. Για να αυξηθούν οι δυνατότητες των αιτούντων άσυλο, των προσφύγων και των άλλων πρόσφατα αφιχθέντων μεταναστών, συνήφθη μια συμφωνία για τη βελτίωση του συντονισμού μεταξύ διαφόρων δημόσιων αρχών. Η κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων έχει αυξηθεί από διάφορα μέτρα

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Τα καθολικά προγράμματα, αναγνωρίζοντας ατομικά δικαιώματα σε όλους, αυξάνουν την ισότητα αυτή καθεαυτή, όπως και μεταξύ των ανδρών και των γυναικών. Η ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των δύο φύλων ενυπάρχει στην ίδια τη δομή. Έτσι πρέπει να εξηγείται γιατί υπάρχουν μάλλον λίγες ειδικές αναφορές σε ζητήματα ισότητας των δύο φύλων. Παρόλο που η Σουηδία έχει μεγάλη παράδοση στην ισότητα των ευκαιριών και έχει σημειώσει θετικά αποτελέσματα στον εν λόγω τομέα, η ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των δύο φύλων αυτή καθεαυτή δεν αναπτύσσεται καθόλου ώστε να καθίσταται εμφανής η προοπτική της ισότητας των δύο φύλων σε στόχους, ενέργειες και διαδικασίες αξιολόγησης.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Η συνολική συγχρηματοδότηση του ΕΚΤ για την περίοδο 2000-2006 για τον στόχο 3 είναι 2,78 δισεκατομμύρια ευρώ, για τον στόχο 1 είναι 44 εκατομμύρια ευρώ και για την πρωτοβουλία EQUAL 172,4 εκατομμύρια ευρώ, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης του ΕΚΤ και της εθνικής δημόσιας και ιδιωτικής χρηματοδότησης. Το 14,5% των κονδυλίων των προγραμμάτων των στόχων 3 και 1 διατίθεται στην ισότητα ευκαιριών. Η πρωτοβουλία EQUAL συμβάλλει εξ ολοκλήρου στην καταπολέμηση των διακρίσεων. Παρά την ύπαρξη αυτών των προγραμμάτων, ο ρόλος του ΕΚΤ είναι πρακτικά μηδενικός στο πλαίσιο του ΕΣΔΕν. Θίγεται μόνο σε αναφορές στο ΕΣΔΑ και εκεί στο κεφάλαιο που περιγράφει τη συνεισφορά του ΕΚΤ στη Σουηδία. Δεν γίνεται καμία αναφορά στον τρόπο με τον οποία τα προγράμματα ΕΚΤ θα μπορούσαν να βοηθήσουν τη σουηδική πολιτική κοινωνικής πρόνοιας.

ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Συμπεράσματα

Κατάσταση και βασικές τάσεις: Οι καλές οικονομικές επιδόσεις έχουν οδηγήσει σε αύξηση σε επίπεδα ρεκόρ του ποσοστού απασχόλησης και έχει μειώσει σε επίπεδα ρεκόρ το ποσοστό ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας. Παρά ταύτα, το Ηνωμένο Βασίλειο εμφανίζει συνεχείς εισοδηματικές ανισότητες. Το Ηνωμένο Βασίλειο είχε ένα ποσοστό σχετικής φτώχειας της τάξεως του 22% το 1997³⁰ (εισόδημα κάτω του 60% του εθνικού διαμέσου εισοδήματος). Ένα στα τρία παιδιά ζει σε νοικοκυριά που βρίσκονται κάτω από αυτό το κατώφλι της φτώχειας. Περίπου 2 εκατομμύρια παιδιά ζουν σε νοικοκυριά όπου κανείς δεν εργάζεται. Η ανεργία επικεντρώνεται κυρίως σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες και γεωγραφικές περιοχές. Υπάρχουν ορισμένες ομάδες που είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στον κοινωνικό αποκλεισμό: τα παιδιά, οι άστεγοι, οι μόνιμοι και έφηβοι γονείς, ορισμένες εθνοτικές μειονότητες, τα άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής υγείας και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Το ποσοστό των γυναικών μεταξύ των ενηλίκων που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας είναι μεγαλύτερη. Η επιμονή της φτώχειας σημαίνει ότι πολλοί συνταξιούχοι δεν ήταν σε θέση να εξασφαλίσουν μια αξιοπρεπή δεύτερη σύνταξη και τώρα διαβιώνουν κάτω από συνθήκες φτώχειας. Μια σημαντικότερη πρόκληση είναι η συγκέντρωση της φτώχειας σε γεωγραφικές περιοχές (αστικά κέντρα, συγκροτήματα εργατικών κατοικιών και ορισμένες αγροτικές περιοχές) που πάσχουν από αλληλοσυνδεόμενα προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού.

Στρατηγική προσέγγιση: Η προσέγγιση του Ηνωμένου Βασιλείου αντιμετωπίζει ζητήματα που σχετίζονται με τον κύκλο της ζωής μέσω παρεμβάσεων προσαρμοσμένων στις ανάγκες των διαφόρων ηλικιακών ομάδων. Αυτό λειτουργεί στο πλαίσιο του βρετανικού καθολικού συστήματος κοινωνικής προστασίας. Υπάρχει μια ισχυρή δέσμευση στην απασχόληση ως διέξοδο από την φτώχεια, αλλά και ως σημαντική προληπτική διάσταση. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στα παιδιά που ζουν κάτω από συνθήκες φτώχειας, με βασική δέσμευση την εξάλειψη της παιδικής φτώχειας εντός 20 ετών. Δεδομένης της σύνθετης φύσης του προβλήματος, η στρατηγική υιοθετεί μια μακροπρόθεσμη προσέγγιση. Το ΕΣΔΕν καταγράφει μόνο μια υφιστάμενη δέσμη πολιτικών και δεν ανακοινώνει καμία νέα πολιτική. Έμφαση δίνεται στη θέσπιση μακροπρόθεσμων στόχων (2020) με επιμέρους στόχους για ειδικές ομάδες ή περιοχές και ενδιάμεσους στόχους για την παρακολούθηση της πρόοδου. Μια σειρά καινοτόμων δεικτών παρακολουθούν την πρόοδο. Το ΕΣΔΕν περιλαμβάνει ελάχιστες λεπτομέρειες για την ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των δύο φύλων στις πολιτικές. Οι αποκεντρωμένες διοικήσεις είναι υπεύθυνες για πολλές από τις πολιτικές που επιδρούν στην φτώχεια και τον αποκλεισμό και καθεμία είναι υπεύθυνη για την ανάπτυξη της δικής της στρατηγικής για την αντιμετώπιση των προβλημάτων. Η βρετανική κυβέρνηση και οι αποκεντρωμένες διοικήσεις έχουν κοινό στόχο την εξάλειψη της φτώχειας και την προώθηση της ενσωμάτωσης, ενώ υπάρχουν ομοιότητες στις στρατηγικές τους προσεγγίσεις.

Μέτρα πολιτικής: Το Ηνωμένο Βασίλειο ανταποκρίνεται και στους τέσσερις στόχους. Υπάρχει μια σειρά πολιτικών και πρόσφατων μεταρρυθμίσεων που έχουν στόχο την αύξηση των ευκαιριών και των κινήτρων για εργασία και την αντιμετώπιση των προβλημάτων των χαμηλών μισθών και των περιορισμένων δεξιοτήτων. Το ΕΣΔΕν παρέχει λίγα παραδείγματα από την προσέγγιση του Ηνωμένου Βασιλείου για τη διασφάλιση της πρόσβασης στις υπηρεσίες. Η πρόληψη του αποκλεισμού εστιάζει ιδιαίτερα στις πολιτικές για την παροχή βοήθειας στα παιδιά από πολύ νωρίς. Με τη συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση θα βοηθηθούν περισσότερα άτομα ώστε να μην περιέλθουν στην κατάσταση της φτώχειας των συνταξιούχων. Το ΕΣΔ αναπτύσσει επίσης εθνικές στρατηγικές για τη μείωση του κινδύνου

³⁰ 18% το 1996. Η αύξηση οφείλεται σε μια διακοπή στη στατιστική σειρά στα δεδομένα του ECHP για το Ηνωμένο Βασίλειο.

φτώχειας για τα άτομα που βαρύνονται με τη φροντίδα άλλων και τους μόνους γονείς. Το ΕΣΔΕν εντοπίζει ορισμένες ευάλωτες ομάδες που απαιτούν πρόσθετη παρέμβαση για την αντιμετώπιση των αναγκών τους. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στα παιδιά που βρίσκονται στην πρόνοια ή εξέρχονται από αυτή, τις έφηβες εγκύους και τα άτομα με προβλήματα τοξικομανίας, έλλειψης στέγης ή κακής ψυχικής υγείας. Η τοπική εταιρική σχέση αποτελεί ένα ισχυρό στοιχείο της προσέγγισης του Ηνωμένου Βασιλείου· μια σειρά σχετικών φορέων συμμετέχουν στενά στην εφαρμογή των πολιτικών. Συχνά τους παρέχεται η δυνατότητα να «τροποποιούν» τα προγράμματα ώστε να καλύπτουν ειδικές τοπικές συνθήκες. Ωστόσο, σε εθνικό επίπεδο, οι ΜΚΟ και οι δύο βασικοί κοινωνικοί εταίροι συμμετέχουν σε μικρότερο βαθμό.

Μελλοντικές προκλήσεις: Η κυριότερη πρόκληση για το Ηνωμένο Βασίλειο παραμένει η αντιμετώπιση προβλήματος του μεγάλου αριθμού των παιδιών που διαβιούν κάτω από συνθήκες φτώχειας. Η καταπολέμηση του αποκλεισμού πρέπει επίσης να αντιμετωπίσει τις συνεχείς εισοδηματικές ανισότητες και τη συγκέντρωση ανέργων και ανενεργών ατόμων σε ορισμένες βασικές ομάδες και περιοχές. Είναι σημαντικό το Ηνωμένο Βασίλειο να συνεχίσει να αναπτύσσει κατάλληλα συντονισμένα σχέδια για στοχοθετημένες πολιτικές για τη διασφάλιση της πρόσβασης όλων σε υπηρεσίες καλής ποιότητας, ιδιαίτερα στους τομείς της υγείας, της στέγασης και της εκπαίδευσης. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στις περιθωριοποιημένες συνοικίες. Η αποκέντρωση και η εστίαση στην τοπική εφαρμογή συνεπάγονται ότι το Ηνωμένο Βασίλειο πρέπει να διασφαλίσει ότι οι υπάρχουσες μέθοδοι συντονισμού συνεχίζουν να λειτουργούν αποτελεσματικά για τη διατήρηση της στρατηγικής πίσω από το φάσμα των τοπικών, περιφερειακών και εθνικών πολιτικών. Η αντιμετώπιση του προβλήματος των περιορισμένων βασικών δεξιοτήτων είναι σημαντική επειδή συνδέονται με χαμηλόμισθες εργασίες και περιοδικά διαστήματα ανεργίας. Δεδομένου ότι οι γυναίκες είναι πιθανότερο να βρεθούν, και να παραμείνουν, σε κατάσταση φτώχειας, τα μελλοντικά ΕΣΔ πρέπει να ενσωματώνουν συστηματικά τη διάσταση της ισότητας των δύο φύλων σε όλες τις πολιτικές. Μια περαιτέρω πρόκληση συνίσταται στην αντιμετώπιση του μεγάλου αριθμού ατόμων (κυρίως γυναικών) που δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσουν ικανοποιητικά συνταξιοδοτικά δικαιώματα και ως εκ τούτου στη μείωση του αριθμού των συνταξιούχων που ζουν κάτω από συνθήκες φτώχειας.

1. ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Παρά τις καλές οικονομικές επιδόσεις που έχουν οδηγήσει στην άνοδο σε επίπεδα ρεκόρ του ποσοστού απασχόλησης και σε ανάλογη μείωση των ποσοστών ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας, η αύξηση των εισοδηματικών ανισοτήτων τα τελευταία 20 έτη και του αριθμού των ατόμων που ζουν σε κατάσταση φτώχειας θέτουν μια σειρά προκλήσεων. Το 1997, το 22% του πληθυσμού ζούσε κάτω από συνθήκες σχετικής φτώχειας. Πριν τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, το ποσοστό σχετικής φτώχειας ήταν 43% το 1997, γεγονός που αποτελεί μονάδα μέτρησης του διορθωτικού αποτελέσματος του εισοδήματος του συστήματος κοινωνικής προστασίας. Το Ηνωμένο Βασίλειο δαπάνησε για την κοινωνική προστασία το 26% του ΑΕΠ το 1998, οριακά λιγότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (27,7%).

Ωστόσο, το χαμηλό εισόδημα είναι μόνο μία από τις διαστάσεις της φτώχειας, και για να μετρηθεί και να αναλυθεί αυτό το φαινόμενο με μεγαλύτερη ακρίβεια, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη άλλες εξίσου σχετικές πτυχές, όπως η πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών.

Η αναλογία των γυναικών στους ενήλικες που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας είναι μεγαλύτερη. Μια από τις πιο σημαντικές προκλήσεις είναι ο αριθμός των

παιδιών που ζουν κάτω από συνθήκες φτώχειας. Το πρόβλημα δεν είναι μόνο αριθμητικό αλλά μπορεί να σωρευτεί από γενιά σε γενιά καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν κάτω από συνθήκες επίμονης φτώχειας. Περίπου ένα στα τρία παιδιά ζούσε σε νοικοκυριά με εισόδημα κάτω του 60% του εθνικού διαμέσου εισοδήματος το 1998/1999. Αυτό εξηγείται εν μέρει από τον αριθμό των παιδιών που ζουν σε οικογένειες όπου δεν εργάζεται κανείς. Ο αριθμός των «άνεργων» νοικοκυριών έχει διπλασιαστεί από το 1979. Περίπου 2 εκατομμύρια παιδιά ζούσαν σε τέτοια νοικοκυριά το 2000 (σχεδόν 16% του συνόλου των παιδιών), εκ των οποίων 800.000 μεγαλώνουν σε οικογένειες όπου και οι δύο γονείς λαμβάνουν επιδόματα ανεργίας για περισσότερα από πέντε έτη.

Το πρόβλημα της ανεργίας μπορεί να επιδεινωθεί από την έλλειψη κινήτρων για εργασία που δημιουργεί η σχέση μεταξύ χαμηλών μισθών και απώλειας παροχών. Η πρόσφατη θέσπιση φορολογικών ελαφρύνσεων απασχόλησης για να ενισχυθούν οι χαμηλόμισθοι θα πρέπει να ελαφρύνει αυτή την κατάσταση. Η ανεργία συγκεντρώνεται σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, γεωγραφικές περιοχές και νοικοκυριά. Τα άτομα ηλικίας 16-18 ετών που δεν είναι στο σχολείο ούτε εργάζονται, οι μόνοι γονείς (ο υψηλότερος αριθμός στην ΕΕ), ορισμένες εθνοτικές μειονότητες, τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τα ανειδίκευτα άτομα διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας και αποκλεισμού. Ιδιαίτερα ευάλωτα στον αποκλεισμό είναι τα παιδιά που βρίσκονται στην πρόνοια, οι έφηβες μητέρες και τα άτομα με προβλήματα τοξικομανίας, έλλειψης στέγης και ψυχικής υγείας. Ένα στα τέσσερα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας διαβίωσε σε χαμηλόμισθο νοικοκυριό το 1998/1999. Η επιμονή αυτής της φτώχειας σημαίνει ότι πολλά άτομα δεν ήταν σε θέση να εξασφαλίσουν ικανοποιητικές δεύτερες συντάξεις. Μια περαιτέρω πρόκληση που αντιμετωπίζει το Ηνωμένο Βασίλειο είναι η συγκέντρωση του φαινομένου της φτώχειας σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές (αστικά κέντρα, συγκροτήματα εργατικών κατοικιών και ορισμένες αγροτικές περιοχές). Οι περιοχές αυτές πάσχουν από πολλαπλά, αλληλοσυνδεόμενα προβλήματα υψηλών ποσοστών ανεργίας και θνησιμότητας, εθνοτικών διαχωρισμών, υψηλών επιπέδων εγκληματικότητας και ελλιπούς πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες (στέγαση, εκπαίδευση και υγειονομική περίθαλψη).

Οι βασικές μελλοντικές τάσεις είναι πιθανόν να συνεχίσουν να είναι: η αυξανόμενη συγκέντρωση της ανεργίας μεταξύ των βασικών ομάδων και περιοχών· διαρκή υψηλά επίπεδα οικονομικής αδράνειας, ειδικά μεταξύ των ηλικιωμένων ανδρών (υπάρχουν 2,3 εκατομμύρια οικονομικά ανενεργών ανδρών σε ηλικία εργασίας)· περιορισμένες βασικές δεξιότητες και η σχέση τους με περιοδικά διαστήματα ανεργίας· και τα υψηλά επίπεδα παιδικής φτώχειας. Τα προβλεπόμενα πρότυπα ανάπτυξης των θέσεων εργασίας πιθανόν θα επιδεινώσουν αυτή την κατάσταση, καθώς η ανάπτυξη συγκεντρώνεται σε επαγγέλματα με υψηλά προσόντα και σε περιοχές με χαμηλή ανεργία.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το Ηνωμένο Βασίλειο διαθέτει ένα καθολικό σύστημα κοινωνικής προστασίας βασισμένο σε ελάχιστα επίπεδα για όλους. Η προσέγγιση συνίσταται στην αντιμετώπιση ζητημάτων που σχετίζονται με τον κύκλο της ζωής. Η παρέμβαση έχει προσαρμοστεί στις ανάγκες των διαφόρων ηλικιακών ομάδων προκειμένου να διασφαλίζεται ότι η υστέρηση δεν σωρευτεί από γενιά σε γενιά. Η προσέγγιση αυτή

χαρακτηρίζεται από μια ισχυρή δέσμευση στην απασχόληση ως πρωταρχική διέξοδο από τον κοινωνικό αποκλεισμό. Καθορίζονται στρατηγικοί στόχοι σε σχέση με τα παιδιά και τους νέους, τα άτομα σε ηλικία εργασίας και τους ηλικιωμένους. Άλλοι στόχοι σχετίζονται με τις μειονεκτούσες κοινότητες. Τα μέτρα για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού συνδυάζουν αλλαγές στα βασικά προγράμματα, όπως το φορολογικό σύστημα και το σύστημα παροχών με στοχοθετημένες πρωτοβουλίες που αφορούν ειδικά θέματα ή ομάδες. Οι εν λόγω πρωτοβουλίες έχουν πολλαπλασιαστεί τον τελευταίο καιρό και πρέπει να ενσωματωθούν καλά, προκειμένου να διασφαλιστεί η συνοχή.

Η βασική δέσμευση συνίσταται στην εξάλειψη της παιδικής φτώχειας εντός 20 ετών. Οι πολιτικές για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος περιλαμβάνουν μια ισχυρή προληπτική διάσταση. Υπάρχουν παρόμοιοι στόχοι σε όλες τις αποκεντρωμένες διοικήσεις. Σε ό,τι αφορά τα άτομα σε ηλικία εργασίας, στόχος είναι η δημιουργία μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς μέσω ενός κράτους πρόνοιας που παρέχει στήριξη και ευκαιρίες σε οποιονδήποτε μπορεί να εργαστεί και να διασφαλίζει ότι οι πλέον ευάλωτοι μπορούν να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνία. Η αντιμετώπιση της φτώχειας των συνταξιούχων επικεντρώνεται στην ανακούφιση των άμεσων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι σημερινοί πλέον φτωχοί συνταξιούχοι και σε ένα μακροπρόθεσμο στόχο για την παροχή ασφάλειας και ανεξαρτησίας στους ηλικιωμένους μετά τη συνταξιοδότηση. Υπάρχει μια σειρά καινοτόμων πολιτικών για τη μείωση του χάσματος μεταξύ των φτωχότερων συνοικιών και της υπόλοιπης χώρας. Κεντρικό ρόλο σε αυτό διαδραματίζει η διασφάλιση της κάλυψης των ειδικών αναγκών των πλέον μειονεκτουςών περιοχών από τις βασικές δημόσιες υπηρεσίες.

2.1. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική προοπτική

Υπάρχει μια σειρά στόχων σύμφωνων με την αντιμετώπιση των βασικών προκλήσεων του Ηνωμένου Βασιλείου. Δεδομένης της σύνθετης και πολυδιάστατης φύσης του προβλήματος, η στρατηγική αναγκαστικά υιοθετεί μια μακροχρόνια προσέγγιση. Υπάρχει μια σειρά καλά εστιασμένων μακροπρόθεσμων στόχων (2020), με επιμέρους στόχους για ειδικές ομάδες ή περιοχές και ενδιάμεσους στόχους για την παρακολούθηση της προόδου.

2.2. Το καινοτόμο περιεχόμενο του ΕΣΔΕν

Το ΕΣΔΕν αναφέρεται αποκλειστικά σε μια υφιστάμενη δέσμη πολιτικών και δεν ανακοινώνει καμία νέα πολιτική για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Η σειρά των καινοτόμων δεικτών υπολογίζουν την πρόοδο, όχι μόνο σε εθνικό αλλά και τοπικό επίπεδο, με εστίαση στη βελτίωση των επιπέδων στις περιοχές με τη χειρότερη απόδοση. Οι «ελάχιστοι στόχοι» θέτουν τα ελάχιστα επίπεδα κάτω από τα οποία δεν πρέπει να πέφτει η παροχή υπηρεσιών. Ένα σημαντικό στοιχείο της προσέγγισης του Ηνωμένου Βασιλείου είναι η εστίαση στους στόχους. Έτσι δίνεται έμφαση και γίνονται σημαντικές επενδύσεις στην ανάπτυξη μιας «βάσης στοιχείων» μέσω της συστηματικής παρακολούθησης της προόδου και της χρήσης έγκυρης αξιολόγησης.

2.3. Συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Η αποκέντρωση αρμοδιοτήτων έχει σημαντικές επιπτώσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η Σκωτία, η Ουαλία και η Βόρειος Ιρλανδία είναι υπεύθυνες για πολλές από τις πολιτικές που έχουν επίδραση στην φτώχεια και τον αποκλεισμό και κάθε μία είναι υπεύθυνη για την ανάπτυξη της δικής της στρατηγικής για την επίλυση των προβλημάτων. Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και οι αποκεντρωμένες διοικήσεις έχουν κοινό στόχο την εξάλειψη της φτώχειας και την προώθηση της ενσωμάτωσης, ενώ υπάρχουν μεγάλες ομοιότητες στις προσεγγίσεις τους. Έχει συσταθεί μια κοινή υπουργική επιτροπή για την φτώχεια, με τη συμμετοχή υπουργών από το Ηνωμένο Βασίλειο και τις αποκεντρωμένες διοικήσεις, για την ανάπτυξη μιας κοινής πολιτικής. Τόσο η αποκέντρωση όσο και η εστίαση στην τοπική εφαρμογή καθιστούν προτεραιότητα την ανάγκη συντονισμού για τη διατήρηση της στρατηγικής πίσω από το ευρύτατο φάσμα τοπικών, περιφερειακών και εθνικών στρατηγικών. Η εταιρική σχέση στην εφαρμογή των πολιτικών σε τοπικό επίπεδο αποτελεί ένα ισχυρό στοιχείο της προσέγγισης του Ηνωμένου Βασιλείου. Η κυβέρνηση και οι αποκεντρωμένες διοικήσεις αναγνωρίζουν ότι δεν μπορούν να επιτύχουν χωρίς την ενεργό συμμετοχή του συνόλου των φορέων. Η πολυ-υπηρεσιακή και η διυπουργική προσέγγιση είναι σημαντική δεδομένης της κλίμακας του προβλήματος. Είναι σημαντικό το Ηνωμένο Βασίλειο να συνεχίσει να αναπτύσσει κατάλληλα συντονισμένα σχέδια για στοχοθετημένες πολιτικές για τη διασφάλιση της πρόσβασης όλων σε υπηρεσίες καλής ποιότητας. Η διαβούλευση στην ανάπτυξη του επόμενου ΕΣΔΕν σε όλα τα επίπεδα θα βελτιωθεί με ένα λιγότερο αυστηρό χρονοδιάγραμμα.

2.4. Η συμβατότητα της στρατηγικής προσέγγισης σε σχέση με το ΕΣΔΑ

Δεδομένης της εστίασης του Ηνωμένου Βασιλείου σε μια καθοδηγούμενη από την απασχόληση προσέγγιση, υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των πολιτικών που καλύπτονται στο ΕΣΔΕν και στο ΕΣΔΑ. Ωστόσο αυτή η σύνδεση δεν καλύπτεται επαρκώς στο ΕΣΔΕν.

3. ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. Διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση

Οι πολιτικές που ενθαρρύνουν την πρόσβαση στην απασχόληση περιλαμβάνουν ενεργές πολιτικές για την αγορά εργασίας, φορολογική μεταρρύθμιση και μεταρρύθμιση των παροχών (φορολογικές ελαφρύνσεις για τους χαμηλόμισθους) και βελτιώσεις στην προσανατολισμένη προς την εργασία «υπηρεσία» για τα άνεργα και ανενεργά άτομα. Το «New Deal» αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο αυτής της προσέγγισης, καθώς προσφέρει εντατική στήριξη και κατάρτιση σε μια ευρεία ομάδα πελατών: νέοι (υποχρεωτικό στους 6 μήνες)· άτομα άνω των 25 ετών (υποχρεωτικό στους 18 μήνες)· και εθελοντικά προγράμματα (μόνοι γονείς, άτομα με ειδικές ανάγκες, άτομα άνω των 50 ετών και οι σύντροφοι των ανέργων). Μια αξιολόγηση έχει καταλήξει σε σχετικά θετικά συμπεράσματα για τα αποτελέσματα των New Deals, ειδικά του New Deal για τους νέους, το οποίο οδηγεί σε βελτιώσεις όλων των προγραμμάτων. Για την αντιμετώπιση των αντικινήτρων για την εργασία και την επίλυση του προβλήματος των χαμηλών επιπέδων μισθών σε ένα σημαντικό μέρος

του εργατικού δυναμικού, το Ηνωμένο Βασίλειο χρησιμοποιεί όλο και περισσότερο στοχοθετημένες φορολογικές ελαφρύνσεις για την παροχή ενός ελάχιστου εισοδήματος από την εργασία. Αυτό θα επεκταθεί το 2003 με τη θέσπιση μιας φορολογικής ελάφρυνσης απασχόλησης για άτομα με χαμηλό εισόδημα, είτε έχουν παιδιά είτε όχι. Για να συμπληρωθεί αυτό, ο εθνικός ελάχιστος μισθός παρέχει ένα κατώτατο όριο για τους μισθούς. Για τη βελτίωση της υπηρεσίας που προσφέρεται στους ανέργους και τους οικονομικά ανενεργούς, το νέο «ενισχυμένο κέντρο εργασίας» («Jobcentre plus») θα καταστεί επιχειρησιακό τον Οκτώβριο του 2001. Η υπηρεσία αυτή, η οποία συγχωνεύει τη δημόσια υπηρεσία απασχόλησης και την υπηρεσία παροχών, θα παρέχει μια περισσότερο επικεντρωμένη στην εργασία προσέγγιση της καταβολής όλων των παροχών για τα άτομα σε ηλικία εργασίας στη Μεγάλη Βρετανία.

Μια σειρά πολιτικών αντιμετωπίζουν ανισότητες στην ποιότητα και την πρόσβαση σε αυτές τις υπηρεσίες. Ωστόσο, το ΕΣΔΕν παρέχει λίγα μόνο παραδείγματα της προσέγγισης του Ηνωμένου Βασιλείου για τη διασφάλιση της πρόσβασης στις υπηρεσίες, χωρίς να γίνεται συζήτηση για την πρόσβαση στις νομικές υπηρεσίες, τον αθλητισμό και τον πολιτισμό. Καινοτόμες υπηρεσίες δια βίου μάθησης αποσκοπούν στην προσέλκυση ατόμων που παραδοσιακά δεν είναι σε θέση ή δεν έχουν τη θέληση να ενταχθούν σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Οι πολιτικές για την ένταξη στις τεχνολογίες της κοινωνίας της πληροφορίας (eInclusion) δεν περιγράφονται επαρκώς στο σχέδιο, με αξιοσημείωτες εξαιρέσεις. Τα κέντρα «UK online» («Ηνωμένο Βασίλειο σε απευθείας σύνδεση») έχουν στόχο να βοηθήσουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων ΤΠΕ και την αντιμετώπιση του κινδύνου αποκλεισμού των ομάδων που βρίσκονται στη μειονεκτούσα πλευρά του ψηφιακού χάσματος. Το πρόγραμμα «*Μάθηση σε Απευθείας Σύνδεση*» («*learnirect*») προσφέρει εκπαιδευτικά προγράμματα βασισμένα στο διαδίκτυο και πάνω από 1.000 κέντρα σε όλο το Ηνωμένο Βασίλειο καθιστούν τη μάθηση προσιτή σε όλους. Η πρόσβαση σε ικανοποιητική στέγαση αποτελεί ιδιαίτερο πρόβλημα στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το 1996, το 40% των κοινωνικών κατοικιών και το 29% των ιδιωτικών κατοικιών στην Αγγλία δεν πληρούσαν τα καθιερωμένα πρότυπα ικανοποιητικής στέγασης. Η πρόσφατη πράσινη βίβλος «Ο δρόμος της προόδου για τη στέγαση» εκθέτει τη στρατηγική για τη βελτίωση της ποιότητας της στέγασης στην Αγγλία, με τη στήριξη μιας πρόσθετης επένδυσης 1,8 δισεκατομμυρίων λιρών Αγγλίας. Στην Ουαλία, η Εθνική Συνέλευση προσφάτως πραγματοποίησε μια σύσκεψη για μια εθνική στρατηγική στέγασης «*Καλύτερα σπίτια για τους κατοίκους της Ουαλίας*». Στη Σκωτία, ο πρόσφατος νόμος περί στέγασης δίνει στις τοπικές αρχές πολλές αρμοδιότητες για να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες στέγασης και να συμβάλλουν στην ανακούφιση του φαινομένου της έλλειψης στέγασης. Το Ηνωμένο Βασίλειο προσφέρει καθολική πρόσβαση στις υπηρεσίες ιατρικής περίθαλψης μέσω του Εθνικού Συστήματος Υγείας. Το 10ετές σχέδιο του Εθνικού Συστήματος Υγείας προβλέπει μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση των υπηρεσιών υγείας και τη διασφάλιση της αντιμετώπισης των ανισοτήτων στον τομέα της υγείας στην Αγγλία.

3.2. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού

Η προσέγγιση του κύκλου της ζωής δίνει έμφαση στην πρόληψη των κινδύνων αποκλεισμού μεταξύ των παιδιών. Διάφορες πολιτικές, στηριζόμενες από σημαντικές επενδύσεις, αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των βασικών παραγόντων κινδύνου που εμφανίζονται κατά την παιδική ηλικία: προβλήματα στην προσχολική ανάπτυξη, την

υγεία, τη φοίτηση στο σχολείο, η απόκτηση παιδιών κατά την εφηβεία και η μη συμμετοχή στην εκπαίδευση, την κατάρτιση ή την απασχόληση μεταξύ των ηλικιών 16-18. Το πρόγραμμα «*Σίγουρη Εκκίνηση*» («*Sure Start*») αποτελεί τη βασική πολιτική στον αγώνα αυτό. Το σύστημα προσανατολίζεται στις συνοικίες με υψηλά ποσοστά παιδιών που διαβιούν κάτω από συνθήκες φτώχειας, ασχολούμενο με άτομα που ετοιμάζονται να γίνουν γονείς, με γονείς και με παιδιά για την αντιμετώπιση του φαύλου κύκλου της υστέρησης. Αποσκοπεί στη βελτίωση των υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο, την εξάπλωση ορθών πρακτικών και τη συμβολή στην επίτευξη των τοπικών και εθνικών στόχων που ποικίλλουν ανάλογα με τις τοπικές ανάγκες. Η πρόσφατη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση βοηθά στη βελτίωση των επιπέδων, όπως φαίνεται από την πρόοδο που έχει γίνει προς την κατεύθυνση των διάφορων εθνικών στόχων. Στήριξη μέσω πολιτικών όπως τα *Κέντρα Προσχολικής Εκπαίδευσης* (*Early Education Centres*), η *Αριστεία στις Πόλεις* (*Excellence in Cities*) και τα *Νέα Κοινοτικά Σχολεία* (*New Community Schools*) στη Σκωτία αποσκοπούν στην πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού μεταξύ των πλέον ευάλωτων ομάδων παιδιών. Η Βόρεια Ιρλανδία έχει θέσει ως στόχο τη μείωση του αριθμού των μαθητών που χαρακτηρίζονται ως μόνιμοι απόντες (2003). Για την πρόληψη του αποκλεισμού στην τρίτη ηλικία, το Ηνωμένο Βασίλειο έχει θεσπίσει μέτρα στοχεύοντας τόσο στη βοήθεια των σημερινών συνταξιούχων και όσο και στην προστασία των αυριανών συνταξιούχων από τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού. Έχουν ληφθεί σήμερα βήματα για τη στήριξη των φτωχότερων συνταξιούχων μέσω της εξασφάλισης ελάχιστου εισοδήματος. Μακροπρόθεσμα, το πιο σημαντικό αίτιο της φτώχειας στην τρίτη ηλικία είναι η έλλειψη ικανοποιητικής δεύτερης σύνταξης για τη συμπλήρωση της βασικής κρατικής σύνταξης. Επομένως, σχεδιάζονται σημαντικές μεταρρυθμίσεις του συνταξιοδοτικού συστήματος για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού με τη νέα κρατική δεύτερη σύνταξη, η οποία στοχεύει σε ομάδες που διατρέχουν ιδιαίτερο κίνδυνο, όπως στα άτομα με χαμηλό εισόδημα ή στα άτομα που είχαν σταθερή απασχόληση ή αδυνατούν να παραμείνουν σε μια αμειβόμενη εργασία λόγω ευθυνών φροντίδας, ασθένειας ή αναπηρίας. Η επίδραση αυτών των νέων εξελίξεων πρέπει να παρακολουθηθεί προσεκτικά.

3.3. Βοήθεια στους πιο ευάλωτους

Το ΕΣΔΕν εντοπίζει έναν αριθμό ευάλωτων ομάδων που απαιτούν ειδική παρέμβαση για την κάλυψη των αναγκών τους. Ιδιαίτερη προσοχή αποδίδεται στα παιδιά που βρίσκονται στην πρόνοια ή εξέρχονται από αυτή, ένα ζήτημα που χαρακτηρίζεται ως ένας από τους βασικούς κινδύνους κοινωνικού αποκλεισμού. Το πρόγραμμα «*Η ποιότητα προστατεύει*» («*Quality Protects*») (Αγγλία) στοχεύει στον εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών που παρέχονται στα παιδιά που βρίσκονται στην κοινωνική πρόνοια ώστε να μπορούν να έχουν μια επιτυχή μετάβαση στην ενήλικη ζωή. Έχουν τεθεί στόχοι για τη βελτίωση των αποτελεσμάτων για τα ευάλωτα παιδιά, συμπεριλαμβανομένου του μορφωτικού επιπέδου για εκείνα που εξέρχονται από την πρόνοια. Δεδομένου ότι το Ηνωμένο Βασίλειο έχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά εγκυμοσύνης στην εφηβεία στη Δυτική Ευρώπη, αποδίδεται ιδιαίτερη προσοχή στη μείωση του ποσοστού αυτού. Στην Αγγλία, η κυβέρνηση έχει δημιουργήσει μια μονάδα για την εγκυμοσύνη στην εφηβεία για τον συντονισμό των πρωτοβουλιών με στόχο να μειωθεί στο ήμισυ το ποσοστό των συλλήψεων σε γυναίκες κάτω των 18 ετών έως το 2010. Στην Ουαλία το πρόγραμμα «*προτεραιότητα στα παιδιά*» («*Children First*») θέτει ένα πενταετές πρόγραμμα για τη βελτίωση των κοινωνικών υπηρεσιών για τα παιδιά που έχουν ανάγκη, με τη στήριξη τοπικών στόχων.

Η πρωταρχική εστίαση των πρωτοβουλιών για τον ενεργό πληθυσμό είναι η συμμετοχή στην απασχόληση. Πρόσθετη στήριξη δίνεται στα άτομα με προβλήματα τοξικομανίας, έλλειψης στέγης ή ψυχικής υγείας. Σε ό,τι αφορά τη στήριξη στους ευάλωτους ηλικιωμένους, στόχος είναι η παροχή ενός ελάχιστου ικανοποιητικού εισοδήματος και η βελτίωση της πρόσβασης στις υπηρεσίες και της ποιότητάς τους, ιδιαίτερα στους τομείς της υγείας και της κοινωνικής πρόνοιας, της στέγασης και της αντιμετώπισης του φόβου της εγκληματικότητας. Το ΕΣΔ εξετάζει τις πολιτικές που προσανατολίζονται προς τις συνοικίες στο πλαίσιο του στόχου 4, για να παρουσιάσει τη βασιζόμενη στην εταιρική σχέση προσέγγιση των εν λόγω πολιτικών. Ωστόσο, το Ηνωμένο Βασίλειο υιοθετεί μια ισχυρή περιφερειακή προσέγγιση για την αντιμετώπιση του αποκλεισμού. Στην Ουαλία, η «*προτεραιότητα στις Κοινότητες*» (*Communities First*) θα παράσχει στοχοθετημένη στήριξη στις πλέον περιθωριοποιημένες κοινότητες. Η «*εθνική στρατηγική για την ανανέωση των συνοικιών*» παρουσιάζει την πρόθεση της κυβέρνησης για μείωση του χάσματος μεταξύ περιθωριοποιημένων περιοχών και της υπόλοιπης Αγγλίας. Οι πολιτικές συχνά εφαρμόζονται σε τοπικό επίπεδο και στοχεύουν στην αντιμετώπιση σημαντικών, αλληλοσυνδεόμενων προβλημάτων των περιθωριοποιημένων περιοχών. Ο φιλόδοξος στόχος είναι μέσα στα επόμενα 10-20 χρόνια κανείς να μην υστερεί σοβαρά εξαιτίας του τόπου κατοικίας του. Σημαντικός στόχος της στρατηγικής είναι η κατάλληλη προσαρμογή των κεντρικών προγραμμάτων, ώστε να εστιάζουν στις πλέον περιθωριοποιημένες περιοχές. Το «*ταμείο για την ανανέωση των συνοικιών*» παρέχει πρόσθετους πόρους για 88 από τις πιο πλέον περιθωριοποιημένες περιοχές που βρίσκονται υπό τη διοίκηση τοπικών αρχών. Σε ολόκληρη την Αγγλία, 26 «*Ζώνες δράσης για την υγεία*» στοχεύουν στην μείωση των ανισοτήτων ως προς την υγεία στις περιθωριοποιημένες περιοχές. Παρόμοιες προσεγγίσεις ακολουθούνται από τις αποκεντρωμένες διοικήσεις. Στη Σκωτία, το πρόγραμμα «*συνεργασίας για την κοινωνική ενσωμάτωση*» προωθεί την ενσωμάτωση στις συνοικίες που πάσχουν από πολλαπλή περιθωριοποίηση

3.4. Κινητοποίηση του συνόλου των συναφών φορέων

Πολιτικές της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου και των αποκεντρωμένων διοικήσεων βασισμένες σε εδαφικά κριτήρια στηρίζονται έντονα στη συνεργασία σε ό,τι αφορά την εφαρμογή τους σε τοπικό επίπεδο. Συχνά, οι τοπικοί εταίροι έχουν τη δυνατότητα να τροποποιούν τα προγράμματα και να τα προσαρμόζουν στις τοπικές ανάγκες. Οι τοπικές στρατηγικές εταιρικές σχέσεις συγκεντρώνουν τον δημόσιο, τον ιδιωτικό, τον εθελοντικό και τον κοινοτικό τομέα προκειμένου να εντοπιστούν τα ριζικά αίτια της παρακμής των συνοικιών και να αναπτυχθούν ιδέες για τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να βελτιωθούν τα πράγματα. Πολλές τοπικές αρχές έχουν συνάψει τοπικές συμφωνίες δημοσίων υπηρεσιών (*Public Service Agreements - PSA*) σύμφωνα με τις οποίες πρέπει να επιτύχουν στόχους που συμφωνούνται με τους κατοίκους και εταίρους της περιοχής. Σε επίπεδο Αγγλίας, η μονάδα κοινωνικού αποκλεισμού έχει αποστολή να βελτιώσει την κυβερνητική δράση με την προώθηση «*κοινών λύσεων*». Η μονάδα βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στη συμμετοχή των εταίρων στο έργο της. Η ευρύτερη διαβούλευση στο εθνικό επίπεδο είναι λιγότερο συχνή, καθώς η συμμετοχή των ΜΚΟ και (ειδικά) των δύο μεγάλων εθνικών κοινωνικών εταίρων του Ηνωμένου Βασιλείου περιορίζεται σε ειδικά θέματα.

4. Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Το ΕΣΔΕν του Ηνωμένου Βασιλείου αναγνωρίζει ότι «οι γυναίκες αποτελούν μεγαλύτερο ποσοστό των ενηλίκων που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας και είναι πιθανότερο να περιέλθουν σε κατάσταση επίμονης φτώχειας», ωστόσο, ο τρόπος αντιμετώπισης της διάστασης της ισότητας των δύο φύλων είναι ετερόκλητος. Οι σκοπεύσιμοι τομείς του σχεδίου δείχνουν, παρόλα αυτά, πιο συνεπή προσδιορισμό των προκλήσεων και γίνεται αναφορά στη νομική δέσμευση της Βορείου Ιρλανδίας για την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, ακόμη και μεταξύ ανδρών και γυναικών. Η κάλυψη των ζητημάτων που αφορούν στην ισότητα των δύο φύλων στο πλαίσιο των τεσσάρων στόχων ποικίλλει. Είναι ιδιαίτερα ισχυρή στο πλαίσιο του πρώτου στόχου, όπου διάφορες πολιτικές ενθαρρύνουν τις γυναίκες να διαδραματίζουν έναν πλήρη και ενεργό ρόλο στην αγορά εργασίας. Παραδείγματα περιλαμβάνουν το «New Deal» για τους μόνους γονείς και την εθνική στρατηγική για την παιδική μέριμνα που στοχεύουν σε σημαντική αύξηση του αριθμού και της ποιότητας των κέντρων παιδικής μέριμνας. Οι μελλοντικές γυναίκες συνταξιούχοι οι οποίες δεν εργάζονταν συνεχώς θα ωφεληθούν ιδιαίτερα από τις εν εξελίξει μεταρρυθμίσεις του κρατικού συνταξιοδοτικού συστήματος. Στο πλαίσιο του στόχου 3, οι έφηβες μητέρες και τα αγόρια που εγκαταλείπουν την πρόνοια χαρακτηρίζονται ως ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες. Λίγοι από τους δείκτες του ΕΣΔΕν αναλύθηκαν βάσει του φύλου, παρά το ότι αυτή η ανάλυση θα μπορούσε εύκολα να είχε δοθεί για πολλούς από τους δείκτες και τους στόχους. Η Σκωτία παρουσιάζει μια πληρέστερη ανάλυση των δεικτών της.

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Το διαρθρωτικά ταμεία έχουν έναν σημαντικό ρόλο να διαδραματίσουν στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η κοινωνική ενσωμάτωση αποτελεί ένα βασικό στοιχείο για το ΕΚΤ. Στο πλαίσιο της χρηματοδότησης για το 2000-2006, ο στόχος 3 περιλαμβάνει τρία επιχειρησιακά προγράμματα (Αγγλία, Σκωτία, Ουαλία), παρέχοντας μια στενότερη εθνική εστίαση και επιτρέποντας σε κάθε πρόγραμμα να τροποποιεί τη χρηματοδότηση, ώστε να αντιμετωπίζει τον αποκλεισμό ανάλογα με τις εθνικές προτεραιότητες. Στη Σκωτία, το 40% του προϋπολογισμού του στόχου 3 αφορά άμεσα στον κοινωνικό αποκλεισμό. Το ΕΚΤ θα αντιμετωπίσει μια σειρά προβλημάτων που σχετίζονται άμεσα με την καταπολέμηση του αποκλεισμού σε όλους του τομείς προτεραιότητας. Πιο σημαντική είναι η προτεραιότητα 2, η οποία αφορά στα περιθωριοποιημένα άτομα ή τις περιθωριοποιημένες περιοχές που πάσχουν από πολλαπλή υστέρηση. Ωστόσο, η δράση στο πλαίσιο και των άλλων τεσσάρων προτεραιοτήτων θα βοηθήσουν σημαντικά. Στο πλαίσιο των στόχων 1 και 2 το ΕΚΤ θα εργαστεί από κοινού με το ΕΤΠΑ στη χρήση της προσέγγισης που βασίζεται στις περιοχές για την προώθηση της Κοινωνικής Οικονομικής Ανάπτυξης. Το EQUAL θα διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο στην στόχευση ομάδων που υφίστανται κοινωνικό αποκλεισμό, ωστόσο δεν αναφέρεται στο σχέδιο.

Παράρτημα Ι

Δείκτες

**ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΕΙΚΤΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΗ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2001**

	Δείκτης	Ορισμός	Πηγές στοιχείων + έτη
1.	Δείκτης εισοδηματικής ανισότητας S80/S20	Ο λόγος του εισοδήματος του ανώτατου 20% της κατανομής εισοδήματος προς το κατώτατο 20%.	ECHP (1995, 1996, 1997)
2.	Συντελεστής Gini	Η σχέση των αθροιστικών μεριδίων του πληθυσμού κατανεμημένων σύμφωνα με το επίπεδο εισοδήματος προς το αθροιστικό μερίδιο του συνολικού ποσού που λαμβάνουν (όπως υπολογίζεται στη βάση δεδομένων Newcronos).	ECHP (1995, 1996, 1997)
3α	Ποσοστό σχετικής φτώχειας μετά τις μεταβιβάσεις με κατανομή ανά ηλικία και φύλο	Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά με εισόδημα κατώτερο του 60% του εθνικού ισοδύναμου διάμεσου εισοδήματος. Οι ηλικιακές ομάδες είναι: 1.0-15, 2.16-24, 3.25-49, 4.50-64, 5. 65+ . Κατανομή ανά φύλο για όλες τις ηλικιακές ομάδες + σύνολο	ECHP (1995, 1996, 1997)
3β	Ποσοστό σχετικής φτώχειας μετά τις μεταβιβάσεις με κατανομή ανά συχνότερη επαγγελματική κατάσταση	Άτομα ηλικίας άνω των 16 ετών που ζουν σε νοικοκυριά με εισόδημα κατώτερο του 60% του εθνικού ισοδύναμου διάμεσου εισοδήματος. Συχνότερη επαγγελματική κατάσταση: 1.απασχολούμενοι, 2.αυτοαπασχολούμενοι, 3.άνεργοι, 4.συνταξιούχοι, 5.άεργοι-άλλο. Κατανομή ανά φύλο για όλες τις κατηγορίες + σύνολο	ECHP (1995, 1996, 1997)
3γ	Ποσοστό σχετικής φτώχειας μετά τις μεταβιβάσεις με κατανομή ανά είδος νοικοκυριού	Άτομα ηλικίας άνω των 16 ετών που ζουν σε νοικοκυριά με εισόδημα κατώτερο του 60% του εθνικού ισοδύναμου διάμεσου εισοδήματος. 1. Νοικοκυριό ενός ατόμου ηλικίας κάτω των 30 ετών 2. Νοικοκυριό ενός ατόμου ηλικίας 30 έως 64 ετών 3. Νοικοκυριό με ένα άτομο, ηλικίας άνω των 65 ετών 4. 2 ενήλικες χωρίς συντηρούμενο παιδί.	ECHP (1995, 1996, 1997)

		<p>τουλάχιστον ένα άτομο άνω των 65 ετών</p> <p>5. 2 ενήλικες χωρίς συντηρούμενο παιδί αμφότεροι κάτω των 65 ετών</p> <p>6. Άλλα νοικοκυριά χωρίς συντηρούμενα παιδιά</p> <p>7. Μόνοι γονείς, με ένα ή περισσότερα συντηρούμενα παιδιά</p> <p>8. 2 ενήλικες, 1 συντηρούμενο παιδί</p> <p>9. 2 ενήλικες, 2 συντηρούμενα παιδιά</p> <p>10. 2 ενήλικες, 3 ή περισσότερα συντηρούμενα παιδιά</p> <p>11. Άλλα νοικοκυριά με συντηρούμενα παιδιά</p> <p>12. Σύνολο</p>	
4.	Διασπορά γύρω από το κατώφλι της φτώχειας	Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά όπου το εισόδημα του νοικοκυριού ήταν κατώτερο του 40, του 50 και του 70% του εθνικού ισοδύναμου διάμεσου εισοδήματος	ECHP (1995, 1996, 1997)
5.	Ποσοστό σχετικής φτώχειας σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή	<p>1995X: Ποσοστό σχετικής φτώχειας, χρησιμοποιώντας το 60% του διάμεσου εισοδήματος του 1995 επί τον συντελεστή πληθωρισμού του 1994/1995</p> <p>1996: Ποσοστό σχετικής φτώχειας, χρησιμοποιώντας το 60% του διάμεσου εισοδήματος του 1996</p> <p>1996X: Ποσοστό σχετικής φτώχειας, χρησιμοποιώντας το 60% του διάμεσου εισοδήματος του 1995 επί τον συντελεστή πληθωρισμού του 1994/1996</p> <p>1997: Όριο σχετικής φτώχειας, χρησιμοποιώντας το 60% του διάμεσου εισοδήματος του 1997</p>	ECHP (1995, 1996, 1997)
6.	Ποσοστό σχετικής φτώχειας προ μεταβιβάσεων	<p>1. Αρχικό εισόδημα</p> <p>2. Αρχικό εισόδημα + σύνταξη γήρατος + σύνταξη επιζώντων (=προηγούμενος ορισμός του «προ μεταβιβάσεων»). Κατανομή ανά φύλο + σύνολο</p>	ECHP (1995, 1996, 1997)
7.	Εμμονή της σχετικής	Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά όπου το εισόδημα του νοικοκυριού ήταν κατώτερο	ECHP (1995, 1996, 1997)

	φτώχειας	του 60% του εθνικού ισοδύναμου διάμεσου εισοδήματος επί τρία συνεχόμενα έτη. Κατανομή ανά φύλο + σύνολο	
8.	Περιφερειακή συνοχή	Συντελεστής της διακύμανσης των ποσοστών απασχόλησης σε επίπεδο NUTS 2.	ΕΕΔ (1995, 1997, 2000)
9.	Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας	Το σύνολο του μακροχρόνια άνεργου πληθυσμού (>12 μηνών· ορισμός ΔΟΕ) ως ποσοστό του συνόλου του ενεργού πληθυσμού. Κατανομή ανά φύλο + σύνολο	ΕΕΔ (1995, 1997, 2000)
10.	Μερίδιο μακροχρόνιας ανεργίας	Το σύνολο του μακροχρόνια άνεργου πληθυσμού (>12 μήνες· ορισμός ΔΟΕ) ως ποσοστό του συνόλου του άνεργου πληθυσμού. Κατανομή ανά φύλο + σύνολο	ΕΕΔ (1995, 1997, 2000)
11.	Ποσοστό ιδιαίτερα μακροχρόνιας ανεργίας	Το σύνολο του ιδιαίτερα μακροχρόνια άνεργου πληθυσμού (>24 μήνες· ορισμός ΔΟΕ) ως ποσοστό του συνόλου του ενεργού πληθυσμού. Κατανομή ανά φύλο + σύνολο	ΕΕΔ (1995, 1997, 2000)
12.	Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο και δεν συνεχίζουν την εκπαίδευση ή την κατάρτισή τους	Ποσοστό του συνολικού πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών που έχει φτάσει στο επίπεδο 2 της Διεθνούς Πρότυπης Ταξινόμησης για την Εκπαίδευση (ISCED) ή σε χαμηλότερο επίπεδο και δεν παρακολουθεί κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης.	ΕΕΔ 2001

1. Λόγος μερών S80/S20

	1995	1996	1997
B	6,4	5,8	5,5
DK	2,9	2,8	2,7
D	5,7	5,3	4,7
EL	6,5	6,4	6,8
E	6,2	7,0	6,7
F	4,8	4,8	5,0
IRL	5,8	5,7	5,4
I	6,1	5,9	6,0
L	4,8	4,6	:
NL	4,7	4,9	4,6
A	4,3	4,1	3,9
P	7,6	7,1	7,4
FIN	:	2,7	3,0
S	:	:	3,4
UK	6,0	6,0	7,4
EE15	5,7	5,6	5,7

Πηγή: Eurostat, ECHP

Σημείωση: Για το ΗΒ υπάρχει διακοπή σειράς μεταξύ 1996 και 1997. Έως το 1996 χρησιμοποιούνταν η ECHP για τους υπολογισμούς. Από το 1997 και μετά χρησιμοποιείται το εθνικό πάνελ που μετασχηματίστηκε στο μορφότυπο ECHP.

2. Συντελεστής Gini

	1995	1996	1997
B	37	34	34
DK	22	22	21
D	31	30	29
EL	35	34	35
E	34	35	35
F	30	29	30
IRL	34	34	33
I	33	32	32
L	29	28	:
NL	29	31	28
A	28	26	25
P	38	37	38
FIN	:	22	23
S	:	:	23
UK	34	34	34
EE15	32	32	31

Πηγή: Eurostat, ECHP

Σημείωση: Διακοπή σειράς για το ΗΒ - βλ. πίνακα 1

3α. Ποσοστό σχετικής φτώχειας ανά ηλικιακή ομάδα και φύλο (60% του του διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος)

Φύλο	Ηλικία	B			DK			D			EL			E		
		1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997
Σύνολο	Σύνολο	17	16	15	12	10	8	17	16	14	22	21	22	20	19	19
	A	17	15	13	11	8	7	15	14	13	21	21	22	20	19	19
	Γ	18	18	16	12	11	9	19	17	15	23	21	22	20	19	19
Σύνολο	0 - 15	19	21	15	9	5	3	23	22	24	19	20	21	24	24	25
	A	18	21	13	12	4	3	22	22	26	19	21	23	24	22	23
	Γ	20	20	17	6	6	4	23	21	21	19	19	19	25	26	27
Σύνολο	16 - 24	24	22	23	20	17	14	20	21	17	23	23	22	23	24	23
	A	26	20	20	23	17	15	19	18	15	23	24	25	23	26	22
	Γ	21	24	26	18	17	13	21	23	20	22	23	20	24	22	24
Σύνολο	25 - 49	12	12	10	7	6	4	14	13	10	15	15	16	17	17	18
	A	10	9	8	6	5	5	12	12	9	14	15	16	17	16	17
	Γ	14	14	12	7	6	4	17	14	11	16	15	16	18	18	18
Σύνολο	50 - 64	18	13	14	6	6	5	17	12	13	24	20	24	19	18	17
	A	18	13	15	5	5	5	17	11	11	21	18	21	19	18	17
	Γ	17	12	14	7	6	5	17	14	14	26	22	26	19	18	17
Σύνολο	65+	24	21	22	27	24	22	17	16	14	36	33	35	15	14	15
	A	24	18	22	23	21	19	10	11	8	35	32	34	16	15	15
	Γ	25	24	21	29	26	25	21	19	18	36	35	36	15	14	14

3α. Ποσοστό σχετικής φτώχειας ανά ηλικιακή ομάδα και φύλο (60% του του διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος)

Φύλο	Ηλικία	B			DK			D			EL			E		
		1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997
Σύνολο	Σύνολο	17	16	15	12	10	8	17	16	14	22	21	22	20	19	19
A	Σύνολο	17	15	13	11	8	7	15	14	13	21	21	22	20	19	19
Γ	Σύνολο	18	18	16	12	11	9	19	17	15	23	21	22	20	19	19
Σύνολο	0-15	19	21	15	9	5	3	23	22	24	19	20	21	24	24	25
A	0-15	18	21	13	12	4	3	22	22	26	19	21	23	24	22	23
Γ	0-15	20	20	17	6	6	4	23	21	21	19	19	19	25	26	27
Σύνολο	16-24	24	22	23	20	17	14	20	21	17	23	23	22	23	24	23
A	16-24	26	20	20	23	17	15	19	18	15	23	24	25	23	26	22
Γ	16-24	21	24	26	18	17	13	21	23	20	22	23	20	24	22	24
Σύνολο	25-49	12	12	10	7	6	4	14	13	10	15	15	16	17	17	18
A	25-49	10	9	8	6	5	5	12	12	9	14	15	16	17	16	17
Γ	25-49	14	14	12	7	6	4	17	14	11	16	15	16	18	18	18
Σύνολο	50-64	18	13	14	6	6	5	17	12	13	24	20	24	19	18	17
A	50-64	18	13	15	5	5	5	17	11	11	21	18	21	19	18	17
Γ	50-64	17	12	14	7	6	5	17	14	14	26	22	26	19	18	17
Σύνολο	65+	24	21	22	27	24	22	17	16	14	36	33	35	15	14	15
A	65+	24	18	22	23	21	19	10	11	8	35	32	34	16	15	15
Γ	65+	25	24	21	29	26	25	21	19	18	36	35	36	15	14	14

Φύλο	Ηλικία	F			IRL			I			L			NL		
		1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997
Σύνολο	Σύνολο	17	17	17	19	19	20	20	20	19	12	12	12	11	12	13
A	Σύνολο	16	17	17	18	18	19	19	19	19	11	12	12	11	12	12
Γ	Σύνολο	17	18	17	20	20	21	20	20	20	13	12	12	12	13	14
Σύνολο	0-15	20	22	24	27	26	28	24	24	24	16	17	17	13	15	13
A	0-15	20	23	27	27	25	28	25	24	25	16	22	22	12	15	13
Γ	0-15	19	21	21	28	28	27	23	23	23	17	12	12	13	15	13
Σύνολο	16-24	27	28	30	19	19	21	28	28	26	12	18	18	24	27	24
A	16-24	24	25	28	17	18	20	27	25	26	11	16	16	21	26	24
Γ	16-24	29	32	32	21	20	22	30	30	27	14	20	20	27	27	24
Σύνολο	25-49	12	12	11	15	15	15	17	17	18	10	9	9	9	10	9
A	25-49	11	12	11	14	14	15	16	16	17	10	8	8	8	9	8
Γ	25-49	12	13	12	16	17	16	18	18	19	11	10	10	10	11	10
Σύνολο	50-64	14	14	14	14	13	14	18	17	17	11	10	10	8	8	6
A	50-64	13	16	16	16	15	15	17	17	17	11	9	9	7	7	5
Γ	50-64	14	13	12	12	12	12	18	18	16	11	11	11	8	8	7
Σύνολο	65+	18	17	17	20	21	25	16	17	16	12	9	9	8	8	8
A	65+	17	15	14	13	14	18	14	13	13	9	8	8	8	8	8
Γ	65+	20	19	19	25	26	30	18	20	17	14	9	9	8	7	7

Φύλο	Ηλικία	A			P			FIN			S			UK		
		1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997
Σύνολο	Σύνολο	13	14	13	23	22	23	.	8	9	.	.	12	22	18	22
A	Σύνολο	12	12	12	22	21	22	.	8	8	.	.	12	20	16	20
Γ	Σύνολο	15	16	15	25	23	25	.	8	9	.	.	11	23	20	25
Σύνολο	0-15	16	18	16	26	25	29	.	5	7	.	.	10	31	26	39
A	0-15	15	18	15	25	25	29	.	5	6	.	.	10	30	25	37
Γ	0-15	17	19	16	28	26	30	.	5	7	.	.	10	31	28	42
Σύνολο	16-24	13	14	12	19	18	21	.	19	19	.	.	22	21	19	25
A	16-24	11	12	14	18	16	20	.	20	18	.	.	20	21	16	26
Γ	16-24	15	15	10	21	20	22	.	19	19	.	.	24	22	22	25
Σύνολο	25-49	11	11	10	17	16	17	.	5	7	.	.	12	16	12	14
A	25-49	11	10	9	16	15	15	.	5	8	.	.	14	14	11	12
Γ	25-49	12	12	11	17	17	18	.	5	7	.	.	10	18	14	16
Σύνολο	50-64	10	11	10	24	22	21	.	7	6	.	.	7	14	13	12
A	50-64	9	9	8	21	21	19	.	9	5	.	.	7	13	11	13
Γ	50-64	10	13	12	27	23	23	.	5	6	.	.	7	14	15	12
Σύνολο	65+	20	21	22	39	37	37	.	12	9	.	.	9	32	25	29
A	65+	15	16	16	38	36	34	.	6	5	.	.	8	28	22	22
Γ	65+	23	24	25	40	38	39	.	16	12	.	.	10	36	27	34

EU15T			
	1995	1996	1997
Σύνολο	18	17	18
A	17	16	17
Γ	19	18	18
0-15	23	22	25
A	23	22	25
Γ	23	22	24
16-24	23	23	23
A	22	21	22
Γ	24	25	24
25-49	15	14	13
A	13	13	12
Γ	16	15	14
50-64	16	14	14
A	15	14	14
Γ	16	15	14
65+	21	19	19
A	17	16	15
Γ	23	21	22

Πηγή: Eurostat, ECHP

Τα στοιχεία που δείχνουν την κατανομή ανά φύλο για νοικοκυριά με περισσότερα μέλη βασίζονται στην υπόθεση του ίσου καταμερισμού του εισοδήματος στα πλαίσια

* Στην ηλικιακή ομάδα των 18-24 ετών υπάρχει μεγάλος αριθμός ατόμων που σπουδάζουν με πλήρες ωράριο. Τα άτομα αυτά σε ορισμένα κράτη μέλη ζουν πλήρως ή μερικώς από εισόδημα σε είδος που μεταβιβάζεται από τους γονείς/οικογένεια. Το εισόδημα σε είδος δεν είναι τμήμα της έννοιας του εισοδήματος που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα μελέτη και έτσι το ποσοστό φτώχειας για τα άτομα που σπουδάζουν με πλήρες ωράριο ενδέχεται να υπερεκτιμάται.

Σημείωση: Διακοπή σειράς για το ΗΒ - βλέπε πίνακα 1

3B. Ποσοστό σχετικής φτώχειας ανά φύλο και συχνότερη επαγγελματική κατάσταση (60% του διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος)

ρη επαγγελματική κατάσταση	Φύλο	B			DK			D			EL			E		
		1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997
ΣΥΝΟΛΟ	όνολο	17	15	15	12	10	9	16	14	12	23	21	23	18	18	18
ΣΥΝΟΛΟ	A	16	13	12	11	9	8	13	11	10	22	20	22	18	18	18
ΣΥΝΟΛΟ	Γ	18	17	16	13	12	10	18	16	15	24	21	24	18	18	18
Απασχολούμενοι - μη απασχολούμενοι - μη απασχολούμενοι - μη	όνολο	4	3	4	4	3	3	8	7	6	10	11	11	7	6	7
	A	4	3	4	3	2	2	7	7	5	8	10	10	8	7	7
	Γ	4	4	3	5	3	3	8	7	6	12	12	13	5	6	5
Αυτοαπασχολούμενοι	όνολο	17	18	15	20	15	13	10	7	5	24	22	23	23	30	27
Αυτοαπασχολούμενοι	A	19	17	16	22	16	18	7	3	4	25	23	24	23	31	28
Αυτοαπασχολούμενοι	Γ	12	19	12	16	12	20	14	14	8	23	19	18	21	27	24
Άνεργοι	όνολο	35	30	29	10	8	4	40	39	35	34	28	38	38	34	30
Άνεργοι	A	46	39	34	13	12	6	42	45	39	44	37	45	42	39	41
Άνεργοι	Γ	27	24	26	9	5	3	37	32	32	28	23	34	34	28	30
Συνταξιούχοι	όνολο	20	17	18	24	21	18	20	17	15	34	31	36	12	11	13
Συνταξιούχοι	A	21	15	18	22	19	16	17	13	12	32	29	32	15	14	15
Συνταξιούχοι	Γ	20	19	18	26	22	20	22	19	18	37	36	40	6	6	7
Άεργοι - άλλοι	όνολο	28	26	24	24	26	21	27	25	23	25	22	24	22	21	21
Άεργοι - άλλοι	A	31	26	21	30	27	24	26	26	24	30	24	29	22	22	21
Άεργοι - άλλοι	Γ	27	25	25	21	25	19	27	25	22	24	22	23	22	21	21

3B. Ποσοστό σχετικής φτώχειας ανά φύλο και συχνότερη επαγγελματική κατάσταση (60% του διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος)

Συχνότερη επαγγελματική κατάσταση	Φύλο	B			DK			D			EL			E		
		1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997
ΣΥΝΟΛΟ	όνολο	17	15	15	12	10	9	16	14	12	23	21	23	18	18	18
ΣΥΝΟΛΟ	A	16	13	12	11	9	8	13	11	10	22	20	22	18	18	18
ΣΥΝΟΛΟ	Γ	18	17	16	13	12	10	18	16	15	24	21	24	18	18	18
Απασχολούμενοι - μη αυτοαπασχολούμενοι - μη απασχολούμενοι - μη αυτοαπασχολούμενοι - μη απασχολούμενοι - μη αυτοαπασχολούμενοι	όνολο	4	3	4	4	3	3	8	7	6	10	11	11	7	6	7
	A	4	3	4	3	2	2	7	7	5	8	10	10	8	7	7
	Γ	4	4	3	5	3	3	8	7	6	12	12	13	5	6	5
Αυτοαπασχολούμενοι	όνολο	17	18	15	20	15	13	10	7	5	24	22	23	23	30	27
Αυτοαπασχολούμενοι	A	19	17	16	22	16	18	7	3	4	25	23	24	23	31	28
Αυτοαπασχολούμενοι	Γ	12	19	12	16	12	20	14	14	8	23	19	18	21	27	24
Άνεργοι	όνολο	35	30	29	10	8	4	40	39	35	34	28	38	38	34	36
Άνεργοι	A	46	39	34	13	12	6	42	45	39	44	37	45	42	39	41
Άνεργοι	Γ	27	24	26	9	5	3	37	32	32	28	23	34	34	28	30
Συνταξιούχοι	όνολο	20	17	18	24	21	18	20	17	15	34	31	36	12	11	13
Συνταξιούχοι	A	21	15	18	22	19	16	17	13	12	32	29	32	15	14	15
Συνταξιούχοι	Γ	20	19	18	26	22	20	22	19	18	37	36	40	6	6	7
Άεργοι - άλλοι	όνολο	28	26	24	24	26	21	27	25	23	25	22	24	22	21	21
Άεργοι - άλλοι	A	31	26	21	30	27	24	26	26	24	30	24	29	22	22	21
Άεργοι - άλλοι	Γ	27	25	25	21	25	19	27	25	22	24	22	23	22	21	21

Συχνότερη επαγγελματική κατάσταση	Φύλο	F			IRL			I			L			NL		
		1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997
ΣΥΝΟΛΟ	όνολο	15	16	16	16	17	18	19	18	18	11	10	11	11	12	13
ΣΥΝΟΛΟ	A	14	15	14	14	15	17	18	17	17	10	9	10	10	11	12
ΣΥΝΟΛΟ	Γ	16	17	17	18	19	20	20	20	18	12	11	12	12	13	14
Απασχολούμενοι - μη αυτοαπασχολούμενοι - μη απασχολούμενοι - μη αυτοαπασχολούμενοι - μη απασχολούμενοι - μη αυτοαπασχολούμενοι	όνολο	7	7	6	3	4	5	8	8	7	7	5	7	6	6	5
	A	7	7	7	4	5	6	9	9	8	7	6	7	6	6	5
	Γ	6	6	5	2	3	4	6	5	6	9	5	9	6	7	6
Αυτοαπασχολούμενοι	όνολο	15	16	17	14	13	13	22	19	24	12	12	13	18	18	17
Αυτοαπασχολούμενοι	A	15	16	18	14	14	12	23	20	26	13	8	15	20	19	17
Αυτοαπασχολούμενοι	Γ	14	14	16	9	7	15	19	16	17	13	8	15	12	15	16
Άνεργοι	όνολο	36	43	38	35	39	44	48	48	47	20	18	20	23	19	
Άνεργοι	A	43	52	42	39	42	47	52	54	52	24	23	24	29	20	
Άνεργοι	Γ	31	36	33	21	28	33	43	41	40	19	18	19	21	18	
Συνταξιούχοι	όνολο	17	17	15	18	17	22	15	13	13	12	11	11	6	6	
Συνταξιούχοι	A	15	15	14	17	16	20	14	14	13	10	10	10	6	6	
Συνταξιούχοι	Γ	18	18	17	20	19	30	15	13	12	15	12	12	9	9	
Άεργοι - άλλοι	όνολο	28	28	31	24	26	27	25	26	24	15	15	15	15	15	21
Άεργοι - άλλοι	A	29	26	28	20	24	29	24	21	21	18	18	18	18	17	23
Άεργοι - άλλοι	Γ	28	29	32	25	27	27	26	27	24	14	14	14	14	15	19

Συχνότερη επαγγελματική κατάσταση	Φύλο	A			P			FIN			S			UK		
		1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997
ΣΥΝΟΛΟ	Σύνολο	13	13	13	23	22	22	:	9	8	:	:	:	19	16	17
ΣΥΝΟΛΟ	A	11	11	11	21	20	20	:	8	8	:	:	:	17	14	15
ΣΥΝΟΛΟ	Γ	15	15	15	25	23	25	:	9	9	:	:	:	21	18	20
Απασχολούμενοι - μη αυτοαπασχολούμενοι	Σύνολο	6	6	5	10	10	11	:	2	2	:	:	:	6	6	5
Απασχολούμενοι - μη αυτοαπασχολούμενοι	A	6	6	4	11	10	10	:	2	2	:	:	:	6	4	3
Απασχολούμενοι - μη αυτοαπασχολούμενοι	Γ	7	6	6	10	10	12	:	2	2	:	:	:	7	8	7
Αυτοαπασχολούμενοι	Σύνολο	23	20	25	35	34	32	:	15	13	:	:	:	20	14	15
Αυτοαπασχολούμενοι	A	26	22	27	30	30	30	:	15	11	:	:	:	20	16	15
Αυτοαπασχολούμενοι	Γ	19	16	22	43	41	36	:	15	15	:	:	:	20	7	14
Άνεργοι	Σύνολο	34	31	31	31	29	34	:	17	19	:	:	:	54	48	49
Άνεργοι	A	37	34	36	41	29	42	:	20	23	:	:	:	55	50	53
Άνεργοι	Γ	29	28	25	23	29	28	:	14	15	:	:	:	50	44	37
Συνταξιούχοι	Σύνολο	14	16	16	35	32	33	:	10	7	:	:	:	30	24	29
Συνταξιούχοι	A	12	14	14	36	33	31	:	6	3	:	:	:	27	21	23
Συνταξιούχοι	Γ	17	19	17	35	32	34	:	13	10	:	:	:	33	26	34
Άεργοι - άλλοι	Σύνολο	21	24	21	28	27	28	:	18	18	:	:	:	32	27	31
Άεργοι - άλλοι	A	21	20	21	19	27	23	:	21	22	:	:	:	30	26	34
Άεργοι - άλλοι	Γ	22	24	21	30	27	30	:	16	15	:	:	:	33	28	29

Συχνότερη επαγγελματική κατάσταση	Φύλο	EE15		
		1995	1996	1997
ΣΥΝΟΛΟ	Σύνολο	17	16	16
ΣΥΝΟΛΟ	A	16	14	14
ΣΥΝΟΛΟ	Γ	19	17	17
Απασχολούμενοι - μη αυτοαπασχολούμενοι	Σύνολο	7	7	6
Απασχολούμενοι - μη αυτοαπασχολούμενοι	A	7	7	6
Απασχολούμενοι - μη αυτοαπασχολούμενοι	Γ	7	7	6
Αυτοαπασχολούμενοι	Σύνολο	18	16	17
Αυτοαπασχολούμενοι	A	18	16	17
Αυτοαπασχολούμενοι	Γ	18	16	15
Άνεργοι	Σύνολο	40	40	38
Άνεργοι	A	45	45	43
Άνεργοι	Γ	36	34	32
Συνταξιούχοι	Σύνολο	20	17	18
Συνταξιούχοι	A	18	15	15
Συνταξιούχοι	Γ	20	18	19
Άεργοι - άλλοι	Σύνολο	26	25	25
Άεργοι - άλλοι	A	26	24	25
Άεργοι - άλλοι	Γ	26	25	25

Πηγή: Eurostat, ECHP

Τα στοιχεία που παρουσιάζουν την κατανομή ανά φύλο για νοικοκυριά με πολλά μέλη βασίζονται στην υπόθεση του ίσου καταμερισμού του εισοδήματος στα πλαίσια του νοικοκυριού.

Τα στοιχεία καλύπτουν τον πληθυσμό ηλικίας άνω των 16 ετών.

* Η μεμβλητική σχέση με τη συχνότερη επαγγελματική κατάσταση δεν υφίσταται στην ολλανδική έρευνα ECHP.

Τα στοιχεία που παρέχονται στο παρόν ετήσιο έγγραφο είναι συγκρίσιμες πληροφορίες.

Σημείωση: Διακοπή σειράς για το ΗΒ - βλ. πίνακα 1

υ: μη αξιόπιστα δεδομένα

3γ. Ποσοστό αετικής φύσεως ανά είδος νοικοκυριού (100% του δείκτη του ισοδύναμου ατομικού εισοδήματος)

		Σύνολο	νοικοκυριό 1 ατόμου, σύνολο	νοικοκυριό 1 ατόμου, άνδρας	νοικοκυριό 1 ατόμου, γυναίκα	νοικοκυριό 1 ατόμου, κάτω των 30 ετών	νοικοκυριό 1 ατόμου, 30-64 ετών	νοικοκυριό 1 ατόμου, άνω των 65 ετών
B	1995	17	23	20	25	33	18	26
	1996	16	21	11	27	26	15	25
	1997	15	20	15	23	27u	15	23
DK	1995	12	27	22	32	43	11	35
	1996	10	25	19	30	42	11	29
	1997	8	24	20	27	47	9	26
D	1995	17	26	21	29	40	19	27
	1996	16	21	17	24	34	15	25
	1997	14	24	19	27	34	20	25
EL	1995	22	32	22	36	25	20	41
	1996	21	25	20	30	24u	13	33
	1997	22	29	18	35	34	15	36
E	1995	20	14	14	14	16u	18	12
	1996	19	11	11	11	21u	16	8
	1997	19	11	11	12	32u	14	8
F	1995	17	24	24	24	40	16	25
	1996	17	24	23	24	41	15	25
	1997	17	20	18	21	32	11	25
IRL	1995	19	36	29	42	16	30	46
	1996	19	37	30	43	21	29	48
	1997	20	43	34	51	17	32	58
I	1995	20	23	15	27	15u	14	29
	1996	20	23	14	27	27u	13	28
	1997	19	21	16	23	26u	16	23
L	1995	12	13	6	18	12u	9	18
	1996	12	12	5	17	13u	11	13
	1997
NL	1995	11	18	18	17	50	7	8
	1996	12	19	20	18	53	8	7
	1997	13	22	22	22	53	5	.
A	1995	13	25	18	29	29	18	30
	1996	14	27	18	31	34	19	31
	1997	13	27	19	31	29	19	33
P	1995	23	49	45	51	.	34	58
	1996	22	47	42	49	.	34	55
	1997	23	43	34	46	18u	29	51
FIN	1995
	1996	8	23	23	24	48	14	25
	1997	9	20	19	20	43	12	17
S	1995
	1996
	1997	12	23	26	20	46	18	11
UK	1995	22	32	26	36	30	21	40
	1996	18	27	20	31	29	18	33
	1997	22	35	24	41	42	17	47
EE15	1995	18	25	21	28	30	18	29
	1996	17	23	18	25	31	16	26
	1997	18	24	19	27	34	16	28

		2 ενήλι κο, χωρίς συντηρ. παιδιά, (τουλάχιστον ένας 65+ ετών)	2 ενήλι κο, χωρίς συντηρ. παιδιά, (και ο δύο κάτω των 65 ετών)	Άλλα νοικοκυριά χωρίς συντηρ. παιδιά	Μόνος γονέας, τουλάχιστον 1 συντηρ. παιδί	2 ενήλι κο, 1 συντηρ. παιδί	2 ενήλι κο, 2 συντηρ. παιδιά	2 ενήλι κο, 3 ή περισσότερα συντηρ. παιδιά	Άλλα νοικοκυριά με συντηρ. παιδιά
B	1995	23	12	8	34	10	14	22	23
	1996	18	8	5	30	9	14	25	24
	1997	20	10	6	30	7	12	18	23
DK	1995	19	4	6	9	4	3	15	19
	1996	19	4	7	7	3	2	13	5
	1997	17	3	3	9	0	3	6	0
D	1995	10	13	11	53	12	14	32	16
	1996	11	9	7	55	13	11	38	12
	1997	8	8	5	48	8	12	:	6
EL	1995	39	17	18	23	12	17	16	26
	1996	35	13	15	26	10	17	20	32
	1997	36	17	16	24	13	14	26	37
E	1995	19	13	13	38	15	18	31	26
	1996	18	15	12	36	14	17	36	24
	1997	18	14	12	30	14	21	33	24
F	1995	16	11	9	29	9	8	28	26
	1996	14	11	8	31	8	9	34	30
	1997	14	10	10	:	7	8	30	28
IRL	1995	8	6	5	52	7	15	34	16
	1996	10	7	4	52	11	16	33	18
	1997	9	7	4	40	14	12	38	20
I	1995	12	8	14	23	14	18	42	31
	1996	13	9	15	19	13	19	40	32
	1997	14	11	14	25	15	21	34	29
L	1995	12	8	5	27u	11	9	30	11
	1996	9	10	2	27u	8	9	23	17
	1997	:	:	:	:	:	:	:	:
NL	1995	8	6	9	30	11	9	16	15
	1996	8	6	7	45	9	9	18	17
	1997	:	6	6	40	7	6	17	16
A	1995	18	7	6	40	12	8	24	13
	1996	15	8	5	32	10	11	31	17
	1997	18	6	6	28	11	9	26	12
P	1995	42	22	15	34	13	17	45	23
	1996	38	18	14	32	16	16	40	21
	1997	40	19	14	40	12	13	58	28
FIN	1995	:	:	:	:	:	:	:	:
	1996	4	5	6	9	3	3	5	11
	1997	4	8	4	9	5	4	9	4
S	1995	:	:	:	:	:	:	:	:
	1996	:	:	:	:	:	:	:	:
	1997	4	7	35u	16	6	7	12	44u
UK	1995	28	8	6	59	13	19	38	26
	1996	20	7	5	49	11	16	36	19
	1997	17	7	7	41	12	16	:	16
EE15	1995	17	11	11	40	12	15	32	23
	1996	15	10	9	38	11	14	35	22
	1997	15	9	9	40	10	14	:	20

Πηγή: Eurostat, ECHP

Τα στοιχεία που παρουσιάζουν την κατανομή ανά φύλο για νοικοκυριά με πολλά μέλη βασίζονται στην υπόθεση του ίσου καταμερισμού του εισοδήματος στα πλαίσια του νοικοκυριού.

Σημείωση: Διακοπή σειράς για το ΗΒ - βλ. πίνακα 1

u: μη αξιόπιστα δεδομένα

**4. Διαφορά γύρω από το κατώφλι της σχετικής φτώχειας
(40%, 50%, 60% και 70% του διαθέσιμου εισοδήματος)**

		40% του διαθέσιμου	50% του διαθέσιμου	60% του διαθέσιμου	70% του διαθέσιμου
B	1995	6	10	17	26
	1996	6	10	16	24
	1997	6	10	15	23
DK	1995	2	4	12	19
	1996	2	5	10	17
	1997	2	4	8	16
D	1995	8	11	17	24
	1996	6	9	16	22
	1997	4	8	14	21
EL	1995	10	16	22	29
	1996	9	15	21	27
	1997	11	16	22	29
E	1995	8	12	20	27
	1996	9	13	19	25
	1997	9	13	19	25
F	1995	5	9	17	25
	1996	4	10	17	25
	1997	4	11	17	25
IRL	1995	3	8	19	29
	1996	3	8	19	29
	1997	2	10	20	29
I	1995	8	13	20	27
	1996	8	13	20	26
	1997	9	13	19	27
L	1995	4	7	12	21
	1996	3	6	12	20
	1997	:	:	:	:
NL	1995	5	7	11	20
	1996	5	8	12	21
	1997	6	9	13	22
A	1995	4	7	13	21
	1996	4	7	14	22
	1997	4	8	13	21
P	1995	10	17	23	30
	1996	9	15	22	29
	1997	9	15	23	30
FIN	1995	:	:	:	:
	1996	2	4	8	16
	1997	2	3	9	17
S	1995	:	:	:	:
	1996	:	:	:	:
	1997	4	7	12	20
UK	1995	6	13	22	30
	1996	6	12	18	26
	1997	11	16	22	29
EE15	1995	7	11	18	26
	1996	6	11	17	25
	1997	7	12	18	25

Πηγή: Eurostat, ECHP

Σημείωση: Διακοπή σειράς για το ΗΒ - βλ. πίνακα 1

5. Ποσοτό σχετική φτώχεια σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή %

	1995	1995x	1996	1996x	1997
B	17	16	16	14	15
DK	12	11	10	8	8
D	17	15	16	13	14
EL	22	21	21	22	22
E	20	20	19	19	19
F	17	17	17	18	17
IRL	19	17	19	14	20
I	20	19	20	20	19
L	:	:	:	:	:
NL	11	12	12	12	13
A	13	14	14	14	13
P	23	22	22	22	23
FIN	:	:	8	:	9
S	:	:	:	:	12
UK	20	23	21	20	22
ΕΕ15	18	17	17	17	18

Πηγή: Eurostat, ECHP

Σημείωση: Διακοπή σειράς για το ΗΒ - βλ. πίνακα 1

6. Ποσοτά σχετική φτώχεια προ μεταβίβαση ανά φύλο (με και χωρίς τις συντάξεις γήρατος) (60% του δάμνα ισοδύναμου εισοδήματος)

	Χωρίς τις συντάξεις γήρατος στις κοινωνικές μεταβιβάσεις								
	1995			1996			1997		
	Σύνολο	A	Γ	Σύνολο	A	Γ	total	A	Γ
B	29	28	30	28	27	29	28	27	29
DK	31	30	33	31	29	32	29	27	31
D	24	22	25	23	22	24	22	21	23
EL	23	22	24	23	22	23	24	23	24
E	27	28	27	26	26	26	28	28	28
F	28	27	28	28	27	29	28	28	28
IRL	34	33	36	33	32	34	34	32	35
I	23	22	23	22	21	23	22	21	22
L	25	25	26	26	25	26	:	:	:
NL	25	24	25	24	24	24	26	25	26
A	25	23	27	25	22	28	25	23	27
P	28	26	30	28	27	29	29	27	30
FIN	:	:	:	32	30	33	34	33	35
S	:	:	:	:	:	:	29	26	30
UK	33	30	36	30	27	33	33	31	36
ΕΕ15	27	25	28	26	25	27	26	25	27

Με τις συντάξεις γήρατος στις κοινωνικές μεταβιβάσεις									
	1995			1996			1997		
	Σύνολο	A	Γ	Σύνολο	A	Γ	Σύνολο	A	Γ
B	45	42	48	46	42	49	46	43	49
DK	40	37	42	40	37	43	38	35	41
D	39	34	43	38	34	42	38	35	42
EL	38	36	40	37	37	37	38	36	39
E	41	39	43	42	40	43	42	41	44
F	40	38	42	41	38	43	41	39	43
IRL	42	40	44	42	40	43	40	39	42
I	40	38	42	41	38	44	42	40	45
L	41	38	43	42	40	44	:	:	:
NL	38	36	41	38	36	41	37	34	40
A	42	37	46	40	36	44	40	36	43
P	38	35	40	38	36	40	39	36	41
FIN	:	:	:	38	36	40	39	38	41
S	:	:	:	:	:	:	45	41	48
UK	42	38	45	39	35	43	43	39	46
EE15	40	37	43	40	37	43	41	38	44

Πηγή: Eurostat, ECHP

Τα στοιχεία που παρουσιάζουν την κατανομή ανά φύλο για νοικοκυριά με πολλά μέλη βασίζονται στην υπόθεση του ίσου καταμερισμού του εισοδήματος στα πλαίσια

Σημείωση: Διακοπή σειράς για το HB - βλ. πίνακα 1

7. Εμονή της σχετικής φτώχειας για 3 συνεχή έτη (1997, 1996, 1995) 60% του διαθέσιμου εισοδήματος

	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
B	8	7	9
DK	3	3	3
D	8	7	9
EL	11	10	12
E	8	8	8
F	11	11	10
IRL	11	10	11
I	8	8	9
L	:	:	:
NL	4	5	4
A	5	5	6
P	15	14	16
FIN	:	:	:
S	:	:	:
UK	10	8	11
EE15	9	8	9

Πηγή: Eurostat, ECHP (1995, 1996, 1997)

Τα στοιχεία που παρουσιάζουν την κατανομή ανά φύλο για νοικοκυριά με πολλά μέλη βασίζονται στην υπόθεση του ίσου καταμερισμού του εισοδήματος στα

Σημείωση: Διακοπή σειράς για το HB - βλ. πίνακα 1

7. Εμονή της φτώχειας για 3 συνεχή έτη (1997, 1996, 1995)

60% του διαθέσιμου εισοδήματος

	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
B	8	7	9
DK	3	3	3
D	8	7	9
EL	11	10	12
E	8	8	8
F	11	11	10
IRL	11	10	11
I	8	8	9
L	:	:	:
NL	4	5	4
A	5	5	6
P	15	14	16
FIN	:	:	:
S	:	:	:
UK	10	8	11
EE15	9	8	9

Πηγή: Eurostat, ECHP (1995, 1996, 1997)

Τα στοιχεία που παρουσιάζουν την κατανομή ανά φύλο για νοικοκυριά με πολλά μέλη βασίζονται στην υπόθεση του ίσου καταμερισμού του εισοδήματος στα

8. Συνελεστής διακρίμανσης - Ποσοτό απασχόλησης (επί τοις εκατό)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
B	8,1	7,7	7,5	7,5	7,6	8,0
D	5,9	5,8	5,5	5,6	5,8	5,9
EL	9,0	10,1	9,1	7,3	7,3	7,3
EL	10,7	10,6	10,9	11,2	10,9	10,8
F*	6,9	7,0	7,1	7,2	7,1	6,9
I	16,3	17,5	17,2	16,5	17,2	17,1
NL	3,1	3,5	3,2	3,1	2,7	2,1
A	3,2	3,2	2,8	2,6	1,7	3,0
P	6,3	8,1	9,6	7,4	7,5	8,2
FIN	7,1	7,2	7,2	7,3	7,5	7,1
S	:	4,3	3,2	4,2	4,4	4,7
UK	5,4	6,5	6,4	7,4	8,0	7,8

9. Ποσοτό μακροχρόνια ανεργία

	Σύνολο μακροχρόνια άνεργου πληθυσμού/ Σύνολο ενεργού πληθυσμού.					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
B	5,8	5,8	5,4	5,7	5,2	3,8
DK	2,0	1,8	1,5	1,3	1,0	1,0
D	3,9	4,2	4,9	5,0	4,5	4,0
EL	4,6	5,4	5,3	5,9	6,5	:
E	12,4	11,8	10,8	9,4	7,3	5,9
FR	4,7	4,7	5,0	5,0	4,7	3,8
IRL	7,2	6,9	5,7	:	2,8	1,7
I	7,4	7,9	8,1	7,1	7,1	6,4
L	0,7	0,9	0,9	0,9	0,8	0,6
NL	3,1	3,0	2,5	1,9	1,4	0,8
A	1,2	1,4	1,5	1,6	1,5	1,0
P	3,4	3,6	3,5	2,1	1,9	1,7
FIN	5,5	5,1	4,4	3,6	2,6	2,8
S	1,8	2,9	3,5	3,3	2,2	1,3
UK	3,8	3,3	2,7	2,0	1,8	1,5
EE-15	5,2	5,2	5,2	:	4,3	3,6

Ανδρες	Σύνολο μακροχρόνια άνεργου πληθυσμού/ Σύνολο ενεργού πληθυσμού.					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
B	4,5	4,4	4,2	4,5	4,5	31,0
DK	1,8	1,6	1,2	0,9	0,9	0,9
D	3,2	3,6	4,3	4,5	4,2	3,7
EL	2,6	2,8	2,8	3,1	3,7	:
E	8,8	8,1	7,5	6,1	4,4	3,5
FR	3,9	3,8	4,2	4,3	3,9	3,0
IRL	7,8	7,5	6,4	:	3,2	2,1
I	5,7	6,1	6,4	5,6	5,4	4,9
L	0,5	0,7	0,6	0,7	0,7	0,5
NL	2,9	2,6	1,9	1,5	1,1	0,7
A	1,0	1,2	1,4	1,5	1,3	1,0
P	3,0	3,1	3,0	1,6	1,6	1,4
FIN	6,3	5,6	4,6	4,2	2,6	2,8
S	2,3	3,5	3,8	3,9	2,7	1,4
UK	5,0	4,4	3,6	2,6	2,3	2,0
EE-15	4,5	4,5	4,5	:	3,6	3,0

Γυναίκες	Σύνολο μακροχρόνια άνεργου πληθυσμού/ Σύνολο ενεργού πληθυσμού.					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
B	7,7	7,8	7,1	7,4	6,2	4,8
DK	2,1	2,1	1,8	1,8	1,2	1,2
D	4,9	4,9	5,6	5,7	4,9	4,3
EL	7,9	9,6	9,2	10,1	10,7	:
E	18,2	17,5	16,1	14,4	11,6	9,5
FR	5,8	5,8	5,9	5,9	5,5	4,7
IRL	6,1	5,9	4,6	:	2,1	1,0
I	10,3	11,0	11,0	9,6	9,8	8,8
L	0,9	1,2	1,3	1,1	0,9	0,6
NL	3,4	3,5	3,2	2,3	1,7	1,1
A	1,5	1,5	1,5	1,8	1,7	1,0
P	4,0	4,3	4,1	2,6	2,2	2,0
FIN	4,6	4,5	4,1	3,1	2,6	2,7
S	1,3	2,2	3,1	2,7	1,6	1,1
UK	2,2	1,8	1,6	1,3	1,1	0,9
EE-15	6,1	6,2	6,2	:	5,2	4,4

10. Μέρδι ο μακροχρόνιας ανεργίας

	Σύνολο μακροχρόνια άνεργου πληθυσμού / Σύνολο άνεργου πληθυσμού.					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
B	62,4	61,3	60,5	61,7	60,5	54,3
DK	27,9	26,5	27,0	26,7	20,3	21,3
D	48,3	47,2	49,2	51,5	50,8	50,6
EL	50,9	56,3	55,4	54,5	55,3	0,0
E	54,6	52,8	51,7	49,7	46,3	41,8
FR	39,9	38,0	39,2	41,6	38,7	40,0
IRL	60,1	58,6	55,6	:	48,3	40,5
I	62,9	65,1	65,6	58,9	60,6	61,0
L	22,4	27,6	34,6	31,3	32,3	25,0
NL	43,6	46,0	44,9	42,4	37,7	29,6
A	27,0	25,6	28,3	29,2	31,2	27,0
P	48,7	49,9	53,4	44,1	40,9	40,5
FIN	32,3	32,8	29,2	27,6	22,3	28,6
S	20,4	30,0	33,9	37,4	29,1	22,0
UK	43,5	39,8	38,6	32,6	29,6	27,3
EE-15	48,6	47,9	48,5	:	45,6	43,9

11. Ποσοτό ι δι άτφρα μακροχρόνια ανεργία

Σύνολο	Σύνολο ιδιαίτερα μακροχρόνια άνεργου πληθυσμού/ Σύνολο ενεργού πληθυσμού.					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
B	3,8	3,8	3,7	4,1	3,8	2,7
DK	0,8	0,8	0,6	0,6	0,5	0,3
D	2,2	2,5	3,0	3,1	2,9	2,6
EL	2,5	3,2	3,1	3,8	3,9	3,6
E	8,1	7,7	7,1	6,2	4,8	3,8
FR	2,4	2,6	2,6	2,7	2,7	2,3
IRL	5,1	4,7	3,8	:	1,9	:
I	4,9	5,5	5,6	4,9	5,0	4,8
L	0,3	0,4	0,2	0,3	0,5	0,2
NL	2,0	1,9	1,5	1,2	0,8	0,5
A	0,6	0,7	0,7	0,9	0,7	0,8
P	1,4	1,7	1,9	1,2	0,9	0,9
FIN	2,9	2,9	2,6	2,0	1,5	1,3
S	0,0	0,0	0,1	:	:	:
UK	2,4	2,1	1,8	1,3	1,1	0,9
EE-15	3,1	3,2	3,2	:	2,7	:

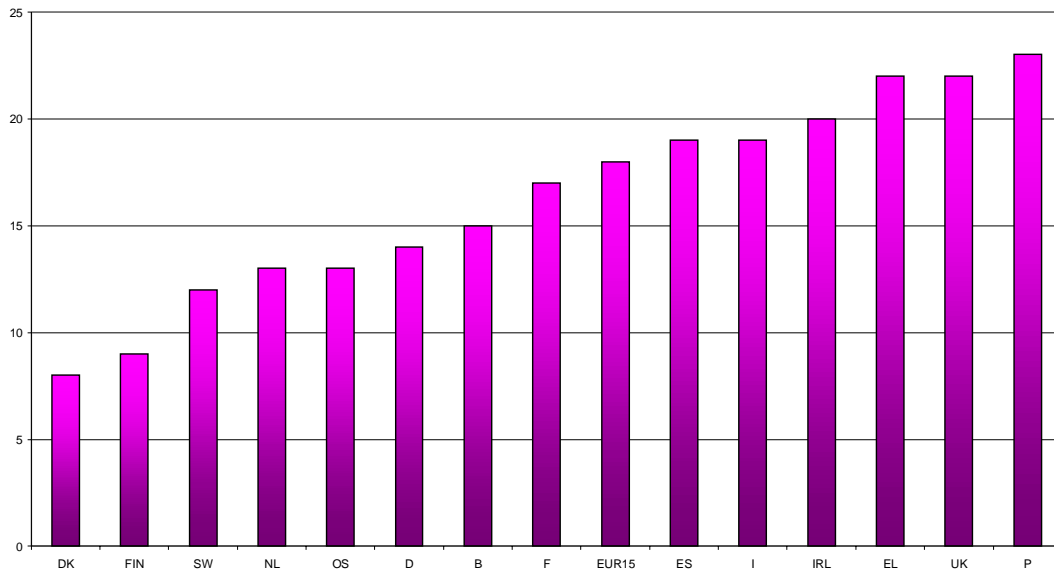
Άνδρες	Σύνολο ιδιαίτερα μακροχρόνια άνεργου πληθυσμού/ Σύνολο ενεργού πληθυσμού.					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
B	2,7	2,8	2,8	3,2	3,0	2,1
DK	0,6	0,7	0,5	0,4	0,4	0,3
D	1,7	2,1	2,5	2,6	2,6	2,3
EL	1,4	1,5	1,6	1,9	2,1	2,1
E	5,4	5,0	4,6	3,8	2,8	2,2
FR	1,9	2,1	2,1	2,3	2,2	1,8
IRL	5,9	5,5	4,5	:	2,3	:
I	3,8	4,3	4,4	3,9	3,9	3,7
L	0,2	0,3	0,2	0,3	0,4	0,1
NL	1,9	1,7	1,2	1,1	0,7	0,4
A	0,6	0,7	0,8	0,8	0,7	0,9
P	1,2	1,4	1,5	1,0	0,7	0,8
FIN	3,5	3,4	2,8	2,4	1,6	1,5
S	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
UK	3,3	3,0	2,5	1,8	1,5	1,2
EE-15	2,7	2,8	2,7	:	2,3	:

Γυναίκες	Σύνολο ιδιαίτερα μακροχρόνια άνεργου πληθυσμού/ Σύνολο ενεργού πληθυσμού.					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
B	5,3	5,3	4,8	5,3	4,8	3,4
DK	1,0	0,9	0,8	0,9	0,6	0,4
D	3,0	3,1	3,6	3,6	3,2	2,9
EL	4,4	5,8	5,6	6,7	6,5	5,9
E	12,5	11,9	10,9	10,0	7,9	6,2
FR	2,9	3,2	3,1	3,2	3,2	2,8
IRL	3,7	3,6	2,7	:	1,2	:
I	6,8	7,4	7,4	6,4	6,7	6,4
L	0,4	0,5	0,2	0,4	0,6	0,3
NL	2,1	2,1	1,8	1,3	0,9	0,7
A	0,7	0,7	0,7	0,9	0,7	0,7
P	1,7	2,1	2,2	1,5	1,2	1,1
FIN	2,3	2,4	2,4	1,5	1,4	1,1
S	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
UK	1,2	0,9	0,9	0,7	0,6	0,5
EE-15	3,7	3,9	3,8	:	3,3	:

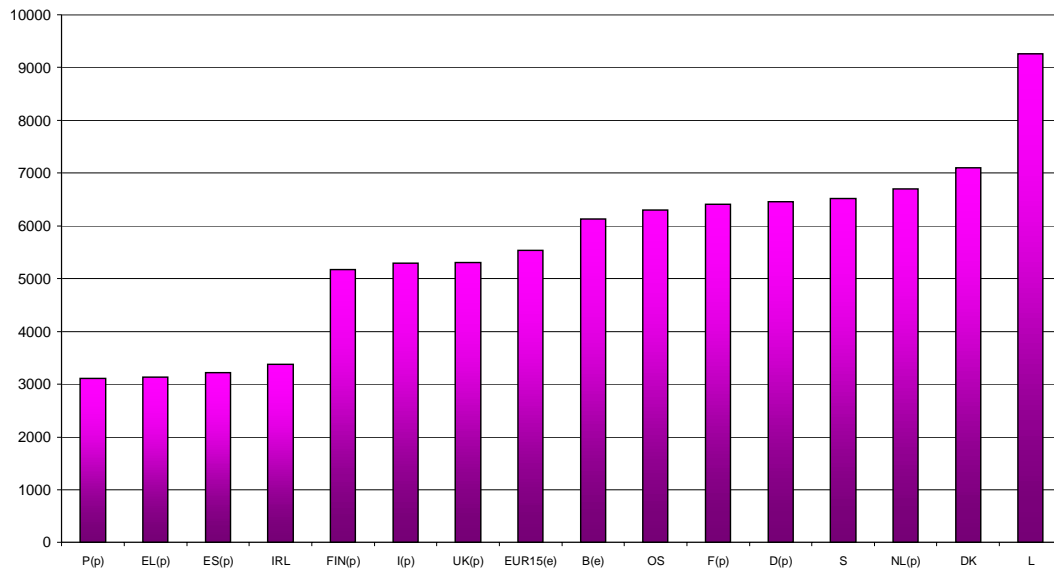
12. Άτμα που εγκαταλείπουν πρόωρα τ ο σχολείο ανά φύλο (ηλικίας 18-24)

		1995	1996	1997	1998	1999	2000
B	A	16,6	14,7	14,2	16,7	17,7	14,8
	Γ	13,5	11,0	11,2	12,3	12,7	10,2
	Σύνολο	15,1	12,8	12,7	14,5	15,2	12,5
DK	A	5,2	12,2	11,0	9,5	14,2	13,4
	Γ	6,9	12,1	10,3	10,0	9,1	9,9
	Σύνολο	6,1	12,1	10,7	9,8	11,6	11,7
D	A	9,7	12,5	12,3	:	14,2	14,6
	Γ	11,4	14,2	13,5	:	15,6	15,2
	Σύνολο	10,6	13,3	12,9	:	14,9	14,9
EL	A	26,6	24,2	23,7	24,6	21,2	21,8
	Γ	18,8	17,8	16,7	15,5	14,8	12,9
	Σύνολο	22,7	21,0	20,2	20,1	18,0	17,4
E	A	38,1	36,4	35,0	34,8	34,7	33,7
	Γ	28,4	25,3	24,5	23,7	23,0	22,4
	Σύνολο	33,3	30,9	29,8	29,2	28,9	28,1
F	A	16,8	17,0	15,4	16,2	16,0	14,8
	Γ	14,2	13,7	13,0	13,7	13,5	11,8
	Σύνολο	15,5	15,3	14,2	14,9	14,7	13,3
IRL	A	25,7	23,5	22,6	:	:	:
	Γ	17,1	14,2	15,1	:	:	:
	Σύνολο	21,4	18,8	18,8	:	:	:
I	A	35,8	34,9	33,7	32,3	30,3	32,4
	Γ	29,1	27,7	26,2	24,5	24,2	25,6
	Σύνολο	32,4	31,3	29,9	28,4	27,2	29,0
L	A	32,9	32,8	30,9	:	18,9	15,9
	Γ	33,9	37,9	30,5	:	19,4	17,6
	Σύνολο	33,4	35,3	30,7	:	19,1	16,8
NL	A	:	18,1	16,8	17,0	17,5	17,5
	Γ	:	17,1	15,2	14,0	14,9	15,9
	Σύνολο	:	17,6	16,0	15,5	16,2	16,7
A	A	9,9	9,2	9,0	:	:	:
	Γ	17,3	14,9	12,5	:	:	:
	Σύνολο	13,6	12,0	10,8	:	:	:
PT	A	47,1	45,6	46,8	51,7	51,3	50,6
	F	35,5	34,4	34,4	42,0	39,6	35,6
	Σύνολο	41,3	40,0	40,6	46,9	45,5	43,1
FIN	A	15,1	11,4	9,1	8,6	12,0	12,5
	Γ	10,5	10,8	7,0	7,2	7,9	7,2
	Σύνολο	12,8	11,1	8,1	7,9	10,0	9,8
S	M	:	9,0	7,3	:	7,7	9,2
	Γ	:	6,0	6,2	:	6,1	6,2
	Σύνολο	:	7,5	6,7	:	6,9	7,7
UK	A	4,2	4,8	5,5	:	7,3	6,5
	Γ	5,1	6,4	6,0	:	7,0	7,1
	Σύνολο	4,7	5,6	5,8	:	7,1	6,8
EE-15	A	23,2	22,6	21,8	27,0	20,9	20,7
	Γ	19,4	18,6	17,8	20,2	16,9	16,4
	Σύνολο	21,3	20,6	19,8	23,6	18,9	18,5

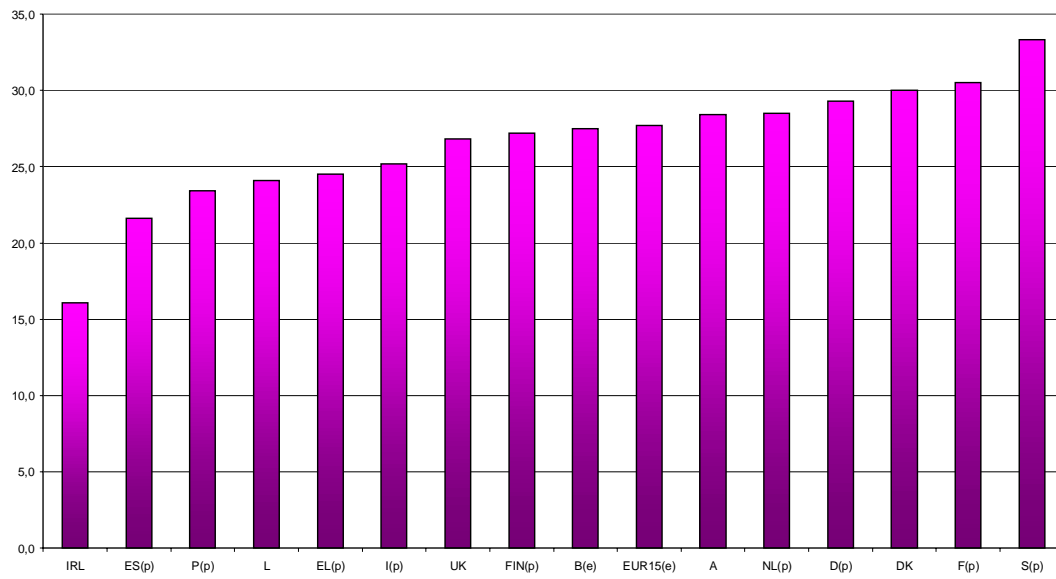
1. Ποσά σχετικής φτώχειας 1997

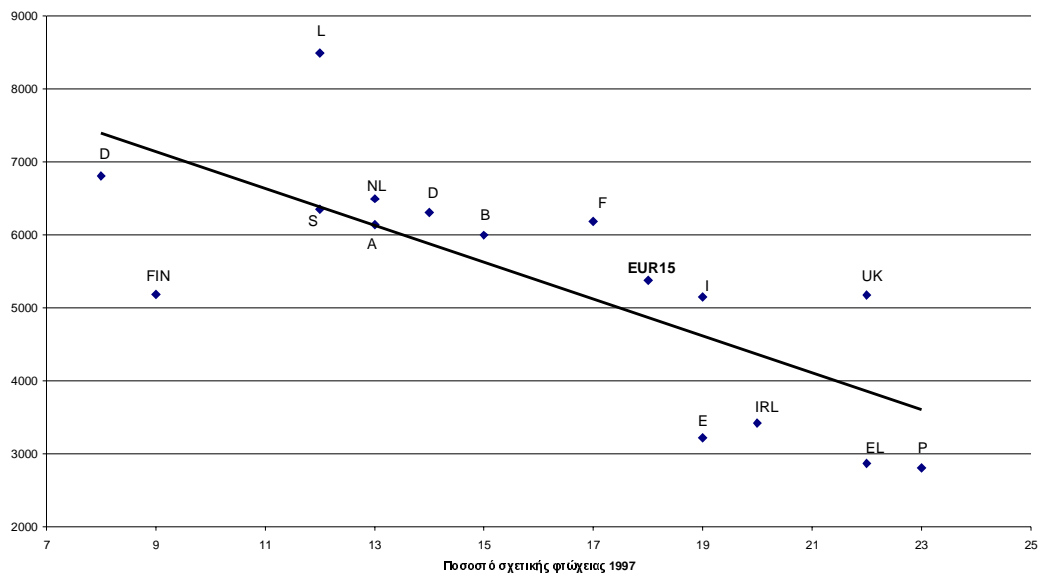
2. Δαπάνες για την κοινωνική προστασία κατά κεφαλήν ΜΑΔ, 1998

3. Ποσό του ΑΕΧΠ που δαπνήθηκε για την κοινωνική προστασία το 1998

ΓΡΑΦΗΜΑ 4 - Συσχέτιση μεταξύ σχετικής φτώχειας και κοινωνικών δαπανών κατά κεφαλήν (ΜΑΔ) 1997

Παραδείγματα δεικτών που χρησιμοποιούνται στα ΕΣΔ για την ενσωμάτωση:

Για την απασχόληση

- ακούσια μερική απασχόληση (F)
- ποσοστό ενεργοποίησης (δείκτης Επιτροπής Απασχόλησης) (F)
- ποσοστά απασχόλησης για γυναίκες με ή χωρίς παιδιά (I)
- ποσοστό ατόμων που δεν μπορούν να εργαστούν λόγω φροντίδας παιδιών/άλλων συντηρούμενων ατόμων (SILC) (F)
- ποσοστό του πληθυσμού που συμμετέχει σε εθελοντική εργασία (NL)
- ποσοστό απασχόλησης για τις μειονεκτούσες ομάδες (άτομα με ειδικές ανάγκες, μόνοι γονείς, εθνοτικές μειονότητες, 50+) (UK)
- νοικοκυριά με δύο ή περισσότερα άνεργα μέλη (I)

Για την πρόσβαση στους ελάχιστους πόρους

- αντίληψη φτώχειας (I, B)
- αναλογία ατόμων ηλικίας 18-65 ετών που έλαβαν παροχές για τουλάχιστον 6 μήνες κατά τη διάρκεια του έτους (DK)
- αναλογία ατόμων που, για τα τελευταία 3 έτη ήταν είτε άνεργοι είτε ενεργοί, είτε σε επιμορφωτική/εκπαιδευτική άδεια, είτε αποδέκτες παροχών σε μετρητά, είτε επανενταγμένοι είτε δικαιούχοι επιδομάτων ασθένειας για τουλάχιστον 80% του χρόνου (DK)

Για τις συνθήκες διαβίωσης

- δείκτες συνθηκών διαβίωσης (αθροιστική μη νομισματική στέρηση) (F)

Για τη στέγαση

- δείκτες στέγασης (ύπαρξη ανέσεων – όλες ξεχωριστές) (F)
- συνωστισμός (F)
- έξοδα στέγασης (F)
- αριθμός αστέγων / αριθμός ατόμων που καταφεύγουν σε άσυλα (F,NL, Fin)

Για την υγεία

- αποποίηση ιατρικών δαπανών για οικονομικούς λόγους (F, B)
- ποσοστό % ατόμων που αντιμετωπίζουν περιορισμούς στις ημερήσιες δραστηριότητές τους εξαιτίας ασθένειας/αναπηρίας (B, F)
- ποσοστό % ατόμων με ειδικές ανάγκες που ζουν μόνα (I)

- ποσοστό απασχόλησης των ατόμων με ειδικές ανάγκες ηλικίας 16-64 ετών (I)
- ποσοστά ενηλίκων που καπνίζουν (UK)

Για την εκπαίδευση /κατάρτιση

- ποσοστό % του λειτουργικού αναλφαβητισμού (B)
- ποσοστό % του προϋπολογισμού του νοικοκυριού που δαπανάται στην εκπαίδευση (B)
- αδικαιολόγητες απουσίες από το σχολείο (UK, E)
- σχέση μεταξύ επιπέδου μόρφωσης γονέων/παιδιών (B)

Για την πρόσβαση στις υπηρεσίες

- ποσοστό % ατόμων που ζουν σε απόσταση μικρότερη των 10 λεπτών με τα πόδια από το δίκτυο δημόσιων μεταφορών (F)

Για την κοινωνική/πολιτιστική συμμετοχή

- ποσοστό % ατόμων που έχουν παρακολουθήσει ένα θέαμα (θέατρο, κινηματογράφο) τον τελευταίο μήνα (F)
- πολιτιστική συμμετοχή τους τελευταίους 12 μήνες (F)
- άθληση τους τελευταίους 12 μήνες (F)
- ποσοστό % νοικοκυριών που έχουν την οικονομική ευχέρεια να κάνουν μια εβδομάδα διακοπές μακριά από το σπίτι τους (F)

Για την πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες

- αναλογία πληθυσμού που χρησιμοποιεί H/Y, κατανομή βάσει του εισοδήματος
- αναλογία πληθυσμού που χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο, κατανομή βάσει του εισοδήματος

Για τα χρέη

- ποσοστό % πληθυσμού με (μεγάλα) χρέη (NL, B, Fin)

Για τα παιδιά

- ποσοστό % παιδιών που ζουν σε νοικοκυριά κάτω από το όριο της φτώχειας (I, PT, UK)
- ποσοστό % παιδιών που ζουν σε νοικοκυριά που πλήττονται από την ανεργία (B, UK)
- παιδιά που ζουν σε νοικοκυριά τα μέλη των οποίων είναι άνεργα και σε ηλικία απασχόλησης (UK)
- παιδιά που ζουν σε σπίτι που δεν πληροί τις προϋποθέσεις του καθιερωμένου επιπέδου ικανοποιητικής διαβίωσης (UK)
- αριθμός παιδιών που ζουν σε προσωρινή στέγη (UK, Fin)

- ποσοστό % παιδιών που βρίσκονται σε ιδρύματα (F, Fin)

Για τους ηλικιωμένους

- ποσοστό % ηλικιωμένων που ζουν μόνοι
- ποσοστό % απομονωμένων ηλικιωμένων (ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 65 ετών και άνω, που ζουν μόνοι χωρίς εν ζωή τέκνα ή αδέρφια) (I)
- ποσοστό % ηλικιωμένων, οι οποίοι ζουν σε νοικοκυριά που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας (I, UK)
- αναλογία ηλικιωμένων που ζουν σε σπίτι που βρίσκεται κάτω από το καθιερωμένο επίπεδο ικανοποιητικής διαβίωσης (UK)
- αναλογία πληθυσμού ηλικιωμένων που λαμβάνουν βοήθεια, ώστε να ζουν ανεξάρτητα (UK)
- αναλογία των ηλικιωμένων των οποίων η ζωή επηρεάζεται από τον φόβο της εγκληματικότητας (UK)

Για ειδικές ομάδες

- φυλακισμένοι (μέσος όρος μια δεδομένη ημέρα) (FIN)
- επανένταξη των πρώην φυλακισμένων (F, B)
- επίπτωση αλκοολισμού (Fin, E)
- επίπτωση τοξικομανίας (UK, Fin)
- ποσοστά διαρρήξεων οικιών (UK)
- βίαια εγκλήματα (ανά 100.000) (FIN)
- αυτοκτονία (Fin)

Για τις περιφερειακές διαφορές

- ποσοστό φοιτητών από υπο-εκπροσωπούμενες, μειονεκτούσες περιοχές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, σε σύγκριση με τον συνολικό φοιτητικό πληθυσμό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Σκοτία)
- Οι Κάτω Χώρες έχουν συμπεριλάβει ένα παράδειγμα του πακέτου τοπικών δεικτών και στόχων για μια συγκεκριμένη περιοχή (HAARLEM)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Π

**ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΟΡΘΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΝΤΑΙ ΣΤΑ ΕΘΝΙΚΑ
ΣΧΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ**

- 1. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ**
- 2. ΕΛΑΧΙΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ / ΔΙΚΤΥΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ**
- 3. ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ**
- 4. ΣΤΕΓΑΣΗ**
- 5. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**
- 6. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ**
- 7. ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΙΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ (E-INCLUSION)**
- 8. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ, ΑΝΑΨΥΧΗ**
- 9. ΥΠΕΡΧΡΕΩΣΗ**
- 10. ΕΛΛΕΙΨΗ ΣΤΕΓΗΣ**
- 11. ΤΟΠΙΚΗ / ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ**
- 12. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ / ΠΑΙΔΙΑ**
- 13. ΔΡΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΛΕΟΝ ΕΥΑΛΩΤΟΥΣ**
- 14. ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ**

1. Απασχόληση

<i>Κράτος Μέλος</i>	<i>Τίτλος Μέτρου</i>	<i>Σύνοψη</i>
A	1. Προστατευόμενη απασχόληση	Σχέδιο που καταρτίστηκε για να παρέχει καθοδήγηση και βοήθεια στα άτομα με ειδικές ανάγκες και για να προσφέρει στους εργοδότες ποικίλες μορφές βοήθειας προκειμένου να διασφαλίζεται ότι οι εργαζόμενοι με ειδικές ανάγκες μπορούν να αναπτύξουν πλήρως τις δυνατότητές τους.
BE	1. Το σχέδιο Rosetta	Το σχέδιο υποχρεώνει τις εταιρείες να προσλαμβάνουν ένα ορισμένο ποσοστό νέων κάτω των 25 ετών.
DA	1. Πρόγραμμα ανάπτυξης μεθοδολογίας	Πρόγραμμα που θα δρομολογηθεί προς τα τέλη του 2001 για την ανάπτυξη νέων και καλύτερων μεθόδων για πρακτική κοινωνική εργασία, για τη βελτίωση της ποιότητας της κοινωνικής εργασίας και για τη διασφάλιση αυξημένης ευαισθητοποίησης.
	2. Είδη εργασίας για άτομα με υψηλές ατομικές δεξιότητες και προσόντα	Τριετές πιλοτικό πρόγραμμα που θα ξεκινήσει το 2001 για τη συλλογή και τη διάδοση της υφιστάμενης γνώσης και των υφιστάμενων ιδεών που μπορεί να εμπνεύσουν τοπικές δραστηριότητες δημιουργίας θέσεων εργασίας.
	3. Αυξημένη ευαισθητοποίηση γύρω από τοπικές προσπάθειες σχετιζόμενες με την αγορά εργασίας	Σημαντικότερη εκστρατεία πληροφόρησης που ξεκίνησε σε συνεργασία με το Κοινωνικό Συμβούλιο, η οποία θα δρομολογηθεί το 2001.
	4. Μέτρηση αποτελέσματος	Σχέδιο που καθιστά δυνατή την τοπική παρακολούθηση μέτρων πολιτικής για την αγορά εργασίας.
	5. Πρόγραμμα νεολαίας	Πρότυπο σχέδιο (1999-2002) για τοπικές αρχές σχετικά με τη στήριξη της ένταξης νέων από ευάλωτες ομάδες σε προγράμματα κατάρτισης και εκπαίδευσης και στην αγορά εργασίας.

	6. Σχέδιο για την επανένταξη ευάλωτων ομάδων στην εργασία	Πρόγραμμα για την ανάπτυξη ατομικών σχεδίων για την επανένταξη ατόμων στην αγορά εργασίας.
DE	1. «Πρόγραμμα διεξόδου» για την καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας – Βραδεμβούργο	Πρόγραμμα που θεσπίστηκε στο Βραδεμβούργο το 1993 για να ενθαρρύνει τους μακροχρόνια ανέργους να αναλάβουν πρωτοβουλίες για την επανένταξή τους στην αγορά εργασίας.
	2. Προσωρινή απασχόληση των αποδεκτών κοινωνικής βοήθειας σε εργασίες προς όφελος της κοινότητας – Βαυαρία	Χρήση της προσωρινής εργασίας ως μέσου για την επανένταξη στην αγορά εργασίας των αποδεκτών κοινωνικής βοήθειας.
	3. Η εργασία πρέπει να ανταμείβει Επιπλέον παροχή βοήθειας για την αποφυγή της εξάρτησης από την κοινωνική πρόνοια – Ρηγανία Παλατινάτο.	Πρόγραμμα που δρομολογήθηκε τον Μάιο του 2000 για τον καθορισμό του τρόπου με τον οποίο μπορεί να αυξηθεί η προθυμία των αποδεκτών κοινωνικής βοήθειας με παιδιά ώστε να αναλάβουν επικερδή εργασία.
FR	1. Trace – Δρόμοι προς την απασχόληση	Συνεχιζόμενο πρόγραμμα για την προώθηση έγκαιρης και προσαρμοσμένης στις ανάγκες παρέμβασης για την υποβοήθηση εκείνων που αναζητούν εργασία και την πρόληψη της ανεργίας των νέων και των ενηλίκων.
	2. Στήριξη για ανέργους που ξεκινούν ή διασώζουν επιχειρήσεις	Κοινωνικά και φορολογικά μέτρα για την παροχή καθοδήγησης και οικονομικής στήριξης σε επιχειρηματίες.
I	1. Moriana – Οι δήμοι Μιλάνου και Τορίνου και οι επαρχίες της Νάπολης και της Γένοβας.	Νέες θέσεις εργασίας για κοινωνικά αποκλεισμένους νέους. Το σχέδιο στοχεύει στην ένταξη νέων στην απασχόληση μέσω θέσεων εργασίας στους τομείς της νέας οικονομίας καθώς και μέσω της δημιουργίας κέντρων για τη συγκέντρωση μικροεπιχειρηματιών
NL	1. Δρόμοι προς την απασχόληση των μειονοτήτων	Συμφωνία πλαίσιο που συνήφθη τον Ιούνιο του 2000 μεταξύ της κυβέρνησης και ορισμένων μεγάλων εταιρειών για τη βελτίωση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας και την ένταξη εθνοτικών μειονοτήτων.

	2. Ενεργοποίηση ταλέντων	Διάφορα τοπικά σχέδια που στοχεύουν στην ενεργοποίηση ατόμων που έχουν απομακρυνθεί πολύ από την αγορά εργασίας και τα οποία είναι κοινωνικά αποκλεισμένα, μέσω εθελοντικής εργασίας, προστατευόμενης απασχόλησης, μαθημάτων επαγγελματικής κατάρτισης και επιδοτούμενων θέσεων εργασίας.
PT	1. Ορίζοντες 2000	Πρόγραμμα για την παροχή ατομικής καθοδήγησης και για την υποβολή προτάσεων για κατάλληλη κατάρτιση και θέσεις εργασίας για τους ανέργους.
SV	1. Πραγματικές ευκαιρίες για το συνδυασμό της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής	Συνδυασμένο σύστημα οικογενειακών επιδομάτων και υπηρεσιών φροντίδας των παιδιών για να καταστήσουν ευκολότερο και για τους δύο γονείς το συνδυασμό της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής.

2. Ελάχιστο Εισόδημα / Δίκτυο Κοινωνικής Προστασίας

<i>Κράτος Μέλος</i>	<i>Τίτλος Μέτρου</i>	<i>Σύνοψη</i>
A	1. Ένταξη των εργαζομένων σε μη τυπικές μορφές απασχόλησης στο κοινωνικό σύστημα	Προώθηση της κοινωνικής κάλυψης για να διασφαλιστεί ότι όλα τα οικονομικά ενεργά άτομα έχουν κοινωνική ασφάλιση ή ότι τους δίνεται η δυνατότητα να ενταχθούν σε κάποιο πρόγραμμα με ευνοϊκούς όρους.
	2. Ελάχιστη σύνταξη κατόπιν εξέτασης των πόρων	Πρόβλεψη για μια κατώτατη σύνταξη που θα λαμβάνει τη μορφή αντισταθμιστικών πληρωμών, οι οποίες θα καταβάλλονται σε άτομα που έχουν ασφαλιστεί για μικρή περίοδο ή τα οποία παίρνουν χαμηλή αμοιβή.
EL	1. ΕΚΑΣ – Στοχοθετημένη εισοδηματική στήριξη για συνταξιούχους	Επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης συνταξιούχων που θεσπίστηκε το 1996 για την παροχή πρόσθετων παροχών σε συνταξιούχους που αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο πρόβλημα.
I	1. Επίδομα ελάχιστου εισοδήματος – 237 δήμοι σε όλη την επικράτεια της Ιταλίας.	Πειραματισμός για την εισαγωγή συστήματος ελάχιστου εισοδήματος, που θα στοχεύει σε άτομα και νοικοκυριά κάτω από το κατώφλι της φτώχειας και το οποίο θα περιλαμβάνει μέτρα ενεργοποίησης.

PT	1. Εγγυημένο ελάχιστο εισόδημα	Μέτρο για την εξασφάλιση ελάχιστου εισοδήματος σε όλους τους πολίτες που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα.
-----------	--------------------------------	--

3. Υγειονομική περίθαλψη

<i>Κράτος Μέλος</i>	<i>Τίτλος Μέτρου</i>	<i>Σύνοψη</i>
BE	1. Μέγιστος λογαριασμός κόστους υγείας	Μεταρρύθμιση του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης για να διασφαλιστεί ότι τα νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα δεν καταβάλλουν περισσότερα χρήματα από ένα ανώτατο όριο ετησίου κόστους για την υγεία.
DA	1. INTEGRA – Το πρόγραμμα επιστροφής στη ζωή	Σχέδιο με τη συνεργασία των τοπικών αρχών των δήμων Odense και Frederica και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ανάπτυξη νέου ανθρώπινου δυναμικού και προσόντων ως ένα πρώτο βήμα προς τη λειτουργική και την κοινωνική επανένταξη περιθωριοποιημένων ομάδων χρηστών ναρκωτικών.
DE	1. Ιατρική περίθαλψη για τους άστεγους – Βερολίνο	Ολοκληρωμένο πρόγραμμα που στοχεύει στην παροχή υπηρεσιών παροχής συμβουλών για τους άστεγους. (π.χ. κινητή μονάδα χειρουργικής και παροχή ιατρικών υπηρεσιών εκ του σύνεγγυς).
	2. Ιατρική περίθαλψη για τους μετανάστες – Κάτω Σαξονία	Πρόγραμμα για την παροχή υπηρεσιών υγείας και συμβουλών προσαρμοσμένων στις ανάγκες των μεταναστών ξεπερνώντας γλωσσικά και πολιτισμικά εμπόδια.
FR	1. Καθολική κάλυψη υγείας	Μεταρρύθμιση του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης που θεσπίστηκε το 1999 για να καταστήσει δυνατή για όλους τη συμμετοχή στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και, για τους πλέον φτωχούς, την κάλυψη όλων των δαπανών τους που υπερβαίνουν τις χρεώσεις που ήδη καλύπτονται από το βασικό πρόγραμμα.

4. Στέγαση

<i>Κράτος Μέλος</i>	<i>Τίτλος Μέτρου</i>	<i>Σύνοψη</i>
BE	1 Ομοσπονδιακός νόμος περί στέγασης	Ομοσπονδιακός νόμος που εγκρίθηκε το 1997, ο οποίος καθορίζει τις ελάχιστες προϋποθέσεις που πρέπει να τηρούνται σε κάθε κτίριο που προορίζεται για ενοικίαση, όπως οι στοιχειώδεις απαιτήσεις ασφάλειας, οι ηλεκτρικές εγκαταστάσεις, το πόσιμο νερό και η στέγαση.
ES	1. Σχέδιο για το ιστορικό κέντρο – Σαραγόσα	Σχέδιο για τη διατήρηση του υφιστάμενου πληθυσμού και την προσέλκυση νέων κατοίκων στο ιστορικό κέντρο της Σαραγόσα.
FR	1. Loca-Pass: Στήριξη της πρόσβασης των νέων στη στέγαση	Σχέδιο που καταρτίστηκε για την παροχή οικονομικής εξασφάλισης και δανείου σε νέους ηλικίας κάτω των 30 ετών που αναζητούν στέγη.
NL	1. «EOS»: εκσυγχρονισμός του επιδόματος στέγασης	Κυβερνητικό πρόγραμμα που αποσκοπεί στη βελτίωση της αποδοτικότητας, της εξυπηρέτησης των πελατών και της πληροφόρησης σχετικά με τα επιδόματα στέγασης.
	2. Σχέδιο κοινωνικών επενδύσεων: Overtoomse Veld Noord στο Άμστερνταμ	Συμβουλευτική πλατφόρμα που αποτελείται από εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης, των ενώσεων στέγασης και των τοπικών επιχειρήσεων για τη βελτίωση της πολιτικής τοπικής στέγασης και της αστικής πολιτικής.

5. Εκπαίδευση

<i>Κράτος Μέλος</i>	<i>Τίτλος Μέτρου</i>	<i>Σύνοψη</i>
BE	1. Μείωση του κόστους εκπαίδευσης	Διάφορες πρωτοβουλίες για την αύξηση της οικονομικής στήριξης των οικογενειών και των παιδιών που χρειάζονται περισσότερο βοήθεια.
DA	1. Γλωσσικό παιχνίδι – η ένταξη των δίγλωσσων παιδιών σε παιδικούς σταθμούς και σχολεία.	Σχέδιο υπό την καθοδήγηση της τοπικής αρχής του Alberstlund το οποίο εστιάζει στη γλωσσική ανάπτυξη τόσο για τα παιδιά των Δανών όσο και για τα δίγλωσσα παιδιά.

DE	1. Μοντέλο «Rath» – Βόρεια Ρηνανία Βεστφαλία	Σειρά μέτρων επανένταξης προκειμένου να μειωθεί ο αριθμός των νέων που εγκαταλείπουν το σχολείο.
	2. Μαθήματα ένταξης για την προώθηση κοινωνικών και γλωσσικών δεξιοτήτων – Αμβούργο	Πρόγραμμα που στοχεύει στο να δώσει τη δυνατότητα στους εφήβους και τους νεαρούς μετανάστες να βελτιώσουν τη γνώση των γερμανικών τους.
I	1. Chance – Δήμος Νάπολης	Στοχεύει στα παιδιά ηλικίας 13-15 ετών. Επανεντάσσει στην κοινωνία παιδιά που εγκαταλείπουν το σχολείο και τα επαναφέρει στο εκπαιδευτικό σύστημα.
	2. Κοινωνικοποίηση και Δημιουργικότητα των νέων – 27 δήμοι στην Κεντρική/Βόρεια Ιταλία	Κατάρτιση κοινωνικά αποκλεισμένων νέων μέσω της κοινωνικοποίησης και της δημιουργικότητας, ενθάρρυνση της δημιουργίας συνεταιρισμών.
IRL	1. Σχέδιο σταδιακής βελτίωσης – Επιτροπή νεολαίας Watterford	Σχέδιο που στοχεύει στη βελτίωση των ατομικών και εκπαιδευτικών δεξιοτήτων άνεργων νέων προκειμένου να αυξηθούν οι πιθανότητες που έχουν να διασφαλίσουν κάποια απασχόληση.
	2. Ανοιχτό κέντρο μάθησης Colaiste ide– Δουβλίνο	Κέντρο που ιδρύθηκε το 1994 για να παρέχει ευέλικτη ποιοτική εκπαίδευση στους άνεργους, τους μόνους γονείς, τους γονείς που μένουν στο σπίτι και σε εκείνους που χρειάζονται ευελιξία στην εκπαίδευσή τους.
	3. Σχέδιο δοκιμασίας Moyross (βήμα-βήμα)	Σχέδιο που στοχεύει στην ανάπτυξη της κατάρτισης για νέους με παραβατική συμπεριφορά και νέους που διατρέχουν κίνδυνο, ηλικίας 15-25 ετών.
NL	1. Ίδρυμα διδάκτρων στο Tilburg	Ίδρυμα που δημιουργήθηκε το 1996 για να προσφέρει στα παιδιά λιγότερο ευκατάστατων γονέων τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε κανονικές εξωσχολικές δραστηριότητες.
	2. Πολιτική διευρυμένων σχολείων: Ανοιχτά σχολεία συνοικίας	Πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στο να καταστήσουν τα σχολεία επίκεντρο της συνοικίας, προσφέροντας ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων για παιδιά, γονείς και άλλους κατοίκους της περιοχής.

PT	1. Καταπολέμηση του σχολικού και κοινωνικού αποκλεισμού στο πλαίσιο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης	Σειρά μέτρων πολιτικής που στοχεύουν στη μείωση των ατόμων που εγκαταλείπουν το σχολείο προωθώντας την προσφορά διαφοροποιημένης κατάρτισης και διευκολύνοντας τη μετάβαση από το σχολείο στην ενεργό ζωή μέσω πιστοποιημένης εκπαίδευσης.
	2. Εθνική υπηρεσία για την εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων – ANEFA	Μόνιμη δομή υπεύθυνη για την προώθηση της διά βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης για άτομα με μικρή εκπαίδευση και λίγα προσόντα.

6. Δικαιοσύνη

<i>Κράτος Μέλος</i>	<i>Τίτλος Μέτρου</i>	<i>Σύνοψη</i>
EL	1. Ο συνήγορος του πολίτη: ενθάρρυνση της ίσης πρόσβασης	Σύσταση μιας αυτόνομης αρχής που λειτουργεί ως ανεξάρτητος εξωδικαστικός μηχανισμός ελέγχου και μεσολάβησης.
DA	1. Νομική προστασία των πλέον ευάλωτων ομάδων στην κοινωνία	Σχέδιο, μέρος του ευρύτερου σχεδίου «Εξυπηρέτηση και Πρόνοια» για μια εντακτική προσπάθεια επικοινωνίας και παροχής συμβουλών σε σχέση με τις πλέον ευάλωτες ομάδες της κοινωνίας για να τις καταστήσει ικανές να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες που παρέχονται από δημόσιες αρχές.
FR	1. Πρόσβαση στη δικαιοσύνη	Δημιουργία δικαστηρίων και ενίσχυση του ρόλου του τοπικού συνηγόρου του πολίτη για να επιτραπεί στα άτομα, ειδικότερα στα κοινωνικά αποκλεισμένα άτομα, να γνωρίζουν καλύτερα και να διεκδικούν τα δικαιώματά τους

7. Ένταξη στις τεχνολογίες της κοινωνίας της πληροφορίας (E-Inclusion)

<i>Κράτος Μέλος</i>	<i>Τίτλος Μέτρου</i>	<i>Σύνοψη</i>
DA	1. SOLICOM – Σχέδιο πληροφορικής για κοινωνικά αποκλεισμένα άτομα στο Vejle	Σχέδιο που δρομολογήθηκε το 1999 για να προσφέρει στις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες την ευκαιρία να έχουν πρόσβαση στην τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνιών.

ES	1. OMNIA – Καταλονία	Σχέδιο που δρομολογήθηκε το 1999 για τη δημιουργία κέντρων πληροφορικής στις πλέον περιθωριοποιημένες περιοχές.
I	1. Sito Word Scuola – Υπουργείο Παιδείας	Διδασκαλία της χρήσης νέων τεχνολογιών σε μαθητές και δασκάλους.
	2. Περιοχή Domus, Teledidattica, Relais Service, Telelavoro, Rete Radio-Mobile – Υπουργείο Απασχόλησης, Υπουργείο Υγείας, Δήμος Ferrera, ιδιωτική εταιρεία	Χρήση νέων τεχνολογιών για την ενίσχυση της δυνατότητας των ηλικιωμένων και/ή των ατόμων με ειδικές ανάγκες να παραμείνουν στα σπίτια τους και για τη διατήρηση των κοινωνικών επαφών των ατόμων με ειδικές ανάγκες, των ηλικιωμένων αποκλεισμένων και των κοινωνικά περιθωριοποιημένων ατόμων.
NL	1. Σύνδεση στο Διαδίκτυο σε κέντρα που συνδυάζουν τη στέγαση & περίθαλψη για τους ηλικιωμένους	Εθνικό σχέδιο που στοχεύει να δώσει στους ηλικιωμένους τη δυνατότητα να γνωρίσουν τους υπολογιστές και το Διαδίκτυο μέσω της ανάπτυξης "Internet cafés".
	2. Γειτονιά της γνώσης: ΤΠΕ στις συνοικίες.	Πειραματικά σχέδια για την παροχή στους κατοίκους ιδίως μειονεκτουσών περιοχών πρόσβασης σε καινοτόμες ηλεκτρονικές υπηρεσίες μέσω υποδομής ΤΠΕ υψηλής ποιότητας
	3. Υπερβαίνοντας τα εμπόδια: Διαδίκτυο και άτομα με ειδικές ανάγκες	Η πρόθεση αυτού του σχεδίου είναι να αυξήσει την πρόσβαση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στο Διαδίκτυο και να καταστήσει τις λειτουργίες του Διαδικτύου και της τεχνολογίας της πληροφόρησης πιο εύκολα προσβάσιμες από τα άτομα με ειδικές ανάγκες.
	4. Ένα εικονικό σπίτι για τους άστεγους	Σχέδιο που στοχεύει στην παροχή σε άστεγους της ευκαιρίας να εξοικειωθούν με το δικό τους ρυθμό με τις ΤΠΕ.
SV	1. ΤΠΕ για τα άτομα με ειδικές ανάγκες	Πρόγραμμα που σχεδιάστηκε για τον έλεγχο και την ανάπτυξη της χρήσης συστημάτων ΤΠΕ για άτομα με ειδικές ανάγκες κατά τη διάρκεια της περιόδου 1998-2001.
UK	1. Πανεπιστήμιο για τη βιομηχανία (University for Industry) – μάθηση σε	Ιδιωτική εταιρεία, χρηματοδοτούμενη από έναν συνδυασμό δημόσιων και εμπορικών πηγών με στόχο να ενισχύσει τη ζήτηση για διά βίου μάθηση και

	απευθείας σύνδεση	ιδιαίτερα την κατάρτιση στις ΤΠΕ, στους ενήλικες και στις ΜΜΕ.
--	-------------------	--

8. Πολιτισμός, Αθλητισμός, Αναψυχή

<i>Κράτος Μέλος</i>	<i>Τίτλος μέτρου</i>	<i>Σύνοψη</i>
FR	1. Κουπόνι αλληλεγγύης κοινωνικού τουρισμού	Κουπόνι που διανέμεται από τοπικές κοινωνικές δημόσιες υπηρεσίες για να μπορούν οι οικογένειες που αντιμετωπίζουν κοινωνικές δυσκολίες να κάνουν διακοπές.
IRL	1. CELTTS (κελτικό σχέδιο οικολογικής αναψυχής, κατάρτισης και τουρισμού) – Επιτροπή νεολαίας του Waterford.	Σχέδιο που στοχεύει στην παροχή κοινών μαθημάτων πιστοποιημένης κατάρτισης για νέους που δουλεύουν σε οργανώσεις επικοινωνίας και παροχής συμβουλών

9. Υπερχρέωση

<i>Κράτος Μέλος</i>	<i>Τίτλος Μέτρου</i>	<i>Σύνοψη</i>
A	1. Ιδιωτική χρεοκοπία	Διαδικασία που θεσπίστηκε το 1995 βάσει της οποίας όλοι οι χρεώστες δύνανται να ξεπληρώσουν τα χρέη τους υπό ορισμένες σαφώς προσδιορισμένες συνθήκες εντός εύλογου χρονικού διαστήματος (κατά κανόνα επτά χρόνια)..

10. Έλλειψη στέγης

A	1. Μέτρα κατά της έλλειψης στέγης	Πρόγραμμα που καταρτίστηκε στη Βιέννη για την πρόληψη και την καταπολέμηση της έλλειψης στέγης μέσω της πρόληψης της έξωσης, με ημερήσια κέντρα, προστατευμένη στέγαση και κατάλληλη μακροχρόνια στέγαση.
DE	1. Αποφυγή της έλλειψης στέγης: διασφάλιση μιας μόνιμης κατοικίας –	Πρόγραμμα για τη υποβοήθηση των αστέγων και για την προώθηση ολοκληρωμένων στρατηγικών στα σημεία επαφής μεταξύ των πολιτικών αστικής ανάπτυξης, στέγασης και κοινωνικής πολιτικής.

	Βόρεια Ρηνανία Βεστφαλία.	
ES	1. Στέγαση εκ νέου σε «κανονική» στέγη – IRIS Μαδρίτη	Ινστιτούτο που δημιουργήθηκε στη Μαδρίτη που αναλαμβάνει να βοηθήσει τα άτομα που ζουν σε παραγκουπόλεις να βρουν καλύτερη στέγαση.
	2. Δίκτυο IGLOO	Δημιουργία εθνικών, περιφερειακών και τοπικών δικτύων για την παροχή άμεσων και πολυδιάστατων λύσεων στο πρόβλημα έλλειψης στέγης.
NL	1. Ίδρυμα Voila για τους άστεγους – οι άστεγοι εργάζονται για τους άστεγους στο Άμστερνταμ	Στόχος του ιδρύματος είναι να διασφαλίσει ότι οι άστεγοι βοηθούν ο ένας τον άλλο αναπτύσσοντας ιδέες και ξεκινώντας προγράμματα από τους άστεγους για τους άστεγους.
	2. Πανσιόν Maaszicht: νέοι άστεγοι στο δρόμο για μία νέα θέση στην κοινωνία – Ρότερνταμ	Πανσιόν στο Ρότερνταμ που προσφέρει στέγαση και καθοδήγηση σε νέους άστεγους προκειμένου να καταστήσει ευκολότερη την επιστροφή τους στην «κανονική» κοινωνία.

11. Τοπική / Περιφερειακή Διάσταση

<i>Κράτος Μέλος</i>	<i>Τίτλος Μέτρου</i>	<i>Σύνοψη</i>
DE	1. Κοινωνική πόλη – Βρέμη	Πρόγραμμα που συνδυάζει 4 τομείς δράσης: ενθάρρυνση της οικονομικής δραστηριότητας, νέες επιχειρήσεις και υπηρεσίες, οικιστική ανάπτυξη και ανανέωση κεντρικών σημείων.
	2. Η ζωή στις συνοικίες – Βρέμη	Πρόγραμμα που στοχεύει στην οικιστική ανάπτυξη και την ανάπτυξη των περιοχών, καθώς και στη στήριξη των περιοχών.
	3. Προώθηση της βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης και της κοινοτικής απασχόλησης – Ρηνανία Παλατινάτο	Μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στις αστικές περιοχές και για την προώθηση της κοινοτικής εργασίας.
EL	1. Η απάντηση στο σεισμό της Αθήνας	Σειρά συντονισμένων μέτρων αστικής και πολεοδομικής πολιτικής που ελήφθησαν μετά το σεισμό της Αθήνας της 7 ^{ης} Σεπτεμβρίου 1999.

ES	1. Συνομοσπονδία κέντρων για την αγροτική ανάπτυξη (COCEDER)	Δίκτυο κέντρων υπεύθυνων για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη αγροτικών περιοχών.
PT	1. Εθνικό πρόγραμμα για την καταπολέμηση της φτώχειας	Πανεθνική στρατηγική η οποία στηρίζεται από ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία για την ανάπτυξη αγροτικών και αστικών ζωνών.
UK	1. Ανανέωση των κοινοτήτων - Ουαλία	Πρόγραμμα που στοχεύει στην αναζωογόνηση των πλέον μειονεκτουςών κοινοτήτων στην Ουαλία και βασίζεται σε μια πρόσφατη αναθεώρηση ορθών πρακτικών.

12. Οικογενειακή αλληλεγγύη / Παιδιά

<i>Κράτος μέλος</i>	<i>Τίτλος μέτρου</i>	<i>Σύνοψη</i>
A	1. Το επίδομα τέκνων του Kärnten	Επίδομα τέκνων, το οποίο καταβάλλεται για παιδιά ηλικίας μέχρι τριών ετών.
	2. Πρόληψη της ενδοοικογενειακής βίας	Ομοσπονδιακός νόμος ο οποίος εξουσιοδοτεί την αστυνομία και τη χωροφυλακή να απομακρύνουν ένα δυνητικά βίαιο άτομο από το σπίτι του και να εκδώσουν ένα ένταλμα αποκλεισμού.
	3. Επίδομα για τη συντήρηση τέκνων	Το ομοσπονδιακό κράτος καταβάλει επιδόματα για παιδιά σε περίπτωση απουσίας του ατόμου που υποχρεούται εκ του νόμου να πληρώσει για τη συντήρηση του παιδιού.
	4. Νοσηλεία	Σύστημα τυποποιημένου ομοσπονδιακού επιδόματος περίθαλψης σε συνδυασμό με ευρύ φάσμα κοινωνικών υπηρεσιών για άτομα που παρέχουν νοσηλεία σε ιδιωτική βάση.
DA	1. Πρέπει να βλέπουμε και να ακούμε τα παιδιά – ένα σχέδιο για τα παιδιά σε οικογένειες όπου γίνεται κατάχρηση αλκοόλ στη Randers	Σχέδιο που εφαρμόστηκε από το 1996 έως το 1998 για την προώθηση των προοπτικών των παιδιών και της κινητοποίησης των γονιών σε οικογένειες όπου γίνεται κατάχρηση αλκοόλ.

DE	1. Μητέρα και παιδί Δράση για τους μόνους γονείς – Baden-Württemberg.	Πρόγραμμα για να διασφαλιστεί ότι οι μόνοι γονείς λαμβάνουν την απαραίτητη καθοδήγηση και είναι οικονομικά ανεξάρτητοι για να φροντίσουν τα παιδιά τους.
IRL	1. Σχέδιο οικογενειακών υπηρεσιών – Waterford	Θέσπιση μιας υπηρεσίας πληροφόρησης υψηλής ποιότητας σχετικά με τη θεσπισμένη και την εθελοντική στήριξη που δίδεται στην οικογένεια.
PT	1. Εργαζόμενοι πατέρες που συνδυάζουν την επαγγελματική και την οικογενειακή ζωή	Αναγνώριση των δικαιωμάτων των ανδρών που είναι εργαζόμενοι και έχουν παιδιά.
	2. Επιτροπή για την προστασία των παιδιών και των εφήβων που διατρέχουν κίνδυνο	Ιδρύματα που θεσπίστηκαν το 1991 για την προώθηση των δικαιωμάτων των παιδιών και των εφήβων αναπτύσσοντας προληπτικά και θεραπευτικά μέτρα.
	3. Παιδικοί σταθμοί 2000	Κυβερνητικά προγράμματα για την ανάπτυξη της ικανότητας του εθνικού παιδικών σταθμών για παιδιά κάτω των 3 ετών.
	4. Γεννημένος πολίτης	Διυπουργικό σχέδιο για τη θέσπιση ενός πακέτου διαδικασιών με τις οποίες είναι δυνατή η προώθηση της άμεσης ληξιαρχικής καταχώρισης των παιδιών στο μαιευτήριο/νοσοκομείο.
UK	1. Σίγουρη εκκίνηση	Κυβερνητική στρατηγική για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού μέσω της ανάπτυξης ενός ολοκληρωμένου τοπικού προγράμματος

13. Δράση για τους πλέον ευάλωτους

<i>Κράτος μέλος</i>	<i>Τίτλος μέτρου</i>	<i>Σύνοψη</i>
DA	1. Ισότητα ευκαιριών για άτομα με ειδικές ανάγκες	Τροποποίηση του νόμου περί στέγασης για τη διασφάλιση συνεχών ίσων ευκαιριών σε άτομα με ειδικές ανάγκες και ιδιαίτερα της απρόσκοπτης

		πρόσβασης αυτών σε ένα ευρύ φάσμα εγκαταστάσεων.
	2. Πρόγραμμα διευκόλυνσης για τις εθνοτικές μειονότητες	Πιλοτικό πρόγραμμα το οποίο δίνει τη δυνατότητα στις τοπικές αρχές και στις περιοχές με δημόσια υπηρεσία απασχόλησης να παράσχουν οικονομική στήριξη για την αγορά μέρους από το χρόνο εργασίας ενός εργαζομένου σε μια ιδιωτική εταιρία, ώστε ο εν λόγω εργαζόμενος να μπορεί να εργάζεται ως παράγοντας διευκόλυνσης νέων εργαζομένων.
	3. Τοπική πολιτική σχετικά με την ένταξη των εθνοτικών μειονοτήτων.	Διατομεακό σχέδιο ένταξης που εγκρίθηκε από την τοπική αρχή της Greve για την ενοποίηση όλων των πρωτοβουλιών που αναλήφθηκαν από τις τοπικές αρχές.
DE	1. Πρόγραμμα για την καταπολέμηση των διακρίσεων Συμβίωση με άτομο ίδιου φύλου – Schleswig-Holstein	Πρόγραμμα που στοχεύει στην καταπολέμηση κάθε μορφής διάκρισης λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού σε διάφορους τομείς πολιτικής.
	2. Παιδικοί σταθμοί για όλα τα παιδιά με ειδικές ανάγκες με στόχο την ένταξή τους. – Hessen	Συμφωνία πλαίσιο μεταξύ του ομόσπονδου κρατιδίου και των σχετικών ιδρυμάτων για να διασφαλιστεί ότι κάθε παιδί με ειδικές ανάγκες δικαιούται θέση σε παιδικό σταθμό.
ES	1. Κοινότητα Metisse– Αστουρία	Διάφορες πρωτοβουλίες σε τοπικό επίπεδο για την προώθηση της ένταξης των μεταναστών
	2. CANDELITA – Μαδρίτη	Πρόγραμμα που ισχύει από το 1996 για την παροχή ειδικών τοπικών υπηρεσιών και παροχών σε διάφορες ευάλωτες ομάδες.
	3. "La Huertecica" – δράση κατά του εθισμού και της κοινωνικής περιθωριοποίησης	Σχέδιο καθοδηγούμενο από ΜΚΟ, το οποίο στοχεύει στη δημιουργία ολοκληρωμένων κέντρων για την κάλυψη των αναγκών των πλέον ευάλωτων ατόμων.
I	1. Arcobaleno – ιδιωτική εταιρεία	Ένταξη νέων με ειδικές ανάγκες σε εταιρεία του τομέα της ΤΠΕ, και μέσω της

		κατάρτισης των εργαζομένων και παρέμβασης στην επιχειρηματική νοοτροπία.
	2. Oltre la Strada – Περιοχή Emilia Romagna	Σχέδιο που στοχεύει στην καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης αλλοδαπών γυναικών και παιδιών και στην επανένταξη των θυμάτων.
	3. Ποιότητα της κατ' οίκον βοήθειας – Δήμος Reggio Emilia	Αναδιάρθρωση της υπηρεσίας για την κατ' οίκον φροντίδα συντηρούμενων ηλικιωμένων, με εστίαση στην ποιότητα των υπηρεσιών
NL	1. Πληροφόρηση στο σπίτι – Heeveren	Σχέδιο για την πληροφόρηση των ηλικιωμένων στο σπίτι σε ό,τι αφορά τις παροχές και τα προγράμματα σχετικά με τη στέγαση, τη μέριμνα και την πρόνοια, τα οποία σήμερα δεν αξιοποιούνται και για την παροχή της δυνατότητας να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην κοινότητα.
	2. Εργαλεία αποκατάστασης – Eindhoven	Το σχέδιο είναι μια «αλυσίδα» συνεργασίας της οποίας οι κρίκοι αποτελούνται από νυχτερινά άσυλα, ημερήσια κέντρα, εγκαταστάσεις κλινικής και εξωτερικής φροντίδας, το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, εγκαταστάσεις μέριμνας και άλλα είδη στήριξης για περίπου 300 μακροχρόνια ναρκομανείς.
PT	1. Ολοκληρωμένη βοήθεια για τους ηλικιωμένους – PAII	Πρόγραμμα που στοχεύει στην προώθηση της αυτονομίας των ηλικιωμένων που βρίσκονται στο σπίτι με τη βελτίωση της ποιότητας, της κινητικότητας και της πρόσβασης στις υπηρεσίες.
	2. Αρχή της θετικής διάκρισης	Σύστημα με το οποίο οι οικογένειες ή τα άτομα λαμβάνουν συγκεκριμένες παροχές ή υπηρεσίες σύμφωνα με τις ιδιαίτερες ανάγκες τους.
UK	1. Επιτροπή δικαιωμάτων των ατόμων με ειδικές ανάγκες (DRC)	Ανεξάρτητο όργανο το οποίο δημιουργήθηκε από την κυβέρνηση για τη διασφάλιση των πολιτικών δικαιωμάτων των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

14. Κινητοποίηση των ενδιαφερομένων φορέων

<i>Κράτος μέλος</i>	<i>Τίτλος μέτρου</i>	<i>Σύνοψη</i>
---------------------	----------------------	---------------

DA	1. Ο κοινωνικός δείκτης και οι κώδικες κοινωνικής ευθύνης και δεοντολογίας	Ο κοινωνικός δείκτης θεσπίστηκε το 2000 από το υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων ως μέσο συγκριτικής αξιολόγησης της κοινωνικής ευθύνης των εταιριών.
DE	1. Αρχές παροχής κοινωνικών υπηρεσιών – Βόρεια Ρηνανία – Βεστφαλία	Πρόγραμμα για τη δημιουργία «ενιαίων αρχών» για τη βελτίωση των διαδικασιών εργασίας, της ποιότητας και της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών.
	2. Δοκιμαστικό σχέδιο «Σχέδιο εργασίας» – Αμβούργο	Δοκιμαστικό σχέδιο για τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών απασχόλησης και των οργανισμών κοινωνικής πρόνοιας (MoZArt).
	3. Κοινωνικό σύστημα πληροφόρησης– Βαυαρία	Δημιουργία ενός νέου περιφερειακού κοινωνικού συστήματος πληροφόρησης, το οποίο παρέχει λεπτομέρειες για όλους σχεδόν τους φορείς παροχής υπηρεσιών για λόγους σύγκρισης παροχών και υπηρεσιών.
ES	1. Σχέδιο για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού στη Ναβάρρα	Ολοκληρωμένο περιφερειακό σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού σε διάφορους τομείς πολιτικής
	2. Δίκτυο κοινωνικο-επαγγελματικής ένταξης – Μαδρίτη	Γενικό σχέδιο υπό την καθοδήγηση της ένωσης RAIS για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού στους τομείς της εκπαίδευσης και της εργασίας.
FR	1. PLIE (τοπικά σχέδια για την ενσωμάτωση και την απασχόληση)	Σχέδια που συγκεντρώνουν τοπικούς παράγοντες για το συντονισμό της δράσης τους για την καταπολέμηση του αποκλεισμού και για την προώθηση της τοπικής απασχόλησης.
IRL	1. Επιχειρήσεις τοπικής συνεργασίας και χρηματοδοτούμενες ομάδες εκπροσώπησης κοινοτήτων	Τοπικές εταιρικές σχέσεις που συγκεντρώνουν εκπροσώπους από τον κοινοτικό και τον εθελοντικό τομέα, τις κρατικές υπηρεσίες, τους κοινωνικούς εταίρους σε τοπικό επίπεδο και δημόσια εκλεγμένους εκπροσώπους.
I	1. Περιφερειακό σύμφωνο για κοινωνικές υποθέσεις – Επαρχία της Savona	Περιφερειακό σύμφωνο που στοχεύει σε κοινωνικά αποκλεισμένα άτομα, το οποίο αναπτύχθηκε στο πλαίσιο μιας εταιρικής σχέσης μεταξύ των περιφερειακών, επαρχιακών και τοπικών αρχών, άλλων δημοσίων και μη δημοσίων φορέων, κοινωνικών εταίρων, εκπροσώπων του τριτογενούς τομέα.

NL	1. Κοινωνική ενεργοποίηση των συνοικιών στο Klazienaveen, το Hengelo και το Βόρειο Ρότερνταμ	Σχέδιο που στοχεύει στην προώθηση της κοινωνικής ενεργοποίησης μέσω στήριξης επίσημων και ανεπίσημων οργανισμών που συμβάλλουν στη συμμετοχή των κατοίκων της περιοχής.
	2. LETS (τοπικά συστήματα οικονομικών συναλλαγών) Γραφεία ανταλλαγών	Το LETS είναι μια υπηρεσία σε επίπεδο επαρχίας που διευκολύνει και ενθαρρύνει την ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών μεταξύ ιδιωτών.
	3. Γραφείο κοινωνικού άξονα: Παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών	Κυβερνητικό σχέδιο για την εξακρίβωση του τρόπου και των πόρων με τους οποίους οι τοπικές υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, εισοδηματικής στήριξης και στέγασης μπορούν να προσφερθούν με πιο ολοκληρωμένο τρόπο.
PT	1. Κοινωνικό δίκτυο	Ολοκληρωμένο πρόγραμμα για την ενθάρρυνση της δικτύωσης των τοπικών φορέων και τον καλύτερο συντονισμό της παροχής των υπηρεσιών.
	2. Αλληλεγγύη και κέντρα κοινωνικής ασφάλισης	Σχέδιο που στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας της υποδοχής των δικαιούχων στις κοινωνικές υπηρεσίες.
	3. Κατάλογος 2000 – Από την αναγγελία στην πράξη	Κατάλογος, που δημιουργήθηκε βάσει των τετραδίων παραπόνων της Γαλλικής Επανάστασης για την προώθηση της ελευθερίας έκφρασης των κοινωνικά αποκλεισμένων ατόμων.
SV	1. Προσωπικοί εκπρόσωποι για περισσότερα άτομα με νοητική υστέρηση	Κρατικές επιχορηγήσεις προς τοπικές αρχές για την κάλυψη του κόστους 300 νέων θέσεων εργασίας για ανεξάρτητους εκπροσώπους των ατόμων με σοβαρότατη νοητική υστέρηση.